

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ece SÖNMEZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Yüksek Lisans Programı

OCAK 2014

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ece SÖNMEZ
(502111203)**

Mimarlık Anabilim Dalı

Restorasyon Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz MAZLUM

OCAK 2014

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502111203 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Ece SÖNMEZ** ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ KORUMA PROJESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Deniz MAZLUM**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Kemal Kutgün EYÜPGİLLER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Aynur ÇİFTÇİ
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **16 Aralık 2013**
Savunma Tarihi : **23 Ocak 2014**

Aileme,

ÖNSÖZ

Restorasyon alanına olan ilgimin artmasına sebep olup, bu alanda uzmanlaşmamda desteği olan değerli hocam Doç.Dr. Deniz Mazlum'a, tez konusu yapının çalışılması için fırsat sağlayan Rum Vakıfları Derneği 'ne, Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Vakfı ve çalışanlarına tezin oluşmasına olanak verdikleri için teşekkürü borç bilirim.

Tez konusu olan yapıyı seçmemi sağlayan ve çalışmalarına yardımcı olan Prof. Dr. Evangelia Şarlak'a

Tez kapsamında, belgeleme çalışmalarını hazırlamamda yardımlarını esirgemeyen Yük. Müh. Baha Dinibütün'e, araştırmalarımda fikirleri ve çalışmaları ile destek olan arkadaşlarım Özkan Pulat'a, Derya Akın'a, Bilal Bilgili'ye, Z.Melike Atay'a, Zeynep Enhoş'a

Ve son olarak hayatımın her döneminde desteklerini esirgemeyen, her konuda yanımda olan sevgili annem Gülnihal Sönmez'e, babam Süleyman Sönmez'e ve ablam Zeynep İhtiyar ile eşi Onur İhtiyar'a teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Ocak 2014

Ece SÖNMEZ
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xix
SUMMARY	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	1
1.2 Kapsam ve Çalışma Yöntemi	2
2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE - BÜYÜKDERE	5
2.1 Coğrafi Konumu.....	5
2.2 Tarihsel Gelişimi	6
2.3 Sosyo Kültürel-Ekonomik Yapısı	7
2.4 Anıtsal ve Sivil Mimarlık Örnekleri.....	9
3. BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ	13
3.1 Konum	13
3.2 Tarihçe ve Mülkiyet Durumu	13
3.3 Kitabeler	15
3.4 Ayrıntılı Tanım.....	16
3.4.1 Plan özellikleri	17
3.4.2 Cephe özellikleri	22
3.4.2.1 Güney (giriş) cephesi	23
3.4.2.2 Kuzey cephesi	24
3.4.2.3 Doğu cephesi.....	25
3.4.2.4 Batı cephesi	26
3.4.3 Yapım tekniği, strüktür ve malzeme özellikleri	27
3.4.3.1 Duvarlar.....	28
3.4.3.2 Ahşap taşıyıcı sistem.....	29
3.4.3.3 Döşeme kaplamaları.....	30
3.4.3.4 Örtü sistemi	31
3.4.3.5 Merdivenler	31
3.4.4 Yapıda tespit edilen bozulmalar ve nedenleri	32
3.4.4.1 Mekânsal bozulmalar	32
3.4.4.2 Bakımsızlık ve yanlış müdahaleden kaynaklanan bozulmalar.....	33
3.4.4.3 Doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar	34
4. OSMANLI DÖNEMİ'NDE RUMLAR VE RUM ORTODOKS KİLİSELERİ	37
4.1 Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'daki Rum Ortodoksları	37
4.2 Osmanlı Dönemi'nde Rum Ortodoks Dini Mimarisi.....	39
4.3 İstanbul'daki 19. Yüzyıl Rum Ortodoks Kiliseleri	40

4.4 Rum Ortodoks Kiliselerinin Mimari Özellikleri	41
4.4.1 Mekânsal düzenler.....	41
4.4.1.1 Narteks	41
4.4.1.2 Naos.....	42
4.4.1.3 Bema.....	42
4.4.1.4 Apsis.....	43
4.4.1.5 Galeri	43
4.4.2 Cephe düzeni	44
4.4.3 Yapım tekniği, strüktür ve malzeme özellikleri	44
4.4.3.1 Taşıyıcı elemanlar	45
4.4.3.2 Örtü sistemi	45
4.4.4 Litürjik öğeler.....	46
4.4.4.1 İkonostasis	46
4.4.4.2 Ambon.....	46
4.4.4.3 Despot koltuğu	47
4.4.4.4 Altar.....	47
4.4.5 Ek yapılar	47
4.4.5.1 Ayazma.....	47
4.4.5.2 Çan kulesi	48
4.4.5.3 Parekklesion	48
4.4.5.4 İdari - sosyal yapılar ve eğitim yapıları.....	49
5. RESTİTÜSYON	51
5.1 Restitüsyon Sorunları	52
5.1.1 Mekânsal sorunlar	52
5.1.2 Yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar.....	53
5.1.3 Malzemelere ilişkin sorunlar	55
5.2 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler	56
5.2.1 Yapı ile ilgili eski belgeler	56
5.2.2 Analoji yoluyla sağlanan veriler	59
6. RESTORASYON	69
6.1 Yapının Onarımına İlişkin Müdahaleler.....	69
6.1.1 Eklerden arındırma ve temizleme	70
6.1.2 Sağlamaştırma	71
6.1.3 Yeniden yapım	71
6.1.4 Çağdaş ekler	72
6.2 Yapının Kullanımına İlişkin Öneriler.....	73
7. SONUÇ.....	75
KAYNAKLAR.....	79
EKLER.....	83
ÖZGEÇMİŞ.....	249

KISALTMALAR

c	: Cilt
s	: Sayfa
DBİA	: Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
ESA	: Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi
İKSA	: İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi
İAE	: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü
h.d	: Hükümdarlık dönemi
G.E.E.A.Y.K	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Büyükdere'nin Boğaziçi içerisindeki konumu.....	5
Şekil 2.2 : Yapının bulunduğu çevre (İBB Şehir rehberi, 2013).	6
Şekil 2.3 : Kazıklı yolun yapımından sonra Büyükdere koyu.	8
Şekil 2.4 : Kazıklı yol, 2013.	9
Şekil 3.1 : Aya Paraskevi Kilisesi'ndeki mekânlar- plan ve kesit krokisi.	17
Şekil 3.2 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi güney cephesi.	23
Şekil 3.3 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey cephesi.	24
Şekil 3.4 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi doğu cephesi.	25
Şekil 3.5 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi batı cephesi.	26
Şekil 3.6 : Hasar analizlerinden örnek.	32
Şekil 5.1 : Kronolojik analiz.	51
Şekil 5.2 : Kuzey cephedeki kapı kemer izi.	54
Şekil 5.3 : Kesilen saçak silmesi.	55
Şekil 5.4 : 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritası, Aya Paraskevi Kilisesi.	57
Şekil 5.5 : Ayazmaya giriş, 1931.	58
Şekil 5.6 : Ayazmanın görünüşü, 1931.	58
Şekil 5.7 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi batı cephesi.	59
Şekil 5.8 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi iç mekân.	60
Şekil 5.9 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi plan şeması.	60
Şekil 5.10 : Fener Hagios Gerogios Metokhion Kilisesi.	61
Şekil 5.11 : Çayırbaşı Cad. üzerinde 99 numaralı ahşap evin giriş mahalli.	62
Şekil 5.12 : Sarmaşık Hagios Demetrios Kilisesi sonradan eklenen narteksi.	63
Şekil 5.13 : Sarmaşık Hagios Demetrios Kilisesi plan şeması.	63
Şekil 5.14 : Selanik Ypapanti Kilisesi saçak silmesi.	64
Şekil 5.15 : Yenikapı Hagios Theodoroi Kilisesi plan şeması.	65
Şekil 5.16 : Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi plan şeması.	65
Şekil 5.17 : Silivrikapı Panagia Kilisesi galeriye çıkış merdivenleri.	66
Şekil 5.18 : Silivrikapı Panagia Kilisesi plan şeması.	67
Şekil 5.19 : Galeriyeye çıkış merdivenleri ilk basamağı.	67
Şekil A.1 : 1803- Boğaziçi ve İstanbul Haritası.	84
Şekil A.2 : Antoine-Ignace Melling gravürleri.	85
Şekil A.3 : 19.yüzyıl sonu Büyükdere Sahili.	86
Şekil A.4 : 1875 Büyükdere sahili, Berggren, G.,İAE.	86
Şekil A.5 : 19.yy sonları Büyükdere koyunun görünümü, Santa Maria İtalyan Katolik Kilisesi, İAE.	87
Şekil A.6 : 1909 tarihli Osmanlı Haritası, Büyükdere'nin görünümü.	87
Şekil A.7 : 1918 tarihli Büyükdere haritası.	88
Şekil A.8 : Cerrah Mahmut Efendi Camii, 2013.	88
Şekil A.9 : Kara Kethüda Mehmed Ağa Camii.	89

Şekil A.10 : Surp Bogos Ermeni Kilisesi iç görünüşü.....	89
Şekil A.11 : Surp Bogos Ermeni Kilisesi, 2013.	90
Şekil A.12 : Surp Hırspime Ermeni Gregoryen Kilisesi.....	90
Şekil A.13 : Santa Maria İtalyan Katolik Kilisesi.	91
Şekil A.14 : Büyükdere İskelesi günümüzdeki durumu.	91
Şekil A.15 : Azaryan Yalısı (Sadberk Hanım Müzesi).....	92
Şekil A.16 : Fuat Paşa Yalısı.	92
Şekil A.17 : Topçu Karakolu Binası.	93
Şekil A.18 : 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritası.	93
Şekil B.1: Mektep Sokağı batıdan doğuya bakış.....	94
Şekil B.2: Mektep Sokağı doğudan batıya bakış.....	94
Şekil B.3: Danişment Sokağı.....	95
Şekil B.4: Eski Sarıyer Adliyesi.	95
Şekil B.5: Büyükdere Rum Okulu.....	96
Şekil B.6: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi avlusu.....	96
Şekil B.7: Mektep Sokağı'ndan avluya giriş kapısı.	97
Şekil B.8: Danişment Sokağı'ndan avluya giriş kapısı.	97
Şekil B.9: Avlu içerisinde bulunan mezarlık alanı.	98
Şekil B.10: Avlu içerisinde yer alan yönetim mekânları.	98
Şekil B.11: Kilise bekçisinin yaşadığı papaz evi.....	99
Şekil B.12: Büyükdere Aya Paraskevi Ayazması.	99
Şekil B.13: Yapının avlusunda bulunan metal kapaklı, mermer başlıklı kuyu.	100
Şekil B.14: Yapının naosa giriş kapısı üzerinde yer alan kitabe.	100
Şekil B.15: Danişment Sokağı'ndan girilen avlu kapısı üzerindeki kitabe.....	101
Şekil B.16: Naosa giriş kapısının güney tarafında bulunan tablet.....	101
Şekil B.17: Güney cephesinin batı tarafında saçak altında bulunan tablet.....	102
Şekil B.18: Kilisenin bugün kullanılan giriş kapısı.	102
Şekil B.19: Narteksin genel görünümü.....	103
Şekil B.20: Narteksin güneyindeki K1 kapısı.	103
Şekil B.21: Narteksin kuzeyindeki K1 kapısı.....	104
Şekil B.22: Narteksin batısındaki K2 kapısı.....	104
Şekil B.23: PVC camekanlı giriş Z01 mahalli.	105
Şekil B.24: Ayazmaya geçiş mahalli (Z07).....	105
Şekil B.25: Narteks batı cephesinde bulunan basık kemerli P1 pencereleri.	106
Şekil B.26: Narteks kuzey cephesi batı nişi.	106
Şekil B.27: Narteks kuzey cephesi doğu nişi.	106
Şekil B.28: Narteks güney cephesi nişi.	107
Şekil B.29: Naosa giriş kapısı narteksten görünümü.....	107
Şekil B.30: Narteks ile naos arasında kalan pencere.	108
Şekil B.31: Z07 mahalli döşeme kaplaması.	108
Şekil B.32: Z08 mahalli (ayazmaya inen merdivenler).....	109
Şekil B.33: Z08 mahallinde bulunan pencere.....	109
Şekil B.34: Z08 mahalli dökme mozaik basamakları.....	110
Şekil B.35: Ayazmaya (B01) inen Z08 mahallindeki basamakların kaplaması.	110
Şekil B.36: Ayazma çeşmeleri.....	111
Şekil B.37: Ayazma karo mozaik döşeme kaplamaları.	111
Şekil B.38: Ayazmanın seramik kaplı duvarları.....	112
Şekil B.39: Ayazmadan (B01) Z09 mahalline çıkan merdivenler.....	112
Şekil B.40: Z09 mahalli günümüzde kullanılmayan kapısı ve pencere açıklığı.	113
Şekil B.41: Z09 mahallinde yer alan niş.....	113

Şekil B.42: Naosun genel görünümü.....	114
Şekil B.43: Apsisin genel görünümü.....	114
Şekil B.44: Güney yan nefinin genel görünümü.....	115
Şekil B.45: Kuzey yan nefi genel görünümü.....	115
Şekil B.46: Ayazmaya inen Z07 mahallinin naostaki görünümü.....	116
Şekil B.47: Naos kuzey duvarında bulunan K4 kapısı.....	116
Şekil B.48: Ahşap taşıyıcılar.....	117
Şekil B.49: Ahşap ana kirişlerin arşitrav görüntüsü verilmiş hali.....	117
Şekil B.50: Naosun mermer döşemesi.....	118
Şekil B.51: Naos mekanın ahşap çıtalı tavan kaplamaları.....	118
Şekil B.52: Naosa giriş kapıları (K3 ve K4).....	119
Şekil B.53: Naos kuzey-güney duvarlarında bulunan pencereler.....	119
Şekil B.54: Naos güney duvarı galeri katı altında kalan pencere.....	120
Şekil B.55: Doğu duvarı üçlü pencere düzeni.....	120
Şekil B.56: Batı duvarı üçlü pencere düzeni.....	121
Şekil B.57: Galeri katı güney duvarı düz atkılı yatay pencere.....	121
Şekil B.58: Galeri katı kuzey duvarı düz atkılı yatay pencere.....	122
Şekil B.59: Bemanın (Z06) genel görünümü.....	122
Şekil B.60: Bema ikonostasisi genel görünümü.....	123
Şekil B.61: Bema ikonostasisi üçgen alınlığı ve İncil'den tasvirler.....	123
Şekil B.62: Bema ikonostasisi güney yan nefi kapısı.....	124
Şekil B.63: Bema ikonostasisi kuzey yan nefi kapısı.....	124
Şekil B.64: Bema ikonostasisi orta nef kapısı.....	124
Şekil B.65: Bema doğu duvarında kuzey yan nef hizasında yer alan niş.....	125
Şekil B.66: Bema doğu duvarı güney yan nefi hizasındaki niş.....	125
Şekil B.67: Bema kuzey duvarı nişi.....	126
Şekil B.68: Bemaya açılan demir kapı.....	126
Şekil B.69: Bemanın güney yan nefi hizasındaki taş döşeme kaplaması.....	127
Şekil B.70: Bemanın mermer döşeme kaplaması.....	127
Şekil B.71: Apsis içerisinde güneyde yer alan niş.....	128
Şekil B.72: Apsis içerisinde kuzeyde yer alan niş üzerine yapılmış dolap.....	128
Şekil B.73: Ambonun genel görünümü.....	129
Şekil B.74: Ambon üzerindeki tasvirler.....	129
Şekil B.75: Despot koltuğu.....	130
Şekil B.76: Altar.....	130
Şekil B.77: Arşitravda bulunan Havari tasvirleri.....	131
Şekil B.78: Galeri katının genel görünümü.....	131
Şekil B.79: Galeri giriş kapısı.....	132
Şekil B.80: Galeri katının kuzey duvarında bulunan niş.....	132
Şekil B.81: Galeri katı döşemesi yan ve orta nefler arasındaki kot farkları.....	133
Şekil B.82: Güney cephesi batı tarafından görünümü.....	133
Şekil B.83: Güney cephesi doğu tarafından görünümü.....	134
Şekil B.84: Güney cephesi pencere üzerinde bulunan kemer izi.....	134
Şekil B.85: Saçak silmesi.....	135
Şekil B.86: Beşik çatıyı örten Marsilya kiremiti.....	135
Şekil B.87: Güney cephesi gergi kılıcının konumu.....	136
Şekil B.88: Güney cephesi gergi kılıcı.....	136
Şekil B.89: Güney cephesi pencerelerinden örnek.....	137
Şekil B.90: Güney cephesi galeri katı yatay penceresi.....	137
Şekil B.91: Güney cephesi bemaya giriş kapısı.....	138

Şekil B.92: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey cephesi genel görünümü.....	138
Şekil B.93: Kuzey cephesinde yapıya sonradan eklenen betonarme merdiven.	139
Şekil B.94: Betonarme parapet üzerindeki açıklıklar.....	139
Şekil B.95: Merdivenin alt kısmında kalan pencere.....	140
Şekil B.96: Narteksin kuzey cephesine açılan ahşap kapısı.....	140
Şekil B.97: Kuzey cephesi ahşap pencerelerinden.....	141
Şekil B.98: Galeri katı kuzey yatay penceresi dış görünüş.....	141
Şekil B.99: Kuzey cephesine açılan galeriye çıkış kapısı.....	142
Şekil B.100: Çan Kulesi.....	142
Şekil B.101: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi doğu cephesi.....	143
Şekil B.102: Doğu cephesi sıva dökülmesi taş dokusu.....	143
Şekil B.103: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi batı cephesi.....	144
Şekil B.104: Batı cephesi kapısı.....	144
Şekil B.105: Batı cephesi pencereleri.....	145
Şekil B.106: Batı cephesi üçlü pencere düzeni.....	145
Şekil B.107: Batı cephesi kapı üzerindeki üçgen alınlık.....	146
Şekil B.108: Sıva raspası sonrası güney cephesi genel görünümü.....	146
Şekil B.109: Sıva raspası sonrası güney cephesi.....	147
Şekil B.110: Güney cephesi tuğla-taş almaşıklık düzeni.....	147
Şekil B.111: Sıva raspası sonrası doğu cephesi.....	148
Şekil B.112: Sıva raspası sonrası apsis.....	148
Şekil B.113: Sıva raspası sonrası kuzey cephesi.....	149
Şekil B.114: Kuzey cephesi tuğla-taş almaşıklık düzeni.....	149
Şekil B.115: Sıva raspası sonrası batı cephesi.....	150
Şekil B.116: Köşelerde kullanılan kaba yonu taşlar.....	150
Şekil B.117: Narteksin mermer levha kaplı üzeri sıvalı duvarları.....	151
Şekil B.118: Z09 mahalli duvarlarında gözlemlenen sıva dökülmeleri.....	151
Şekil B.119: Ahşap taşıyıcı kaplaması ile beraber.....	152
Şekil B.120: 157 cm'lik kaide.....	152
Şekil B.121: 25 cm'lik kaide.....	153
Şekil B.122: 32 cm'lik kaide.....	153
Şekil B.123: Ahşap sütun başlığı.....	153
Şekil B.124: Narteks döşeme kaplaması.....	154
Şekil B.125: Z01 giriş mahalli döşeme kaplaması.....	154
Şekil B.126: Nartkeste yer alan mermer yükselti.....	155
Şekil B.127: Ahşap örtü sistemi ve avize halkaları.....	155
Şekil B.128: Orta nefin ahşap tonozu.....	156
Şekil B.129: Ahşap tavan kaplaması içinde yer alan havalandırma delikleri.....	156
Şekil B.130: Orta nef merkezinde yer alan Pantokrator İsa ikonası.....	156
Şekil B.131: Yan neflerin düz, ahşap çıtalı tavan kaplaması.....	157
Şekil B.132: Galeri döşemesi altı ahşap tavan kaplaması.....	157
Şekil B.133: Galeri katına çıkan merdivenler.....	158
Şekil B.134: Ayazmadan Z09 mahalline çıkış merdivenleri.....	158
Şekil B.135: Bahçe merdivenleri 1. kolu.....	159
Şekil B.136: Bahçe merdivenleri 2. Kolu.....	159
Şekil B.137: Z07 mahallinden dolayı sürekliliği bozulan tavan kaplaması.....	160
Şekil B.138: Ayazmaya iniş için pencereden kapıya dönüştürülen açıklık.....	160
Şekil B.139: Narteksten Z07 mahalline geçilirken pencereden kapıya dönüştürülen açıklık.....	161
Şekil B.140: PVC camekânlı kısım.....	161

Şekil B.141: Çimento esaslı sıva kullanımının saçak silmesinin bozması.	162
Şekil B.142: Naos mermer döşeme kaplamalarındaki yüzey kirliliği.	162
Şekil B.143: Despot koltuğu yağlı boyadan dolayı özgün renk kaybı.....	163
Şekil B.144: Bema ikonostasis özgün renkleri.	163
Şekil B.145: Cephede görülen sıva dökülmelerine örnek.....	164
Şekil B.146: Cephede görülen yosunlanmalara örnek.	164
Şekil B.147: Taş silmelerde görülen parça kopmaları.	165
Şekil B.148: Silmelerde görülen bitkilenmeler.....	165
Şekil B.149: Ayazmada görülen nem sorunu.	166
Şekil B.150: Z09 mahalli nem sorunu.	166
Şekil B.151: Nemden kaynaklanan sıva dökülmeleri ve tozuma.	167
Şekil C.1 : Yapıya sonradan eklenen narteks, 1990.	168
Şekil C.2 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi naosu, 1931.	168
Şekil C.3 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi papaz evi,1931.	169
Şekil C.4 : Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.	169
Şekil C.5 : Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.	170
Şekil C.6 : Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.	170
Şekil C.7: Büyükdere Aya Paraskevi Rum Okulu,1931.	171
Şekil D.1 : Yenikapı Hagios Theodorios Kilisesi.....	172
Şekil D.2: Hasköy Aya Paraskevi Kilisesi.	172
Şekil D.3: Samatya Hagios Menas Kilisesi.	173
Şekil D.4: Beşiktaş Köyiçi Panagai Kilisesi.....	173
Şekil D.5: Fener Hagios Georgios Patrikhane Kilisesi.....	174
Şekil D.6: Silivrikapı Panagia Kilisesi.	174
Şekil D.7: Samatya Hagios Georgios Kilisesi.	175
Şekil D.8: Ayvansaray Hagios Demetrios Kilisesi.....	175
Şekil D.9: Samatya Hagios Georgios Kilisesi.	176
Şekil D.10: Kuruçeşme İoannes Prodromos Kilisesi.....	176
Şekil D.11: Samatya Hagios Menas Kilisesi Çan Kulesi.	177
Şekil E.1 : Tescil kararını gösterir belge.	178

BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ KORUMA PROJESİ

ÖZET

Tez kapsamında, İstanbul ili, Sarıyer ilçesi, Büyükdere semti, 592 ada 8 parselde konumlanan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi incelenmiştir. Çalışma kapsamında kilisenin tarihi ve mimari özellikleri araştırılarak, yapının mevcut durumu ayrıntılı olarak belgelenmiş, çeşitli yazılı ve sözlü kaynak araştırmaları yapılarak restitüsyon hazırlanmış ve yapının korunarak günümüz koşullarına uygun varlığını sürdürebilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması için öneriler geliştirilmiştir.

İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliseleri arasında, varlığı 17. yüzyıl başlarına dayanan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin bugünkü yapısı 1830 yılında inşa edilmiştir. Kilisenin yönetimi Derkon Metropolitliği altında İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne bağlıdır. Yapı çevresinde bulunan Rum Okulu, papaz evi, ayazma, mezarlık ve idari yapı ile birlikte yapılar topluluğu oluşturmaktadır.

Tez çalışması yedi ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, tezin amacı, kapsamı ve çeşitli aşamalarda kullanılan çalışma yöntemleri anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Büyükdere semtinin, konumu ve tarihi gelişimi, sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı ile anıtsal ve sivil mimarlık örnekleri incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin mevcut durumuna ilişkin ayrıntılı tanımı yapılmıştır. Kilisenin konumu, tarihçesi, kitabeleri anlatılmıştır. Kilisenin mimari özellikleri, sırasıyla; plan özellikleri, iç mekân özellikleri, cephe özellikleri, malzeme, yapım tekniği ve strüktür özellikleri (duvarlar, ahşap taşıyıcılar ve başlıkları, döşemeler, örtü sistemi, merdiven), yapıda tespit edilen bozulmalar ve nedenleri (mekânsal bozulmalar, bakımsızlık ve yanlış müdahaleden kaynaklanan bozulmalar, doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar) adlı başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Osmanlı dönemindeki Rumlara ve İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerine, Rum Ortodoks kiliselerinin mimari özelliklerine değinilmiştir. Kiliselerin mekânsal düzenleri (narteks, naos, apsis, bema, galeri), cephe düzenleri, malzeme, yapım tekniği ve strüktür özellikleri (serbest taşıyıcılar, kemerler ve arşitravlar, örtü sistemi), litürjik öğeleri (ikonostasis, ambon, despot koltuğu, altar) ve ek yapıları (ayazma, çan kulesi, parekklesion, idari-sosyal yapılar ve eğitim yapıları) incelenmiştir.

Beşinci bölümde yapının restitüsyonuna ait çalışmalara yer verilmiştir. Restitüsyon başlığı altında yapının farklı dönemlerine tarihlenen dönem ekleri anlatılıp, kronolojik çalışmaya değinilmiştir. Daha sonra restitüsyon kararlarına ışık tutan bilgi ve belgeler, yapı ile çağdaş benzer örnekler incelenmiştir. Restitüsyon sorunları başlığı altında mekânsal sorunlar, yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar ve malzemelere ilişkin sorunlar olarak üç alt başlıkta incelenmiştir.

Altıncı bölümde yapı ile ilgili restorasyon projesine yer verilmiştir. Restorasyon projesi ile birlikte yapının onarımına ilişkin müdahaleler anlatılmıştır. Restorasyon kararları doğrultusunda yapının günümüzde mevcut bir cemaatinin olması dolayısıyla yapının özgün işlevinin korunması önerilmiştir.

Çalışmanın sonuç bölümünde kilisenin çevre için anlamı ve önemi belirtilmiş; Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin bulunduğu çevre ve yakın ilişkili yapılar ile bir bütün olarak korunması gerektiğine değinilmiştir. Tüm araştırmalar ve analitik belgeleme çalışmaları doğrultusunda elde edilen veriler değerlendirilerek, anıtın yaşayan çevre ile bütünleşmesi için önerilen uygulamalar açıklanmıştır.

THE CONSERVATION PROJECT OF SAINT PARASKEVI CHURCH AT BUYUKDERE

SUMMARY

Büyükdere Saint Paraskevi Church, which is located on 592 block, 8 parcel Büyükdere district of Sarıyer, Istanbul, is studied in this research. The current state of the church is documented in detail by searching historical and architectural features of the building. Restitution projects are prepared based on various documented and verbal resources. Considering the current circumstances, several proposals are developed for the restoration of the church.

Various ethnic groups, that have lived together in Istanbul for many years, contributed to architectural diversity of the city. The historical structures and surroundings that allow to understand the lifestyles of multi-cultural society were could not totallay survive. Because of its location within the city, beliefs and needs, the monumental structures were more protected compared to the samples of civil architecture.

The Greek Orthodox churches that were built after the conquest of Istanbul are simple and regular structures with having an Ottoman influence. After Tanzimat the strict rules that had been applied for 400 years were replaced with innovative approaches in architecture. On the other hand during the pre-Tanzimat period the Greek Orthodox churches used to demonstrate integrity among them.

Although the current structure of Büyükdere Saint Paraskevi Church was built in 1830, the first construction goes back to the first half of the seventeenth century and it is one of the Eastern Orthodox Churches in Istanbul. The church is managed by Derkon Metropolitan bishop within the Patriarchate of Constantinople. The church has a complex with a school, a manse, a holy spring of orthodox Greeks, a cemetery and an administrative building.

This study has seven chapters. The introduction summarizes the purpose and the scope of the thesis and the methodology used in the various stages of the research. There are no academic study and detailed documentation about the Buyukdere Aya Paraskevi Church which has so much importance with its location and unique details. In order the structure to be transferred to the next generations, it was chosen as a thesis subject.

In the second section of the study, the location and the historical development, socio-cultural and economic structure, monumental and civil architectural samples of Büyükdere district are analyzed. Büyükdere is situated between Kefeliköy and Sarıyer on the European coast of the Bosphorus. Throughout the history there are lots of ethnic groups that have lived in Büyükdere. Büyükdere was a coastal town until 19th century when the volume of sea and land transportation was increased. Today, this district has a new view with its parallel streets surrounded by the old and new houses. There are lots of monumental buildings, education buildings, embassies and

civil architectural buildings in Büyükdere. There are three churches except the Aya Paraskevi Church in Büyükdere, two of them are Armenian Churches and one of them is a Catholic Church.

In the third section of the study, the current condition of Büyükdere Saint Paraskevi Church is studied in detail. The location and features of the neighborhood, the history of the church are examined. With the help of the inscriptions in the church, available information regarding the renovations of the structure are collected. The architectural features of the church are studied under the headings of plan, interior, façade, materials and construction and structural features (walls, pillars, capitals, floors, revetment system, stair). The damages and their reasons (spatial damages, lack of maintenance, damages from inappropriate intervention and damages arising from natural disasters) are examined.

The church is located within a stone courtyard surrounded by stone walls. The courtyard has two entrances one from Mektep Street in the west and the other one is south from Danışment Street in south. The church is located on the north side of the courtyard and on its south it has a cemetery in the woods and also administrative spaces; on its south-west, it has a presbytery which is currently used by the employees.

Büyükdere Saint Paraskevi Church consists of a narthex, a naos, a gallery, a bema and an apse. The rectangular church is oriented in east-west direction, the semi-circular apse at the east axis is projecting. The entrance today is on the southern side of the building. There is a narthex area of approximately 40.5 m² in the west side of the north-south direction with a rectangular shape. The narthex has three wooden doors on the northern, southern and western walls. On the western wall there are four windows that are shaped with flat arch. There is a door opening on the north side of the narthex which is transformed from window to the door to reach the holy spring of orthodox Greeks. After passing the door there are some stairs which are made of monolithic terrazzo. On the level -1.92 there is the holy spring. On the north side of holy spring there are nine block stone stairs which give access to the original entrance (Z09) of the holy spring.

In the middle of the eastern wall of the narthex there is a door that gives access to the naos. The naos has three naves, south and north naves, narrower than the main nave, have the same proportions. In the naos there are seven wooden pillars on the both sides of the main nave to separate the side naves. There are three arch shaped windows both on the northern and southern walls of the naos symmetrically. The main nave is covered with a timber vault and the side-naves are covered with a timber flat slab ceiling. On the east direction of the naos there is a bema with wooden iconostasis in front of it. In the bema there are three niches and on the southern side there is a door. There is an apse on the eastern side of the bema that has a semi-circled shape. On the west side of the naos there is a gallery at the top of the main entrance. There is a door on the northern wall of the naos to reach the gallery. Outside the wall there are reinforced concrete stairs that are covered with monolithic terrazzo. At the pper level of the stairs, there is an arch shaped door giving access to the U shaped gallery. There are three arch shaped windows on the western wall of the gallery which are symmetrical with the Windows on the eastern wall. There are also two windows on the gallery floor both north and south walls symmetrically. As the facades of Aya Paraskevi Church were plastered during the survey work, the alternating stone and brick masonry was not apparent. In late 2013, the scraping of

the plaster revealed the wall texture. On the narthex facade there is a brick cladding. On the northern facade there is a stair covering that prevents to perceive the completeness of the facade. Up on the stair there is a bell that is a later addition.

Büyükdere Saint Paraskevi Church is actively used today. It has a community of 20-30 people gathering together for Mass every Sunday. The maintenance fees of the church are covered by the foundation that the church is affiliated with. There are spacial distortions due to the use of unsuitable materials, deteriorations due to the natural disasters and to the improper interventions.

In the fourth section of the study, Eastern Orthodox community within the Ottoman Empire, Eastern Orthodox churches in Istanbul and the architectural features of Eastern Orthodox churches are explained. There are 96 Greek Orthodox churches in Istanbul, which are open for worship today. 89 of them can be considered as the 19th century churches. The most intense constructional activities were observed between the years 1830 and 1840. The spatial systems (narthex, naos, apse, bema, gallery), façade elements, materials, construction techniques and structural features (columns, arches and architrave, revetment system), liturgical factors (iconostasis, ambon, altar) and outhouses (holy spring of orthodox Greeks, belltower, parecclesion, administrative and social structures and educational structures); are indicated.

The fifth section focuses on the studies about the restitution process. Under this section, the chronological study is developed by explaining the different periods of the structure. Since Büyükdere Saint Paraskevi Church has not been used for any purposes other than being a church, its unique space fiction was mostly protected. The fundamental basis of the restitution study is the traces that were observed on the structure.

Also the information and documentation that shed light on the restitution decisions are investigated and similar examples are analyzed. The restitution problems section has three subtitles including the spatial problems, construction and structural problems and material problems.

The restoration proposal is presented in Section 6 of this study. In this thesis, the Büyükdere Saint Paraskevi Church is analyzed from different aspects and the changes that the structure has undergone over the years, and the interventions are examined. Requirements of the present conditions for intervention methods are investigated according to this data. Interventions for the repair of the building, intended to protect original features are developed and, the protection criteria for later additions are discussed. In addition to the restoration project that suggests to preserve the original function, the proposals related to the structural interventions are discussed.

In the conclusion section of this study, the significance of the church for the neighbourhood is discussed and the necessity to preserve the Büyükdere Aya Paraskevi Church in integrity with its neighborhood and related structures are emphasized. In accordance with all the studies and analytical documentation, the collected data evaluated and the proposed interventions to integrate the monument with its neighbourhood are discussed.

1. GİRİŞ

İstanbul'da uzun yıllar boyunca bir arada yaşamış olan farklı etnik gruplar, kentte bir mimari çeşitliliğin oluşmasına da katkıda bulunmuşlardır. Çok-kültürlü toplumun yaşayış biçimlerini anlamaya olanak sağlayan tarihi yapılar ve çevreler günümüze eksiksiz ulaşmamışlarsa da, sivil mimarlık örneklerine göre anıtsal yapılar kent içerisindeki yerleri, inanç ve ihtiyaç sebepleri ile daha fazla korunmuşlardır.

İstanbul'un fethinden sonra inşa edilen Rum Ortodoks kiliseleri Osmanlı etkisi de taşıyan, sade ve düzenli yapılardır. Tanzimat öncesi Rum Ortodoks kiliseleri kendi içerisinde bir bütünlük gösteren yapılar iken, Tanzimat sonrasında 400 yıl boyunca uygulanan katı kuralların yerine mimaride yenilikçi yaklaşımlar yaşanmaya başlamıştır (Karaca, 2008, s.12).

Tez konusu olarak seçilen Sarıyer İli Büyükdere İlçesi'nde bulunan Aya Paraskevi Kilisesi, İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliseleri arasında günümüze büyük ölçüde korunarak gelmiş örneklerdendir. 1830 yılında inşa edilmiş olan kârgir kilise yapısı, geleneksel Rum Ortodoks kilise mimarisini ve yapım tekniklerini yansıtanın yanı sıra, Rum Ortodoks toplumunun ibadet anlayışını da anlamaya yardımcı olan bir belge niteliğindedir ve bu yapının detaylı olarak belgelenmesi, bu mirasın gelecek nesillere aktarılması açısından oldukça önemlidir.

1.1 Tezin Amacı

İstanbul'da bulunan ve Bizans devrinden Osmanlı devrine geçişi temsil eden Rum Ortodoks toplumu, kendine özgü ibadet yapılarına sahip olmuştur. Sarıyer Büyükdere'de yer alan Aya Paraskevi Kilisesi geçmişi 17.yüzyıl başlarına uzanan bir Rum Ortodoks kilisesidir. 17. yüzyılda varlığı bilinen yapı bir yangın sonucu yok olmuş yerine 1830 yılında tez konusu olarak seçilen kârgir yapı inşa edilmiştir.

Kilise ile aynı avluda bulunan papaz evi, bugün kilise vakfı tarafından bekçinin ikameti için ayrılmıştır. Kilise ayın belirli günlerinde cemaatinin ibadetine açıktır. Konumu ve özgün detayları önemli olan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi hakkında

herhangi bir akademik çalışma ve ayrıntılı bir belgeleme bulunmamaktadır. Bu yüzden yapının gelecek nesillere aktarılması amacıyla tez konusu olarak çalışılmasına karar verilmiştir.

Tezin öncelikli amacı yapının mevcut durumunun tüm bileşenleri ile belgelenmesidir. Restitüsyon çalışmasında yapı özgün durumunu saptamak için benzer dönem yapıları ile karşılaştırılmış, restorasyon çalışmasında yapının mevcut işlevini daha iyi bir şekilde gerçekleştirebilmesi için oluşmuş olan hasarlara nasıl müdahale edileceği belirtilmiştir.

1.2 Kapsam ve Çalışma Yöntemi

Yapılan tez çalışması Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin mevcut durumunu çizim ve fotoğraflarla belgeleyen rölöve, ilk yapıldığı durumunu gösteren restitüsyon ve bugünkü sorunlarına ne gibi müdahaleler yapılacağını açıklayan restorasyon projelerini kapsamaktadır.

Yapı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce yapının bağlı bulunduğu Derkon Metropolitliği'nden ve Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Vakfından izin alınmıştır.

Rölöve çalışmalarına yapının plan, cephe ve kesit krokilerinin çizilmesi ile başlanmıştır. Hazırlanan bu krokiler üzerinden yapının cephe ölçümleri total station yardımı ile alınmış, böylece elde edilen noktalar ile beraber yapının cephelerinin oluşturulması sağlanmıştır. Cephelerin ölçümü tamamlandıktan sonra, iç mekânda yeni poligon noktaları belirlenip, plan ve kesitler için gerekli ana ölçüler yine total station yardımı ile alınmıştır. Total station yardımı ile alınamayan mekânlar, şerit metre ve lazer metre yardımı ile üçgenleme metodu ile alınmış, elde edilmiş olan noktalara bağlanmıştır.

Vaziyet planı 1:500 ve 1:200; plan, kesit ve görünüşler 1:50; yapıda bulunan özgün detaylar 1:10 ölçeğinde hazırlanmıştır. Yapı içerisinde bulunan ahşap veya mermer ikonostasisler dijital fotoğraf makinesi ile çekildikten sonra bilgisayar ortamına geçirilmiş ve alınan ölçülere göre düzenlenerek çizilmiştir. Yapıya ait malzeme, hasar ve dönem analizleri çizimler üzerinden lejantlar hazırlanarak renkli paftalar halinde gösterilmiştir.

Yapıya ait restitüsyon projesi, ulaşılan eski haritalardan, yapı üzerindeki mevcut izlerden, yazılı ve sözlü kaynaklardan edinilen bilgilerden ve benzer yapıların yapım teknikleri, cephe ve plan şemalarından ulaşılan veriler ışığında hazırlanmıştır.

Yapı inşa edildiği tarihten bu yana kilise işlevi ile kullanılmakta ve düzenli bir cemaati bulunmaktadır. Restorasyon çalışması sırasında doğal olarak yeni bir işlev önerilmemiş, mevcut bozulmaların nasıl giderileceği üzerine lejantlar hazırlanıp, müdahale paftaları oluşturulmuştur.

2. YAPININ BULUNDUĞU ÇEVRE - BÜYÜKDERE

2.1 Coğrafi Konumu

Büyükdere, Boğaziçi'nin Rumeli yakasında Kireçburnu-Kefeliköy ile Sarıyer arasında, Hacıosman Bayırı'ndan inen yolun sahile kavuştuğu Çayırbaşı'ndan kuzeye doğru Büyükdere Koyu ve yamaçları boyunca uzanır. Semt adını, koy ile beraber koya dökülen dereden alır. Büyükdere İskelesi, Boğaz'ın Rumeli kıyılarının on üçüncü iskelesidir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 : Büyükdere'nin Boğaziçi içerisindeki konumu.

Geçmişte Büyükdere, Çayırbaşı Fidanlığı'nın da içinde bulunduğu Büyükdere Çayırı'ndan gerideki Belgrad Ormanı'na ve bentlere uzanan, Büyükdere koyunu çevreleyen sahillerin yamaçlara kadar uzanmasıyla beraber kapladığı alanı ifade ederdi. Günümüzde Büyükdere, semt olarak Çayırbaşı'ndan Kocataş Memba Suyu tesislerine kadar sahil boyunca ve yamaçlara doğru gelişmiş yerleşim bölgesini içerir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Yapının bulunduğu çevre (İBB Şehir rehberi, 2013).

2.2 Tarihsel Gelişimi

İlkçağ yazarlarından Bizantion’lu Dionysios’ın "Kalos agros" (iyi güzel veya hoş vadi) olarak adlandırdığı Büyükdere hakkında, 17. yüzyıla kadar pek bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Eyice'ye göre burada 6. yüzyılda bir Hagios İoannes Prodromos (vaftizci Yahya) Manastırı bulunmaktadır.

Klasik dönem İstanbul’u için başta gelen kaynaklardan biri olan, Osmanlı döneminin en önemli gezgini Evliya Çelebi (1611-1682), Büyükdere’den şöyle bahsetmiştir:

..bu kasaba dahi II. Sultan Selim’ in (h.d: 1566-1574) teferrüçgahı idi. Bir dağlık dere içinde bina olunmuştur. Burada çınar, kavak, servi, salkım söğüt ağaçları vardır ki her biri gökyüzüne ulaşmış ulu ağaçlardır. Zeminine güneş tesir etmez bir cilvegahtır. Günagun çemenzar sofraları, namazgâhlar ve nice akarsularla müzeyyen bir mesire-i dilaradır. İşte böyle emsali bulunmaz mesire olduğu cihetle yanında Büyükdere Kasabası kurulup mamur olmuştur. Bin kadar haneleri vardır. Bir İslam Mahallesi yedi mahalle balıkçı mahallesi, gemici, bahçıvan evleri vardır. İskele başında Koca Mehmet Paşa Camii vardır. Bir hamam birkaç muhtasar sokağı olup bağve bahçeleri sayısızdır (İKSA, 1983, c.3, s.1305).

17. yüzyılda Eremya Çelebi Kömürciyan (1988, s.43), köyde Rumların yaşadığını ve evlerinin dere başında yer aldığını açıklar.

18. yüzyıl sonunda Hovhannesyan (1996, s.54-55), Türkler, Rumlar, Frenkler ve az sayıda Ermenilerin yaşadığı Büyükdere köyünün, Yunanca adının "derin vadi" anlamına gelen "Vatikalpos" olduğunu belirtmiştir. Yıkılmış haldeki padişah köşkünün temellerinin görüldüğü Büyükdere düzlüğünde, Latinlerin ağaçları keserek

yollar açtıklarını ve yazlık yerler yaptırdıklarını; vadinin iç tarafında ise yolları ve çeşmeleri bulunan padişah bahçesinin, padişah için av sahası seçildiğini ifade eder.

19. yüzyılda Boğaziçi'nin sahil köylerinden biri olan Büyükdere'nin mimarisinin renklendiği Antoine-Ignace Melling gravürlerinde de görülmektedir (Şekil A.1, A.2). 19.yüzyılda, 1807 yılındaki Kabakçı Mustafa İsyanı'nın hareket noktası Büyükdere Çayırılığı olmuştur. 1814-1815 tarihli Bostancıbaşı Defteri kayıtlarına göre, bölgedeki yerleşimin büyük çoğunluğunu Müslüman olmayanlar ve Rumlar oluşturur. 19. yüzyıl ortasından sonra semtte, Ermeni nüfusunun artışı izlenir (Aysu, 1994).

19. yüzyıl sonunda Dethier (1993, s. 83-85), Büyükdere'nin antik dönemlerden beri beğenilen bir semt olduğunu; mimarisi göz kamaştıran yazlık evler ve bahçelerin bulunduğunu; yabancıların da katılımıyla yörenin şenlendiğini açıklar (Şekil A.3, A.4, A.5).

Osmanlı döneminde Sultan I. Abdülhamit'in (h.d: 1774-1789) kıyıyı takiben açtırdığı araba yolu, Büyükdere yerleşmesinin ilgi görmesine sebep olmuştur. Sultan II. Abdülhamit'in (h.d: 1876-1909) Şişli- Maslak yolunu açtırmasıyla Büyükdere, daha da önem kazanmıştır (Uykucu, 1973, s.306-308).

Batılılaşma döneminde ise azınlıklara verilen inşaat hakları sonucunda Büyükdere mevkiinde yeni üsluplar görülmeye başlanmıştır. Bunların bugünkü örneklerini Piyasa Caddesi üzerinde gözlemlemekteyiz.

Önceleri yazın oturlan Büyükdere, sonradan deniz ve kara ulaşımının kolaylaşmasıyla sürekli oturlan bir yerleşme yeri halini almıştır. Günümüzde bu semt, birbirine paralel sokaklar ve bu sokaklardaki eski ve yeni evlerle başka bir görünüm kazanmıştır. Büyükdere artık, her mevsimde oturlan sakin bir semttir (Hatipoğlu, 1987).

2.3 Sosyo Kültürel-Ekonomik Yapısı

Büyükdere tarih boyunca çok çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeridir.

20.yüzyıl başında, Şirketi Hayriye'nin vapur seferlerinin başlaması ile bölgedeki yerleşim yoğunluğu artmış, birçok imalathane ve fabrika kurulmuştur (Şekil A.6,

A.7). Şirketi Hayriye'nin Boğaziçi Salnamesi'ne göre, Büyükdere'deki nüfus dağılımı; 4300 Rum, 700 Türk, 300 Yahudi, 180 Ermeni şeklindedir (DBİA, Aysu, 1994, c.2, s.360).

Mahallenin nüfusu 1955'te 3000'den 1985'te 11700'e yükselmiş, 1990 nüfus sayımında Kocataş Mahallesi'nin ayrı muhtarlık olarak ayrılmasıyla 2797 kişinin nüfusu semtten çıkmıştır. 1970'lerde yapılan araştırmaya göre semt nüfusunun %62'si İstanbul dışı doğumlulardan oluşmaktaydı. İç göçle gelen nüfus Çayırbaşı Mahallesi sınırlarına doğru yerleşmiş ve kaçak yapılaşmalara sebep olmuştur.

Bedrettin Dalan'ın belediye başkanlığı döneminde (1984-1989) benzeri Arnavutköy kıyılarında da uygulanmış kazıklı yollar, Büyükdere'nin eşsiz silüetini bozmuş, karayolunun özendirilmesiyle birlikte bir plana uygun olmaksızın özel izinlerle yapılan villa siteleri ve gecekondu yapılaşmasıyla bölge, karakterini yitirmiştir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 : Kazıklı yolun yapımından sonra Büyükdere koyu¹.

Eskinin Büyükdere'si yani şimdinin Büyükdere Caddesi, kazıklı yola bağlanarak şehrin trafiğini Sarıyer'e akıtmaktadır. Kazıklı yolun yapımı ile yalı-su ilişkileri

¹Yavuz, B. (2006). İstanbul Büyükdere Çayırbaşı Caddesi 99 Numaralı Dr. Ferda Zafer Yavuz Evinin Restorasyon Önerisi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans tezi

kesilmiş, Vapur İskelesi'nin yanında sıralanan ünlü Rum lokantaları kalkmış, iskele terk edilmiş biçimde kalmıştır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Kazıklı yol, 2013.

2.4 Anıtsal ve Sivil Mimarlık Örnekleri

Büyükdere' de çeşitli anıtsal yapılar, eğitim yapıları, elçilik yapıları, resmi yapılar, sivil yapılar ve su yapıları bulunmaktadır. Büyükdere'de yerleşmede çeşitli etnik grupların bir arada yaşamasından kaynaklı birlikte olma durumu söz konusudur. Yerleşmede bulunan anıtsal yapılar şöyledir:

Cerrah Mahmut Efendi Camii: Kılıç Ali Paşa'nın doktoru Mahmut Efendi tarafından 16.yüzyılda yaptırılan Cerrah Mahmut Efendi Camii, 'Cezayirli Hasan Paşa Camii' olarak da bilinmektedir (Şekil A.8).

Kara Kethüda Ağa Camii: 1765 yılında Sultan III. Mustafa'nın (h.d: 1757-1774) sadaret kethüdası tarafından yaptırılan Kara Kethüda Mehmed Ağa Camii, 1965 yılında geçirdiği onarım sonucu özgünlüğünü büyük ölçüde yitiren iki katlı kârgir bir yapıdır (Şekil A.9).

Bölgede tez konusu olan Rum Ortodoks kilisesi Aya Paraskevi'nin yanı sıra, iki adet Ermeni kilisesi, bir adet İtalyan kilisesi bulunmaktadır.

Tez kapsamında çalışılan Aya Paraskevi Rum Ortodoks Kilisesi 1830 yılında yangında harap olan eski kilisenin yerine bir bahçe içerisine yapılmıştır. Kilisenin bahçesinin dışında Rum Okulu olarak inşa edilmiş üç katlı kârgir yapı bugün misafirhane olarak kullanılmaktadır.

Surp Bogos Ermeni Katolik Kilisesi: 1847 yılında Bogos Amira Bilezikçiyan'ın bağışlarıyla şapel olarak inşa edilmiş, daha sonra daha geniş boyutlarda inşa edilerek 1885 yılında ibadete açılmıştır (Balcı, 2006). Tek nefli bazilikal plan şemasına sahip olan kilisenin uzunluğu 22 m, genişliği 10 m, yüksekliği 15 m civarındadır. Kilisenin büyük kapısı ile kemer biçimindeki pencerelerinin de anlaşıldığı gibi gotik tarzdan esinlenerek gerçekleştirilen bu yapının mimarı Bay Krikor Hürmüzyan'dır (Şekil A.10, A.11).

Surp Hırspime Ermeni Gregoryen Kilisesi: 1848 yılında Garabet Yeramyanyan tarafından ahşap olarak yapılan Surp Hırspime Ermeni Gregoryen Kilisesi, 1886 yılında kârgir olarak yeniden yapılmıştır. 1894 depreminde hasar gören kilise, Abraham Paşa Yeremyanyan'ın yardımları ile yeniden ibadete açılmıştır² (Şekil A.12).

Santa Maria İtalyan Katolik Kilisesi: Kilise, 1866 yılında yapılmıştır. Tek nefli bazilikal plan şemasında olan kilise Büyükdere'nin en büyük kilisesidir. Bodrum, zemin üzeri iki kat kârgir neoklasik üslupta bir yapıdır. Çayırbaşı Caddesi üzerinde bulunan kilisenin çevresinde bir manastır ve İtalyan Okulu bulunmaktadır (Şekil A.13).

Bölgede iki elçiliğin yazlık binaları bulunmaktadır. Bunlar; Piyasa Caddesi üzerinde bulunan İspanya Büyükelçiliği'nin bahçe içerisinde yer alan üç katlı ahşap yapısı ve Rusya Büyükelçiliği'nin iki katlı eklektik üsluptaki kârgir yapısıdır.

Bölgede bulunan sivil mimarlık örnekleri ise şu şekildedir:

Sultan II. Abdülhamit döneminde (h.d: 1876-1909) yapılmış olan Büyükdere Vapur İskelesi, 1985-1989 yılları arasında trafiği hafifletmek amacı ile yapılan, denize çakılan ayaklar üzerinden geçirilen 'kazıklı yol' nedeniyle deniz ile olan ilişkisi kesilmiş ve işlevini kaybetmiştir. İki katlı, betonarme iskeletin tuğla bölme duvarlar

²Url-4<<http://www.byzantiumistanbul.com/detay.asp?detayid=600>>, alındığı tarih: 20.10.2013.

ile tamamlanması şeklinde yapılmış bir yapıdır (Şekil A.14). Bu iskele, içinde bulunan pastane, kahvehane, terzi ve noterle, aynı zamanda mahallenin en büyük pasajıydı.³

Azaryan Yalısı olarak da bilinen Sadberk Hanım Müzesi, ülkemizin ünlü iş adamlarından Vehbi Koç'un esi Sadberk Koç'un anısına, 1980 senesinde hizmete açılmıştır (Şekil A.15).

Büyükdere kıyı şeridindeki en önemli tarihi yapılardan biri olan Keçecizade Fuat Paşa Yalısı, günümüzde Fuat Paşa Otelı adıyla konaklama işlevli olarak kullanılmaktadır. 18. yüzyılın sonlarına doğru inşa edilen bu yapı, 1940'lardan itibaren otel şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. 1991'de rekonstrüksiyonu yapılmıştır (Şekil A.16).

Büyükdere'de bulunan 1911 tarihli Topçu Karakol Sokağı üzerinden girilen Topçu Karakolu binası, zemin üzeri tek katlı, kule kısmı bulunan, bahçeli, kârgir karakol yapısıdır. Gözetleme kulesi de denilen jandarma karakol binası bir süre okul olarak da kullanılmıştır. Zemin kat pencereleri basık kemerli iken 1.kat pencereleri bordürler ile sınırlandırılmıştır. Üzerinde ışıklığa sahip çift kanatlı ahşap giriş kapısına sahip yapı bir kale görünümündedir. Yapı günümüzde kullanılmamakta, atıl bir vaziyette kaderine terk edilmiş durumdadır (Şekil A.17).

³Bu bölüm Başar, N., (1997), "Büyükdere Vapur İskelesi Restorasyon Projesi" isimli İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon programında hazırlanan yüksek lisans tezinden derlenerek hazırlanmıştır.

3. BÜYÜKDERE AYA PARASKEVİ KİLİSESİ

3.1 Konum

Aya Paraskevi Kilisesi İstanbul İli Sarıyer İlçesi'ne bağlı Büyükdere Semti'nde bulunmaktadır. Kilise avlusuna, Çayırbaşı Caddesi'nin üst kısmında bulunan Danişment Sokağı'ndan veya Mektep Sokağı'ndan girilmektedir (Şekil B.1, B.2, B.3). Kilisenin güneyinde günümüzde kullanılmayan Sarıyer Adliyesi (Şekil B.4) ile Büyükdere Vapur İskelesi, kuzeyinde ise günümüzde Koç Üniversitesi misafirhanesi olarak kullanılan Rum Okulu(Şekil B.5) bulunmaktadır.

Kilise etrafı yüksek, taş duvarlarla çevrili taş bir avlu içerisinde yer alır (Şekil B.6). Bu avlunun batıda Mektep Sokağı'ndan ve güneydoğuda Danişment Sokağı'ndan olmak üzere iki girişi bulunmaktadır (Şekil B.7, B.8). Avlunun kuzeyinde yerleşmiş olan kilisenin güneyinde ağaçlık içinde mezarlık (Şekil B.9) ve yönetimmekânları (Şekil B.10), güneybatısında ise günümüzde görevlilerin kullanımında bulunan papaz evi vardır(Şekil B.11). Yapının ayazması kuzeybatı tarafında -1.93 kotunda yer alır (Şekil B.12). Yapının taş ile kaplı olan avlusunun güney tarafında metal kapağı olan mermer ağız kısmına sahip bir kuyu bulunmaktadır (Şekil B.13). Kuzey cephesine dayanmış olan galeriye çıkış merdiveni yapıya sonradan eklenmiştir.

3.2 Tarihçe ve Mülkiyet Durumu

Kerameus (1904) Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin geçmişini, 1604 tarihli Paterakis Listesi'nin ikinci bölümünü oluşturan köylerdeki kiliseler kısmında son sırada göstermiştir (Karaca, 2008, s. 465).

Kilisenin kitabeleri incelendiğinde inşa tarihine ilişkin doğrudan bir veri bulunmamaktadır. İlk kitabesinin sonunda Derkon (Terkos) Metropolitisi Gregorios'un yardımları ifade edilmiştir (Şekil B.14). Kilisenin ikinci kitabesinde ise 1854 tarihi bulunmaktadır (Şekil B.15).Ancak, narteks içerisinde naosa giriş kapısının güney kısmında bulunan küçük niş içerisindeki tasvirin altında 1830 tarihi vardır (Şekil B.16). Ayrıca Aralık 2013'te yapı cephelerinde yapılan raspa çalışması

sonrasında da güney cephenin batı ucunda, saçak silmesi altında çıkan bir taş üzerinde haç işareti ile birlikte yine 1830 tarihinin olduğu fark edilmiştir (Şekil B.17).

Kilisenin yapımının 100.yılında hazırlanmış olan Ekantontaetiridos Arşivi'ne ait Kutsal Tapınak Aya Paraskevi Büyükdere adlı kitap bir anı defteri şeklindedir. Bu kitaptaki bilgiler kilisenin açılışının 100. yılında düzenlenen etkinlikte hazırlanan konuşmayı iletmektedir. Anı defterinin giriş kısmında açılış konuşmasından bir kısım şöyledir: "Kilise, 100 yıla yakın bir süre önce yanıp yıkılan kilisenin yerine tekrar yapılıp hayata geçirilmiştir. Kilise bakire gelin Azize Maria (Meryem) ve gökyüzünün gelini Azize Paraskevi'ye adanmıştır." Kitapta Hıristiyan olanlara bir sesleniş ve teşekkür yer almaktadır. Kutsal tapınağın ilk yapımından (26 Temmuz 1831) 100 yıl sonra ve Rum okulunun yapımından (5 Temmuz 1871) 60 yıl sonra hazırlanan bu kitapla kilise ve okul yeniden hayata geçirilmiştir. Kitapta yer alan konuşmanın devamında tüm yardımsever kişilere teşekkür edilip, bu kilisenin yapımında yardım eden herkese minnet borcunu göstermek için panayır havasında bir kutlama yapılmasını ve bu anı defterinin yapılmasını uygun görmüşlerdir. Kitaptaki konuşmanın sonu ise "Atalarımızın bize bıraktıkları mirasa sahip çıkıldığını göstermek için! Büyükdere 28 Ağustos 1931." şeklinde bitmektedir.

Stauridis (1991, s. 168) kiliseyi 1831 yılına tarihlemiştir. Kilisenin inşa edilmesinin 150. yıl kutlaması 1981 yılında yapılmıştır. İstanbul Ansiklopedisi'nde kilisenin 1831 yılında yangın nedeniyle harap olan eski kilise yerine inşa edildiği kaydedilmiştir (Koçu, 1960, s.1551).

Yapının mimarı hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber o dönemde yapılan Rum Ortodoks kiliselerinin kitabelerinde kaydedilen isimlere bakıldığında iki isim ile karşılaşılır: Mimar Nikolaos Pağcıoğlu ve Mimar Kayserili Konstantinos Yolastıgmazis'tir. Kayserili mimarın eserleri incelendiğinde Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi (1831), Samatya Analepsis Kilisesi (1832) ve Samatya Hagios Menas Kilisesi (1833) yapım tekniği, plan şeması olarak Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'ne benzemektedir. Mimar Nikolaos Pağcıoğlu'nun eserleri arasında ise Silivrikapı Panagai Kilisesi (1834) tez konusu olan kilise ile benzerlik göstermektedir. Yapı ile çağdaş olan diğer örnekler bakıldığında plan tipleri ve cephe kurgusu açısından farklı örnekler söz konusudur. O dönemde faaliyet gösteren

iki mimarın da benzer örnekleri olmasına rağmen yapının mimarının Yolasığmazis veya Pağcıoğlu olduğu kesin olarak ifade edilemez.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin mülkiyeti Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Vakfına aittir. Kilise, G.E.E.A.Y.K.' nun 14.12.1974 gün 8172 sayılı kararı ile doğal ve tarihi sit alanı olarak tespit ve ilan edilmiştir. 24.06.1983 gün 15175 sayılı karar ile sınırları belirlenen Boğaziçi Sit Alanı Öngörünüm Bölgesinde kalan G.E.E.A.Y.K.'nun 08.09.1978 gün 10625 sayılı genel kararı ile tescil edilmiştir. İstanbul 3 numaralı koruma Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 24.02.2009 tarihinde Aya Paraskevi Kilisesi koruma grubu 1. grup olarak, bahçesinde bulunan ahşap yapı ise 2. grup olarak belirlenmiştir (Şekil E.1).

3.3 Kitabeler

Narteksin doğu duvarında naosa giriş kapısı üzerinde beyaz mermerden, 190x60 cm ölçülerinde dikdörtgen kitabe bir yer alır (Şekil B.14). Kitabe kazıma tekniğinde olup, iki bölüm halinde sekizer satır içinde Yunanca 5.5 cm yüksekliğinde siyah büyük harflerle yazılmıştır (Karaca, 2008, s.465).

Kitabe metni şöyledir:

ΘΡΗΚΙΕ ΒΟΣΠΟΡΕ

ΡΗΓΝΥΣ ΕΥΞΕΙΝΝΟΝ ΠΟΝΤΟΝ

ΕΝ ΣΥΜΠΛΗΓΑΔ ΩΝ

ΚΥΑΝΕΩΝ ΣΥΣΤΑΔΙ

ΟΥ ΑΡΓΩ ΤΡΟΠΙΔΙ

ΨΑΥΣΕ ΣΗΝ ΗΙΟΝΑ

ΦΡΙΣΣΕ ΒΟΡΡΕΟΣ ΠΙΝΟΗ

ΚΥΜ ΑΛΟΣ ΑΤΡΥΓΕΓΟΥ

ΑΙΝΕΙ ΒΑΘΥΡΡΥΑΞ

ΠΑΝΣΘΕΝΟΥΡΓΟΝ ΤΡΙΑΔΑ

ΝΕΟΥΡΓΗΣΑΣ ΔΟΜΟΝ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΥΔΙΣΤΗ

ΗΥΔΟΚΕΙ ΧΡΙΣΤΟΣ ΟΤΕ
ΠΡΟΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΝ
ΣΥΝΔΡΟΜΟΣ ΗΣ ΠΟΤΜΩ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΗΝ ΔΕΡΚΩΝ

Kitabenin Türkçesi:

Ey, Karadeniz'e açılan Trakya'daki Boğaziçi; mavi denizin sakin dalgalarını oluşturan Kuzey Rüzgârı'nın kızgın nefesi, Sibliğades taşlarının üstünden süzülmekte. Her şeyi yaratan Kutsal Üçlü, yeniden doğuş beklentisi içinde olan bu yolun yolcusu Derkon Metropoliti Gregorios'un yardımıyla ve İsa Hristos'un lütfuyla yeniden inşa edilen Paraskevi'nin Büyükdere'deki bu evini kutsasın. (Karaca, 2008, s.466)

Aya Paraskevi Kilisesi avlusunun güneydoğudaki kemerli giriş kapısı üzerinde beyaz mermerden, enlemesine yerleştirilmiş 120x60 cm boyutlarında dikdörtgen ikinci bir kitabe bulunmaktadır (Şekil B.15). Kitabe, kazıma tekniğinde olup 5 cm harf yüksekliğinde dört satırlık Yunanca metinden oluşmaktadır. Yunanca metnin siyah boyalı harfleri ilk üç satırı büyük harf, alttaki bir satır küçük harflidir.

Kitabe metni şöyledir:

ΟΡΑΣ ΠΙΟΝΗΡΕ ΤΟΠΑΤΑΞΑΝ ΣΕ ΒΕΛΟΣ
ΑΠΙΘΙ ΠΟΡΡΩ ΤΗΣ ΔΕ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΩΝΔΕ ΓΑΡ ΘΥΡΩΝ ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΡΕΣΤΙ ΦΥΛΑΞ

ΕνέτηΣωτηρίω , α ω ν ζ ω Κατά τόν Νοέμβ

Metnin Türkçesi:

“Seni vuran oku görüyorsun kurnaz.

Hedefi kilise ise ona varamaz.

Çünkü bu kapılarda duran bekçi Hristos'tur.”

Kasım, Miladi 1854 (Karaca, 2008, s.467).

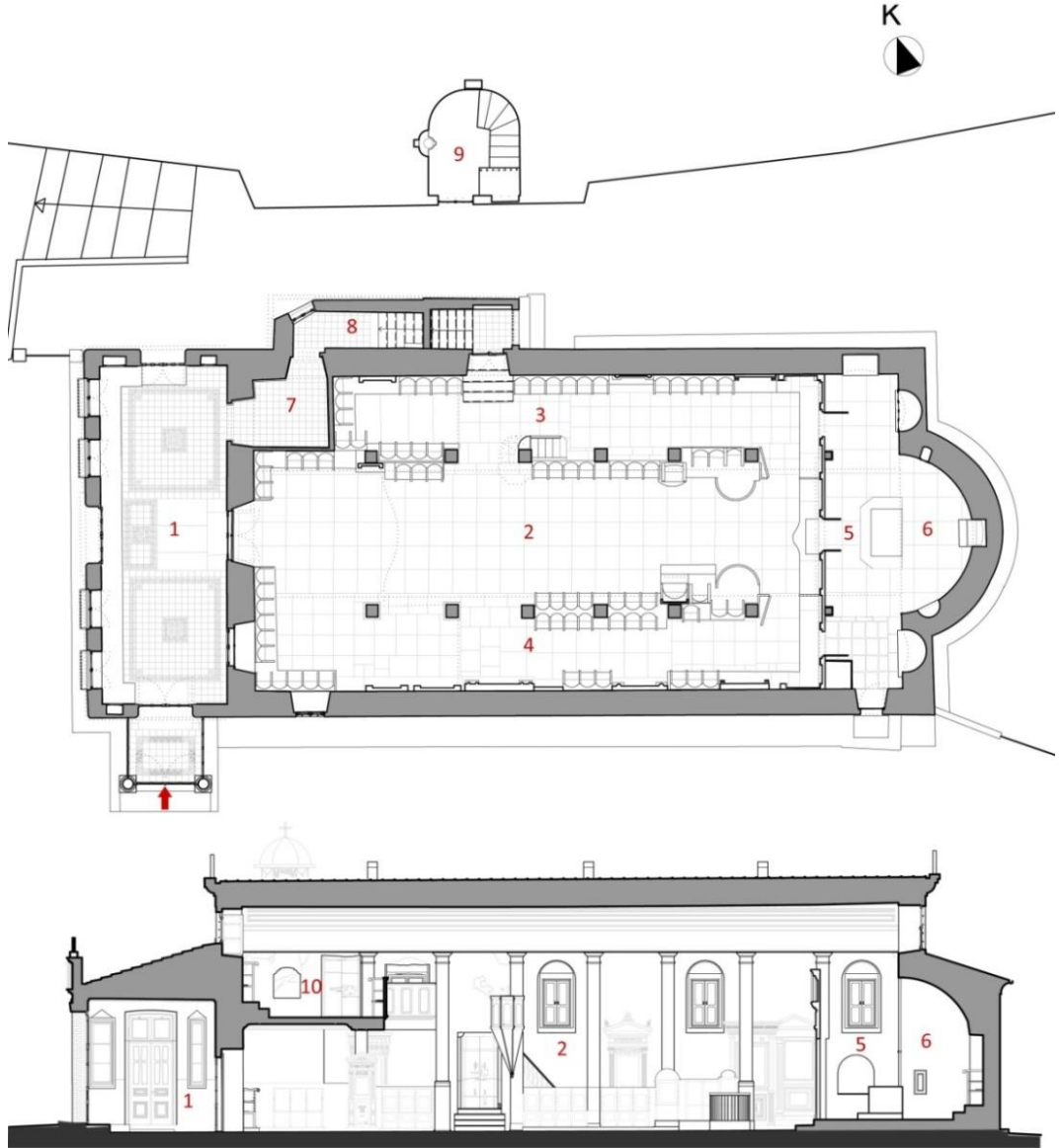
3.4 Ayrıntılı Tanım

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin ayrıntılı tanımı yapılırken plan ve cephe özellikleri ayrı ayrı ele alınıp, yapım, strüktür ve malzeme özellikleri ile beraber

duvarlar, ahşap taşıyıcılar, döşemeler, örtü sistemi, merdivenler konularına değinilmiştir. Son olarak da yapıda mevcut durumda tespit edilen bozulmalar ifade edilerek yapının günümüzdeki durumu detaylı olarak anlatılmıştır.

3.4.1 Plan özellikleri

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi narteks, naos, galeri, bema ve apsisten oluşmaktadır (Şekil3.1).

1-Narteks 2-Orta Nef 3-Kuzey yan nefi 4-Güney yan nefi 5-Bema 6-Apsis
7- Ayazmaya geçiş 8-Ayazma merdivenleri 9- Ayazma 10-Galeri

Şekil 3.1 : Aya Paraskevi Kilisesi'ndeki mekânlar- plan ve kesit krokisi.

Kilise doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı, doğuda eksende yarım yuvarlak apsis çıkıntılıdır. Yapının dış duvar uzunlukları; kuzey kenarı 25.77 m, güney kenarı 25.94 m, doğu kenarı 11.27 m, batı kenarı 11.23 m'dir. Yapının bugün kullanılan girişi güney cephesinde batıya yakın taraftadır (Şekil B.18). Yapı, mahya kotu +7.80 olan bir beşik çatıyla örtülüdür.

Kilisenin batısında kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı yaklaşık 40.5 m² alana sahip narteks (Z02) vardır (Şekil B.19). Narteksin dış duvar uzunlukları; kuzeyde 4.45 m, güneyde 4.35 m, batıda 11.27 m'dir. İç duvar uzunlukları ise; kuzey kenarında 3.93 m, güney kenarında 3.85 m, doğu kenarında 10.37 m, batı kenarında 10.34 m'dir. Güney duvarı 30 cm, batı duvarı 45 cm, kuzey duvarı da 50 cm kalınlığındadır. Narteksin 3.46 m yüksekliğindeki giriş kapısı avludan yaklaşık 15 cm yukarıdadır (Şekil B.20). Narteksin zeminine 10 cm'lik bir basamakla inilmektedir. Narteksin duvar yüksekliği kuzey tarafında 4.05 m, güney tarafında 4.10 m olarak tavanı sehim yapmıştır. Narteksin kuzey, güney ve batıda olmak üzere üç tane basık kemerli kapı açıklığı vardır. Bu açıklıklardan güney ve kuzeydekinde çift kanatlı ahşap kapılar (K1) yer alırken batıdaki çift kanatlı ahşap sürgülü kapı (K2) bulunmaktadır (Şekil B.20, B.21, B.22).

Güneydeki açıklık günümüzde kiliseye giriş olarak kullanılmaktadır. Buraya, mermer iki sütun üzerine oluşturulan PVC camekânlı bir girişmekânı (Z01, 4.30 m²) eklenmiştir (Şekil B.23). Giriş kısmının içteki ölçüleri 2.20 x1.78 m'dir. Narteksin kuzeydoğu tarafında bulunan açıklıktan ayazmaya iniş (Z07) sağlanmaktadır (Şekil B.24). Bu açıklığın özgün durumda pencere açıklığı olduğu düşünülmektedir. Narteksin batı duvarında açıklığı 3.46 m olan kapının (K2) kuzey ve güneyinde ikişer tane olmak üzere toplam dört adet 2.20 m yüksekliğinde basık kemerli pencere açıklığı içerisinde çift kanatlı muhdes ahşap pencere (P1) bulunmaktadır (Şekil B.25). Narteksin güney duvarında kapının batı tarafında bir ve kuzey duvarında kapının her iki tarafında birer tane olmak üzere üç adet niş bulunur. Bu nişler camlı ahşap kapaklar ile kapatılmıştır (Şekil B.26, B.27, B.28). Narteks ile naosun ortak duvarında ise 2.27 m açıklığa sahip naosa giriş kapısı (K3) ile 1.15x1.47 m ölçüsünde pencere (P2) bulunmaktadır (Şekil B.29, B.30). Kapının üzerinde 1.90x0.60 m boyutlarında mermer kitabe bulunmaktadır (Şekil B.14). Kapının güneyinde bulunan 0.4x0.32 m ölçüsündeki niş içerisinde mermer bir figür yer almaktadır. Figür içerisinde yapının yapımına ilişkin 1830 tarihi vardır (Şekil B.16).

Narteksin çatısı yapının yaklaşık yarı yüksekliğine kadar gelmektedir. İçte düz çatısı olan narteks dışta Marsilya kiremiti kaplı olan üç yönlü kırma bir çatı ile örtülüdür.

Narteks mekânı ile naos arasındaki duvarda kuzeye doğru özgün durumunda pencere olup sonradan açılan kapı ile 6.60 m² olan ayazmaya geçiş (Z07) mekânına gelinir. 213x233 cm olan bu mekânın döşemesi karo mozaik kaplıdır (Şekil B.31). Buradan Z08 mekânına (Şekil B.32) geçişi sağlayan kapı, pencere açıklığının dönüştürülmesiyle meydana gelmiştir. 6.60 m olan Z08 mahallinde 78x155 cm olan çift kanatlı, ahşap pencere (P2) vardır (Şekil B.33). Z08 mekânında ayazmaya inen 28 cm genişliğinde ortalama 18 cm rıht yüksekliğine sahip 11 adet yerinde dökme mozaik basamak bulunmaktadır (Şekil B.34, B.35). 11 adet basamak ile -1.92 kotundaki 11.25 m² olan ayazmaya (B05) ulaşılır.

Ayazmada mermer kaplanmış şekilde batı yönünde ayazma çeşmeleri, bunların üzerinde de yuvarlak kemerli bir niş bulunmaktadır (Şekil B.36). Ayazma, döşemesi karo mozaik (Şekil B.37), duvarları seramik kaplama olan mahal (Şekil B.38), 10 taş basamak ile 8.25 m² olan Z09 mahallinin +0.56 kotuna ulaşır (Şekil B.39). Z09 mahalli ayazmanın avludan özgün girişi olup bugün kullanılmamaktadır. İçerisinde paslanmış çift kanatlı yuvarlak kemerli demir kapı açıklığı ile doğusunda yer alan yuvarlak kemerli, tuğla örülerek kapatılmış olan pencere açıklığı Z09 mahallinin avluya bakan duvarındadır (Şekil B.40). Z09 mahallinin üzeri tonoz ile örtülü olup duvarları sıvalı ve boyalı, döşemesi ise taştır. Mahallin batı duvarında 80 cm yüksekliğinde +1.37 kotuna oturan içerisinde dikdörtgen formda küçük bir niş barındıran yuvarlak kemerli bir niş vardır (Şekil B.41).

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi bazilikal plan tipindedir. Dikdörtgen naosun ölçüleri yaklaşık 19.85 x 9.65 m'dir (Şekil B.42). Üç nefli naosun doğusunda 90m²olan orta nef (Z03) hizasında yarım yuvarlak apsis (Z07) yer almaktadır (Şekil B.43). Naosun zemini ile orta nefin tonozunun tepe noktası arasında yükseklik yaklaşık 6.80 m'dir. Yan neflerin düz tavanı ile naos zemini arasında 5.40 m yükseklik bulunmaktadır. Yan nefler yaklaşık 2.30 m, orta nef 4.35 m genişliğindedir (Şekil B.44, B.45). 31 m² olan kuzey yan nefinin (Z04) batısındaki bölüm ayazmaya geçiş mekânıdır ve naosun zemin kattaki plan şemasının bütünlüğünü bozmaktadır (Şekil B.46). Kuzey yan nefinin ortalarında bulunan ahşap kapıdan (K4) ise galeri katına çıkan merdivenlere (101) geçiş vardır. Dört basamak ile çıkılan dikdörtgen

açıklık içeride düz atkılı dışarıda yuvarlak kemerlidir. Açıklıkta, çift kanatlı, ahşap bir kapı (K4) vardır (Şekil B.47).

Naosta nefler arasında yedişer tane kare kesitli içte yaklaşık 21x21 cm kesitli ahşap dikmelerin dışlarından ahşap kaplanmış ve boyutları yaklaşık 40x40 cm'e ulaşmış olan ahşap taşıyıcılar vardır (Şekil B.48). Kilisenin orta nefini yan neflerden ahşap taşıyıcılar ayırmaktadır. Ahşap taşıyıcıların kaideleri kare kesitli olup ortalama 45x45 cm'dir. Taşıyıcılar arası uzaklık ise yaklaşık 1.90 m'dir. Ahşap kaplamaların üzeri mermer izlenimi verecek şekilde boyanmıştır. Kare kesitli ahşap taşıyıcılar ahşap kirişlerle birbirine bağlanmış, kirişler arşitrav görünümü verecek şekilde ahşap ile kaplanmıştır (Şekil B.49). Ahşap taşıyıcıların başlıkları yine ahşaptan, dor üstlubundadır.

Naos zemini mermer kaplamadır (Şekil B.50). Orta nefin tavanı basık tonoz, yan neflerin tavanı düz olmak üzere hepsi ahşap çıtalı kaplama şeklindedir (Şekil B.51). Dışta ise naosun çatısı beşik çatı olup Marsilya kiremiti kaplıdır. Naosun tek girişi orta nef aksında batıda yer alan dikdörtgen açıklıkta, çift kanatlı ahşap kapı (K4) ile içinde çift kanatlı camlı ahşap çarpma kapı (K3) yer alır (Şekil B.52). Naosta +3.02 kotunda kuzeyde üç, güneyde üç tane, karşılıklı eş aralıklı ve boyutlu pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencere açıklıkları yuvarlak kemerli ve dikdörtgendir. Bu pencere açıklıklarının boyutları yaklaşık 1.15x2.20 m'dir. Açıklıklarda çift kanatlı ahşap doğramalı pencereler (P5) vardır (Şekil B.53). 37 m² olan güney yan nefinin batıya yakın kısmında alt tarafta dikdörtgen 1.22x1.61 m boyutlarında pencere açıklığı vardır. Pencere açıklığı içerisinde dışta çift kanatlı ahşap doğrama (P5), içte demir kepenk bulunur (Şekil B.54). Doğu ve batıda ise üst kısımda orta nef hizasında üçlü pencere düzeni bulunmaktadır. Doğudaki üçlü pencere düzeninin bulunduğu açıklıklar basık kemerli olup iki yandakilerde çift kanatlı ahşap pencereler (P6), ortadakininde üstte sabit altta çift kanatlı olacak biçimde ahşap pencere (P7) bulunur (Şekil B.55). Batıdaki açıklıklarda ise ortadaki daha geniş ve yüksek olacak şekilde çift kanatlı ahşap pencereler (P6) bulunmaktadır (Şekil B.56). Ayrıca galeri (102) katında güney ve kuzey cephelerinde birer tane olmak üzere düz atkılı yatay dikdörtgen açıklıklar vardır. Güneydeki açıklıkta yalnızca ahşap pencere (P4) bulunurken, kuzeydeki açıklıkta ahşap pencere (P3) ile demir kepenk bulunmaktadır (Şekil B.57, B.58).

Naosun doğu ucunda, döşeme seviyesi naostan iki basamak (yaklaşık 33 cm) yüksekte bema (Z06) bulunur (Şekil B.59). Naosun doğusunda üç nefi kapsayan bema ikonostasisi, orta nef (Z03) hizasında üstte üçgen alınlıklı ve yüksektir (Şekil B.60). Üstte, tek sıra friz oluşturan küçük çerçeve içindeki ikonalarda, İncil'den İsa'nın yaşam sahnelerini anlatan tasvirler bulunmaktadır (Karaca, 2008, s.469) (Şekil B.61). İkonostasiste sütun biçiminde bezemelerin ayırdığı alt sırada, yan neflerde kemerli tek kanatlı birer açıklık ile orta nefte çarpma kapı biçiminde kemerli bir açıklık ile bemaya geçiş bulunur (Şekil B.62, B.63, B.64).

Naosta bemanın doğu duvarında yan nefler hizasında apsise göre simetrik birer büyük niş vardır (Şekil B.65,B.66). Bemanın kuzey duvarında ise yuvarlak kemerli bir başka niş bulunmaktadır (Şekil B.67). Bu nişlerden doğu duvarında kuzey yan nefi hizasında bulunan nişte camlı ahşap kapak bulunur. Bemanın güney duvarında ise basık kemerli yaklaşık 1.00x2.00 m'lik dikdörtgen bir giriş açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklıkta tek kanatlı demir kapı (K5) yer alır (Şekil B.68). Bemanın döşeme kaplaması güney yan nefinin olduğu kısımda blok taş olup, orta nef ve kuzey yan nefinin bulunduğu kısımda mermerdir (Şekil B.68, B.70). Z07 apsis içerisinde orta ekseninde küçük bir niş vardır. Apsisin güney kenarında yuvarlak kemerli bir niş, kuzey kenarında ise dikdörtgen bir niş üzerinde ahşap dolap mevcuttur (Şekil B.71, B.72). Apsis içte yarım kubbe, dışta sac kaplı koni biçimindedir.

Naosta, kuzeydeki taşıyıcı sırasının doğudan beşinci elemanında +3.20 kotunda ambon bulunur. Ambon ahşap oyma tekniğinde geometrik motiflerle bezelidir. Ambonun orta nefe bakan yüzeylerindeki çerçevelerde ekseninde İsa, yanlarda ise dört İncil yazarına ait tasvirler bulunur (Şekil B.73, B.74). Güneydeki taşıyıcı sırasının doğudan üçüncü elemanının önünde ahşap despot koltuğu bulunur (Şekil B.75). Ambon ile despot koltuğu benzer tarzda bezeme özellikleri gösterirler. Bemada, apsis önünde bulunan altar, düz dikdörtgen ve masa görünümündedir (Şekil B.76) (Karaca, 2008, s.470).

Naosta arşitrava dönüştürülen ana girişin orta nefe bakan yüzünde, taşıyıcılar hizasında madalyonlar içerisinde Havarilerin portrelerini yansıtan tasvirler vardır (Şekil B.77). Orta nef ve yan neflerin tavanı ahşap çıtalı olup açık renkte boyanmıştır (Karaca, 2008, s.470).

Naosun batısında bulunan, 47m² olan 102 mahal numaralı galeri, batıdan ikinci taşıyıcılara oturur (Şekil B.78). Orta nef üzerinde kıvrımlanarak öne çıkan galeri 'U' biçimindedir. Galeri döşemesinin altındaki tavan ile naos zemini arasında yaklaşık 2.70 m yükseklik bulunmaktadır. Galeri katının ahşap döşemesi ile naosta orta nefin tonoz tavanının tepe noktası arasındaki mesafe ise yaklaşık 3.35 m'dir. Galeriye, dışta yapının kuzeybatısında bulunan açıklıktan geçilir. Galeri giriş kapısı içte düz atkılı, dışta basık kemerli bir açıklık içerisinde çift kanatlı ahşap doğramalıdır (K4) (Şekil B.79). Giriş kapısının batısında dikdörtgen formlu bir niş bulunur (Şekil B.80). Galeri döşemesi ahşap olup orta nef hizasında yan neflere göre bir basamak ile yükseltilmiştir (Şekil B.81).

3.4.2 Cephe özellikleri

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin girişinin yer aldığı güney cephesi, kilise ve çevresindeki yapıların bulunduğu avluya; kuzey cephesi Rum okuluna; batı cephesi Mektep Sokağı üzerinden olan girişin olduğu merdivenlere ve papaz evine; doğu cephesi ise komşu parseldeki konutlara bakmaktadır.

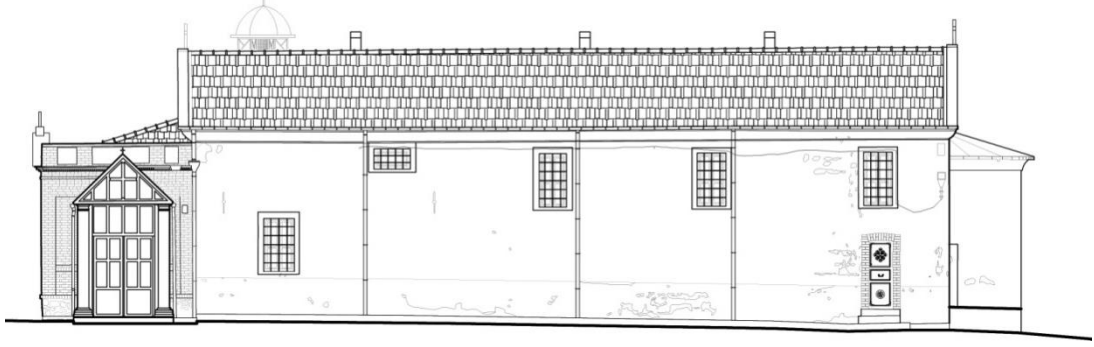
Yapının kuzey ve güney cepheleri benzer boyuttadır. Cepheler boyunca Marsilya kiremiti kaplı çatı altında tüm cepheler boyunca dolaşan saçak silmesi bulunmaktadır. Kuzey ve güney cephelerinin her ikisinde de üst kesimde üçer tane pencere açıklığı, birer tane yatay pencere bulunmaktadır. Kuzey cephesinde, yapıya sonradan eklenen galeri katına çıkan merdivenler üst kotta bulunan yatay pencerenin görülmesini engellemektedir. Kuzey ve güney cephelerinin narteks kısmında ahşap kapılar yer almaktadır. Fakat güney cephesinde giriş kısmı camekân olarak çıkıntı yaptığundan bu kapı ilk bakışta algılanamamaktadır.

Doğu ve batı cepheleri benzer boyuttadır. Her iki cephede de üst kısımda orta nef hizasında üçlü pencere düzeni bulunmaktadır. Batı cephesinin alt kesimini, narteks oluşturmaktadır. Bu cephede çift kanatlı ahşap kapı ile kuzey ve güneyinde ikişerli pencere grupları bulunmaktadır. Doğu cephesinde apsis kısmı ise yarım daire şeklinde çıkıntı yapmaktadır.

Binanın batı cephesinin alt kotunda bulunan narteks kısmı hariç her yeri sıvalı ve boyalıdır. Narteksin cephesi tuğla kaplamadır. Sadece doğu cephesi apsis kısmının üstlerinde sıva dökülmesinden dolayı mevcut taş örgüsü az da olsa görülmektedir. Binanın cephelerinde, doğal etkenlerden ve insan müdahalelerinden kaynaklanan

hasarlar bulunmaktadır. Bunlar genel olarak sıva dökülmesi, kılcal çatlaklar, yosunlanma ve niteliksiz boyalar, çimento esaslı sıva uygulamalarıdır.

3.4.2.1 Güney (giriş) cephesi

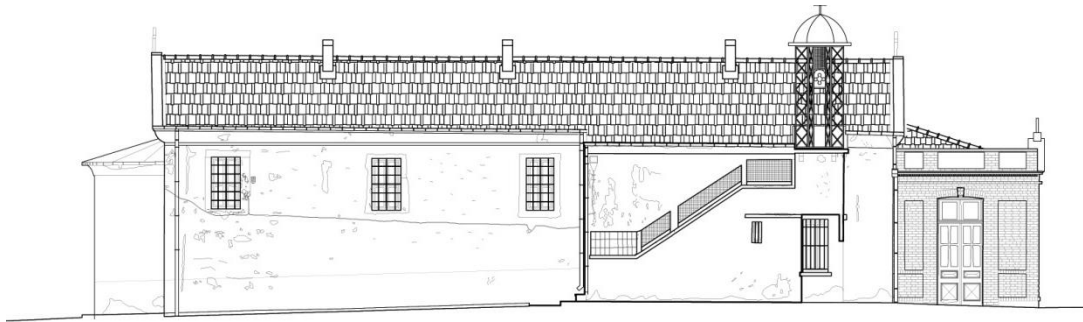
Şekil 3.2 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi güney cephesi.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin girişi güney cephesinde yer almaktadır (Şekil B.18). Taş duvar olan güney cephesi sıva üzeri boyalıdır ve avluya bakmaktadır (Şekil 3.2, B.82, B.83). Cephenin özgün duvar örgüsünün izi yalnızca alt kesimde bulunan pencere üstünde tuğla hafifletme kemeri olarak görülmektedir (Şekil B.84). Güney cephesinin narteks kısmının uzunluğu 4.30 m, naos kısmının uzunluğu 21.70 m ve apsis çıkıntısının uzunluğu 2.00 m olduğundan, cephenin toplam uzunluğu yaklaşık 28 m 'dir. Güney cephesinin beşik çatının eğimini izleyen üst kesimi, saçak silmesi ile sonlanmaktadır (Şekil B.85). Bu beşik çatı Marsilya kiremiti ile kaplıdır (Şekil B.86). Narteksi örten üç yüzeyli kırma çatı da Marsilya kiremiti kaplıdır. Güney cephesinin saçak kotu +5.50 m olup çatı kotu +7.70 m'dir. Güney cephesinde narteks kısmında yaklaşık 4.70 m yüksekliğinde, güney yönünde çıkıntı yapmış biçimde, sonradan eklenen camekânlı bir giriş bulunmaktadır. Bu PVC camekânlı kısmın 1.70 m boyutlarında çift kanatlı bir açıklığı, bu açıklığın iki tarafında da mermer sütunlar bulunmaktadır. Narteks kısmının yüksekliği yaklaşık 4.95 m olan cephesi tuğla kaplamadır. Güney cephesinde naos kısmının alt kesiminde 87x152 cm açıklığında çift kanatlı ahşap bir pencere bulunmaktadır. Yaklaşık 18 cm sövesi bulunan bu pencerede gri boyalı bir demir parmaklık vardır. Bu pencerenin iki tarafında 3.09 m kotunda metal gergi kılıçları bulunmaktadır (Şekil B.87, B.88).

Cephede saçak altında iki düz silme arasında dışbükey bir silme dolaşmaktadır; bu saçak silmesinin ortalama kalınlığı 45 cm'dir (Şekil B.85). Güney cephesinin üst kesiminde ortalama 80x153 cm açıklığında çift kanatlı üç adet ahşap pencere

bulunmaktadır. Bu pencerelerin önünde gri boyalı demir parmaklıklar bulunmaktadır. Pencere açıklığını dolaşan söveler yanlarda ve üstte 15 cm kalınlığında iken alt kısımda 6 cm kalınlığındadır (Şekil B.89). Cephenin üst kesiminde galeri katında saçak altından hemen başlayacak şekilde 104x58 cm boyutlarında pencere açıklığı bulunmaktadır. Söve kalınlığı üstte 18 cm, yanlarda 16 cm ve altta 6 cm olan bu ahşap pencerenin önünde gri boyalı demir parmaklık vardır (Şekil B.90). Yağmur suyunun tahliyesi, saçak boyunca devam eden çinko yağmur oluşu ve dört adet çinko yağmur iniş borusu ile sağlanmaktadır. Bemaya girişi sağlayan yaklaşık 0.70x2.00 m ölçülerindeki basık kemerli tek kanatlı demir kapı güney cephesinin doğu ucundadır. Kapının sövesi tuğla kaplama şeklindedir. Kapıya avludan üç basamak ile yaklaşık 60 cm'lik kot farkı ile ulaşılmaktadır (Şekil B.91). Cephenin doğu tarafında geride kalacak biçimde apsis çıkıntısı görülmektedir. Apsisin saçak kotu 4.62 m'dir.

3.4.2.2 Kuzey cephesi

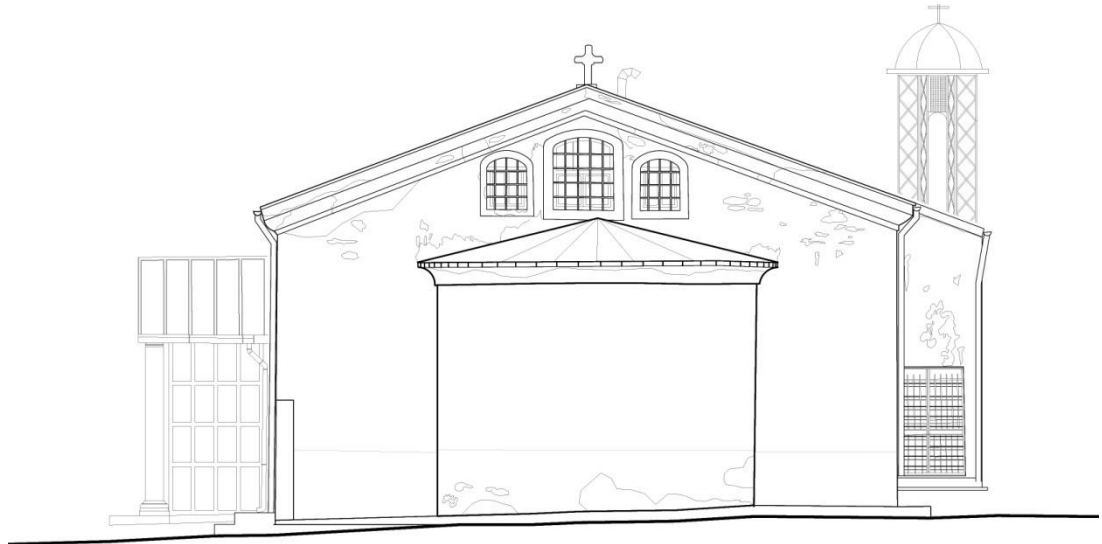

Şekil 3.3 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey cephesi.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin kuzey cephesi Rum Okulu'na bakmaktadır (Şekil 3.3). Taş duvar olan kuzey cephesi sıvalı ve boyalıdır (Şekil B.92). Kuzey cephesinde galeri çıkışı için betonarme olarak sonradan eklenen merdiven bulunmaktadır (Şekil B.93). Bu merdiven çıkıntısının uzunluğu yaklaşık 7.50 m'dir. Merdivenin betonarme parapetinden sonra içerisinde tel kafesler olan 70 cm yüksekliğinde açıklıklar bulunmaktadır (Şekil B.94). Kuzey cephesinin narteks uzunluğu yaklaşık 4.50 m, naos uzunluğu 21.25 m, apsis uzunluğu 2.40 m olmak üzere toplamda 28.15 m'dir. Kuzey cephesinin beşik çatının eğimini izleyen üst kesimi, iki düz silme arası dışbükey, yaklaşık kalınlığı 45 cm olan saçak silmesi ile sonlanmaktadır (Şekil B.85). Fakat bu dışbükey saçak silmesi merdiven çıkıntısı olan yerde görülememektedir. Merdiven çıkıntısının üst örtüsü beşik çatının eğimini

karşılacak şekilde devam ettirilip Marsilya kiremiti ile kaplanmıştır. Merdivenin alt kısmında kalacak şekilde 80x155 cm boyutlarındaki pencere açıklığı içerisinde çift kanatlı ahşap pencere ve demir parmaklık mevcuttur (Şekil B.95). Kuzey cephesinin narteks kısmı tuğla kaplamadır. Bu kısımda 1.35x3.15 m ölçülerindeki kapı açıklığının içerisinde çift kanatlı ahşap doğramalı kapı bulunmaktadır (Şekil B.96). Narteks saçak yüksekliği 4.65 m'dir. Kuzey cephesinin üst kesiminde güney cephesi ile simetrik olacak şekilde ortalama 85x152 cm boyutlarında üç adet pencere açıklığı vardır. Bu açıklıkların içerisinde çift kanatlı ahşap doğramayla birlikte griye boyanmış demir parmaklıklar yer almaktadır. Üç pencerenin söve kalınlıkları çok net olarak gözlemlenmemektedir (Şekil B.97). Galeri katını karşılayan yatay pencere ve galeri katına çıkan kapılar sonradan eklenmiş merdiven yüzünden cephede doğrudan algılanamamaktadır (Şekil B.98, B.99, B.79). Kuzey cephesinin apsis kısmı sıvalı ve boyalıdır. Saçak kotu ise 4.62 m'dir. Apsis kısmında saçak altında içbükey bir silme dolaşmaktadır. Kuzey cephesinin saçağı boyunca çinko yağmur oluğu dolaşmakta ve cephe boyunca iki farklı noktada yağmur iniş borusu bulunmaktadır. Sonradan eklenen merdivenin üst kısmında 9.40 kotunda, demir bir çan kulesi bulunmaktadır (Şekil B.100). Kuzey cephesinin bazı kesimlerinde sıva ve boya dökülmeleri ile rutubet görülmektedir.

3.4.2.3 Doğu cephesi

Şekil 3.4 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi doğu cephesi.

Kilisenin yaklaşık 11.25 m olan doğu cephesi komşu parseldeki konutlara bakmaktadır (Şekil 3.4). Cephede 5.75 m genişliğinde yarım daire şeklinde apsis

çıkıntısı vardır (Şekil B.101). Apsis duvarı 4.12 m olup üst bölümünde içbükey saçak silmesi mevcuttur. Saçak silmesinin üzerinde çinko yağmur oluğu ve devamında yarım konik çatı bulunmaktadır. Cephenin üst kesiminde orta nef doğrultusunda konumlanan üç adet kemerli pencere mevcuttur. Pencere açıklıklarında ahşap doğrama ile demir parmaklıklar vardır. Pencere söve kalınlıkları soldan sağa doğru 12 cm, 18 cm ve 15 cm'dir. Cephenin üst kısımlarında sıva dökülmelerinden dolayı duvar taş örgüsü az da olsa görülebilmektedir (Şekil B.102). Doğu cephesinin kuzey tarafına bakıldığında betonarme merdivene çıkış kısmı görülmektedir. Beşik çatının mahya seviyesinde beton bir haç bulunmaktadır. Cepheye ilk bakıldığı anda saçak silmesi üzerindeki çimento esaslı harç kullanılarak yapılmış bozulmalar göze çarpmaktadır.

3.4.2.4 Batı cephesi

Şekil 3.5 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi batı cephesi.

Aya Paraskevi Kilisesi'nin batı cephesi Mektep Sokağı üzerinden girişi olan merdivenler ile kilise görevlisinin evine bakmaktadır (Şekil 3.5). 11.28 m uzunluğundaki bu cephenin yüzeyi tuğla kaplamadır (Şekil B.103). Cephenin alt kesiminde narteksin bulunan 1.82x3.46 m'lik basık kemerli ahşap kapısı ile ortalama 1.20x2.18 cm ölçülerinde dört adet pencere bulunmaktadır (Şekil B.104, B.105). Cephede pencerelerin alt-üst hizalarına gelecek yerlerde yüzey tuğla kaplama yerine boyalı olarak bırakılmıştır. Pencerelerin önünde kahverengiye boyalı demir parmaklıklar bulunmaktadır. Pencerelerin basık kemerlerinin kilit taşı yerine gelecek

biçimde motifler yerleştirilmiştir. Batı cephesinin üst kesiminde doğu cephesi ile simetrik olacak biçimde orta nef doğrultusunda basık kemerli üç adet pencere yer almaktadır. Bu pencereler çift kanatlı ahşap doğrama şeklindedir ve demir parmaklıkları bulunmaktadır. Pencerelerin söve kalınlıkları 15 cm'dir. Narteksin üç yönlü kırma çatısı bu pencerelerin sövelerinin alt kısmının görülmesini engelleyecek yüksekliktedir(Şekil B.106). Narteksin çatısı Marsilya kiremiti ile kaplıdır. Beşik çatının saçak seviyesi iki düz silme arasında bir dışbükey saçak silmesiyle sonlanmaktadır. Batı cephesinde narteks kısmında iki adet çinko yağmur iniş borusu vardır. Çift kanatlı sürme kapı şeklinde açılan ahşap kapının üzerinde üçgen bir alınlık bulunmaktadır. Alınlığın üst ve yan köşelerinde yaprak motifleri yer alır (Şekil B.107).

Cephenin gerisinde güney cephesinden giriş olan 2.20 m genişliğinde 4.70 m yüksekliğinde PVC camekânlı kısım görülmektedir. Batı cephesinin kuzey tarafına bakıldığında ise galeri katına çıkan muhdes betonarme merdivenlerin olduğu kütle ile beraberinde üzerindeki çan kulesi görülmektedir.

3.4.3 Yapım tekniği, strüktür ve malzeme özellikleri

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin taşıyıcı dış beden duvarlarında kaba yonu taş ve tuğla kullanılmıştır. Narteks duvarları ise yığma tuğla olup üzeri tuğla kaplanmıştır. Kilisenin duvarları sıvalı ve boyalı olduğundan taş-tuğla örgüsü yalnız doğu cephesinde apsisin üzerinde sıva dökülmesi olan yerde seçilmektedir (Şekil B.102). Ayrıca güney cephesinde de pencere üstünde tuğla hafifletme kemerinin izi görülmektedir (Şekil B.84). Taşıyıcı duvarların kalınlığı doğu cephesi hariç ortalama 80 cm'dir. Doğu cephesinin duvar kalınlığı ise 95 cm'dir. Narteksin tuğla duvar kalınlığı ortalama 40 cm'dir.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin strüktürü temeller, döşemeler, taşıyıcı duvarlar, kare kesitli ahşap taşıyıcılardan ve örtü sisteminden oluşmaktadır. Yapının temellerinin biçim ya da derinliği ile ilgili tespitler için kazı ve sondaj gereksinimi duyulmaktadır.

Kargir duvarlar ve ahşap taşıyıcılar kilisenin düşey taşıyıcılarıdır. Ahşap galeri katı, ahşap taşıyıcılara bağlanan, cephede görülen demir gergi kılıçları yardımı ile taşınmaktadır. Ahşap çatının ve galeri katının döşeme yükleri, ahşap ana kirişlere oradan da ahşap taşıyıcılar ve duvarlar aracılığıyla zemine aktarılmaktadır. Nefleri

birbirinden ayıran ahşap taşıyıcılar ahşap kiriş ile birbirine bağlanmıştır. İç mekân örtü elemanı olarak orta nef üzerinde ahşap tonoz, yan neflerde düz ahşap tavan bulunmaktadır.

3.4.3.1 Duvarlar

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin kuzey, güney ve batı yönlerinde ortalama 80 cm kalınlıkta; doğu yönünde ortalama 95 cm kalınlıkta olan ana taşıyıcı duvarları iç mekânda sıvalı ve boyalıdır. Kilisenin dış duvarları da sıvalı ve boyalıdır. Fakat kilise vakfının karşılamaları ile basit onarım izni ile Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin cephelerine, yapılan rölöve çalışmasından sonra Aralık 2013'te sıva raspası yapılmıştır. Bu işlem sonrasında kilisenin güney ve doğu cephelerinin tuğla-taş almaşık şeklinde örülüp kaba yonu taş kullanıldığı görülmüştür (Şekil B.108, B.109, B.110, B.111, B.112). Pencere alt kotuna kadar iki sıra tuğla iki sıra taş şeklinde olan almaşık örgü, o kottan sonra iki sıra tuğla üç sıra taş şeklinde devam etmiştir. Batı ve kuzey cepheleri ise yine tuğla-taş almaşık örülüp moloz taş kullanılmıştır (Şekil B.113, B.114, Şekil B.115). Yapının köşelerinde ise kaba yonu taş kullanılmıştır (Şekil B.116).

Kuzey duvarında +3.02 kotuna oturan yaklaşık 220 cm yükseklikte üç adet içte yuvarlak dışta düz atkılı ve +4.18 kotuna oturan yaklaşık 90 cm yükseklikte bir adet yatay pencere açıklığı yer almaktadır. Güney duvarında da +3.02 kotuna oturan kuzey duvarındakilerle eş yükseklikte ve simetrik olan üç adet pencere ile bir adet yatay pencere bulunmaktadır (Şekil B.89, B.90). Güney duvarında +1.35 kotuna oturan 121x161 cm ölçülerinde pencere açıklığı vardır (Şekil B.54). Doğu duvarındaki üçlü pencere düzeni +5.23 kotuna oturmaktadır. Orta nef aksındaki bu üçlü pencere düzeninde ortadaki pencere açıklığı 143 cm yüksekliğinde, 110 cm genişliğindedir. Yanlardaki pencere açıklıkları ise 126 cm yüksekliğinde 90 cm genişliğindedir (Şekil B.55). Batı duvarında orta nef aksında üçlü pencere açıklıkları +5.19 kotuna oturmaktadır. Ortadaki pencere açıklığının boyutları 126x146 cm, yanlardaki pencere açıklıkları 88x116 cm'dir (Şekil B.56).

Narteksin yığma tuğla duvarı 40 cm kalınlıkta olup iç mekânda 160 cm yüksekliğe kadar mermer levhalarla kaplanmış üzeri de sıvanarak ve boyanmıştır (Şekil B.117). Narteksin duvarı cephede ise tuğla kaplamalıdır. Nartekste kuzey, güney ve batıda sırasıyla 156 cm, 190 cm ve 188 cm genişliklerinde ortalama 346 cm yükseklikte

basık kemerli kapı açıklıkları bulunmaktadır. Batıdaki kapının kuzey ve güneyinde ikişer tane olmak üzere toplamda dört adet yaklaşık 120x220 cm ölçülerinde basık kemerli pencere açıklıkları vardır (Şekil B.25).

Narteksten ayazmaya doğru geçilen kısımda duvarlar aynı nartekte olduğu gibi 160 cm yüksekliğe kadar mermer levhalarla kaplanmış, üst kısımları sıvanarak ve boyanmıştır (Şekil B.24). Z08 mahallinde 80x155 cm boyutlarında kuzeybatıya doğru bakan pencere açıklığı bulunmaktadır (Şekil B.33). Ayazmaya doğru inilen merdivenin duvarları ise 140 cm yüksekliğe kadar 10x20 cm boyutlarında seramik kaplıdır. Üst kısımları sıvalı ve boyalıdır. Yer yer sıvalarda dökülmeler gözlemlenmiştir. Ayazmanın kuzey duvarı iğten mermer kaplıdır. Z09 mahallinin duvarları sıvalı ve boyalıdır, fakat duvarda yoğun nemden dolayı sıva dökülmeleri gözlenmiştir (Şekil B.118).

3.4.3.2 Ahşap taşıyıcı sistem

Üç nefli bazilika düzeninde inşa edilen kilisenin naosunda orta nef yedişerli iki dizi oluşturan ahşap taşıyıcılarla yan neflerden ayrılmaktadır (Şekil B.48). Ahşap taşıyıcıların aralıkları 185-200 cm arasında değişiklik göstermektedir. '3.4.1 Plan özellikleri' başlığı altında belirtildiği gibi ahşap taşıyıcılar, içeride 21x21 cm boyutlarındaki ahşap dikmelerden oluşan taşıyıcıların çevresine ahşap kaplama yapılarak kesitleri ortalama 40x40 cm boyutlarına getirilmiştir. Bemada ikonostasis arakasında bulunan iki ahşap taşıyıcı ise 21x21 cm boyutlarındaki ahşap dikmelere kadron konulmadan ahşap çakılarak oluşturulmuştur. Bu taşıyıcıların sadece ikonostasisten yukarıda kalan kısımlarında boyutları 40x40 cm'e getirilmiştir (Şekil B.119). Ahşap taşıyıcılar, ahşap dikme etrafına kadronlar yardımı ile boyutunu büyütme amaçlı ahşap kaplama çakılarak oluşturulmuştur. Bu kaplamalar, mermer izlenimi verecek şekilde boyanmıştır.

Ahşap taşıyıcıların kaideleri üç farklı şekildedir. Bir tanesinde döşeme seviyesinden 157 cm yukarıya kadar kaide uzanmaktadır (Şekil B.120). İkinci bir çeşit kaide kalınlığı 25 cm iken, üçüncü çeşit ise 32 cm'dir (Şekil B.121, B122). Galeri katı naosun batısındaki sondan ikinci sütunlara oturmaktadır. Doğudaki son sütunlara ise bema ikonostasisi oturmaktadır. Taşıyıcıların dor üslubundaki başlıkları ahşaptır (Şekil B.123). Başlıkların profil kısımları altın rengine boyanırken diğer kısımları mermer izlenimi verecek şekilde boyanmıştır. Ahşap başlıkların üzerinde ahşap

taşıyıcılar birbirine ahşap kirişler ile birbirine bağlanmıştır. Bu kirişler de yine ahşap kaplama yapılarak arşitrav görünümüne getirilmiş ve mermer görünümü verecek şekilde boyanmıştır.

3.4.3.3 Döşeme kaplamaları

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin narteks döşemesi 20x20 cm boyutlarında bitkisel motifli karo mozaik kaplamadır (Şekil B.124). Güney cephesindeki camekânlı kısmın (Z01) döşemesi de karo mozaiktir (Şekil B.125). Güneyde nartekse açılan kapıdan girildiğinde karo mozaik döşeme başlamadan önce 65x165 cm boyutlarında mermer döşeme kaplaması görülmektedir. Narteksin batı kenarında döşeme kotundan 24 cm yukarıda mermer bir yükselti dolanmaktadır (Şekil B.126). Kuzeyde nartekse açılan kapının önünde döşeme kotundan 10 cm yukarıda 58x135 cm boyutlarında mermer bir parça bulunmaktadır. Narteksten naosa geçilen kapının batı tarafında 220x212 cm boyutlarındaki alanda karo mozaik yerine mermer döşeme bulunmaktadır.

Naosun döşemesi mermer olup orta nef hizasında 73x73 cm'lik boyutlarda iken yan nefler boyunca belirli derz aralıkları bulunmamaktadır.

Bemanın döşemesi naostan iki basamak ile toplamda 33 cm yükseltilmiştir. Bemanın döşemesi güneydeki kapı önü hariç mermer kaplamadır. Mermer kaplamanın olmadığı yerde taş kaplama mevcuttur (Şekil B.69, B.70).

Galeri katının döşemesi ahşap taşıyıcılara kuzey-güney doğrultusunda oturtulmuş olan, cephede demir gergi kılıçları ile desteklenen ahşap kirişler üzerinedoğu-batı aksında yaklaşık 18 cm eninde ahşap kaplamadır. Galeri katının döşeme kotu orta nefte yan neflerden 19 cm yukarıdadır (Şekil B.81).

Narteksten ayazmaya doğru geçilen mekânda döşemeler 20x20 cm boyutlarında karo mozaiktir (Şekil B.31). Ayazmaya inen merdivenler yerinde dökme mozaiktir (Şekil B.34). Ayazmanın olduğu -1.92 kotunda ise döşeme, ayazmanın önündeki ufak bir kısım haricinde 20x20 cm boyutlarında karo mozaiktir (Şekil B.38). Ayazmanın hemen ön kısmı ise mermer kaplamadır. Ayazmadan tekrar bahçeye çıkan merdivenlerin ilk basamağı mermer diğerleri ise taştır. Merdivenlerin sonunda ulaşılan +0.56 kotunda döşeme taştır (Şekil B.39).

3.4.3.4 Örtü sistemi

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, iç mekânda ahşap örtü sistemine sahiptir. Tavan kaplamaları boyalı olduğundan ahşabın dokusu görülememektedir. Ahşap örtüde avize takmak için zincirlerin tutturulabileceği halkalar kullanılmıştır (Şekil B.127). Orta nef ahşap tonoz ile örtülüdür (Şekil B.128). Ahşap çıtalı tonoz üzerinde yer yer havalandırma delikleri bulunmaktadır (Şekil B.129). Ahşap tonoz, taşıyıcı ana ahşap kirişe ahşap bir profil ile bağlanmaktadır. Orta nefin merkezi konumunda oval biçimde ahşap bir 'Pantokrator İsa' ikonası bulunmaktadır. İkonanın etrafında sıralı bir şekilde 32 adet ampul yer almaktadır (Şekil B.130).

Çatı arasına çıkmak mümkün olmadığından çatı sistemi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Fakat üst örtünün kiremit kaplama ve taşıyıcıların ahşap olması, çatı strüktürünün geleneksel ahşap oturtma çatı olduğunu düşündürmektedir.

Kilisenin yan neflerinin örtüsü düz, ahşap tavadır. Bu ahşap tavanda da tonozdaki gibi ahşap çıtalı mevcuttur (Şekil B.131).

Kilisenin doğusunda bulunan apsis yarım kubbeye örtüdür. Tuğla olduğu düşünülen bu yarım kubbenin içinde dinsel tasvirler resmedilmiştir. 'Yol Gösterici Meryem' tasviri bulunan apsis yarım kubbesi kirlenmiş durumdadır. Galeri döşemesinin altında ise çıtalı, ahşap, düz tavan bulunmaktadır (Şekil B.132).

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin beşik çatısı Marsilya kiremiti ile örtülüdür; çatı örtüsünün en üst kotunda ise mahya kiremitleri bulunmaktadır (Şekil B.86).

Narteks kısmının örtüsü içte sıvalı ve boyalıdır. Dışta üç yönlü kırma çatı Marsilya kiremiti kaplıdır. Üç yönde de gizli deresi bulunan çatının su tahliyesi çinko yağmur iniş boruları ile sağlanmaktadır.

3.4.3.5 Merdivenler

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde, kuzey duvarında iç mekânda dört mermer basamaklı merdiven ile kuzey cephesindeki 13 basamaklı galeriye çıkış merdivenleri bulunmaktadır. Sonradan eklemlenen bu merdivenler 120 cm boyunda 28 cm genişliğindedir. Dökme mozaik olan bu merdivenlerin rıht yüksekliği ise 18 cm'dir (Şekil B.133). Narteksten ayazmaya inen merdiven ise 11 adet dökme mozaikten oluşan ortalama 95 cm boyunda, 29 cm genişliğindeki basamaklardan oluşur.

Ayazmadan bahçeye çıkan merdivende de ilk sahanlık basamağında mermerden bir parça konulmuştur. Sonrasında rıht yüksekliği 21 ile 34 cm arasında değişen dokuz adet taş basamak ile avluya çıkılmaktadır (Şekil B.134).

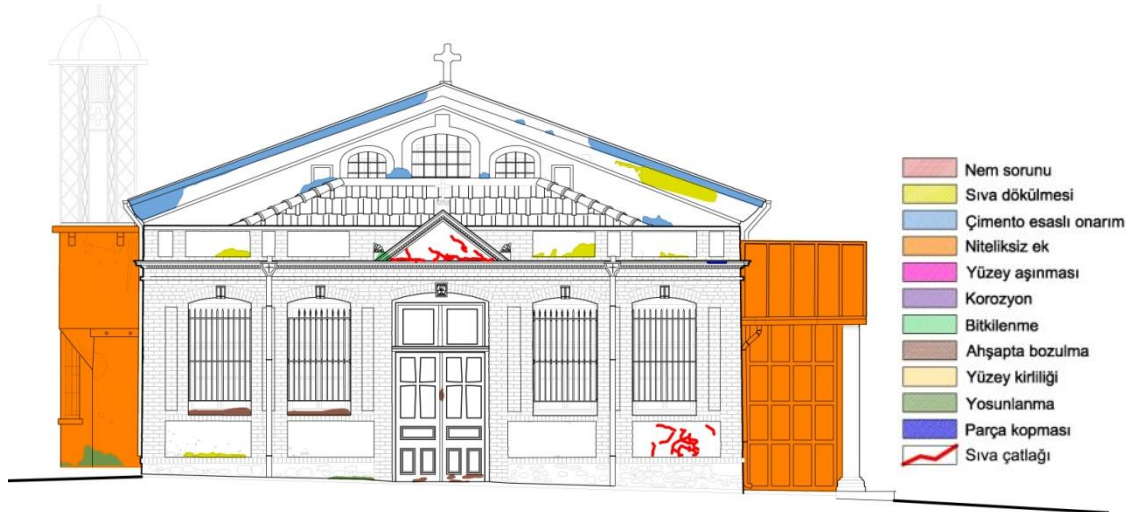
Yapının avlusundan Mektep Sokağı'ndaki giriş kapısına çıkmak için çift kollu 28 basamak bahçe merdivenleri bulunur. Merdiven kolunun ortasında küpeşte bulunmaktadır (Şekil B.135, B.136).

3.4.4 Yapıda tespit edilen bozulmalar ve nedenleri

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. Genelde her pazar ayın için toplanan 20-30 kişilik bir cemaati bulunmaktadır. Kilisenin bakım masrafları bağlı bulunduğu vakıf tarafından karşılanmaktadır.

Yapıda uygun olmayan malzemelerin kullanımı ile oluşturulmuş mekânsal bozulmalar, doğal etkenlerden kaynaklanan bir takım bozulmalar ile yanlış müdahalelerden kaynaklanan bozulmalar bulunmaktadır.

Yapının cephe, plan ve kesitleri için analitik rölöveleri hazırlanıp mevcut hasarlar lejantlar ile renklendirilerek ifade edilmiştir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 : Hasar analizlerinden örnek.

3.4.4.1 Mekânsal bozulmalar

Yapıda oluşan mekânsal bozulmalar iki grup altında incelenebilir. Bunlar: 1. grup; yapının özgün plan şemasında bulunup sonradan uygun olmayan malzemeler ile oluşturulan mekânlar, 2. grup; yapının özgün plan şemasında olmayan ileriki dönemlerde oluşturulmuş yeni mekânlar olarak ayırmak mümkündür. Yapının özgün

durumunda ayazmaya iniş bahçede bulunan ayazma girişinden sağlanmaktaydı. Ne zaman yapıldığı ile ilgili net bir bilgi olmamakla beraber Z09 mekânından giriş kapatılmıştır. Burada bulunan pencere açıklığı tuğla ile örülerek kapatılmıştır. Günümüzde narteksten ayazmaya geçiş (Z07) mahalline ve bu mekândan da merdivenler ile ayazmaya ulaşılmaktadır (Şekil B.31, B.32). Bu geçiş için açılan Z07 mahalli ve merdivenler ikinci grup altında değerlendirilebilecek mekânsal bozulmalardandır. Narteksin kuzey tarafında bulunan özgün durumda pencere açıklığı iken sonradan kapı açıklığına dönüştürülmüş açıklık ile ayazmaya geçiş (Z07) mahalline ulaşılır (Şekil B.139). Z07 mahallini oluşturmak için örülen bu duvar kuzey yan nefinin bütünlüğünü bozmuştur. Galeri katının atında devam eden tavan kaplaması örülen bu tuğla duvar sebebi ile kesintiye uğramıştır (Şekil B.137). Z07 mahallinden Z08 mahallinin bulunduğu merdivenlere geçiş için özgün durumdaki plan şemasına göre pencere açıklığı olan yer kapı açıklığına dönüştürülmüştür. Bu da kilisenin simetrik pencere düzenini bozmuştur (Şekil B.138).

Naostan galeriye çıkış için kullanılan ahşap kapıdan 101 galeri merdivenleri mahalline geçilmektedir (Şekil B.133). Özgün durumda aynı konumda taş basamaklar yer almakta iken, sonradan betonarme bir merdiven eklenmiştir. Bu mekânsal bozulmayı da 1. grup mekânsal bozulma (özgün konuma yanlış malzeme ile yapılan müdahaleden kaynaklanan mekânsal bozulma) olarak değerlendirmek mümkündür.

Z01 mahalli narteks cephesinde bulunan taş silme sırayı bozduğundan PVC camekânlı ek yapıya sonradan yapılıp mekânsal bir bozulmaya sebep olmuştur (Şekil B.140). Narteks ile döşeme kaplamaları aynı olan giriş mahalli dönem eki olarak ahşaptanyapılmıştır. Bir dönem eki olan giriş mahallinin yerine uygun olmayan malzeme ile onarım yapıldığı için 1. grup mekânsal bozulma olarak değerlendirilebilir.

3.4.4.2 Bakımsızlık ve yanlış müdahaleden kaynaklanan bozulmalar

Kilise yıllardır aktif olarak kullanılmış bu yüzden de çeşitli müdahaleler geçirmiştir. Kilise için yapılan yanlış müdahalelerin en başında duvarların iç ve dış yüzeylerinde çimento esaslı malzeme kullanılması gelmektedir. Taş duvar örgüsünün hava ile temasını engelleyen çimento esaslı sıvalar malzemelerde bozulmalara yol

açmaktadır. Özellikle cephelerde saçak silmesinde çimento esaslı malzeme ile yapılan bütünlemeler silmenin özgün formunu bozmuştur (Şekil B.141).

Kilisedeki hemen hemen tüm pencereler muhdes ahşap pencereler ile yenilenmiştir. Fakat bu muhdes ahşap pencereler üzerinde de böceklenmeler ve çürümeler görülmeye başlanmıştır.

'3.4.5.1 Mekânsal bozulmalar' başlığı altında detaylı olarak ele alınan PVC camekânlı giriş kısmı ve betonarme galeriye çıkış merdivenini yanlış müdahaleden kaynaklanan bozulma olarak değerlendirmek de mümkündür.

Naosun mermer zemin kaplaması üzerinde bakımsızlıktan dolayı oluşan yüzey kirlilikleri görülmektedir (Şekil B.142). Kuzey yan nefinin olduğu yerde mermer kaplamanın bir kısmı sonradan değiştirilerek özgün olan mermer kaplama ile nitelik ve yapım tekniği açısından uyumsuzluklar oluşturmuştur.

Kilisenin naos bölümünde bulunan ahşap ikonostasisler, despot koltuğu ve ambon gibi liturjik öğelerde de sonradan kullanılan yağlı boya sebebiyle öğelerin özgün renkleri kaybolmuştur (Şekil B.143, B.144).

Ahşap oturma elemanlarında özellikle galeri katında bulunanlarda kötü kullanımdan dolayı kırılmalar gözlemlenmektedir.

Kilisede bağlı bulunduğu vakıf tarafından bazı küçük onarımlar yapılmıştır. Bu onarımlarda zaman zaman yanlış müdahaleler yapılmakla beraber yağmur oluklarının çinko olarak değiştirilmesi gibi yerinde uygulamalar da vardır.

3.4.4.3 Doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin denize yakın konumda olması, yapıyı nem açısından etkileyen bir unsurdur. Nemin zeminden yükselme ve strüktürü ıslatma olasılığı, yapı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İç mekân döşemelerinde tespit edilen çatlakların sebebinin, zeminden mi, döşeme malzemesi özelliğinden mi kaynaklandığını belirlemek için kazıya ihtiyaç vardır.

Zeminden yükselen nem kilise duvarlarının özellikle alt kotlarında içte ve dışta sıva dökülmelerine sebep olmuştur (Şekil B.145). Kuzey cephesinin alt kotlarında ise yosunlanmalar gözlenmektedir (Şekil B.146).

Sıcaklık değişimleri, yoğun yağışlar ve özellikle soğuk geçen kış aylarındaki don olayları, malzemelerde hasarlara neden olmaktadır. Kilisenin özellikle batı cephesinde bulunan taş silmelerde parça kopmaları görölmektedir (Şekil B.147). Silmeler üzerinde, rüzgârların taşıdığı polenlerden dolayı yer yer bitkilenmeler görölmektedir (Şekil B.148).

Nartekste bulunan ahşap pencere, kapı ve dolap kapaklarında böceklenmeler ve çürümeler gözlemlenmiştir. Nartekste bulunan pencere parmaklıklarında malzeme kayıpları da görölmüştür.

Ayazma (B01) mahallinin -1.92 kotunda ve kuzeye doğru yönlenmiş olmasından kaynaklanan nem mekân duvarlarında ve tavanında sıva kabarmalarına ve dökülmelere sebep olmuştur (Şekil B.149). Z09 mahallinin de toprak altında kalmasından kaynaklanan nem problemi, sıva dökülmelerine sebep olmuştur (Şekil B.150). Z09 mahallinin demir kapısı ve nişte bulunan demir parmaklıkta oksitlenerek korozyona uğramış ve biçim değiştirmiştir.

Doğu cephesinde apsis çıkıntısının üst kısmında nem kaynaklı sıva dökülmelerinin beraberinde tuğla-taş yüzeyin almaşık dokusu okunmaktadır (Şekil B.102). Bu cephede bulunan taş söveler üzerinde küçük bir bölümde yüzey aşınması da oluşmuştur. Yapıda strüktürel olarak çatlak gözlenmezken, iç ve dış duvarlarda sıva çatlakları, nem probleminin olduğu yerlerde tozuma ve sıva dökülmeleri görölmektedir (Şekil B.151).

Yapının naosunun ahşap tavan kaplamaları ve ahşap taşıyıcılarının üzerindeki boyalarda yer yer ahşabın bozulmasından kaynaklı boya dökülmeleri gözlenmektedir.

4. OSMANLI DÖNEMİ'NDE RUMLAR VE RUM ORTODOKS KİLİSELERİ

4.1 Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'daki Rum Ortodoksları

Rum, Hıristiyan Ortodoks mezhebine bağlı olan çağdaş Yunanca konuşan kimse anlamındadır (DBİA, Millas, 1994, c.7, s.360). Osmanlı'nın İstanbul'u fethinden önce halkın tamamını neredeyse Rumlar oluşturmaktaydı (Mantran, 1991,s.45). Osmanlı İstanbul'u fethettiğinde Latin istilasının izleri hala silinememişti. Şehrin 15. yüzyıl ortasındaki nüfusu kırk bin kişi kadardı (Schneider, 1952, s.39). Fatih Sultan Mehmet, Rum Ortodoks, Ermeni ve Yahudi topluluklarının dinsel önderlerini resmen tanıyarak, onları kente yerleştirmiştir (İnalçık, 2009, s. 147).

İstanbul'un fethinden sonra Sultan II.Mehmet (h.d:1451-1481), Anadolu ve Balkanlar'da oturan gayrimüslimleri kente getirttiği bilinmektedir (Mantran, 1991, s.45). Kente yeni gelen topluluklar geldikleri bölgelere göre gruplanarak, yerleştikleri mahallere geldikleri bölgelerin isimlerini vermişlerdir (Mantran, 1986, s.46). Göçlerle gelen topluluklar geldikleri yerdeki sosyal yaşam biçimlerine göre ya deniz kıyısına ya da iç kısımlara yerleşiyorlardı. Deniz kıyısını seçenlerin tercihi şehrin ana limanı olan Haliç kıyılarıydı. Göçlerle gelenler arasında zanaatkâr ve meslek sahibi olanlar şehre, diğerleri çevreye yerleştiriliyordu (Karaca, 2006, s.24). Haliç çevresi dışındaki Rum yerleşimleri yoğunluk olarak Marmara kıyısındaki Kumkapı ve Samatya arasında, Boğaziçi'nin Kuruçeşme, Arnavutköy, Yeniköy, Tarabya, Büyükdere, Üsküdar, Çengelköy gibi köylerinde dağılım göstermektedir (Mantran,1986, s.56).

15.yüzyılın ikinci yarısındaki İstanbul'un nüfus dağılımı Barkan ve Ayverdi'nin 953 (1546) tarihli Tahrir defterlerine göre şu şekilde idi: Müslümanların 8951, Rumların 3151, Yahudilerin 1647, Ermenilerin 756, Kefelilerin 267, Çingenelerin 31 evi bulunmaktaydı.

İstanbul'daki iskân faaliyetleri sonrasında yerleşim düzenine bakıldığında dini yapılar çevresinde yoğunluk olduğu görülmektedir (Schneider, 1952, s.44). Rumlar da mevcut durumda bulunan kiliseler etrafına yerleşmiştir.

Sultan II.Mehmet (h.d:1451-1481), fetihten sonra Müslüman olmayan toplumun sosyal ve ekonomik konumunun düzenlenmesi için öncelikle bu toplumların dini durumunu ele almıştır. Rum Ortodoks toplumunun ruhani lideri olarak seçilen "Gennadios", Hıristiyanlık dünyasında Papalık yönetimine karşı, Ortodoks inancını savunmaktaydı (Karaca, 2006, s.29). Sultan II.Mehmet çıkardığı fermanla Ortodoks toplumunun üzerindeki tüm idari yetkiyi patriğe vermiş, patriğin dokunulmaz olduğunu belirtmiş, kilise, evlilik, cenaze ve dini törenlerle ilgili olarak geleneklerine kimsenin karışmayacağını belirtmiştir (DBİA, Millas, 1994, c.7, s.362).

16. yüzyılda İstanbul'da yaklaşık seksen bin konutun dört yüz bin nüfus varken bunların; %58'i Müslüman, % 42'si Hıristiyan ve Yahudiler oluşturmaktaydı (Mantran, 1986, s.48).

17. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi işlerinde etkin rol oynayan Rumlar arasında yabancı elçiliklerde tercüman olarak çalışanların yanı sıra, zanaatkâr, dükkân sahibi, tüccar olarak çalışanlarda mevcuttu. Akdeniz dünyası ile ilişkileri iyi durumda olan Rumlar, genellikle denizcilik ile uğraşmış, tayfa, tekne yapımcısı, marangoz ve kalafatçı⁴ olarak çalışmışlardır (Mantran, 1986, s.57-58).

1829'da Yunan Devleti'nin kurulmasıyla Rumlar kendilerini Osmanlı içinde yabancı hissetmeye başladılarsa da 1840 yılında ortaya çıkan "Megali İdea" düşüncesi Patrikhane tarafından benimsenmedi (DBİA, Millas, 1994, c.7, s.365).

18. yüzyıl içerisinde Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan "Batılılaşma" çabaları, toplumun her kesimde etkili olmuştur. Rumlar da imparatorluğun dış ilişkilerinde etkin rol almalarından dolayı hem Osmanlı Devleti hem de Batılı ülkeler tarafından ön planda tutulmaktaydı (Karaca, 2006, s.364).

1839'da Tanzimat Fermanı ile "can, mal ve ırz güvenliği" sağlanacağı, vergiler ve askerlik gibi konularda Müslümanlar ile diğer ulusların arasında eşitlik olacağı ilan edildi (DBİA, Millas, 1994, c.7, s.365). 1856 Islahat Fermanı ile Osmanlı toplumu olarak kabul gören Rumlar, Osmanlı sosyal ve idari yapılanmasında daha güçlü konuma gelmişlerdir. Batının sağladığı olanaklar çerçevesinde, yeni fikirlerin sağladığı hoşgörü ortamında Rumların refah düzeyi yükselmiştir (Karaca, 2006, s.364).

⁴Kalafat: Geminin kaplama tahtaları arasını üstüğü ile doldurup ziftleyerek su geçirmez duruma getirme işi (TDK).

20. yüzyıl başlarında artan "ulusçuluk" görüşleri ile beraber İttihat ve Terakki'nin iktidara gelmesi ile Osmanlı yöneticileri ile Rumlar arasındaki ilişki bozuldu. Balkan Savaşı ve özellikle I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ile Yunanistan'ın farklı ittifaklarda yer almalarından dolayı iki ulus arasındaki gerilim iyice arttı (DBİA, Millas, 1994, c.7, s.366-367).

4.2 Osmanlı Dönemi'nde Rum Ortodoks Dini Mimarisi

Çok uluslu Osmanlı toplumunun son başkenti olan İstanbul, evrensel açıdan antik çağlardan beri çeşitli dinlerden ve etniklerden toplumlara ev sahipliği yapmıştır. İstanbul'daki Rum Ortodoks toplumu uzun süre şehirdeki varlığını sürdürmüştür. Rum Ortodoks toplumu, Bizans kalıntıları ve sonrasında inşa edilen kiliseler ile şehrin bugünkü şekillenmesinde büyük rol oynamışlardır.

Osmanlılar İstanbul'u fethettiği sırada İstanbul'da manastırlar hariç, en çok 50 kilise bulunmaktaydı, ancak 18 kilise faaliyetini sürdürmekteydi (Eyice, 1986, s.9). İstanbul fethi ile Oniki Havari Kilisesi, patrikhane olarak Rum Ortodoks toplumuna bırakılmıştır. Oniki Havari Kilisesi'nin yerine Fatih Külliyesi yapılırken patrikhane, Pammakaristos Manastırı'na taşınmıştır (Karaca, 2008, s.30). 20. yüzyılda ise Fener'deki Hagios Georgios Patrikhane Kilisesi inşa edilmiş ve oraya taşınmıştır.

İstanbul'un fethinden sonra sosyal ve siyasal etkinliğini sürdüren Rum Ortodoks toplumu kültürlerini ibadet yapılarında devam ettirmişlerdir. Osmanlı yönetiminin getirdiği sınırlamalar çerçevesinde genellikle bazilikal planlı gelişen Rum Ortodoks kiliseleri, benzer nitelik taşıyan yalın ve gösterişsiz yapılardır (Karaca, 2006, s.363). İstanbul'da 16. yüzyıldan beri varlıklarını sürdüren Rum Ortodoks kiliseleri Tanzimat öncesine kadar ya Bizans kalıntıları üzerine inşa edilmiş ya da onarım ve yıkılan kilisenin yerine yenisinin inşa edilmesi ile varlığını sürdürmüştür (Karaca, 2006, s.364).

Osmanlı Devleti'nde eski kiliselerin onarımı da verilecek izinlere bağlı olup, mevcut kilisenin biçimine uymak ve eklenti yapmamak şartı aranırdı. Onarımlar eski ve kullanılmış malzemeler ile yapılabilirdi. Kiliselerde kubbe yapımı kubbelerin kurşunla kaplanması yasaktı. Kiliselerin onarımı için kilise vakıfları Babıâli'ye başvurur ve Hassa mimarları, kadıların huzurunda keşif yapıp kurallara uyulup uyulmadığını kontrol ederlerdi (Karaca, 2006, s.38).

16. yüzyıl İstanbul'unu anlatan Kömürciyan (1952), kentte 24-25 Rum Ortodoks Kilisesi'nin bulunduğunu bunlara Boğaziçi köylerindeki kiliseler eklenince 30 kadar ibadet yapısı bulunduğunu belirtir.

18. yüzyılda yaşanan Batılılaşma hareketleri ile mevcut kiliselerin onarımında olanaklar sağlamış, 19. yüzyılda gelen Tanzimat Fermanı ile yeni kilise inşa edilmesine ilişkin yasaklar kaldırılmıştır. Kısıtlamaların kalkması ile kentin birçok bölgesinde farklı plan şemalarına, yapım tekniklerine, bezeme ve üslup özelliklerine sahip yeni kiliseler yapılmıştır (Karaca, 2006, s.364-365).

4.3 İstanbul'daki 19. Yüzyıl Rum Ortodoks Kiliseleri⁵

İstanbul'da günümüzde ibadete açık olan 96 adet Rum Ortodoks kilisesi bulunmaktadır. Bunlardan 86 tanesi İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne,    kilise Kudüs Rum Ortodoks Patrikhanesi'ne, bir kilise Sina Başpiskoposluğu'na, iki kilise Balıklı Rum Hastanesi yönetimine, üç tanesi Türk Başpiskoposluğu'na, bir tanesine de özel yönetime bağlıdır.

İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinden Fener Panagia Muhliotissa Kilisesi hariç hepsi Osmanlı dönemi kiliseleridir. 95 kiliseden sadece altı tanesi 19. yüzyıl öncesinde inşa edilmiştir. 89 tane kiliseyi 19.yüzyıl kilisesi olarak değerlendirmek mümkündür. 19.yüzyıl içerisinde en yoğun inşa faaliyetleri 1830-1840 yılları arasında gözlenmektedir.

19.yüzyıl içerisinde Osmanlı dönemindeki kısıtlamalar doğrultusunda inşa edilen Tanzimat dönemi öncesi kiliseler ile Tanzimat sonrası inşa edilen kiliseler olarak kiliseleri iki kısımda değerlendirmek yerinde olacaktır. İnşaat ile ilgili kısıtlamaların kalkması ile kiliselerde bir takım değişiklikler gözlenmeye başlamıştır. Tanzimattan önce inşa edilen Rum Ortodoks kiliseleri boyutları büyük olmayan, bazilikal plan şemasında gösterişsiz basit yapılardır. Tanzimattan sonra kiliselerdeki inşa edilen kiliselerde yeni plan tipleri ve yeni üsluplar ortaya çıkmıştır. Kiliselere ek yapılar yapılmaya başlanmıştır.

⁵Bu bölüm Karaca, Z., 2008, Tanzimat  ncesi Rum Ortodoks Kiliseleri kitabından derlenerek hazırlanmıştır.

4.4 Rum Ortodoks Kiliselerinin Mimari Özellikleri

4.4.1 Mekânsal düzenler

Genel olarak Rum Ortodoks kiliselerinin ana yapıları narteks, naos, bema, apsis, galeri gibi mekânlardan oluşmaktadır.

4.4.1.1 Narteks

Narteks, Erken Hıristiyan ve Bizans mimarilerinde kiliselerde asıl ibadet mekânına açılan giriş kısmıdır. Erken Hıristiyan kiliselerinde revak biçiminde olup, Bizans döneminde ise kilisenin batısında ana eksene dik konumda yer alan dışa kapılarla açılan kapalı bir mekândır (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.171). Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde henüz vaftiz edilmeyen kişiler naosa giremeyip nartekste bekletilirlerdi (Ahunbay,1997, s. 1013).

Bizans mimarisinde çift narteksli planlama da yapılmış; art arda düzenlenen bu bölümlere dış narteks (esonarteks, eksonarteks) ve iç narteks (enonarteks, endonarteks) adları verilmiştir (Ahunbay, 1997, s.1013; Karaca, 2006, s.322).

İstanbul Rum Ortodoks kiliseleri incelendiğinde narteks, iki tipte uygulanmıştır. Birinci tipte, batı duvarı narteksi de kapsayacak şekilde olup, narteks içeride yer alır. Narteksin içeride olduğu bu plan tiplerinde batı ekseninde giriş açıklığının iki tarafında pencereler yer alır. Bu tipe örnek olarak Yenikapı Hagios Theodorios (Şekil D.1), Fener Hagios Georgios Poteras, Silivrikapı Panagia, Edirnekapı Hagios Georgios kiliseleri verilebilir. İkinci tipte, yapının batısında, ana eksene dik konumda, naos duvarı ile sınırlanarak dikdörtgen olarak konumlanır. Batıdaki duvar, narteksi dışta bırakacak şekilde içeri çekilir ve yerini revak alır. Bu tipe Hasköy Aya Paraskevi(Şekil D.2), Fener Hagios Georgios Patrikhane kiliseleri örnek olarak verilebilir (Karaca, 2008, s.603).

İstanbul Rum Ortodoks kiliseleri arasında tez kapsamında çalışılan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi gibi narteksi sonradan eklenen örnekler de bulunmaktadır. Bu uygulamanın örnekleri Topkapı Hagios Nikolaos, Yeniköy Hagios Georgios kiliseleridir. Yapım tekniği ve kullanılan malzeme yönünden farklılık gösteren bu örneklerde narteks, yapının enine eşit, dikdörtgen planlı ve cephede yapının yaklaşık yarı yüksekliğindedir (Karaca, 2008, s.604).

4.4.1.2 Naos

Naos, Grekçe barınmak anlamındaki "naiein" sözcüğünden türemiş, Yunan tapınaklarındaki kült objelerin ve tanrı heykellerinin bulunduğu kutsal bölümdür. Kiliselerde ana ibadet mekânını ifade eder (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.171). Burada vaftiz, düğün, cenaze gibi törenler yapılır.

İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinde naos, bazilikal planlı olup nefler biçiminde düzenlenmiştir. Doğu-batı doğrultusunda yer alan naos dikdörtgen planlıdır. Naosun ölçülerine göre en boy oranları göz önüne alındığında dikdörtgen özelliğin en fazla ortaya çıktığı yapı Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'dir. Üç veya beş neften oluşan kiliselerde nef ayrımları kare kesitli taşıyıcılar veya sütunlarla sağlanmaktadır. Plan tipleri incelendiğinde orta nef yan neflerden daha geniştir. Yan nefler bazı kiliselerde farklı olmakla beraber genellikle aynı boyuttadır. Naos zemini genel olarak yan neflerde orta nefe göre 20 cm bir basamakla yükseltilmiştir. İstanbul içerisindeki kiliselerde bir dönem özelliği olarak söylenebilecek bu özellik Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi için geçerli değildir. Daha çok İstanbul çevre semtlerinde ve İstanbul dışındaki kiliselerde naos zemininde basamak farkı olmayıp, zemin düzdür. Naos tavan yüksekliği de orta nef boyunca daha yüksek, yan neflerde daha alçaktır (Karaca, 2008, s.598-599).

4.4.1.3 Bema

Bema, erken Hıristiyan kiliselerinde ruhban sınıfı için ayrılmış yüksekçe platform iken, Bizans kiliselerinde sunağı içeren bölümdür. Naos zemininden basamakla yükseltilmiş olan apsis önünde yer alan kilisenin en kutsal bölümüdür (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.39). Bema simgesel anlamda gökyüzünün yukarısını temsil eder. Kilisenin ana bölümü olan naostan ikonostasis denen mimari öge ile ayrılmaktadır. Litürjideki⁶ işlevi nedeniyle, yalnız ruhani din görevlilerinin bulunduğu bema, cemaate, özellikle kadınlara kapalı bir alandır. Bemada kutsal öğeler bulunur. Bemada bulunan nişler litürjik amaçla kullanılan çeşitli ikonaların ve kutsal malzemelerin konulduğu yerlerdir. Bemada apsis önünde bulunan altar kutsal anlamdaki "Eukharistia" ile bağlantılıdır. Eukharistia, şarap ve ekmeğin İsa'nın kanı

⁶Litürjik, litürjiye ilişkin olguları niteleyen kavramdır. Bir dinin ibadet biçimine ve törenlerine ilişkin kuralların bütününe "litürji" adı verilir; dinin tapınakları bu kurallara uygun biçimde tasarlanır. Kiliselerdeki apsis, camilerdeki mihrap ve minber litürjik gereksinimler nedeniyle yapılır (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.148).

ve tenine dönüşümünü ifade eder ve bunun altar üzerinde gerçekleştirildiği inancı vardır (Karaca, 2008, s.599). Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin beması naostan iki basamak yukarıdadır. Bemada üç adet niş ve bir kapı bulunmaktadır.

4.4.1.4 Apsis

Apsis, tapınak mekânı içerisinde doğrultuyu belirleyen, naosun doğusunda orta nef hizasında eksende yer alan mekândır. Bazı kiliselerde yan nefler hizasında da apsis bulunur. İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinde apsis genelde tektir ve yarım yuvarlak biçiminde dışa taşmıştır (Karaca, 2008, s.601).

Apsis içerisinde üst düzeydeki din görevlilerinin oturduğu "synthronon", apsis yarım yuvarlağında sıralı basamaklardır; en üst basamakta eksende, kutsal makam koltuğu "kathedra" yer alır. Synthronon, İstanbul'daki Rum Ortodoks Kiliselerinin hiçbirinde yoktur. Apsis içerisinde de litürjinin gereği olarak nişler yer alır. Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin apsisinde kuzey ve güneyde toplamda iki niş vardır. Bunlardan birisi dolaba dönüştürülmüştür.

4.4.1.5 Galeri

Galeri, kiliselerde ana nefe bakan yan neflerin üst katında yer alan mekândır (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.88). Galeri ya narteks üzerinde ya da naosun batısındaki taşıyıcılara oturarak neflerin üzerinde yer alır. Bizans döneminde galeri, kadınlar bölümü olarak da işlev gören mekândır (Karaca, 2008, s. 604).

Rum Ortodoks kiliselerinde galeri "L" ya da "U" biçimindedir ya da galeri bulunmamaktadır. Samatya Hagios Menas (Şekil D.3) ve Büyükada Khristos ve Kınalıada Khristos kiliseleri galeri bulunmayan örneklerdendir (Karaca, 2008, s.604). Hasköy Aya Paraskevi Kilisesi'nde yapının güneyindeki revaklı narteks üzerinde yer alan galeri naosun batısındaki son taşıyıcılar üzerine uzanarak "L" biçimini alır (Karaca, 2008, s.605). Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin galerisi "U" biçiminde yapının batısındaki son taşıyıcılara oturur.

Galeri merdivenleri naos veya narteks içerisinde ya da yapılara bitişik olarak dışarıda yer alır. Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin galeri merdivenleri yapının kuzey cephesinde yapıya bitişik olarak konumlandırılmıştır.

4.4.2 Cephe düzeni

Osmanlı döneminde Rum Ortodoks kiliselerinde cepheler son derece sade basit ve tekdüze görünümündedir. Cepheler genellikle sıvalı ve açık renkler ile boyalıdır. Cephelerdeki hareketlilik yerleşimlerin yaptıkları çıkıntılar, çan kuleleri, pencere ve kapı açıklıkları, saçak silmeleri ile oluşturulmuştur.

Yapıların karşılıklı gelen cepheleri kuzey-güney ve doğu-batı cepheleri kendi içlerinde birbirlerini tekrarlayan benzer düzenlere sahiptirler. Kuzey ve güney cephelerin pencere dizileri genellikle cephenin ortasında veya üst kısmında yer alır. Bu diziyi batıya doğru galeri hizasındaki küçük pencereler izler.

Batı-doğu cephelerinde ise orta nef hizasında üst kotta üçlü pencere düzenleri bulunur. Alt kısımda, doğuda apsis çıkıntısı batıda ise narteksin bulunmasıyla cepheler farklılaşır. Kuruçeşme Hagios Demetrios, Beşiktaş Köyiçi Panagia Kiliseleri (Şekil D.4) gibi üç apsis çıkıntısı olan yapılar olduğu gibi, Samatya Hagios Menas (Şekil D.3), Fener Hagios Georgios Poteras Kiliseleri'nde olduğu gibi apsisin çıkıntısı yoktur. Batı cephesinde altta giriş ekseni ve yanlarında pencere düzenleri bulunmaktadır. Narteksi sonradan eklenen yapılarda bu düzen narteks içerisinde kalmış olup, benzer giriş açıklığı ve pencere düzenleri narteks cephesinde oluşturulmuştur.

Cephelerde kat silmesi, saçak silmesi, açıklıkların tuğla sıralar ile vurgulandığı örneklerde bulunmaktadır. İç mekân düzenlemesinin cephelerde yansıtılmasına ilişkin örnekler bulunmaktadır. Örneğin, Fener Hagios Georgios Patrikhane (Şekil D.5), Beşiktaş Köyiçi Panagia Kiliseleri'nde galeri narteks ayrımı batı cephesindeki silmeyle yansıtılmıştır (Karaca, 2008, s.629).

Cephelerde yer yer devşirme malzemeler kullanılmıştır, özellikle batı cephesinde bulunan kitabeler de bezeme anlayışını göstermektedir.

Rum Ortodoks kiliselerinin çoğu avlu içerisinde konumlandığından cepheleri doğrudan sokak ya da caddeden algılanamamaktadır.

4.4.3 Yapım tekniği, strüktür ve malzeme özellikleri

İstanbul'da bulunan Rum Ortodoks kiliseleri, genellikle kaba yonu ve moloz taşla inşa edilmiş, yapı köşelerinde düzgün kesme taş sıraları bulunurken, taş örgü arasında bazı kiliselerde tuğla sıralar bulunmaktadır. Günümüzde kiliselerin iç

duvarları sıvalı ve boyalı olduğunda burada taş örgü okunamamaktadır. Bugün İstanbul'da bulunan Rum Ortodoks kiliselerinin dış cepheleri de genellikle sıvalıdır. Yapıda sadece düzgün kesme taş kullanılan örnek Silivrikapı Panagia Kilisesi'dir (Şekil D.6) (Karaca, 2008, s.630). Tuğla-taş almalı olan örneklerde pencere söveleri mermer ya da taştır.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin duvarları da tuğla-taş almalı düzende olup iki cephede moloz ve iki cephede kaba yonu taş kullanılmıştır.

4.4.3.1 Taşıyıcı elemanlar

Rum Ortodoks kiliselerinde naosta neflerin ayrılması için genellikle sütunlar ve kare kesitli taşıyıcılar kullanılmıştır. Uzunluğu fazla olan kiliselerde yedi, sekiz sıra taşıyıcı bulunurken, genellikle beş, altı sıradır. Samatya Hagios Georgios Kilisesi taşıyıcı olarak payenin kullanıldığı tek örnektir (Şekil D.7).

Rum Ortodoks kiliselerinde kullanılan sütunlar ve kare kesitli taşıyıcıların ana malzemesi ahşaptır. Taşıyıcıların ahşap gövdesi çeşitli yöntemler ile sütun ya da kare kesite dönüştürülmüştür. Taşıyıcıların üstleri harç, alçı, tuğla gibi malzemelerle istenilen forma dönüştürülmüş daha sonradan mermer izlenimi verecek şekilde boyanmıştır (Karaca, 2008, s.609).

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde ahşap gövde üzerine ahşap kaplama yapılarak oluşturulan taşıyıcılar '3.4.4.3 Ahşap taşıyıcı sistem' bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır.

Rum Ortodoks kiliselerinde kârgir olan taşıyıcılar kemerler ya da arşitravlarla birbirine bağlanmıştır. Taşıyıcıların kemerlerle bağlandığı yapılarda yuvarlak, basık ve sivri kemer kullanımları görülmüştür. Sivri kemerli örnekler daha çok Ayvansaray Hagios Demetrios (Şekil D.8) ve Balatkapı İoannes Prodromos gibi 18.yüzyıl başlarındaki yapılarda görülmektedir. Ahşap taşıyıcı olan kiliselerde görülen bu kemer ve arşitravlar ahşap kirişler üzerine kaplama yapılarak oluşturulmuştur.

4.4.3.2 Örtü sistemi

Rum Ortodoks kiliselerinin örtü sistemi, bazilikal plan üzerine dışta beşik çatı, içte tonoz ve düz tavanlıdır. Kullanılan malzeme genellikle ahşap olup kaplama ya da bağdadi üzeri horasan sıvalıdır (Karaca, 2008, s.608). Tanzimat öncesi kiliselerde

örtü sisteminde kubbenin (beşik çatı üzerine kasnak ve kubbe biçimindedir) kullanıldığı iki örnek vardır: Samatya Hagios Georgios (Şekil D.9) ve Kuruçeşme İoannes Prodromos kiliseleri (Şekil D.10). Tüm neflerinin düz tavanla örtülü olduğu İstinye Taksiarkhes Kilisesi dışındaki kiliselerde yan nefler düz, orta nef basık veya beşik tonozludur. Samatya Analepsis Kilisesi'nin orta nefinin örtüsü tekne tonozdur. Tüm nefleri tonozla örtülü olan kiliselere ise Silivrikapı Panagia, Kuruçeşme Hagios Demetrios örnek olarak verilebilir. Tez kapsamındaki Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin örtüsü orta nefte basık tonoz, yan neflerde düz tavanlıdır.

Rum Ortodoks kiliselerinin apsis örtüsü dışta yarım konik, içte yarım kubbe şeklindedir. Birden fazla apsisi olanlarda apsis dışarıda tek çatı altındadır. Narteksin örtüsü ise genelde içte düz tavanlı, dışta eğiktir.

4.4.4 Litürjik öğeler

Dini yapılarda ibadet biçimine ve törenlerine ilişkin kuralların bütününe litürji denilmektedir. Kiliselerde bu olguyu gerçekleştirmek için ikonostasis, ambon, despot koltuğu ve altar gibi bir takım öğeler bulunmaktadır.

4.4.4.1 İkonostasis

Genel anlamı ikona konan, ikona taşıyan yer olan ikonostasis, Bizans dönemi kiliselerinde din adamlarının bulunduğu bema mekânını naostan ayıran mimari öğedir (Ötüken, 1997, s.838). Birbirinden farklı ikonaları tasvirleyen ikonostasisler ahşap ya da mermer olup zengin bezemelidirler.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi içerisinde kuzey ve güney duvarları boyunca sıralanmış olan taşınabilir ahşap veya mermer ikonostasisler bulunmaktadır. Bu yüzden üç nefi de kapsayan bema ile naosu ayıran mimari öğeyi bema ya da templon ikonostasisi diye ayırmak daha ifadeli olacaktır. Bema ikonostasisinin yan neflerde ve orta nefte birer tane olmak üzere üç tane açıklığı vardır.

4.4.4.2 Ambon

Kiliselerde İncil'in okunması için basamaklarla yükseltilmiş olan kürsü bölümüdür (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.19). Erken dönemde kiliselerin orta kısımlarında bulunan ambon zamanla kuzeydeki taşıyıcıların batı ucuna doğru yaklaşmıştır. Ambona çıkış yan neften taşıyıcıya dolanarak yükselen merdiven ile sağlanmaktadır. Genellikle

ahşap olan ambonların bezeme tarzı kilisenin bema ikonostasisi ve despot koltuğu ile benzerlik göstermektedir. Eksende 'Kutsal Ruh' simgeleyen kanatları açık güvercin maketi bulunmaktadır.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde ambon ahşaptan olup, kuzey yan nefi taşıyıcılarının batıdan 3. taşıyıcısına oturmaktadır.

4.4.4.3 Despot koltuğu

Kilisenin ruhani başkanı olan metropolitin ayini yönetmek üzere kilisede bulunduğu ona ayrılmış olan koltuk despot koltuğu olarak bilinir. Törensel bir kimliğe sahip olan despot koltuğu kiliselerin orta nefine bakacak şekilde konumlandırılıp, genellikle ahşaptan yapılırlar. Fener Hagios Georgios Metokhion Kilisesi'ndeki despot koltuğunun tamamı sedef kaplamalıdır; Ayakapı Hagios Nikolaos ve Silivrikapı Panagia kiliselerinin despot koltukları mermerdendir (Karaca, 2008, s.620)

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde despot koltuğu ahşap taşıyıcıların güney yan nefinin olduğu taraftan doğudaki ikinci taşıyıcıya oturur.

4.4.4.4 Altar

Altar, İsa'nın mezarının simgesi olarak " Eukharistia" ile ilgili kutsal malzemenin bulunduğu masa görünümündeki litürjik öğedir. İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinde altar apsis içinde ya da önünde yer alır. Genellikle ahşaptan olan altar, bazı kiliselerde mermer ya da taştandır (Karaca, 2008, s.620)

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde altar apsis önünde ahşap bir masa şeklindedir.

4.4.5 Ek yapılar

Rum Ortodoks kiliselerinin yakın çevresinde çeşitli amaçlara yönelik cemaatin kullanımı için bazı ek mekânlar yapılmıştır. Günümüzde genellikle işlevini yitirmiş olan bu yapılar okul, parekklesion, ayazma ve çan kuleleri ile idari ve sosyal binalardır.

4.4.5.1 Ayazma

Ortodokslar tarafından şifa verdiği kabul edilen ve bu nedenle kutsal sayılan su kaynakları üzerine inşa edilen binalara ayazma denmektedir (DBİA, Karakaya, 1994,

c.1, s.472). Ayazmalar genellikle kilisenin adıyla anılırken, farklı adlar taşıyan örnekleri de mevcuttur. Rum Ortodoks kiliselerinde bir ek yapı olan ayazmalar müstakil ya da kiliseler bitişik olabilir. Daha sonradan eklenen narteks ile ilişkilendirilen ayazmalarda vardır. Yapı ile aynı kotta olabileceği gibi yapıdan alt kotta yer alan ayazmalar da mevcuttur. Silivrikapı Panagia Kilisesi'nde yapının kuzeyinde bitişiktir. Fener Hagios Georgios Patrikhane Kilisesi'nde müstakil olarak yapının güney doğusunda yer alır.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde ayazma yapının altında ve kuzeybatıda konumlanmıştır.

4.4.5.2 Çan kulesi

Kiliselerde halkın kiliseye çağırılması için çalınan çanın yerleştirildiği kulelere 'çan kulesi' denir. Osmanlı İmparatorluğu'nda Islahat fermanına kadar çan çalmak yasak olduğundan bu dönem öncesinde inşa edilmiş kiliselerde çan kulesi bulunmamaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısında sonra ek olarak yapılan çan kuleleri yapıdan bağımsız ya da yapıya bitişik olabilir (Karaca, 2008, s. 632) Dönem özelliği olan çan kuleleri mermer ya da taştan kare veya dikdörtgen plan üzerinde iki, üç kademe verilerek yükseltilmiştir. Çan kuleleri bazı kiliselerde çatı üzerindemetal malzemedan yerleştirilmiştir. Samatya Hagios Menas Kilisesi'nde yapının güneydoğusunda (Şekil D.11) ve Galata Hagios Nikolaos Kilisesi'nde yapının kuzeyinde kiliseden ayrı olarak bulunurlar.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde ise yapının kuzeyinde yapıya bitişik olarak merdiven sahanlığının üzerinde konumlandırılan metal bir çan kulesi bulunmaktadır. Bu çan kulesi yapıya sonraki bir dönemde eklenmiştir.

4.4.5.3 Parekklesion

Parekklesion, Bizans mimarisinde bir kiliseye bitişik veya kiliseden bağımsız inşa edilmiş, kilise ile işlevsel açıdan bağıntılı yapı anlamına gelmektedir (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.186). Kiliseden ayrı girişi, ikonostasisi ve altarı bulunan parekklesionların İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliselerinde az sayıda örneği mevcuttur. Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi'nin yapının kuzeyinde yapıya bitişik olan parekklesionu bugün kullanılmamaktadır (Şekil 5.14) (Karaca, 2008, s.631).

4.4.5.4 İdari - sosyal yapılar ve eğitim yapıları

Kiliselerin buldukları avlu içerisinde, idari ve sosyal ve eğitim amaçlı yapılar inşa edilmiştir. Günümüzde işlevlerini yitirmiş olan bu yapılarda papaz evleri bugün genellikle kilise görevlilerinin barınma mekânı olarak kullanılmaktadır.

Rum Ortodoks kiliselerinin avlularında bulunan eğitim yapılarının çoğu benzer özellikler göstermekle beraber Yenikapı Hagios Theodoroi Kilisesi dışında bugün işlevini yitirmiştir (Karaca, 2008, s.633).

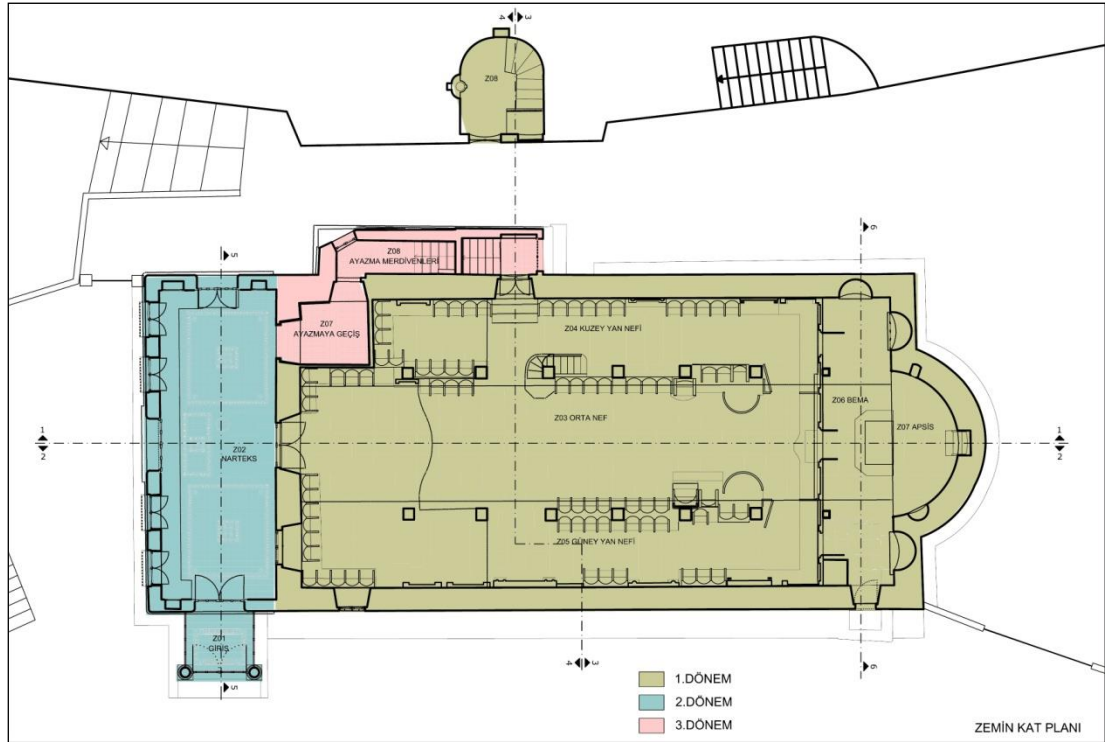
Kiliselerin bahçelerinde bulunan cemaatin ayin öncesi ve sonrası toplandıkları toplantı salonları ve kiliselerin yönetimine ilişkin faaliyet gösterdiği yer kiliselere bitişik ya da müstakil yapılar şeklindedir.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi avlusunda mevcut durumda bulunan papaz evi, bugün görevlilerce kullanılmakta, 1871 yılında inşa edilmiş olan Rum Okulu ise misafirhane olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kilise bahçesinde yer alan sonradan eklenmiş yapı, cemaatin ayin öncesi ve sonrasında toplanma alanı olarak kullanılmaktadır.

5. RESTİTÜSYON

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, inşa edildiği dönemden bu yana kilise dışında bir işlevle kullanılmadığından, özgün mekân kurgusu büyük ölçüde korunmuştur. Restitüsyon çalışmasının temel dayanağı yapı üzerinde gözlemlenen izlerdir. Kuzey cephesinde bulunan kemer izi, narteksten ayazmaya doğru geçilen kapı açıklığı, narteks çatısının batı cephesi üçlü pencere düzenini bozması gözlemlenen izlerden bazılarıdır. Restitüsyon araştırması sürdürülürken eski bilgi ve belgelere detaylı olarak ulaşılamadığından, yapıya benzer örnekler ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Restitüsyon çalışmasının ilk aşamasında yapı üzerindeki bu izlerden yola çıkılarak kronolojik analiz çalışması yapılmıştır (Şekil 5.1).

Şekil 5.1 : Kronolojik analiz.

Yapılan kronolojik analize göre yapıda üç ayrı dönem gözlemlenmiştir. Bunlar 1. dönem, 2. dönem ve 3. dönem olarak tanımlanmıştır. 1. dönem olarak yeşil ile ifade edilen kısmın inşaa tarihi olan 1830 yılından 20. yüzyıl başlarına kadardır. 2.

dönem olarak mavi ile ifade edilen kısmın 1926 Rumeli ciheti haritasında var oluşundan dolayı yapıya 20.yüzyıl başlarında eklendiği düşünülmektedir. Pembe ile gösterilen 3. dönemde ise kilisenin içerisinden ayazma mekânına iniş merdivenleri yapılmıştır. Kuzey cephesinde özgün galeriye çıkış merdivenlerinin yerini 3.dönemde betonarme muhdes merdiven almıştır. Ayazmada kemer üzerinde bulunan yazıya bakıldığında 1948 tarihi görülmektedir. Kronolojik analizde 3. dönem olarak ifade edilen bu zaman diliminin 1948 yılından günümüze kadar olduğu düşünülmektedir

Kilise için hazırlanan restitüsyon projesinde yapılan kronolojik analiz sonrasında 1. dönem restitüsyonu çizilmiştir.

5.1 Restitüsyon Sorunları

Yapılan restitüsyon çalışmasında kilisenin yakın çevresinde ve yapı içerisinde, özgün düzeni engelleyen unsurlar saptanmış; bu unsurlar üç başlık altında toplanmıştır. Karşılaşılan restitüsyon sorunları; mekânsal sorunlar, yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar ve malzemelere ilişkin sorunlar olarak sıralanmıştır.

Yapı üzerinde narteksin sonradan eklenmesi, galeriye çıkış merdivenleri ile ayazmaya iniş merdivenleri, kuzey cephesinde kapatılan kapı ve yerine güney cephesinde açılan kapı restitüsyonda çözülmesi gereken sorunlardandır.

5.1.1 Mekânsal sorunlar

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nde karşılaşılan en büyük mekânsal sorun kilise içerisinden ayazmaya bağlantı sağlamak amacıyla eklenen betonarme merdiven ve bu merdivene geçiş için oluşturulan Z07 mahallidir. Z07 geçiş mekânının yapılması ile özgün plan şemasının getirdiği simetrik kurgu gereği özgün durumunda pencere açıklığı olan yerlerin kapı açıklıklarına dönüştürüldüğü görülmektedir. Ayrıca Z07 mahallini oluşturan tuğla duvarlar naosun kuzeybatı köşesindeki tavan kaplamasının bütünlüğünün bozmuştur. Bu yüzden bu duvarların sonradan örüldüğü anlaşılmaktadır.

Özgün konumunda ayazmaya iniş için yapının kuzey tarafında bulunan Z09 mahallinde bulunan kapı kullanılmaktadır. Bu kapıdan giriş yapıp taş merdivenler ile ayazma mahalline ulaşılır.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin batı cephesindeki üçlü pencere düzeni narteksin üç yönlü kırma çatısından dolayı özgün boyutlarını kaybetmiştir. Ayrıca Z02 narteks ile Z03 naos arasında bulunan kapı üzerinde yer alan kitabe ve nartekse açılan pencereler (bunlardan kuzeye yakın olanı bugün kapı açıklığına dönüştürülmüştür) Z02 narteks mahallinin ikinci dönemde yapıldığını düşündürmektedir (Şekil C.1). Mevcut durumda yapının narteks ile naosu arasında kalmış olan bu duvar, özgün durumda batı cephesinin dış beden duvarını oluşturmaktadır. Fakat narteksin döşeme kaplamalarına bakıldığında naosa geçilen kapının önünde karo mozaik kaplama yerine mermer kaplama bulunmaktadır. Döşemede bulunan farklılıktan dolayı özgün durumda mermer kaplamanın bulunduğu yerde naosa girilmeden önce bir rüzgârlık mahallinin olabileceğini düşündürmektedir.

5.1.2 Yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar

Yapının batı cephesindeki üçlü pencere düzeni narteksin üç yönlü kırma çatısından dolayı özgün boyutlarını kaybetmiştir. Narteksin eklenmesi ile boyutları bozulan pencereler alt kısımları dolu olan doğramalar ile değiştirilmiştir. Özgün durumunda bu pencerelerin kanat ölçülerinin doğu cephesindekiler ile aynı olduğu düşünülmektedir. Yapı üzerindeki ahşap doğramaların tümünün ileriki dönemlerde değiştirilmiş olduğu düşünülmektedir. Fakat pencerelerin iç kısımlarında bulunan demir kepenkler özgündür. Yalnızca iç naosa girilen kapı, galeriye çıkış kapıları özgün olup zamanla sac kaplamaları boyanarak renk değiştirmiştir.

Aralık 2013'te yapılan sıva sökümü ve cephe temizliği işlemlerinde restitüsyon çalışmasına yardımcı olacak yeni veriler ortaya çıkmıştır. Yapılan sıva sökümü işlemleri ile tuğla-taş almaşık düzen okunabilmiştir. Sıva raspası işlemi, sadece duvar örgüsünü algılamaya yardımcı olmamış restitüsyon ile ilgili yeni sorunlar ortaya koymuştur. Sıva raspası sonrası kuzey cephesinde ortaya çıkan kemer izi özgün durumda burada bir kapı veya pencere açıklığı olduğunu düşündürmektedir (Şekil 5.2). Fakat izin bulunduğu yer konumu gereği pencere açıklığı olmasının anlamsız olduğu bir noktadır. +3.02 kotuna oturan iki pencerenin arasında kalan noktada alt kotta pencere olması ihtimali düşünülmemektedir. Bulunan bu kemer izinin alt kotunun galeriye çıkan merdivenlere açılan kapının kemer alt kotu ile aynı seviyede olması açıklığın kapı açıklığı olma olasılığını kuvvetlendirmektedir.

Şekil 5.2 : Kuzey cephedeki kapı kemer izi.

Yapının Aralık 2013'te yapılan basit onarımı sırasında betonarme merdivenin üst kısmında bulunan ahşap çatı kısmı yıkılmıştır. Ortaya çıkan durumda yapı boyunca dolaşan saçak silmesinin galeriye giriş yapılan kapının üzerinde yarıda kesilip çan kulesinden sonra devam ettiği görülmektedir. Saçak silmesinin kesintiye uğraması özgün durumda merdiven sahanlığının üzerinde bir üst örtü ile benzer bir saçığın bu üst örtü altında dolaşıyor olabileceğini düşündürmektedir (Şekil 5.3).

Yapı elemanı ölçeğindeki sorunlar arasında, daha önce "*5.1.1 Mekânsal sorunlar*" başlığında belirtilen, özgün durumda pencere açıklığı olup kapı açıklığına dönüştürülen yerler de gösterilebilir. Bu yerlerde pencere doğramaları kaldırılarak pencerenin üst kotu sabit tutulup yere kadar kapı açıklığı oluşturulmuş, fakat kapı doğraması konmamıştır.

Şekil 5.3 : Kesilen saçak silmesi.

5.1.3 Malzemelere ilişkin sorunlar

Kilisede belgeleme çalışmaları yapılırken iç ve dış duvarlarda sıva ve üzerinde boya katmanları bulunmaktaydı. Dış cephelerdeki pencere söve taşları ve tuğla kemerler de sıvalı ve boyalıydı. Bu nedenle yapının özgün duvar dokusu okunaklı değildi. Aralık 2013'te yapılan sıva sökümü ve cephe temizliği işlemlerinden sonra yapının özgün duvar örgüsünü görebilmek mümkün olmuştur. Yapılan bu çalışma sonrasında ortaya çıkan özgün duvar dokusu restitüsyon çalışmasına yol gösterici olmuştur. Güney ve doğu cephelerinde kaba yonu taş ile tuğla almaşık düzenin olduğu yapının, kuzey ve batı cephelerinde ise moloz taş ile tuğla almaşık örgü görülmektedir. Güney cephesinde pencere alt kotuna kadar iki sıra tuğla iki sıra taş şeklinde olan almaşık örgü, pencere kotundan sonra iki sıra tuğla üç sıra taş şeklinde devam etmektedir. Doğu cephesinde ise iki sıra tuğlaların aralarında iki veya 3 sıra taş düzeni karışık olarak bulunmaktadır. Söve taşlarının birçoğu kireçtaşı olup, bazı yerlerde mermerden söve yapılmıştır.

Yapı içerisinde bulunan ahşap ve mermer ikonostasisler yapıya çeşitli dönemlerde eklenmiştir. İç mekândaki ahşap ikonostasisler, ambon, despot koltuğu gibi litürjik öğeler üzerinde de muhdes boya katmanları gözlemlenmiştir. Özgün renkler, yapılan raspa çalışmaları sonrasında ortaya çıkmıştır (Şekil C.2). Kilisenin çatısı mevcutta

Marsilya kiremiti ile örtülüdür, fakat özgün durumda papaz evinin 1931 yılındaki fotoğrafına bakıldığında kiremitlerinin alaturka olduğu görülmektedir (Şekil C.3). Bu yüzden çatı örtüsünün alaturka kiremit olduğu düşünülmektedir.

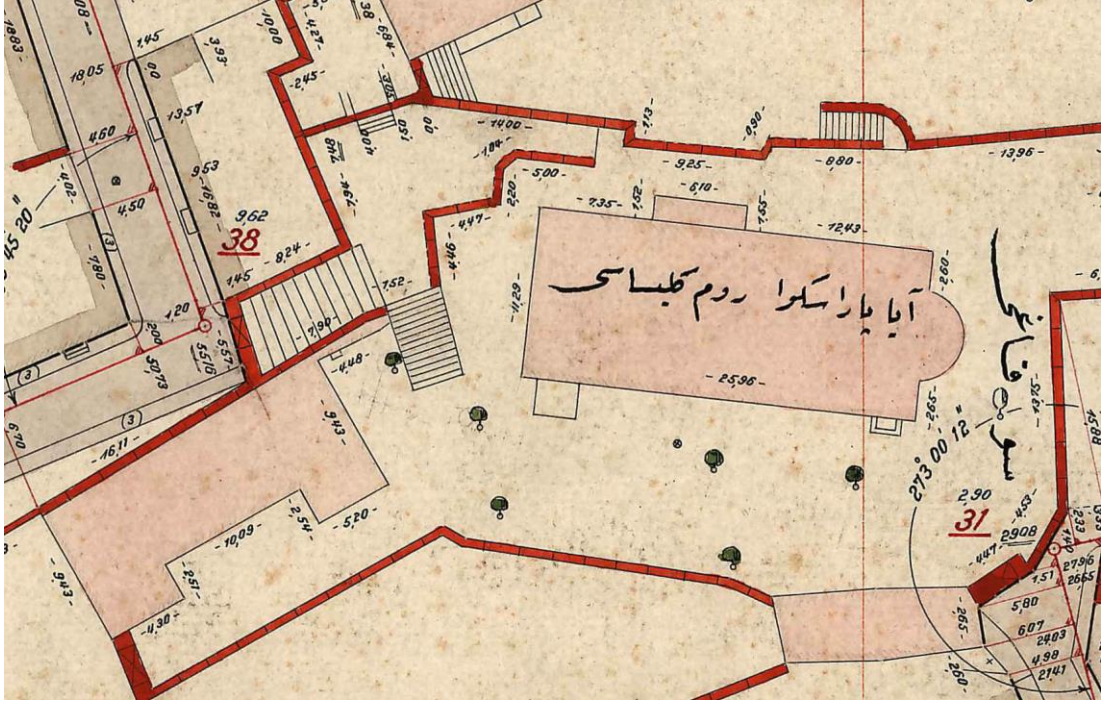
5.2 Restitüsyon Kararlarına Işık Tutan Bilgi ve Belgeler

Yapının restitüsyonuna ışık tutan bilgi ve belgeler başlığı altında öncelikle yapının kendisi ile ilgili ulaşılan eski kaynaklar incelenmiştir. Daha sonra restitüsyon sorunlarına yanıt vermesi amacıyla benzer yapılar incelenmiş ve bir takım kararlar alınmıştır.

5.2.1 Yapı ile ilgili eski belgeler

Yapının restitüsyon çalışmasında eski kaynaklara ulaşma konusunda zorluklar yaşanmıştır. Kilisenin arşivlerde eski fotoğraflarının bulunmaması nedeniyle, yapının restitüsyon çalışmasının temeli yapı üzerindeki izlere dayanmaktadır. Kilise vakfında bulunan eski fotoğraflarda sadece Z01 giriş mahallinin ahşap camekânlı hali görülmektedir.

Restitüsyon araştırmaları sürecinde kiliseye ait ulaşılan en eski çizim 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritalarındaki vaziyet planıdır (Şekil A.18). Harita incelendiğinde bugün kilisenin güneybatısında bulunan, cemaatin toplanması için yapılan yapı bulunmamaktadır. Kilise avlusundan Mektep Sokağı'na çıkan merdivenlerin ilk kolunun karşısında yer alan ve yan parsel ile sınır koyan duvar parçası da yer almamaktadır. Aynı zamanda Rum okulundan kiliseye inişi sağlayan basamaklardan doğuya yakın olandan kilise avlusuna geçilmektedir. Günümüzde bu basamakların önü bahçe duvarı ile çevrilmiş durumdadır. 1/500 ölçekli bu haritada kilisenin galeri katına çıkan merdivenin uzunluğunun bugünkü boyutlarından küçük olduğu görülmektedir (Şekil 5.4). Mevcut durumdaki betonarme merdivenin batı ucunda bulunan çan kulesi kısmı, ölçülere bakıldığında bu haritada bulunmamaktadır. Sonradan eklendiği düşünülen narteks, 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritasında mevcuttur. Z01 giriş mahallinin ise sadece bir döşeme olarak gösterilmiş olduğu görülmektedir. Apsisin güney duvarındaki kapı açıklığına bakıldığında ise önündeki basamaklar haritada mevcut durumdadır. Yapılan kronolojik analizler, 1926 tarihli bu haritanın kilisenin 2. dönemini gösterdiğini ortaya koymuştur.

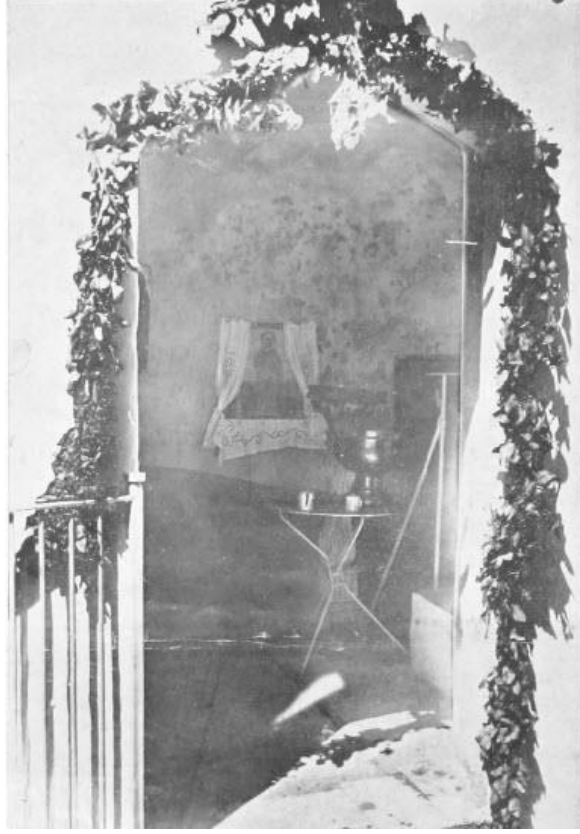

Şekil 5.4 : 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritası, Aya Paraskevi Kilisesi.

Restitüsyon çalışmasına ışık tutabilecek bir başka kaynak da yapının 100. yılında hazırlanan yıllıktır. Bu yıllıkta bulunan eski fotoğraflarda yapının ayazması ile ilgili verilere ulaşılmaktadır. Ayazmaya girişin kilise avlusunun kuzey tarafında bulunan kapıdan yapıldığı görülmektedir (Şekil 5.5). Bulunan fotoğrafta ayazma, günümüzdeki plan şemasında değildir; sıvalı tonoz ile örtülü, taş döşemeli bir mahaldir. (Şekil 5.6). Mevcut durumdaki ayazmada kaplanan mermerlerden oluşturulan kemer üzerinde 1948 tarihi görülmektedir. Bu durum ayazmaya iniş merdivenlerinin ve ayazmanın düzenlenmesinin 1948 tarihinde yapıldığını göstermektedir.

1960 yılında hazırlanan İstanbul Ansiklopedisi'nde kilisenin çan kulesinin bulunmadığı ve çanın bir ağaca asılı olduğu belirtilmiştir (Göktürk, s.1551). Bu durum bugün bulunan demir çan kulesinin yapıya 1960 yılından sonra eklendiğini göstermektedir. Özgün konumunu koruyan, fakat muhdes olan betonarme merdiven ile beraber kurgulanmış ayazmaya iniş basamaklarının ayazmada belirtilen tarihe bakarak 1948 yılında yapıldığı, fakat çan kulesi kısmının 1960 yılından sonra eklendiği düşünülmektedir.

Galeriye çıkış için mevcut durumdaki betonarme merdivenin yerinde taş merdiven olduğu 100. yıl anısına hazırlanan yıllıktaki fotoğrafta da görülmektedir.

Şekil 5.5 : Ayazmaya giriş, 1931.

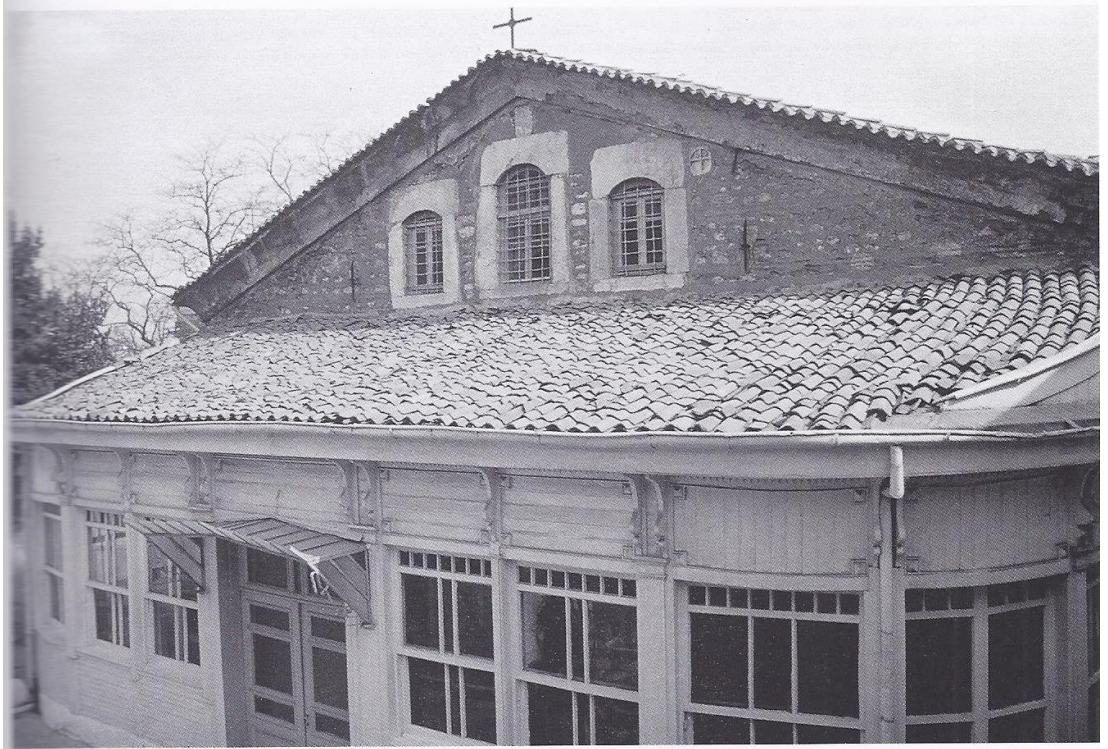

Şekil 5.6 : Ayazmanın görünüşü, 1931.

5.2.2 Analoji yoluyla sağlanan veriler

Yapının restitüsyonuna yardımcı olabilmesi amacıyla yapı ile ilgili eski belgelerin incelenmesi dışında, İstanbul'da bulunan ve tez konusu olan yapı ile yakın tarihlerde inşa edildiği bilinen Rum Ortodoks kiliseleri incelenmiştir. İncelenen bu kiliselerin seçiminde esas alınan ölçüt, yapım tarihinin yanı sıra, plan şemasının ve cephe özelliklerinin benzerliğidir.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi ile benzer örnekler incelendiğinde narteksinin sonradan eklendiği bilinen, 1831 tarihli Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi'nin duvar örgüsü ve orta nefte bulunan üçlü pencere düzeninin benzerlik gösterdiği görülmektedir (Şekil 5.7). Ayrıca iki kilise iç mekanında da kare kesitli ahşap taşıyıcılar ve benzer çatalı ahşap kaplama bulunmaktadır (Şekil 5.8). Kiliselerin aynı yıllarda yapıldığı, yapım tekniği ve plan şeması açısından da benzerlik gösterdiği görülmektedir (Şekil 5.9). Bu durum Aya Paraskevi Kilisesi'nin narteksinin sonradan eklendiğini doğrular niteliktedir. Zaten narteksin çatısının batı cephesinin mevcut pencere düzenini bozması da bu bölümün sonradan eklendiğini kanıtlamaktadır.

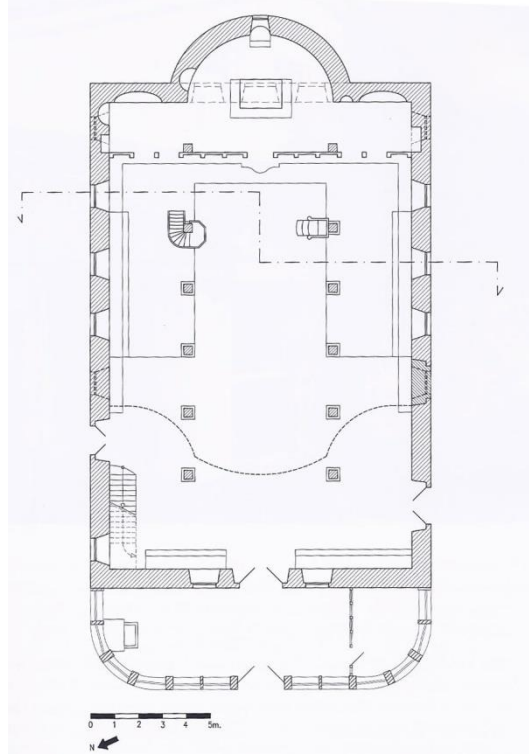

Şekil 5.7 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi batı cephesi.⁷

⁷Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.231.

Şekil 5.8 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi iç mekân.⁸

Şekil 5.9 : Topkapı Hagios Nikolaos Kilisesi plan şeması.⁹

Narteksi sonradan yapılan yapının daha önce belirtildiği gibi döşeme kaplamalarına bakıldığında karo mozaik kaplamanın yerine giriş aksı önünde mermer kaplama olan

⁸Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.232.

⁹ Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.235.

yerde bir rüzgârlık olduğu düşünülmektedir. Benzer bir örnek 1834 tarihinde yeniden yapılan Fener Hagios Georgios Metokhion Kilisesi'nin girişinde bulunmaktadır (Şekil 5.10). Yapının önündeki bu rüzgârlığın bugün güney cephesinde bulunan ve girişi oluşturan mermer sütunların taşıyıcılığında ahşap bir strüktür olabileceği varsayılabilir. Mermer sütunlar ikinci dönemde narteks yapılırken bugünkü konumuna taşınmış olabilir. Yapının narteksi ile aynı karo mozaik döşeme kaplamalarına sahip olması sebebi ile güney cephesinde oluşturulan Z01 giriş mahallinin de narteks (Z02) ile aynı zamanda yapıldığı düşünülmektedir (Şekil C.4, C.5, C.6).

Şekil 5.10 : Fener Hagios Gerogios Metokhion Kilisesi.¹⁰

Z01 ve Z02 mahallerinin ne zaman yapıldığı ile ilgili kesin bir bilgi olmamakla beraber, kullanılan karo mozaik kaplamalara bakılarak bir varsayım yapılabilir. Aynı döşeme kaplamasından kilisenin bulunduğu mahallede bulunan 19. yüzyıl sonunda yapılan ahşap yapılarda da görülmüştür. Örneğin Çayırbaşı Caddesi üzerindeki 99 numaralı ahşap evin giriş mahallinde de yer alan bitkisel ve geometrik motifli karo mozaik kaplamalar, kilise narteks kaplamaları ile benzerlik göstermektedir (Şekil 5.11). 1839 Tanzimat Fermanı ve 1856 Islahat Fermanları ile kilise yapılarının

¹⁰Url-8<<http://www.envanter.gov.tr/anit/kentsel/galeri/50668?page=2>>, alındığı tarih: 05.12.2013.

onarımı ve inşası ile ilgili kısıtlamalar hafiflemiştir. Kısıtlamaların hafiflemesi ile özgün durumunda narteksi bulunmayan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin narteksi 1871 yılında Rum Okulu yapılırken yapıya eklenmiş olabilir (Şekil C.7). İstanbul 3 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinde görülen fakat örneği alınamayan bir fotoğrafa göre Rum Okulu'nda yer yer aynı bitkisel motifli karo mozaik kaplamaların kullanılmış olması bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Şekil 5.11 : Çayırbaşı Cad. üzerinde 99 numaralı ahşap evin giriş mahalli.¹¹

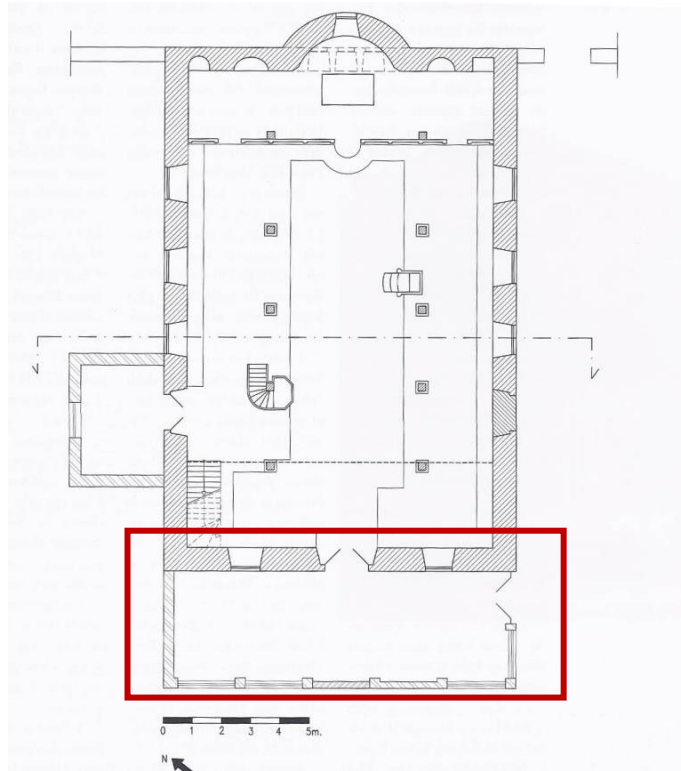
Narteksi sonradan eklenen başka bir örnek 1834 tarihinde inşa edilmiş olan Sarmaşık Hagios Demetrios Kilisesi'dir (Şekil 5.12). Kilise incelendiğinde kapı açıklıkları, kare kesitli ahşap taşıyıcılarının olması plan şemasının ve ölçeğinin tez konusu olan

¹¹Yavuz, B. (2006). İstanbul Büyükdere Çayırbaşı Caddesi 99 Numaralı Dr. Ferda Zafer Yavuz Evinin Restorasyon Önerisi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

yapı ile benzerlikler gösterdiği görülmektedir (Şekil 5.13). İki kilise arasında yapım tarihi, plan şeması gibi benzerlikler bulunması, Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin de narteksinin sonradan eklendiğini destekleyen bir başka düşüncedir.

Şekil 5.12 : Sarmaşık Hagios Demetrios Kilisesi sonradan eklenen narteksi.¹²

Şekil 5.13 : Sarmaşık Hagios Demetrios Kilisesi plan şeması.¹³

¹²Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.236

Restitüsyon sorunlarında değinildiği gibi galeri merdiveni üzerinde kesintiye uğrayan saçak silmesinin devam etmesi durumunda kapı açıklığının kemeri bozulacağından bu kısımda bir üst örtünün varlığı ve saçığın kaldırılmış olmasıyla yarım kalmış olması düşünülmektedir. Selanik'te bulunan 19. yüzyıl kiliselerinden Ypapanti Kilisesi üç nefli bazilikal plan şemasına sahip olmasının yanında ölçek olarak Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi ile benzerlik göstermektedir. Ypapanti Kilisesi'nin galeri katına çıkan merdiven sahanlığının üzerinde üst örtü olması, tez konusu olan kilisede de benzer bir saçak kurgulanmış olduğunu düşündürmektedir (Şekil 5.14).

Şekil 5.14 : Selanik Ypapanti Kilisesi saçak silmesi.¹⁴

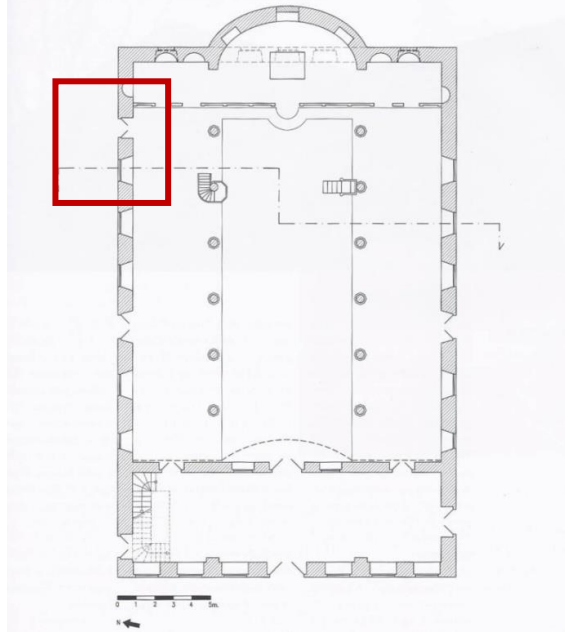
Kilise çağdaşı olan benzer örneklerle karşılaştırıldığında 1830 yılında yapılmış olan Yenikapı Hagios Theodoroi Kilisesi plan şemasına bakıldığında bemaya açılan kapının yerinde niş bulunması, kilisenin kuzey cephesinden naosa girişte bir tanesi bema ikonostasisine yakın olmak üzere iki açıklık bulunması da özgün durumdaki açıklıklar hakkında bilgi vermektedir (Şekil 5.15).

1830 yılında yapılan bir başka örnek olan Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi plan şeması açısından Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi ile benzerlik göstermektedir

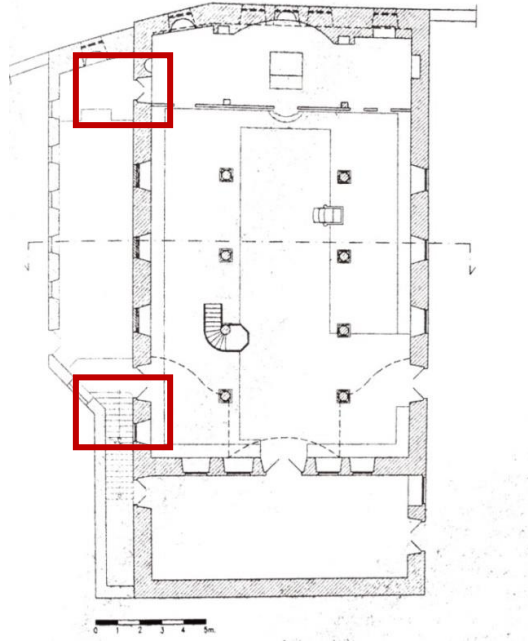
¹³Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.243.

¹⁴Url-7<http://www.thessaloniki4all.gr/sites/default/files/Ipapanti_1resized_0.jpg>, alındığı tarih: 02.13.2013.

(Şekil 5.16). Pencere ve kapı açıklıkları incelendiğinde, kuzey cephesinde iki açıklık bulunduğu görülmektedir. Bu açıklıklardan biri doğuya yakın şekilde konumlanmış diğeri galeriye çıkış merdivenlerini karşılayacak şekilde batıda konumlandırılmıştır. Bemanın güney duvarında ise niş bulunmaktadır. Sonradan eklenen parekklesion içerisinde kalan bu açıklıklar, kilisenin kuzey cephesini oluşturduğundan tez konusu olan yapı ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Şekil 5.15 : Yenikapı Hagios Theodoros Kilisesi plan şeması.¹⁵

Şekil 5.16 : Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi plan şeması.¹⁶

¹⁵Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.153.

Bir başka restitüsyon sorunu, galeriye çıkış merdivenlerinin konumudur. Çünkü bugün ayazmaya iniş merdivenleri ile beraber tasarlanan betonarme merdiven özgün değildir. Eski belgelerin yanı sıra benzer örneklere bakılarak da merdivenin bulunduğu yerin değişmediği, ancak betonarme olarak yenilendiği görülmektedir. 1834 tarihinde inşa edilmiş olan Silivrikapı Panagia Kilisesi galeriye çıkış merdivenlerinin konumu açısından Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi ile benzerlik göstermektedir (Şekil 5.17, 5.18).

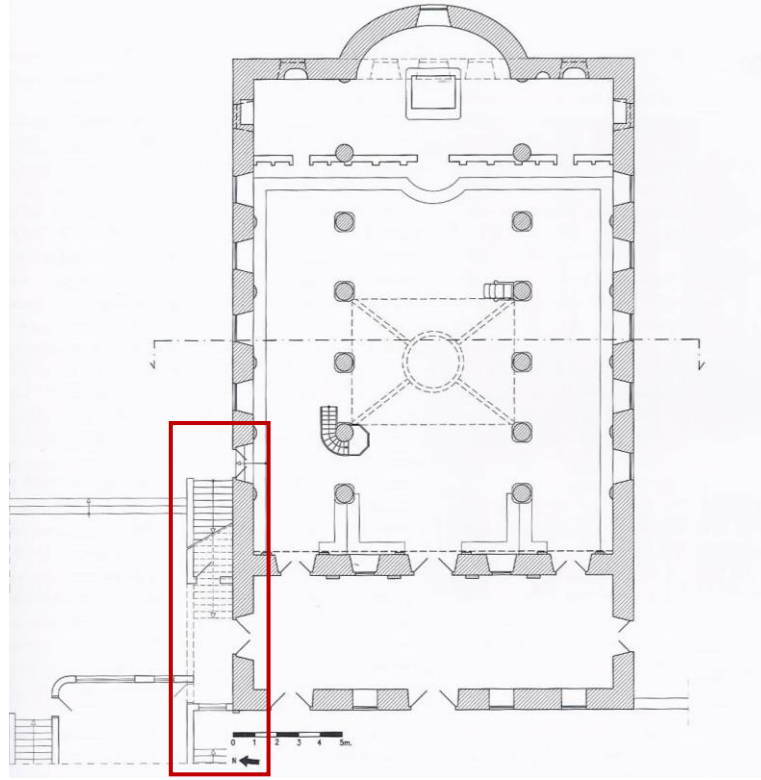

Şekil 5.17 : Silivrikapı Panagia Kilisesi galeriye çıkış merdivenleri.¹⁷

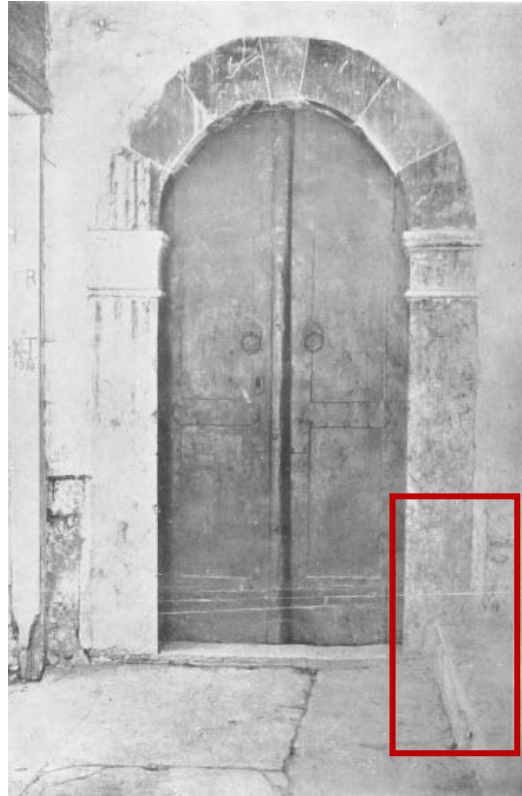
1926 tarihli Rumeli Ciheti haritasında muhdes betonarme merdiven yerinde özgün konumda yine bir kütlenin bulunduğu, fakat haritadaki merdiven kol boyu uzunluğunun bugünkü muhdes betonarme merdivenden kısa olduğu görülmektedir. Bu yüzden galeriye çıkış merdivenin özgün konumuna yerleştirildiği, fakat özgün boyutlarında olmadığı gözlemlenmektedir. Merdiven kol boyunun uzunluğunu değişmesine sonradan eklenen çan kulesi kısmı sebep olmaktadır. Konumu aynı olan merdivenin taş merdiven olduğu da 1931 yılında kilisenin yapımının 100. yılı anısına hazırlanmış olan yıllıkta daha önce bahsedildiği gibi görülmektedir (Şekil 5.19) .

¹⁶Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.131.

¹⁷Url-6<<http://www.zeytinburnu.bel.tr/Document/SGalleryPhoto/c6ea595a.jpg>>, alındığı tarih: 10.12.2013.

Şekil 5.18 : Silivrikapı Panagia Kilisesi plan şeması.¹⁸

Şekil 5.19 : Galeriye çıkış merdivenleri ilk basamağı

¹⁸Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.227.

6. RESTORASYON

Tez kapsamında ele alınan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi ile ilgili malzeme ve hasar analizleri yapılmış, yapının yıllar içerisinde geçirdiği değişiklik ve müdahaleler incelenmiştir. Bu veriler ışığında günümüz koşullarına uygun ihtiyaçlar belirlenip yapılabilecek müdahaleler için yöntemler araştırılmıştır. Yapının onarımına yönelik müdahaleler, özgün niteliği koruyacak şekilde hazırlanmış, dönem eklerinin korunması yönünde kararlar alınmıştır. Hazırlanan restorasyon projesi, yapının rölövelerine ve hasar analizlerine göre düzenlenmiş ve hasar analizlerine göre müdahale paftaları hazırlanmıştır. Hazırlanan restorasyon projesinde Aralık 2013'te yapılan basit onarımlar dikkate alınmamış, bu onarımlar sadece restitüsyona ışık tutan veriler altında incelenmiştir.

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi özgün işlevini koruduğundan ve cemaati bulunduğundan, yeni bir işlev önerisi getirilmeyip yapının onarımına ilişkin restorasyon projesi hazırlanmıştır. Restorasyon projesi kapsamında temel prensip, yapının onarımına ilişkin öneriler geliştirilirken, yapının özgün işlevini koruyarak gelecek kuşaklara güvenle aktarılmasını sağlamaktır.

6.1 Yapının Onarımına İlişkin Müdahaleler

Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, hem doğal etkenler, hem de kullanıcıların kötü müdahaleleri sonucunda zarar görmüş; kilisede mekânsal bozulmalar, yapı elemanı ölçeğinde bozulmalar ve malzeme düzeyinde bozulmalar tespit edilmiştir. Yapıyı olumsuz etkileyen tüm bu unsurlara çözüm bulmak için, onarım çalışmaları yapılmalıdır. Onarımların nasıl yapılacağına belirlenmesinde esas alınan ölçüt; kilisenin özgün karakterini ve mimari değerlerini korumaktır. Kilisenin bugün içinde bulunduğu durumun iyileştirilmesi için, yapılması gereken onarıma ilişkin müdahale önerileri ve onarım yöntemleri tespit edilmiştir. Önerilen müdahaleler; eklerden arındırma ve temizleme, sağlamlaştırma, yeniden yapım ve çağdaş ekler başlıkları altında değerlendirilmiştir.

6.1.1 Eklerden arındırma ve temizleme

Yapının kuzey cephesinde bulunan betonarme galeri merdiveninin yapının mimari karakterini bozduğu görülmektedir. Basamakları betonarme, duvarları tuğla üzeri çimento sıvalı olan bu kısmın kaldırılarak yerine özgün boyutlarına uygun olacak biçimde taş merdivenin yapılması önerilmektedir. Böylelikle kuzey cephesinde görülen uyumsuzluğun giderilmesi hedeflenmektedir. Yapının cephesine bitişik olarak yapılan bu betonarme merdiven kaldırılırken yapının beden duvarlarına zarar verilmemesine dikkat edilmelidir. Ayazmaya iniş için oluşturulan Z07 mahallinin kaldırılarak, bu mahallin özgün durumda olduğu gibi naos mekânına katılması gerekmektedir. Ayrıca ayazma inişi için oluşturulan Z08 merdiveni kaldırılıp, ayazmaya özgün durumuna uygun olacak biçimde Z09 mahallinden iniş yapılması hedeflenmektedir. Ayazma katının plan şeması restorasyon projesinde belirtildiği gibi yeniden düzenlenecektir.

Yapının ayazmasına geçişi sağlayan Z09 mahallinde oluşan rutubetin kaynağının bulunup giderilmesi, mahal döşeme kaplamalarının temizlenmesi gerekmektedir. Ayazma duvarlarında kaplı olan seramiklerin sökülüp yerlerine ayazmaya 1948 yılında eklenmiş olan mermer kaplanması önerilmektedir. Mermer kaplama öncesinde rutubete karşı önlem alınmalıdır. Döşemede ufak bir kısımda bulunan şap malzemenin sökülüp karo mozaik kaplama ile bütünleme yapılması önerilmektedir. Restorasyon sonrasında duvarları mermer kaplama, döşemesi karo mozaik kaplama olacak şekilde düşünülmüştür. Z09 mahallinde bulunan tuğla ile kapatılmış olan pencere açıklığı açılıp, demir parmaklıkların antipas ile temizliği yapılmalıdır. Z09 mahallinde bulunan demir kapı ve demir parmaklık elemanlarının paslı yüzey antipas ile temizlenecek ve boyanacaktır.

Venedik Tüzüğü'nün 11. maddesinde anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkılarının saygı görmesi gerektiğine değinilmiştir. Bu madde doğrultusunda yapının batı cephesinde bulunan ikinci dönem eki olan narteksin korunması yerinde bir karar olacaktır. Korunan narteks mekânının tuğla cephe kaplamaları uzmanlarca belirlenecek olan yöntem ile temizlenecektir. Fakat narteksin üç yönlü kırma çatısının eğimi azaltılıp boyutları küçülen üçlü pencere düzeni yeniden özgün boyutlarına getirilecektir. Yapının sıvalı dış duvarlarının sıvaları raspa yapılarak, cephelere kumlama yapılması önerilmektedir. Ayrıca saçaklar üzerinde bulunan çimento esaslı onarımlar temizlenerek, saçığın bozulan formunun horasan sıvası ile

yeniden elde edilmesi sağlanmalıdır. Cephelerdeki yosunlanma ve bitkilenmeler mekanik temizlik yöntemi ile giderilmelidir.

Yapının iç duvarlarında görülen rutubetlenme ve sıva çatlaklarının giderilmesi için sıva raspası yapıp, horasan sıvası ile yeniden sıvanmalıdır. Yapının galeriye çıkan K4 poz numaralı, sac kaplı ahşap kapılarının paslanan yüzeylerinin antipas ile temizlenerek boyanması önerilmektedir. Yapının mevcut mermer döşemelerin, belirlenecek olan kimyasal yöntem ile yüzey temizliğinin yapılması gerekmektedir.

Güney cephesinde bulunan PVC camekânlı kısım, malzemenin yapının bütünlüğüne uymaması sebebi ile kaldırılmalı, yerine ikinci dönem eki olan emprenye edilmiş ahşap kullanılarak, giriş mekânı yapılmalıdır.

6.1.2 Sağlamaştırma

Yapının strüktürel açıdan önemli bir problemi bulunmamaktadır. Yapıda yapı elemanı ölçeğinde birtakım sağlamaştırmalar ve bütünlemeler gerekmektedir. Batı cephesinde dolaşan taş silmede meydana gelen kopmalar plastik onarım yapılarak giderilmelidir. Batı cephesi pencere parmaklıklarının eksik elemanlarında bütünleme yapılmalıdır. Narteksin içinde bulunan ahşap dolap kapaklarının kırılan yerlerinde bütünlemeler yapılması önerilmektedir. Ayrıca narteksin K1 poz numaralı ahşap kapılarının da yer yer çürümeler gözlenen kısımlarında bütünleme yapılarak kapıların sağlamaştırılması gerekmektedir. Ahşap elemanlara böceklenmeye karşı belirlenecek olan yöntem ile ilaçlama yapılmalıdır.

Yapının özellikle doğu ve kuzey cephelerinde bulunan pencerelerin sövelerinde parmaklıklardan dolayı taşlarda oluşan aşınmalarda malzemelerin sağlamaştırılması gerekmektedir.

Kilise içerisinde bulunan ahşap oturma elemanlarında görülen kırılmalar detayına uygun olacak biçimde tamamlanmalıdır.

6.1.3 Yeniden yapım

Yapının kaldırılan betonarme merdiveni yerine daha önce değinildiği gibi taş merdiven eklenecektir. Bu merdivenin sahanlığının üzerine restitüsyon projesinde belirtildiği gibi özgün saçak silmesinden alınan detay ve malzeme örneğine bakılarak saçak eklenecektir.

Narteks mekânında bulunan ahşap pencerelerde görülen çürümelerden dolayı, doğramalar mevcut detaylarına uygun olacak şekilde yeniden yapılacaktır. Narteks mahallinde restitüsyon projesinde de belirtildiği üzere pencereden kapıya dönüştürülen yere P2 pencere detayına uygun pencereden üretilecektir. Aynı şekilde Z07 mahallinin kaldırılıp naosa katılması ile ayazmaya inen merdivenlere geçişi sağlamak amaçlı kapı yapılan pencere açıklığına P5 detayında pencere eklenecektir.

Yapının galeri katının batı cephesinde narteksin çatısının yüksekliğinden dolayı özgün boyutlarını kaybeden ahşap pencereleri, doğu cephesindeki pencere boyutlarına ve detaylarına sahip olacak biçimde yeniden yapılacaktır. Galeri katı güney cephesinde bulunan muhdes pencere kuzey cephesinde bulunan P3 pencere detayına uygun olarak yeniden yapılmalıdır.

6.1.4 Çağdaş ekler

Venedik Tüzüğü'nün 13. maddesinde belirtildiği gibi tarihi yapılara yapılacak olan çağdaş eklerin ancak yapının ilgi çekici kısımlarında; yapının kompozisyon ve bütünlüğünü bozmayacak şekilde izin verilmelidir. Dolayısıyla tez konusu olarak çalışılan yapı için yapılan en esaslı müdahale betonarme merdiven yerine taş merdivenin yapılması ve çan kulesinin kaldırılmasıdır. Yapılan bu müdahaleye ek olarak işlev gereksiniminin yanı sıra değinilmek istendiğinden merdiven üzerine yeni bir saçak tasarlanacaktır. Merdiven kolonun iki tarafında çelik profilli taşıyıcılar üzerinde cam malzeme ile oluşturulacak olan bu saçığın yapının kuzey cephesinin bütünlüğünü bozmamasına dikkat edilmelidir. Kaldırılan betonarme merdivenin batı ucunda bulunan çan kulesinin de yapının işlevi gereği kullanımı süreceğinden, yapıda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kuzey cephesinin restitüsyondaki görünümü restorasyon projesinde elde edileceğinden çan kulesinin rölövedeki yerinden pencereyi kurtaracak biçimde nartekse doğru kaydırılması önerilmektedir. Mevcut durumda betonarme sistem üzerine oturtulup çatı saçığını kesecek biçimde yerleştirilmiş olan demir çan kulesi, yapıya temas etmeyecek biçimde kuzey cephesinin narteks ile birleştiği noktada tasarlanan çelik ayaklar üzerine yerleştirilecektir.

6.2 Yapının Kullanımına İlişkin Öneriler

Hazırlanan restorasyon projesinde, 20-30 kişilik cemaati bulunan ve belirli günlerde ibadet yapılan kilisenin, doğal olarak özgün işlevini sürdürmesine karar verilmiştir. Özgün işlev korunurken, özgün düzeni bozan niteliksiz ek ve müdahalelerden yapıyı arındıracak öneriler geliştirilmiştir. Mevcut durumda yapının en büyük mekânsal sorunu olan ayazmaya kilise içerisinde oluşturulan bağlantının kaldırılması gerekmektedir. Ayazmaya özgün durumunda yapının kuzey tarafında bulunan kapı açıklığından girilmektedir. Yapının restorasyonu sonrasında yapılan müdahaleler ile birlikte ayazmaya özgün konumundan girilmesi önerilmektedir.

Yapının restorasyon çalışmasında ölçeği aşmayacak biçimde yapı çevresi ile bir bütün olarak ele alınmalıdır. Yapının kompleksi içerisinde bulunan ve bugün kilise görevlilerinin yaşam alanı olan papaz evi, anıtsal niteliği olan ağaçlar, bahçenin farklı konumlarında bulunan giriş kapıları bir bütün olarak korunmalı ve değerlendirilmelidir.

Yapının güney tarafında bulunan bahçe içerisinde, batı konumda cemaatin ibadet öncesi ve sonrası toplanma alanı olarak kullandıkları yapının restorasyon projesi doğrultusunda olduğu işlevde kalması düşünülmüştür.

7. SONUÇ

İstanbul yüzyıllardır çeşitli topluluklara ev sahipliği yapmış kültürel mirası zengin metropolit bir kenttir. Kentin kimliğinin oluşmasında farklı toplumların yaşayış biçimlerinin beraberinde getirdiği yapılaşma ve çevrelerin etkisi oldukça fazladır. İstanbul'un kültürel mirasının şekillenmesinde kiliselerin büyük önemi vardır. İstanbul'daki Rum Ortodoks kiliseleri İstanbul'un fethinden sonra Bizans kiliselerinin bulunduğu yerlere yapılıp çeşitli onarımlarla günümüze kadar gelmiş yapılardır. Rum Ortodoksları'nın yoğun olarak yaşadıkları çevrelerde yapılmış olan Rum Ortodoks kiliselerinin 96 tanesi bugün ibadete açık durumdadır. İstanbul'un her geçen gün artan nüfusunun yanında çok küçük bir topluluğu oluşturan Rumlar, bugün ibadet anlayışlarını kiliselerinde devam ettirmektedirler. Tez kapsamında ele alınan Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi de günümüze kadar ulaşmış İstanbul'daki 19. yüzyıl kiliselerindedir.

Kilise inşa edildiği dönemden bu yana özgün işlevini korumakla beraber, bir takım müdahaleler geçirmiştir. Kilisenin avlusunda bulunan papaz evi kilise görevlisinin yaşam alanı olmuş, bahçesine ek bir yapı yapılmıştır. Yapı grubunun bir parçası olan Rum Okulu da işlev değiştirerek Koç Üniversitesinin misafirhanesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Tez kapsamındaki belgeleme çalışmalarında, yapının rölövesi alınarak, sistematik bir şekilde çekilen fotoğraflarla görsel arşiv oluşturulmuş; malzeme ve bozulma analizleri yapılarak, yapının mevcut durumu ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Kilisede yerinde yapılan çalışmalara ek olarak, yapı ve yakın çevresinin tarihsel gelişimi hakkındaki kaynaklar irdelenmiş, restitüsyon çalışmalarına ışık tutacak veriler elde edilmiştir. Yapının restitüsyonu için kiliseyle ilgili eski belgelere ulaşma konusunda sıkıntılar yaşanmıştır. Araştırma yapılan fotoğraf arşivlerinde yapının eski fotoğraflarına ulaşılammıştır. Yapının yüksek duvarlarla çevrili bir avlu içerisinde yer alıyor olması bunun sebeplerinden biri olabilir diye düşünülmektedir. Yapının restitüsyonu için kilise ile ilgili eski verilerin az oluşu, restitüsyonun temellerini yapı üzerindeki izlere dayandırmaktadır. Restitüsyon çalışmasının bir başka dayanağı ise

19. yüzyıl Rum Ortodoks kiliseleri ile yapılan analogik çalışma sonrasında elde edilen verilerdir.

Restorasyon çalışmasında kilise vakfı tarafından yapılmış olan basit onarım çalışmaları düşünülmemiş, yapının alınan rölöve ve analizlerine göre restorasyon projesi hazırlanmıştır. Restorasyon projesi için alınan tüm kararlarda Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin gelecek kuşaklara güvenle aktarılması ana ilke olmuştur. Her pazar ayine gelen 20-30 kişilik cemaati olan bu kilisenin doğal olarak özgün işlevi korunup, hasarlarına uygun müdahalelerde bulunulması hedeflenmiştir. Yapılacak olan müdahaleler için lejantlı paftalar hazırlanmıştır. Yapılan restorasyon çalışmasında yapının çevresi ile birlikte bütünlüğünün korunup, değerli olan dönem ekleri ile beraber yaşatılmasına karar verilmiştir. İhtiyaç doğrultusunda yapılacak olan çağdaş eklerin yapıya zarar vermeyecek yapının niteliğini bozmayacak şekilde olması düşünülmektedir.

İstanbul'da bulunan Rum cemaatinin ibadet anlayışını yaşatan ve kültürel bir çeşitlilik oluşturan kilise yapılarının korunmaları bu kiliselerin bağlı buldukları vakıfların sorumluluğundadır. İstanbul içerisinde metropolitlikler ve patrikhane yönetiminde olan kiliselerin ihtiyaçları bağlı buldukları vakıflar tarafından karşılanmaktadır. Günümüzde İstanbul'da bulunan Rum Ortodoks kiliselerinin hepsi aynı yoğunlukta kullanılmamaktadır. Kullanımı seyrek olup, bakımları daha nadir yapılan kiliselerde hasarlar oluşmaya devam etmektedir. Eğer bu yapıların gerekli bakım ve onarımları yapılmazsa özgün detaylarını ve varlıklarını kaybetmeleri tehlikesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Özel vakıflara bağlı olan bu kiliseler için devlet tarafından belirli ödenekler oluşturulup rutin bakımlarının sağlanması, eğer restorasyon projelerinin hazırlanması düşünülüyorsa gerekli masraflarının karşılanması gerekmektedir.

Kilise ile ilgili yapılan rölöve çalışmalarından sonra Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Vakfı tarafından Aralık 2013'te başlatılan basit onarım kapsamında, sıvaların sökümü ve cephe temizliği gibi çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu basit onarım çalışmaları diğer kilise vakıflarına örnek teşkil edecek niteliktedir. Kilise vakıflarının az bütçelerle de koruma anlamında adımlar atabileceğini gösteren Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi, ihtiyacı olan kapsamlı onarımlarla gelecek nesillere daha iyi bir kültürel miras olarak kalabilecektir.

Kent içerisinde zamanla kültürel anlam kazanmış topluma çeşitlilik katmış bütün toplulukların yapıları korunmayı gerektirmektedir. Kentin kimliğini oluşturan bu tip yapıların korunup gelecek kuşaklara aktarılması, tarih bilinci gelişmiş topluluklar yaratıp, insanların çevreye bakış açılarını zenginleştirir. Bu yüzden ülkemizde tarihi çeşitliliğe katkıda bulunan her türlü yapının korunması gerekliliği unutulmamalı, geleceğe güvenle aktarılması sağlanmalıdır. Eski eserlerin korunması konusunda toplumda farkındalık yaratılıp, bilinç arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z.** (2009). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Anonim,** (1931).Ekantontaetiridos Arşivi Kutsal Tapınak Aya Paraskevi Büyükdere (1831-1931), Fazilet Matbaası.
- Aysu, Ç.** (1994). "Büyükdere", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 2, İstanbul.
- Ayverdi, E. H.** (1958). Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskânı ve Nüfusu, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşr, Ankara.
- Barkan, Ö. L. ve Ayverdi, E. H.** (1970). İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli, İstanbul.
- Bayrak, M.O.** (1996). İstanbul Tarihi, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Çavuşoğlu, M.**(1997). İstanbul Rum Kiliselerinde Örtü Süslemesi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, (Güzel Sanatlar Bölümü, yüksek lisans tezi), İstanbul.
- Dethier, P. A.** (1993). Boğaziçi ve İstanbul 19. Yüzyıl Sonu, çeviren: Ümit Öztürk, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi** (1994). Kültür Bakanlığı, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi** (1997). Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Eken, A.** (1992). Kartpostallarda İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Evliya Çelebi,** (1969). Türkçeleştiren. Danışman, Z., Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Zuhuri Danışman Yayınevi, Yayıncılık Matbaası, İstanbul.
- Eyice, S.** (1976). Bizans Devirinde Boğaziçi, İstanbul Üniversite Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Eyice, S.** (1986). "İstanbul'un Camiye Çevrilen Kiliseleri" Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Dergisi, II : 9
- Eyice, S.** (1996). "Fetih'ten Önce Boğaziçi", İstanbul Armağanı Boğaziçi Medeniyeti, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Hatipoğlu, T.** (1987). "Büyükdere Senti ve Ahşap Evlerine Dair", Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi, 1 (1)
- Hovhannesyanyan, S.S.** (1996). Payitaht İstanbul'un Tarihçesi, çeviren: Elmon Hançer, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- İnalçık, H.** (2009). Çev. Sezer, R., Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300- 1600). Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- İnciyan, P. Ğ.** (1976). Çev. Andreasyan, H. D., XVIII. Asırda İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti- İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Karaca, Z.** (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul .
- Karaca, Z.** (2006). Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul .
- Karakaya, E.** (1994). "Ayazma", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 1, İstanbul.
- Kayra, C.** (1990). İstanbul Mekânlar ve Zamanlar, Ak Yayınları, İstanbul.
- Koçu, R.E.** (1959). "Büyükdere", İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyatı Koll.St., İstanbul.
- Kömürçiyân, E.Ç.** (1988). İstanbul Tarihi 17. Asırda İstanbul, çeviren: Hrand D. Andreasyan, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- Kuruyazıcı, H. ve Şarлак, E.** (2010). Batılılaşan İstanbul'un Rum Mimarları, Tavaslı Matbaacılık, İstanbul.
- Mantran, R.** (1986). Çev. Kılıçbay, M. A., Özcan E., 17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul. Verso Yayınları, İstanbul.
- Mantran, R.** (1991). Çev. Kılıçbay, M. A., XVI. ve XVII. Yüzyılda İstanbul'da Gündelik Hayat. Eren Yayıncılık, İstanbul. (Özgün Adı: Özgün adı:La Vie Quotidienne a Constantinople au Temp de Soliman le Magnifique et de se Successeurs (XVIe et XVIIe siecles), Paris, Hachette, 1965).
- Millas, H.** (1994). "Rumlar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt 7, İstanbul.
- Ötüken, Y.** (1997) "İkonostasis", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, cilt 2, İstanbul.
- Sakin, O.**(2008). Osmanlı'da Etnik Yapı ve 1914 Nüfusu, Ekim Yayınları, İstanbul.
- Schneider, A. M.** (1952). XV. Yüzyılda İstanbul'un Nüfusu, Türk Tarih Kurumu Belleten.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U.** (1994). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Stathis, P.** (2003). 19.yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Şarлак, E.** (2010). İstanbul'un 100 Kilisesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu, H.Y.**(1986). Boğaziçine Dair, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Şenyurt, O.** (2012). İstanbul Rum Cemaatinin Osmanlı Mimarisindeki Temsiliyeti, Doğu Kitabevi, İstanbul.
- Uykucu, K. E.** (1973). İlçeleriyle Birlikte İstanbul, Kahraman Yayınları, İstanbul.
- Yavuz, B.** (2006). İstanbul Büyükdere Çayırbaşı Caddesi 99 Numaralı Dr. Ferda Zafer Yavuz Evinin Restorasyon Önerisi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (yüksek lisans tezi), Ankara.
- Yunt, K.** (1999). "Büyükdere Çınarı", Boğaziçi Büyüsü, İnkilap Yayınları, İstanbul.

- Yıldırım, S. Ö** (2008). Kentin Anlam Haritaları Gravürlerde İstanbul, İstanbul.
- Tsilenis, S.** (2012). "İstanbul Rum Ortodoks Cemaatinin Mimari Mirasının Sanatsal Değeri ve Bu Mirasın Korunması İle İlgili Bazı Meseleler", İstanbul Rumları Bugün ve Yarın, İstanbul.
- Url-1**<<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/buyukdere-surp-bogos-ermeni-katolik-kilisesi-vakfi/66>>, alındığı tarih: 29.09.2013.
- Url-2**<<http://www.istanbulguide.net/istguide/im/divers/stpaulbuyuk.jpg>>, alındığı tarih: 02.11.2013.
- Url-3**<<http://www.tas-istanbul.com/index.php/semtleri/sariyer/item/2215-surp-ermeni-katolik-kilisesi>>, alındığı tarih: 03.11.2013.
- Url-4**<<http://www.byzantiumistanbul.com/detay.asp?detayid=600>>, alındığı tarih: 20.10.2013.
- Url-5**<http://www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr/kentsel-sivilmimari/detay/envanter_id/55748>, alındığı tarih: 03.01.2014.
- Url-6**<<http://www.zeytinburnu.bel.tr/Document/SGalleryPhoto/c6ea595a.jpg>>, alındığı tarih: 10.12.2013.
- Url-7**<http://www.thessaloniki4all.gr/sites/default/files/Ipapanti_1resized_0.jpg>, alındığı tarih: 02.13.2013.
- Url-8**<<http://www.envanter.gov.tr/anit/kentsel/galeri/50668?page=2>>, alındığı tarih: 05.12.2013.
- Url-9**<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Church_of_Saint_Menas_01.jpg>, alındığı tarih: 12.12.2013.
- Url-10**<<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Stgeorgeistanbul3.JPG>>, alındığı tarih: 10.12.2013
- Url-11**<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Saint_Mary_Of_The_Spring_2010-10-09_01.jpg>, alındığı tarih: 10.12.2013.
- Url-12**<<http://omogeneia-turkey.com/church/kilise/ayaparaskevihaskoy.html>>, alındığı tarih: 12.12.2013.
- Url-13**<http://galeri2.envanter.gov.tr/var/albums/envanter.gov.tr/Istanbul/Anit/Kentsel---Smo/SRYY_104/SRYY_104-02.jpg>, alındığı tarih: 15.12.2013.
- Url-14**<<http://www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr/map/index/code/tarihi-haritalar>>, alındığı tarih: 15.12.2013.

EKLER

EK A: Büyükdere Semtine Dair Haritalar, Belgeler ve Fotoğraflar

EK B: Yapının ve Çevresinin Günümüzdeki Durumunu Belgeleyen Fotoğraflar

EK C: Yapının ve Yakın Çevresinin Eski Fotoğrafları

EK D: İncelenen Diğer Yapılar ile İlgili Belgeler

EK E: Kararlar ve belgeler

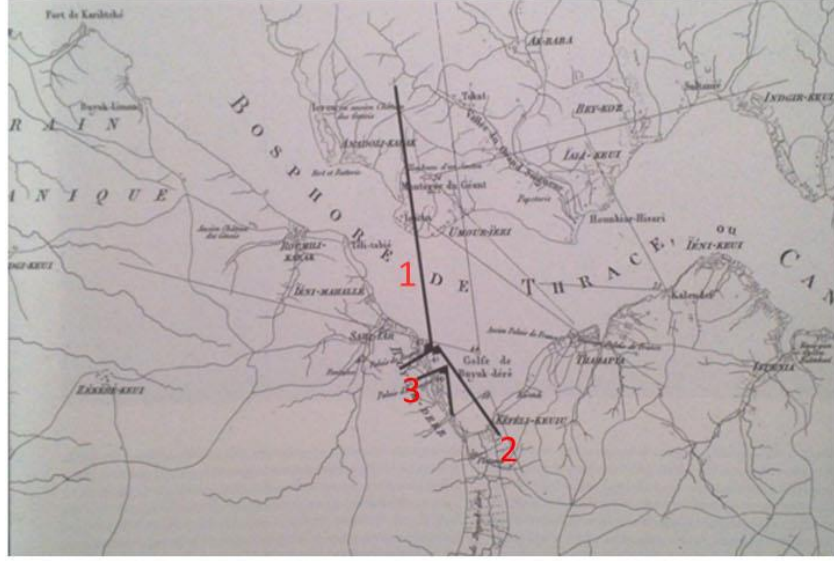
EK F: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Çizimleri

EK A: Büyükdere Semtine Dair Haritalar, Belgeler ve Fotoğraflar

Şekil A.1 : 1803- Boğaziçi ve İstanbul Haritası.¹⁹

¹⁹Bayrak, M. O. (1996). İstanbul Tarihi, s.147

1- Büyükdere Köyünün batı tarafının görünümü

2- Büyükdere Köyünün doğu tarafının görünümü

3- Büyükdere Köyü merkezi görünümü

Şekil A.2 : Antoine-Ignace Melling gravürleri.²⁰

²⁰Yıldırım, S. Ö (2008). Kentin Anlam Haritaları Gravürlerde İstanbul. s.308,309,312

Şekil A.3 : 19.yüzyıl sonu Büyükdere Sahili.²¹

Şekil A.4 : 1875 Büyükdere sahili, Berggren, G.,İAE.

²¹Eken, A. (1992), Kartpostallarda İstanbul, s.140.

Şekil A.5 : 19.yy sonları Büyükdere koyunun görünümü, Santa Maria İtalyan Katolik Kilisesi, İAE.

Şekil A.6 : 1909 tarihli Osmanlı Haritası, Büyükdere'nin görünümü.²²

²²Url-14<<http://www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr/map/index/code/tarihi-haritalar>>, alındığı tarih: 15.12.2013.

Şekil A.7 : 1918 tarihliBüyükdere haritası.²³

Şekil A.8 : Cerrah Mahmut Efendi Camii, 2013.

²³Kayra, C. (1990).İstanbul Mekânlar ve Zamanlar, Ak Yayınları, s. 140.

Şekil A.9 : Kara Kethüda Mehmed Ağa Camii.²⁴

Şekil A.10 : Surp Bogos Ermeni Kilisesi iç görünüşü.²⁵

²⁴Url-5<[http://www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr/kentsel-sivilmimari / detay/ envanter_id/55748](http://www.istanbulkulturenvanteri.gov.tr/kentsel-sivilmimari/detay/envanter_id/55748)>, alındığı tarih: 03.01.2014.

²⁵Url-1<<http://www.istanbulermenivakiflari.org/tr/istanbul-ermeni-vakiflari/vakif-listesi/buyukdere-surp-bogos-ermeni-katolik-kilisesi-vakfi/66>>, alındığı tarih: 29.09.2013.

Şekil A.11 : Surp Bogos Ermeni Kilisesi, 2013.

Şekil A.12 : Surp Hırspime Ermeni Gregoryen Kilisesi.

Şekil A.13 : Santa Maria İtalyan Katolik Kilisesi.

Şekil A.14 : Büyükdere İskelesi günümüzdeki durumu.

Şekil A.15 : Azaryan Yalısı (Sadberk Hanım Müzesi).

Şekil A.16 : Fuat Paşa Yalısı.

Şekil A.17 : Topçu Karakolu Binası.²⁶

Şekil A.18 : 1926 tarihli Rumeli Ciheti haritası.

²⁶Url-13<http://galeri2.envanter.gov.tr/var/albums/envanter.gov.tr/Istanbul/Anit/Kentsel---Smo/SRYY_104/SRYY_104-02.jpg>, alındığı tarih: 15.12.2013.

EK B: Yapının ve Çevresinin Günümüzdeki Durumunu Belgeleyen Fotoğraflar

Şekil B.1: Mektep Sokağı batıdan doğuya bakış.

Şekil B.2: Mektep Sokağı doğudan batıya bakış.

Şekil B.3: Danışment Sokağı.

Şekil B.4: Eski Sarıyer Adliyesi.

Şekil B.5: Büyükdere Rum Okulu.

Şekil B.6: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi avlusu.

Şekil B.7: Mektep Sokağı'ndan avluya giriş kapısı.

Şekil B.8: Danişment Sokağı'ndan avluya giriş kapısı.

Şekil B.9: Avlu içerisinde bulunan mezarlık alanı.

Şekil B.10: Avlu içerisinde yer alan yönetim mekânları.

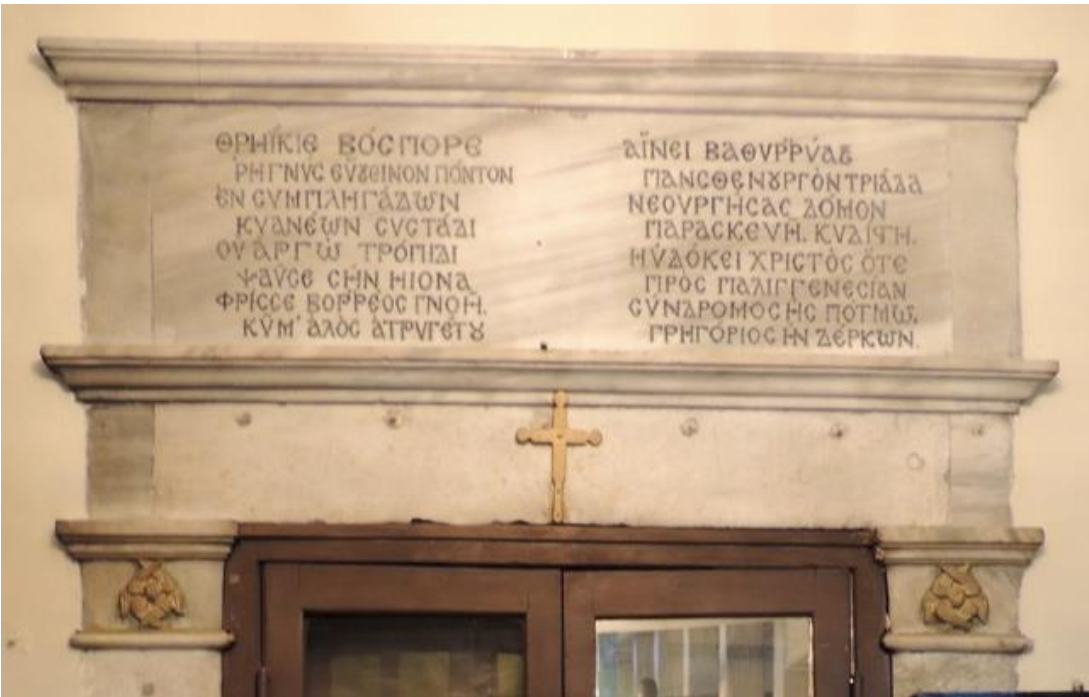
Şekil B.11: Kilise bekçisinin yaşadığı papaz evi.

Şekil B.12: Büyükdere Aya Paraskevi Ayazması.

Şekil B.13: Yapının avlusunda bulunan metal kapaklı, mermer başlıklı kuyu.

Şekil B.14: Yapının naosa giriş kapısı üzerinde yer alan kitabe.

Şekil B.15: Danişment Sokağı'ndan girilen avlu kapısı üzerindeki kitabe.

Şekil B.16: Naosa giriş kapısının güney tarafında bulunan tablet.

Şekil B.17: Güney cephesinin batı tarafında saçak altında bulunan tablet.

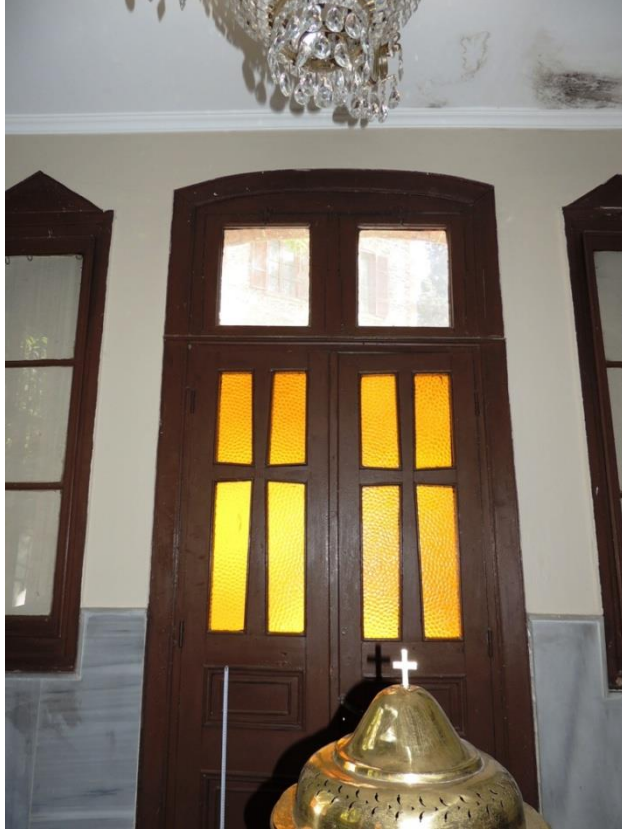
Şekil B.18: Kilisenin bugün kullanılan giriş kapısı.

Şekil B.19: Narteksin genel görünümü.

Şekil B.20: Narteksin güneyindeki K1 kapısı.

Şekil B.21: Narteksin kuzeyindeki K1 kapısı.

Şekil B.22: Nartkesin batısındaki K2 kapısı.

Şekil B.23: PVC camekanlı giriş Z01 mahalli.

Şekil B.24: Ayazmaya geçiş mahalli (Z07).

Şekil B.25: Narteks batı cephesinde bulunan basık kemerli P1 pencereleri.

Şekil B.26: Narteks kuzey cephesi batı nişi.

Şekil B.27: Narteks kuzey cephesi doğu nişi.

Şekil B.28: Narteks güney cephesi nişi.

Şekil B.29: Naosa giriş kapısı narteksten görünümü.

Şekil B.30:Narteks ile naos arasında kalan pencere.

Şekil B.31:Z07 mahalli döşeme kaplaması.

Şekil B.32: Z08 mahalli (ayazmaya inen merdivenler).

Şekil B.33: Z08 mahallinde bulunan pencere.

Şekil B.34: Z08 mahalli dökme mozaik basamakları.

Şekil B.35: Ayazmaya (B01) inen Z08 mahallindeki basamakların kaplaması.

Şekil B.36: Ayazma çeşmeleri.

Şekil B.37: Ayazma karo mozaik döşeme kaplamaları.

Şekil B.38: Ayazmanın seramik kaplı duvarları.

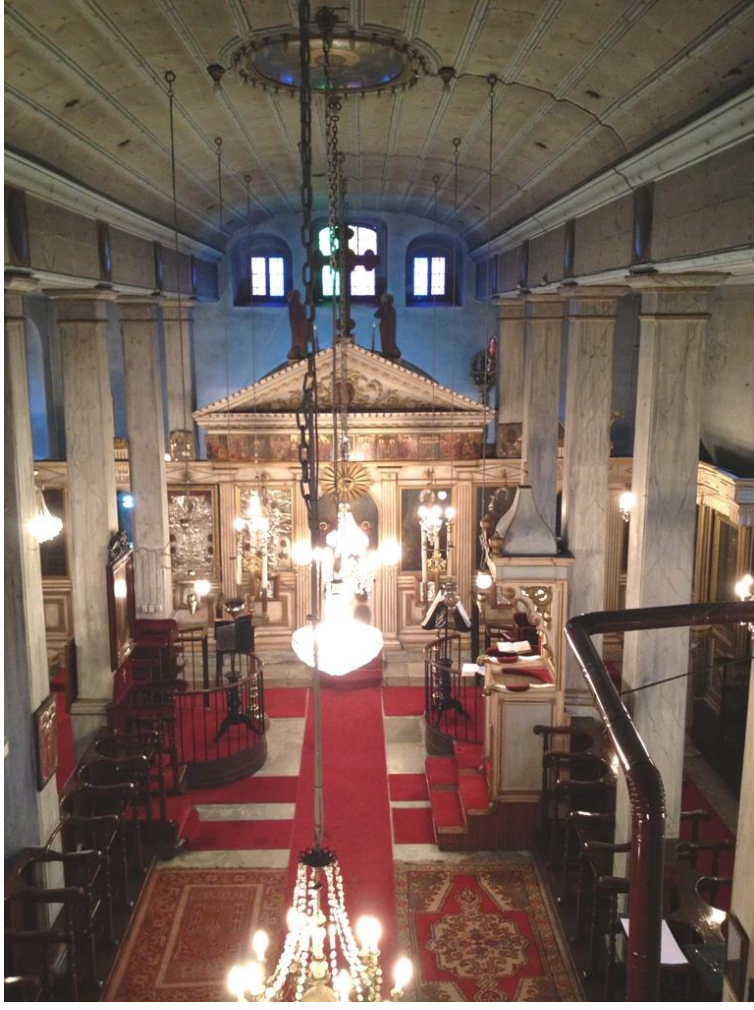
Şekil B.39: Ayazmadan (B01) Z09 mahalline çıkan merdivenler.

Şekil B.40: Z09 mahalli günümüzde kullanılmayan kapısı ve pencere açıklığı.

Şekil B.41: Z09 mahallinde yer alan niş.

Şekil B.42: Naosun genel görünümü.

Şekil B.43: Apsisin genel görünümü.

Şekil B.44: Güney yan nefinin genel görünümü.

Şekil B.45: Kuzey yan nefi genel görünümü.

Şekil B.46: Ayazmaya inen Z07 mahallinin naostaki görünümü.

Şekil B.47: Naos kuzey duvarında bulunan K4 kapısı.

Şekil B.48: Ahşap taşıyıcılar.

Şekil B.49: Ahşap ana kirişlerin arşitrav görüntüsü verilmiş hali.

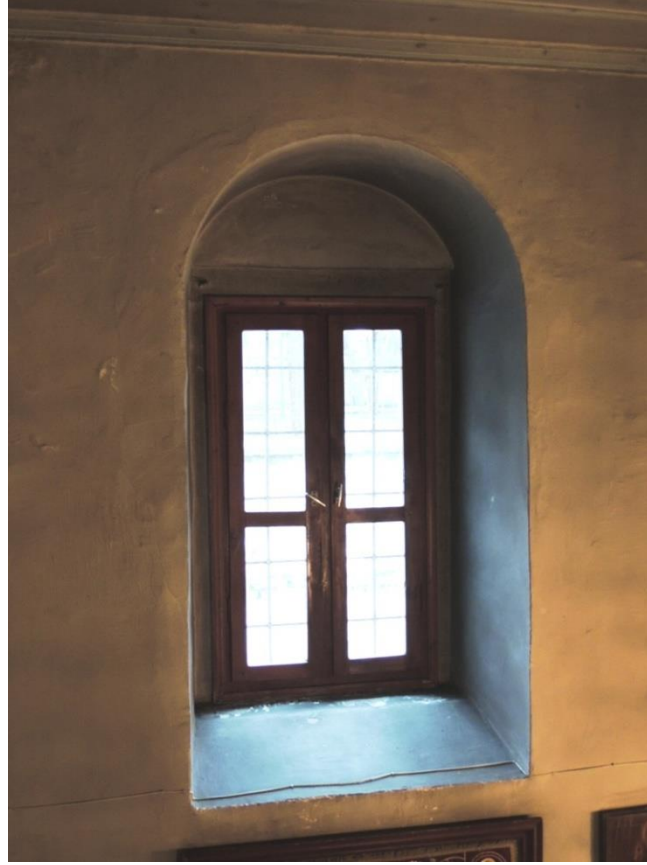
Şekil B.50: Naosun mermer döşemesi.

Şekil B.51: Naos mekanın ahşap çitalı tavan kaplamaları.

Şekil B.52: Naosa giriş kapıları (K3 ve K4).

Şekil B.53: Naos kuzey-güney duvarlarında bulunan pencereler.

Şekil B.54: Naos güney duvarı galeri katı altında kalan pencere.

Şekil B.55: Doğu duvarı üçlü pencere düzeni.

Şekil B.56: Batı duvarı üçlü pencere düzeni.

Şekil B.57: Galeri katı güney duvarı düz atkılı yatay pencere.

Şekil B.58: Galeri katı kuzey duvarı düz atkılı yatay pencere.

Şekil B.59: Bemannın (Z06) genel görünümü.

Şekil B.60: Bema ikonostasisi genel görünümü.

Şekil B.61: Bema ikonostasis üçgen alınlığı ve İncil'den tasvirler.

Şekil B.62: Bema ikonostasisi güney yan nefi kapısı.

Şekil B.63: Bema ikonostasisi kuzey yan nefi kapısı.

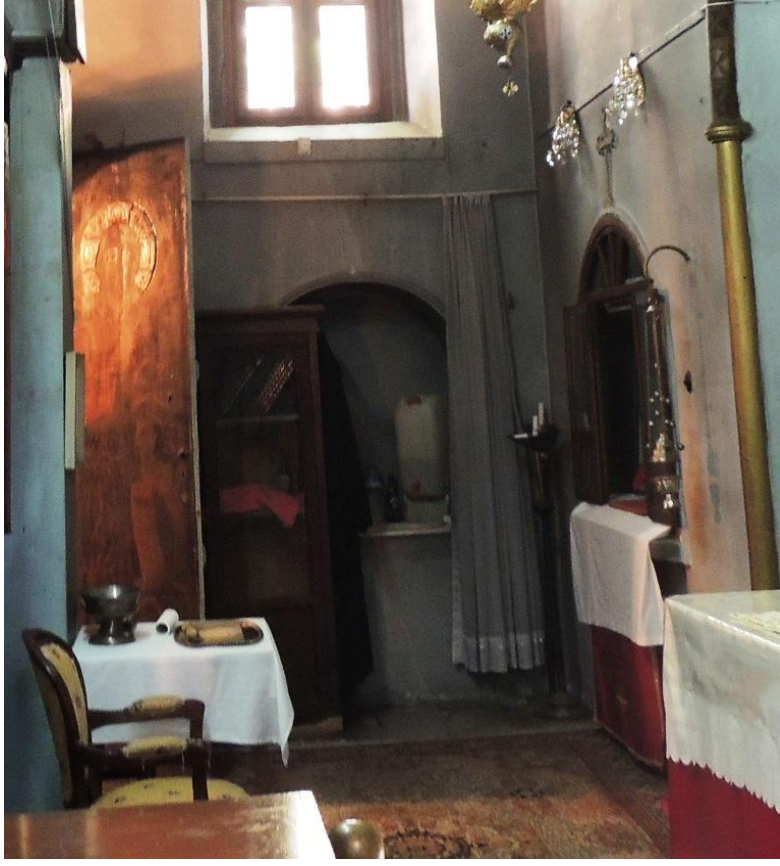
Şekil B.64: Bema ikonostasisi orta nef kapısı.

Şekil B.65: Bema doğu duvarında kuzey yan nef hizasında yer alan niş.

Şekil B.66: Bema doğu duvarı güney yan nefi hizasındaki niş.

Şekil B.67: Bema kuzey duvarı nişi.

Şekil B.68: Bemaya açılan demir kapı.

Şekil B.69: Bemanın güney yan nefi hizasındaki taş döşeme kaplaması.

Şekil B.70: Bemanın mermer döşeme kaplaması.

Şekil B.71: Apsis içerisinde güneyde yer alan niş.

Şekil B.72: Apsis içerisinde kuzeyde yer alan niş üzerine yapılmış dolap.

Şekil B.73: Ambonun genel görünümü.

Şekil B.74: Ambon üzerindeki tasvirler.

Şekil B.75: Despot koltuğu.

Şekil B.76: Altar.

Şekil B.77: Arşitravda bulunan Havari tasvirleri.

Şekil B.78: Galeri katının genel görünümü.

Şekil B.79: Galeri giriş kapısı.

Şekil B.80: Galeri katının kuzey duvarında bulunan niş.

Şekil B.81: Galeri katı döşemesi yan ve orta nefler arasındaki kot farkları.

Şekil B.82: Güney cephesi batı tarafından görünümü.

Şekil B.83: Güney cephesi doğu tarafından görünümü.

Şekil B.84: Güney cephesi pencere üzerinde bulunan kemer izi.

Şekil B.85: Saçak silmesi.

Şekil B.86: Beşik çatıyı örten Marsilya kiremiti.

Şekil B.87: Güney cephesi gergi kılıcının konumu.

Şekil B.88: Güney cephesi gergi kılıcı.

Şekil B.89: Güney cephesi pencerelerinden örnek.

Şekil B.90: Güney cephesi galeri katı yatay penceresi.

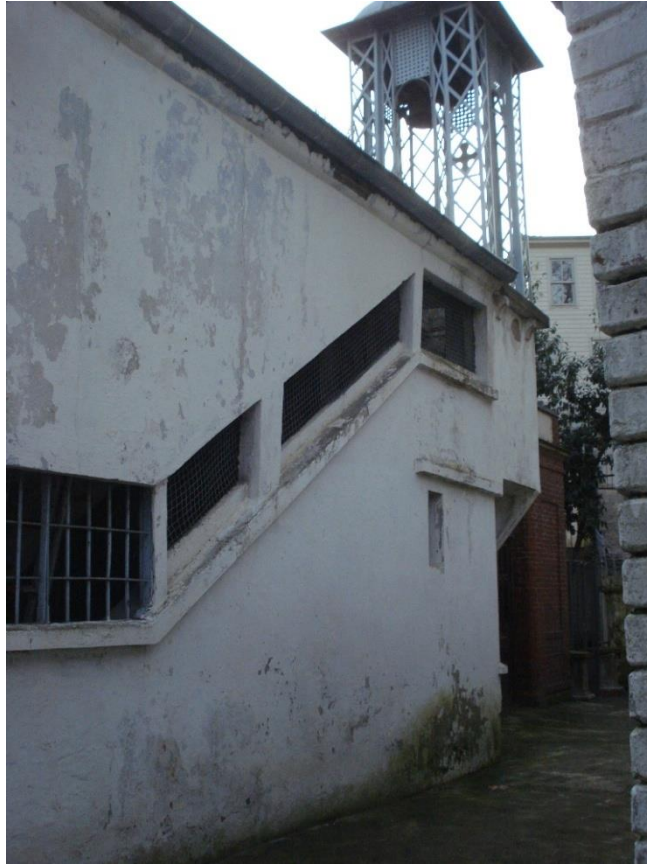
Şekil B.91: Güney cephesi bemaya giriş kapısı.

Şekil B.92: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi kuzey cephesi genel görünümü.

Şekil B.93: Kuzey cephesinde yapıya sonradan eklenen betonarme merdiven.

Şekil B.94: Betonarme parapet üzerindeki açıklıklar.

Şekil B.95: Merdivenin alt kısmında kalan pencere.

Şekil B.96: Narteksin kuzey cephesine açılan ahşap kapısı.

Şekil B.97: Kuzey cephesi ahşap pencerelerinden.

Şekil B.98: Galeri katı kuzey yatay penceresi dış görünüşü.

Şekil B.99: Kuzey cephesine açılan galeriye çıkış kapısı.

Şekil B.100: Çan Kulesi.

Şekil B.101: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi doğu cephesi.

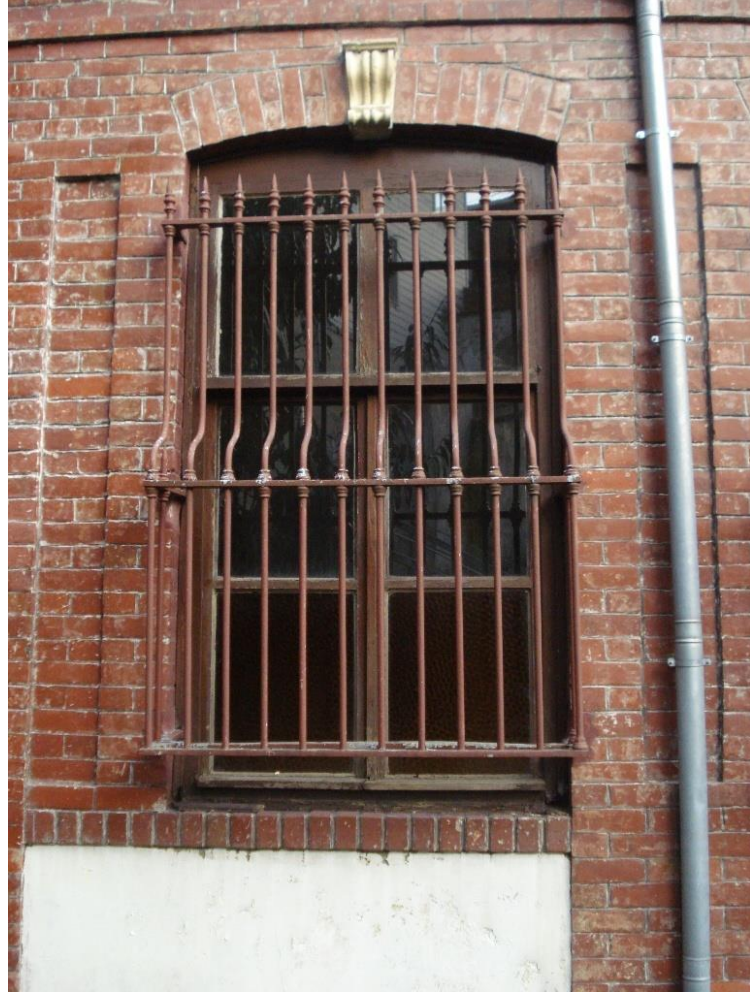
Şekil B.102: Doğu cephesi sıva dökülmesi taş dokusu.

Şekil B.103: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi batı cephesi.

Şekil B.104: Batı cephesi kapısı.

Şekil B.105: Batı cephesi pencereleri.

Şekil B.106: Batı cephesi üçlü pencere düzeni.

Şekil B.107: Batı cephesi kapı üzerindeki üçgen alınlık.

Şekil B.108: Sıva raspası sonrası güney cephesi genel görünümü.

Şekil B.109: Sıva raspası sonrası güney cephesi.

Şekil B.110: Güney cephesi tuğla-taş almasıklık düzeni.

Şekil B.111: Sıva raspaı sonrası doğu cephesi.

Şekil B.112: Sıva raspaı sonrası apsis.

Şekil B.113: Sıva raspası sonrası kuzey cephesi.

Şekil B.114: Kuzey cephesi tuğla-taş almasıklı düzeni.

Şekil B.115: Sıva raspası sonrası batı cephesi.

Şekil B.116: Köşelerde kullanılan kaba yonu taşlar.

Şekil B.117: Narteksin mermer levha kaplı üzeri sıvalı duvarları.

Şekil B.118: Z09 mahalli duvarlarında gözlemlenen sıva dökülmeleri.

Şekil B.119: Ahşap taşıyıcı kaplaması ile beraber.

Şekil B.120: 157 cm'lik kaide.

Şekil B.121: 25 cm'lik kaide.

Şekil B.122: 32 cm'lik kaide.

Şekil B.123: Ahşap sütun başlığı.

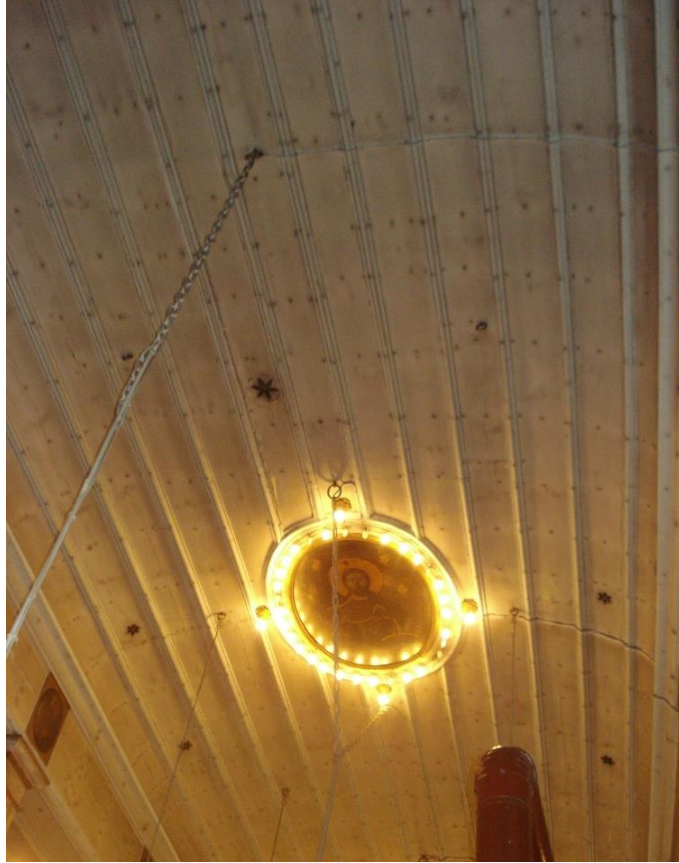
Şekil B.124: Narteks döşeme kaplaması.

Şekil B.125: Z01 giriş mahalli döşeme kaplaması.

Şekil B.126: Nartkeste yer alan mermer yükselti.

Şekil B.127: Ahşap örtü sistemi ve avize halkaları.

Şekil B.128: Orta nefin ahşap tonozu.

Şekil B.129: Ahşap tavan kaplaması içinde yer alan havalandırma delikleri.

Şekil B.130: Orta nef merkezinde yer alan Pantokrator İsa ikonası.

Şekil B.131: Yan neflerin düz, ahşap çıtalı tavan kaplaması.

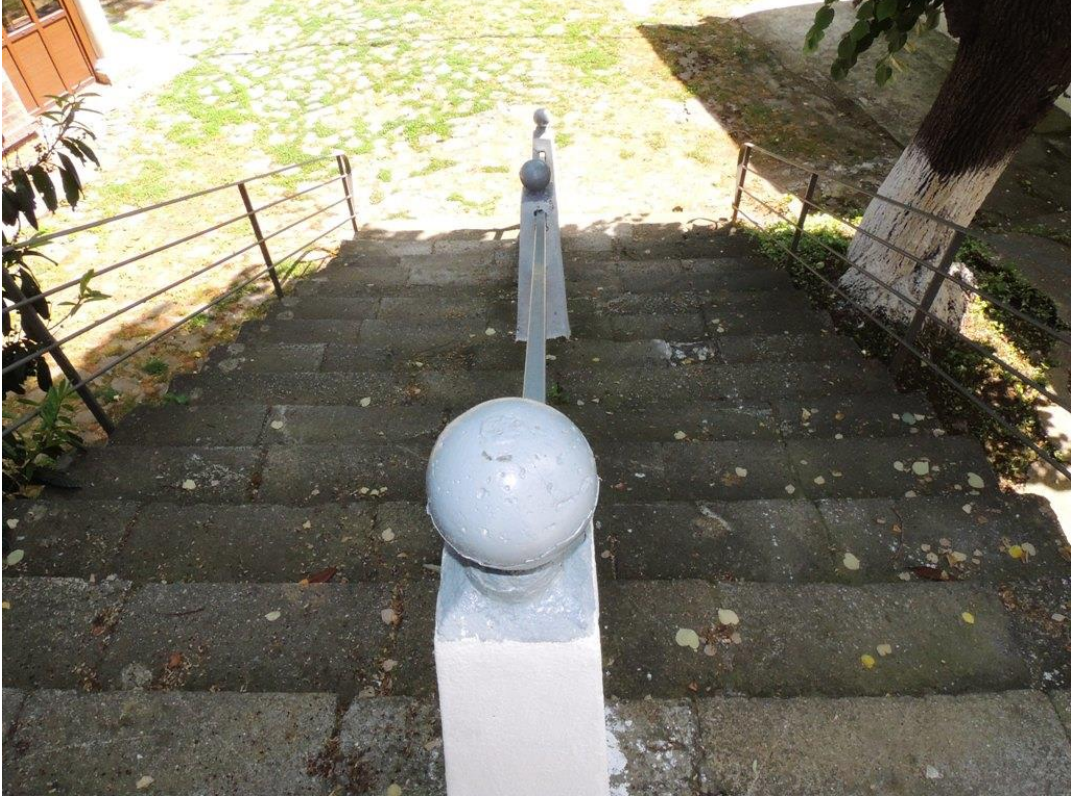
Şekil B.132: Galeri döşemesi altı ahşap tavan kaplaması.

Şekil B.133: Galeri katına çıkan merdivenler.

Şekil B.134: Ayazmadan Z09 mahalline çıkış merdivenleri.

Şekil B.135: Bahçe merdivenleri 1. kolu.

Şekil B.136: Bahçe merdivenleri 2. Kolu.

Şekil B.137: Z07 mahallinden dolayı sürekliliği bozulan tavan kaplaması.

Şekil B.138: Ayazmaya iniş için pencereden kapıya dönüştürülen açıklık.

Şekil B.139: Narteksten Z07 mahalline geçilirken pencereden kapıya dönüştürülen açıklık.

Şekil B.140: PVC camekânlı kısım.

Şekil B.141: Çimento esaslı sıva kullanımının saçak silmesinin bozması.

Şekil B.142: Naos mermer döşeme kaplamalarındaki yüzey kirliliği.

Şekil B.143: Despot koltuğu yağlı boyadan dolayı özgün renk kaybı.

Şekil B.144: Bema ikonostasis özgün renkleri.

Şekil B.145: Cephede görülen sıva dökülmelerine örnek.

Şekil B.146: Cephede görülen yosunlanmalara örnek.

Şekil B.147: Taş silmelerde görülen parça kopmaları.

Şekil B.148: Silmelerde görülen bitkilenmeler.

Şekil B.149: Ayazmada görülen nem sorunu.

Şekil B.150: Z09 mahalli nem sorunu.

Şekil B.151: Nemden kaynaklanan sıva dökülmeleri ve tozuma.

EK C: Yapının ve Yakın Çevresinin Eski Fotoğrafları

Şekil C.1 :Yapıya sonradan eklenen narteks, 1990.

Şekil C.2 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi naosu, 1931.

Şekil C.3 : Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi papaz evi,1931.

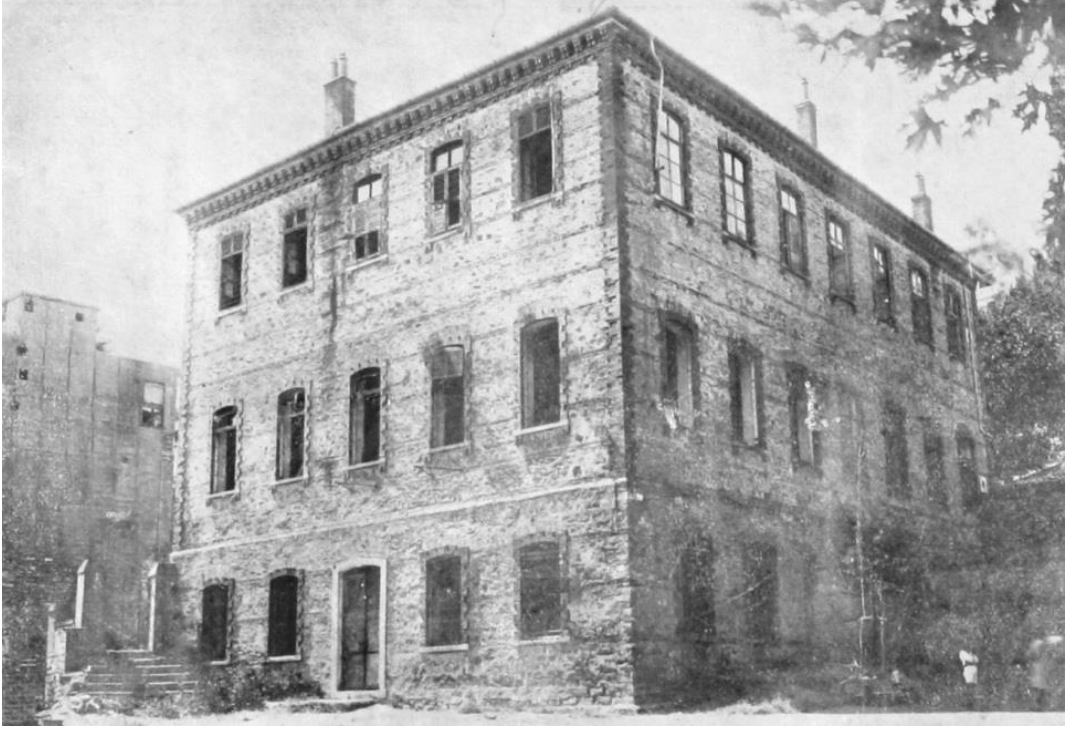
Şekil C.4 :Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.

Şekil C.5 : Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.

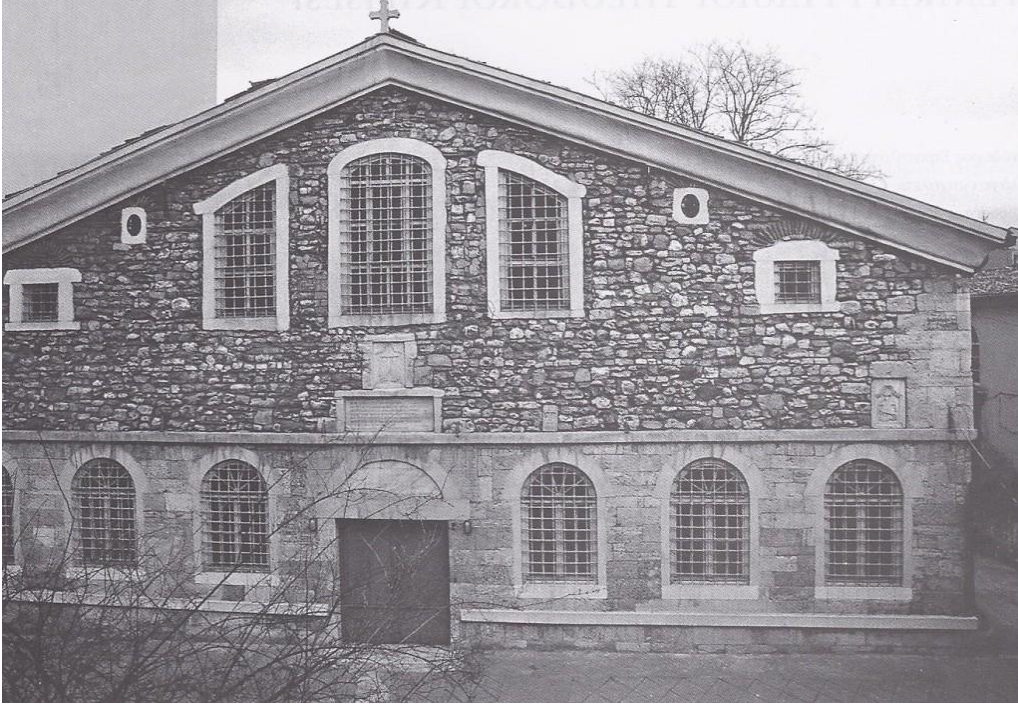

Şekil C.6 : Z01 giriş mekanı ahşap strüktürü.

Şekil C.7 : Büyükdere Aya Paraskevi Rum Okulu,1931.

EK D : İncelenen Diğer Yapılar ile İlgili Belgeler

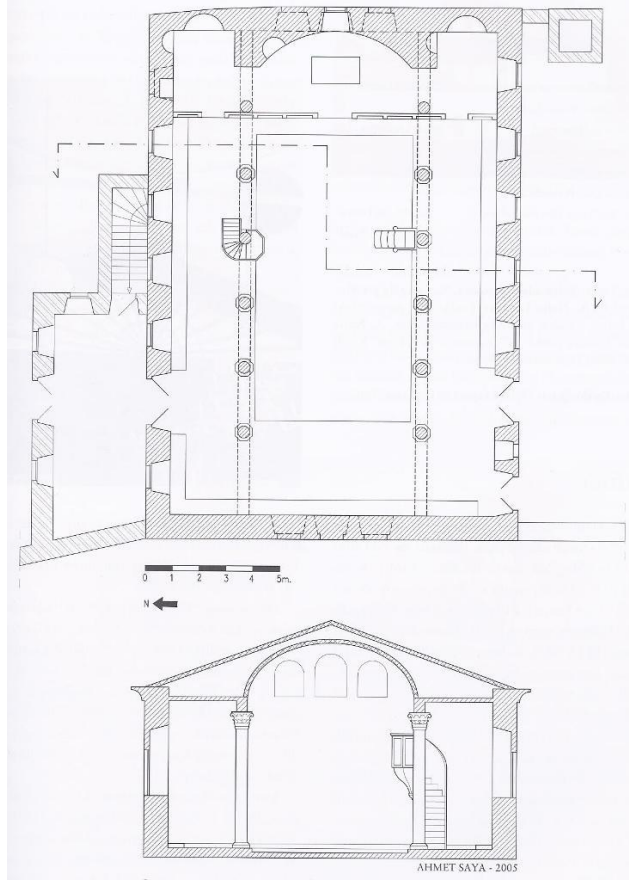

Şekil D.1 : Yenikapı Hagios Theodoros Kilisesi.

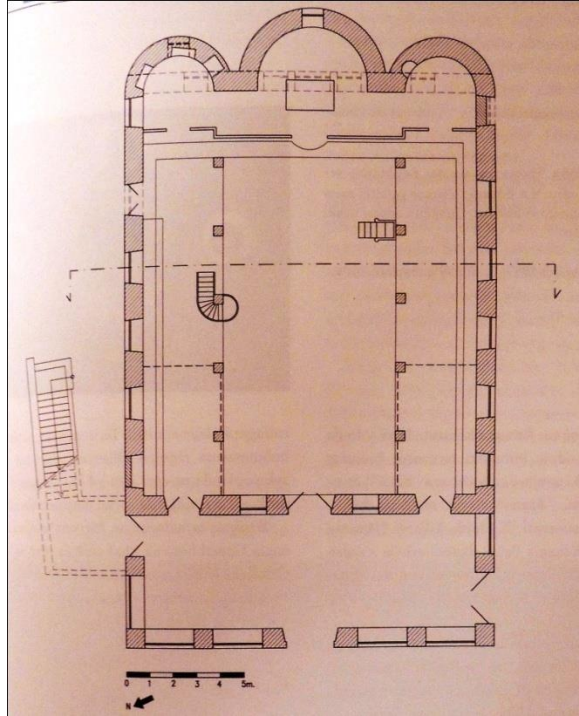

Şekil D.2 : Hasköy Aya Paraskevi Kilisesi.²⁷

²⁷Url-12<<http://omogeneia-turkey.com/church/kilise/ayaparaskevihaskoy.html>>, alındığı tarih: 12.12.2013.

Şekil D.3 :Samatya Hagios Menas Kilisesi.²⁸

Şekil D.4 : Beşiktaş Köyiçi Panagai Kilisesi.²⁹

²⁸Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.173.

²⁹Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.381.

Şekil D.5 : Fener Hagios Georgios Patrikhane Kilisesi.³⁰

Şekil D.6 : Silivrikapı Panagia Kilisesi.³¹

³⁰Url-10<<http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Stgeorgeistanbul3.JPG>>, alındığı tarih: 10.12.2013

³¹Url-11<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Saint_Mary_Of_The_Spring_2010-10-09_01.jpg>, alındığı tarih: 10.12.2013

Şekil D.7 : Samatya Hagios Georgios Kilisesi.

Şekil D.8 : Ayvansaray Hagios Demetrios Kilisesi.³²

³²Karaca, Z. (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kiliseleri, s.288.

Şekil D.9 : Samatya Hagios Georgios Kilisesi.

Şekil D.10 : Kuruçeşme İoannes Prodromos Kilisesi.

Şekil D.11 : Samatya Hagios Menas Kilisesi Çan Kulesi.³³

³³Url-9<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Church_of_Saint_Menas_01.jpg>, alındığı tarih: 12.12.2013.

EK E: Kararlar ve belgeler

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
İSTANBUL III NUMARALI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Toplantı Tarihi ve No : 24.02.2009 / 316

Karar Tarihi ve No : 24.02.2009 / 3529

İstanbul İli, Sarıyer İlçesi, Büyükdere Mahallesi, 83 pafta, 592 ada, 8 parselde bulunan, "Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi Vakfı" mülkiyetine ait, "içinde ahşap papaz odaları bulunan bahçeli kargir Ayaparaskevi Rum Kilisesi" vasıflı, G.E.E.A.Y.K.'nun 14.12.1974 gün 8172 sayılı kararı ile Doğal ve Tarihi Sit Alanı olarak tespit ve ilan edilen, 24.6.1983 gün 15175 sayılı kararı ile sınırları belirlenen Boğaziçi Sit Alanı Öngörünüm Bölgesinde kalan, G.E.E.A.Y.K.'nun 08.09.1978 gün ve 10625 sayılı genel kararı ile tescil edilen taşınmazlara ilişkin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Yapı Esaslarına dair 18.maddesi gereği koruma grubunun belirlenmesi talebini içeren İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Koruma, Uygulama ve Denetim Müdürlüğü'nün 23.07.2008 tarih ve Gd 549576 sayılı yazısı, 02.09.2008 tarih ve 1445 sayılı yazımız, Sarıyer Tapu Sicil Müdürlüğü'nün 16.09.2008 tarih ve 4942 sayılı yazısı, Boğaziçi İmar Müdürlüğü'nün 20.10.2008 tarih ve TN:829336 sayılı yazısı, Sarıyer Kadastro Müdürlüğü'nün 12.09.2008 tarih ve 996 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

İstanbul İli, Sarıyer İlçesi, Büyükdere Mahallesi, 83 pafta, 592 ada, 8 parselle ilişkin yapılan inceleme ve değerlendirmede; söz konusu parselde bulunan Aya Paraskevi Rum Kilisesi'nin koruma grubunun I.grup, aynı parsel içindeki papaz odalarının yer aldığı ahşap yapının koruma grubunun II.grup olarak belirlenmesine, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ile parseldeki ağaçlarla ilgili olarak da ağaç rölövesinin Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BİNAN Can
BAŞKAN
İmza

AYDIN Yusuf İzzettin
BAŞKAN YARDIMCISI
İmza

EsİN ODABAŞI
Bölge Kurulu Müdürü

EMÜR Semih Halil
ÜYE
İmza

ERUZ Fulya
ÜYE
İmza

SAYAN Yüksel
ÜYE
İmza

ÜYE

SAVAŞ Şule
İst. Büyükşehir Bld. Tems.
İmza

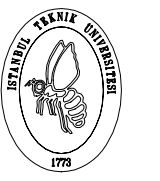
YÜCEL Utku
İst.Vak.Böl.Md.Tems.
İmza

BARUT Murat
Boğaziçi İmar Müd.Tems.
İmza

25.02.2009 EŞ .

Şekil E.1 : Tescil kararını gösterir belge.

EK F: Büyükdere Aya Paraskevi Kilisesi'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Çizimleri

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

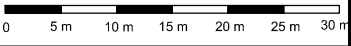
BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PAFTA NO: 1

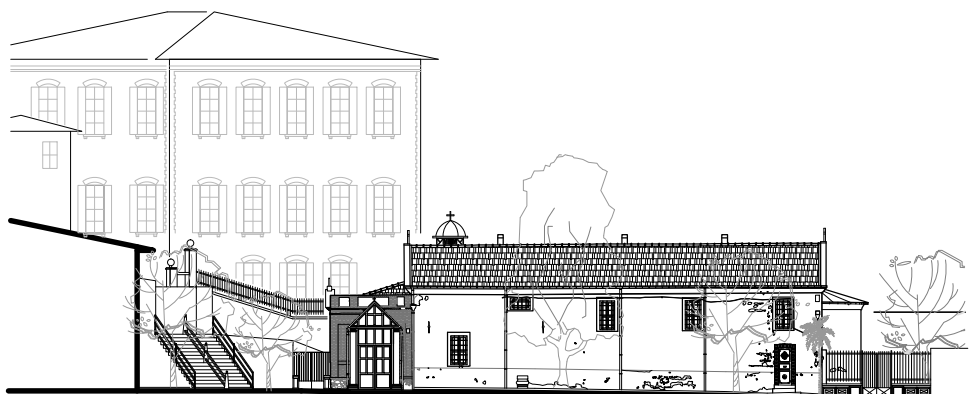

RÖLÖVE

RESTITÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

 İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
 FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
 MİMARLIK ANABİLİM DALI
 RESTORASYON
 YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

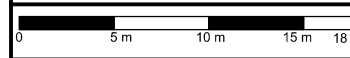
BÜYÜKDERE
 AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
 KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
 DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
 502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI
 SILÜET

PAFTA NO: 2

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

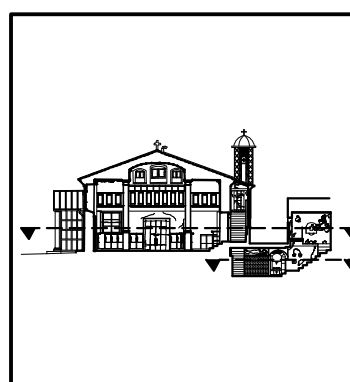
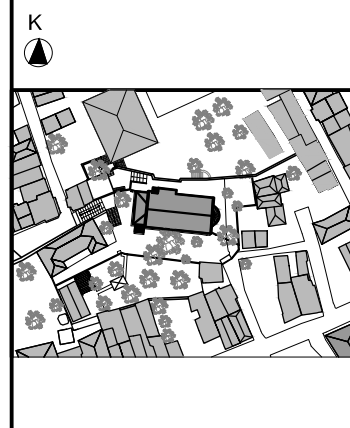

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

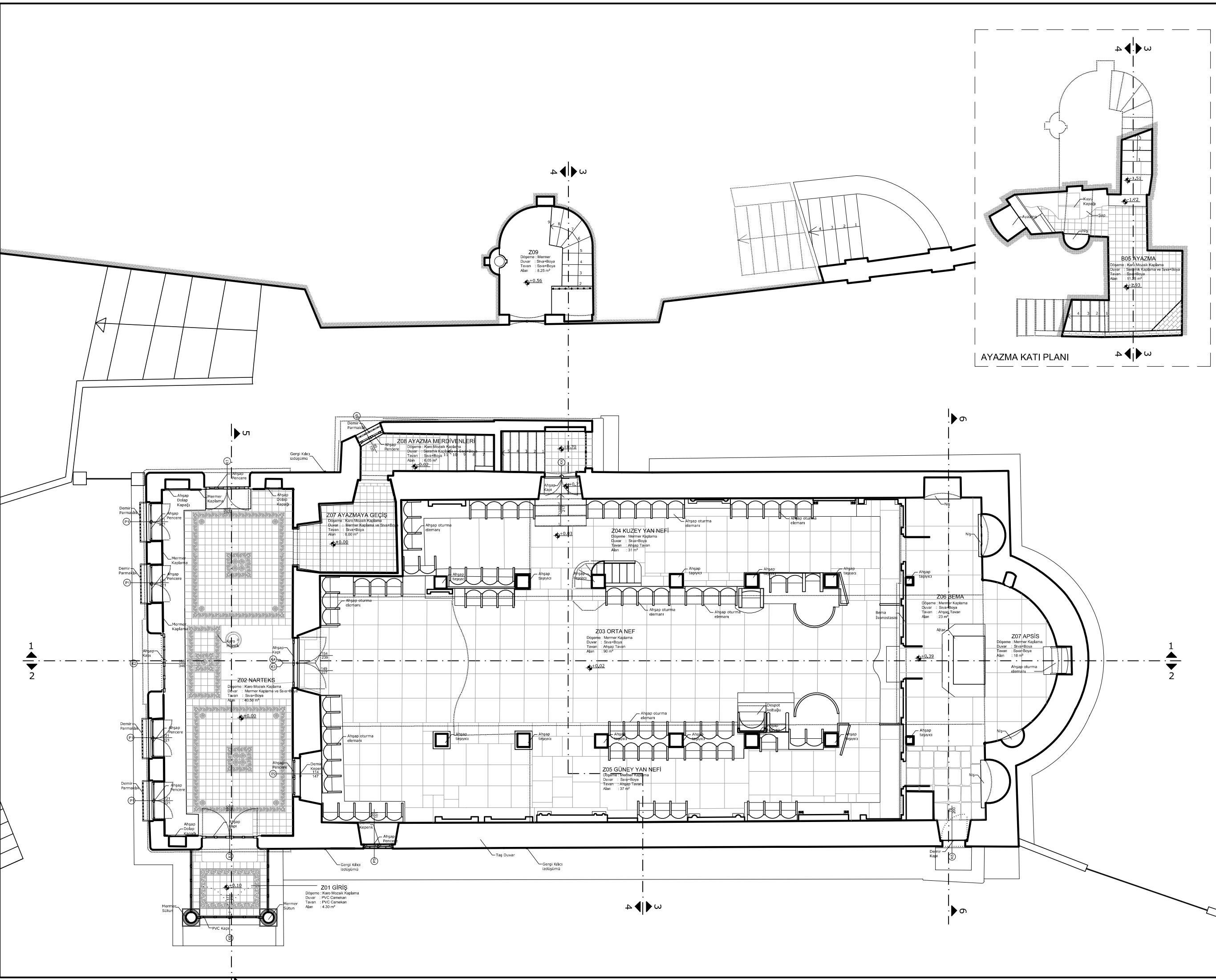
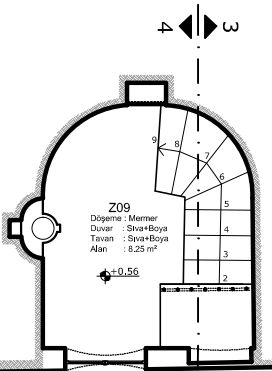
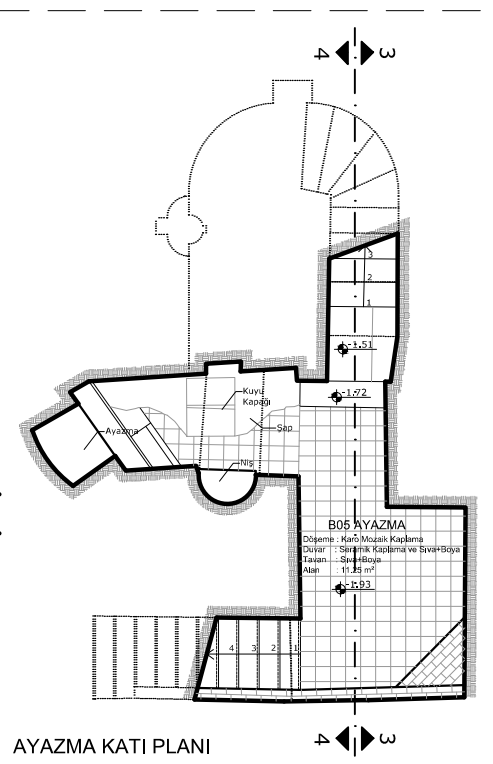

PAFTA ADI:
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 3
0 0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4 m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

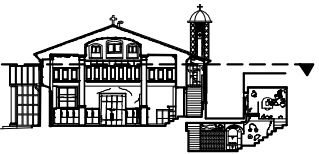
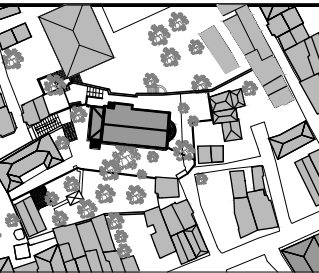
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

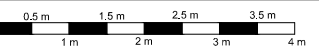
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI:
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 4

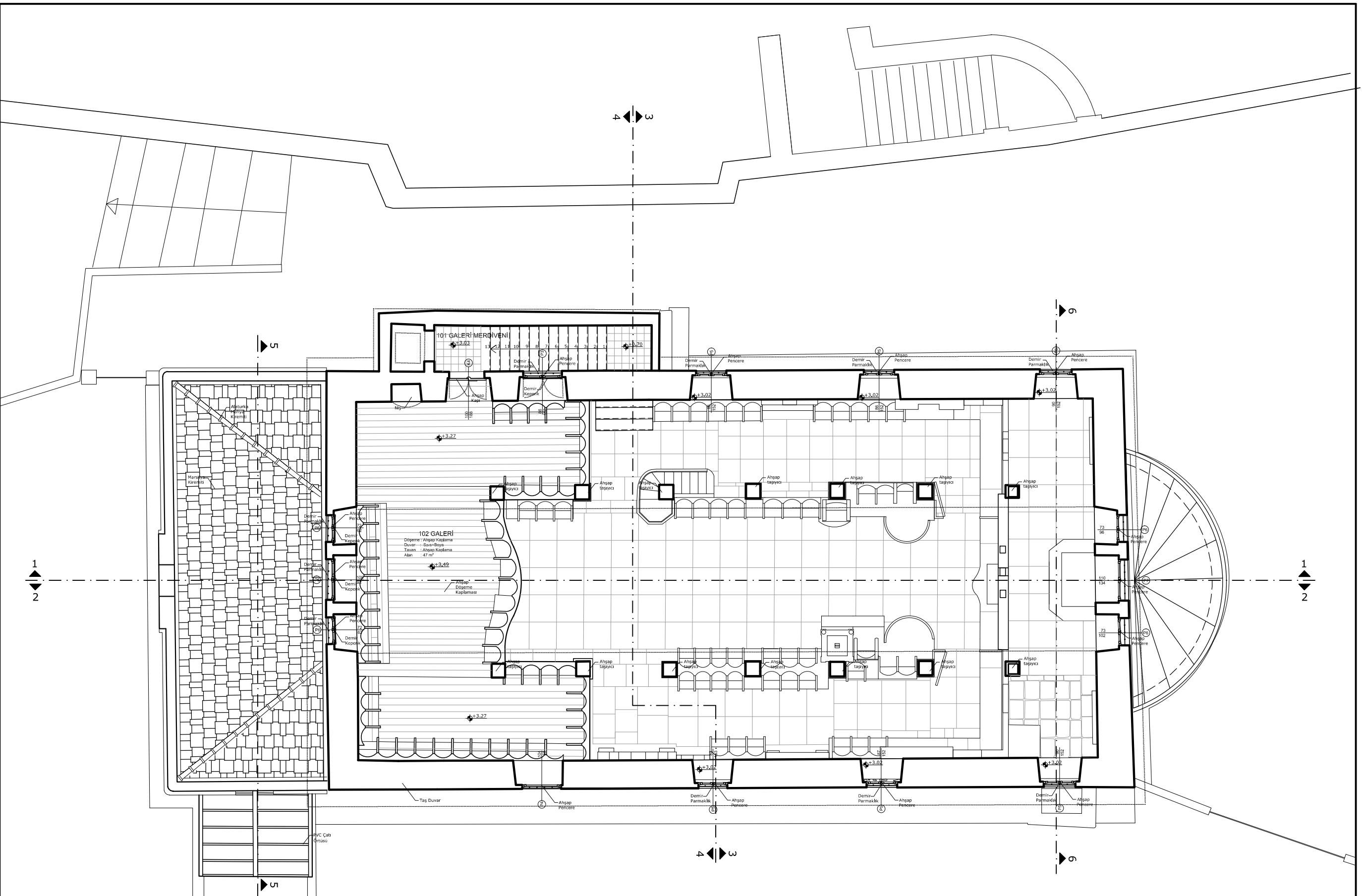

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

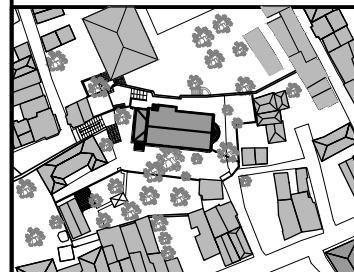
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

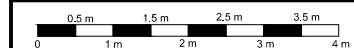
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI:
ZEMİN KAT TAVAN PLANI
AYAZMA KATI TAVAN PLANI

PAFTA NO: 5

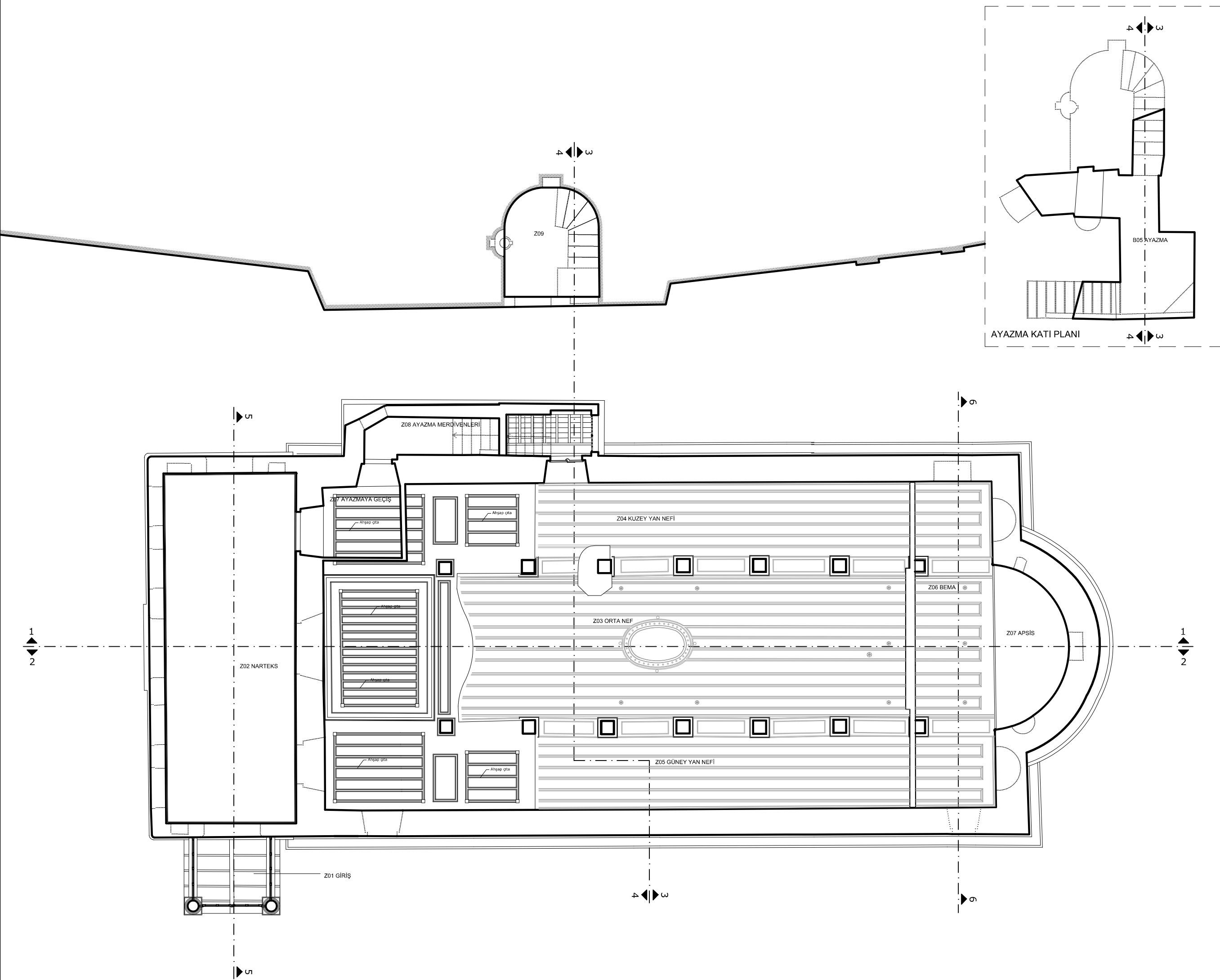
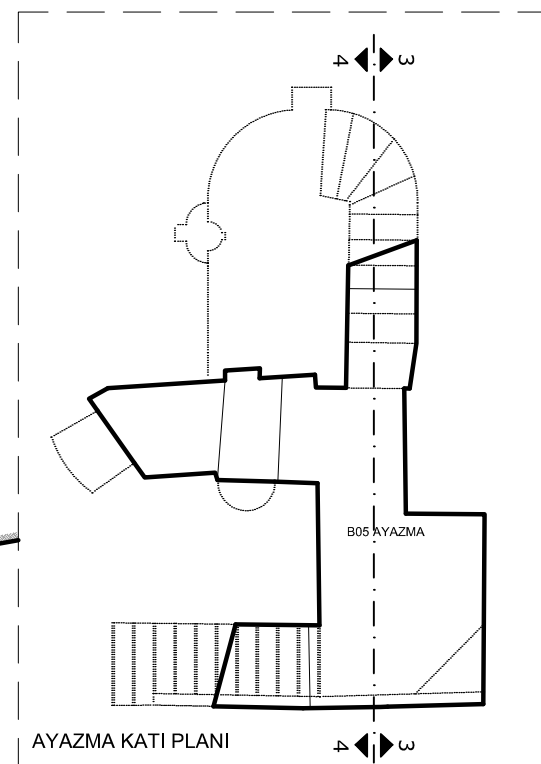

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

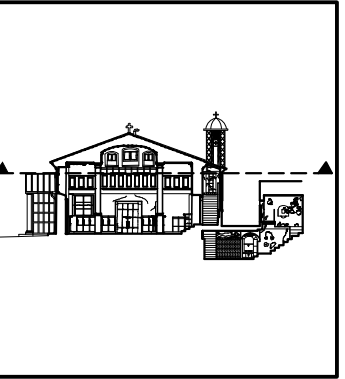
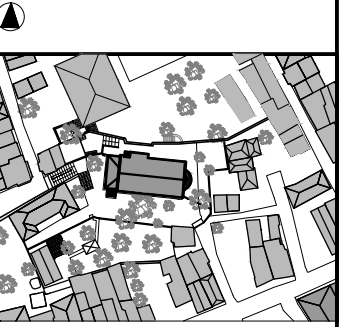
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

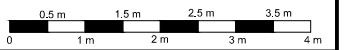
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI:
GALERİ KATI TAVAN PLANI

PAFTA NO: 6

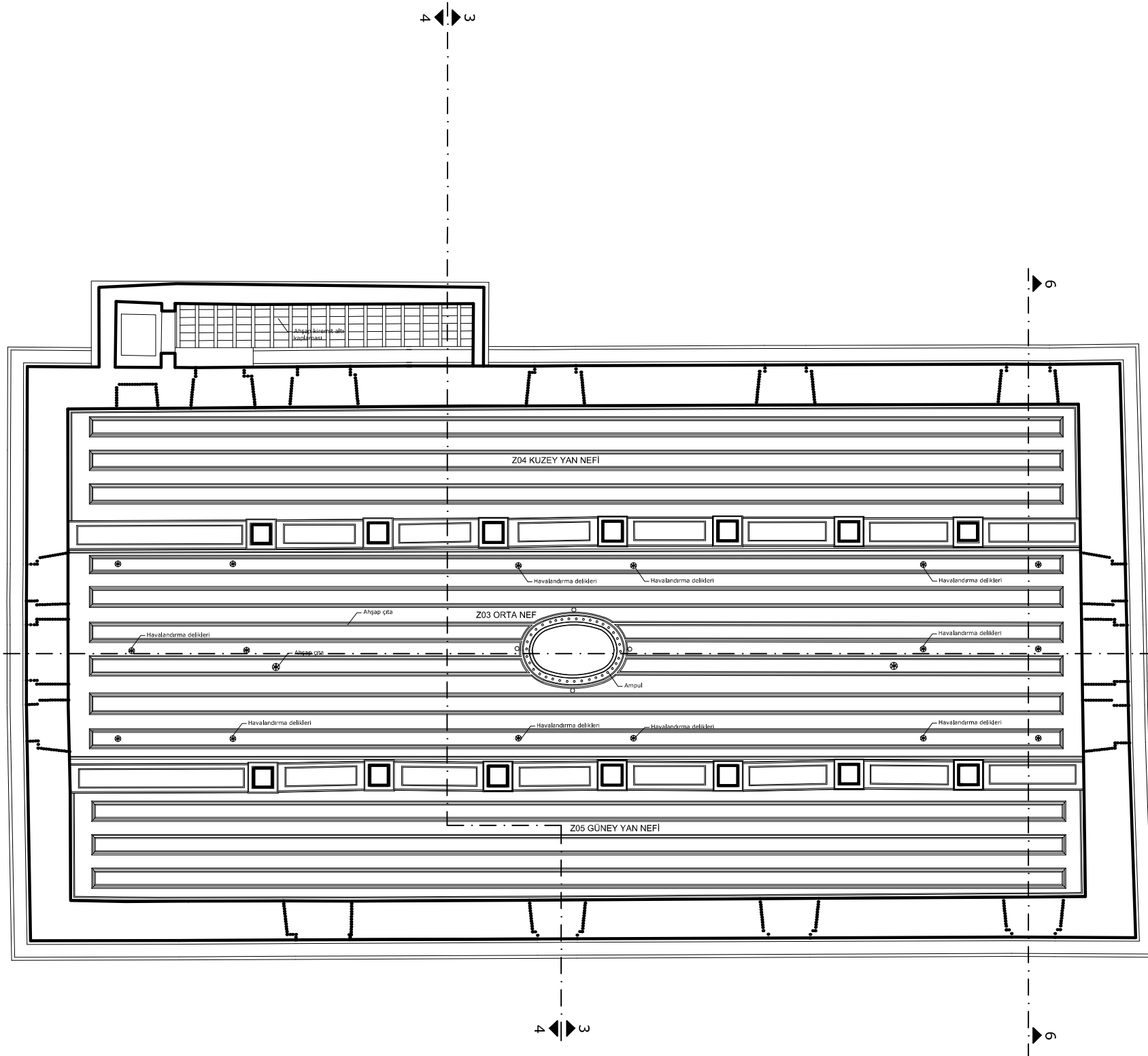

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

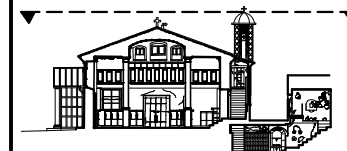
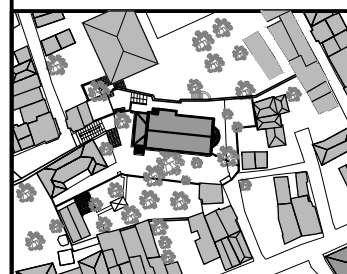
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: ÇATI PLANI

PAFTA NO: 7

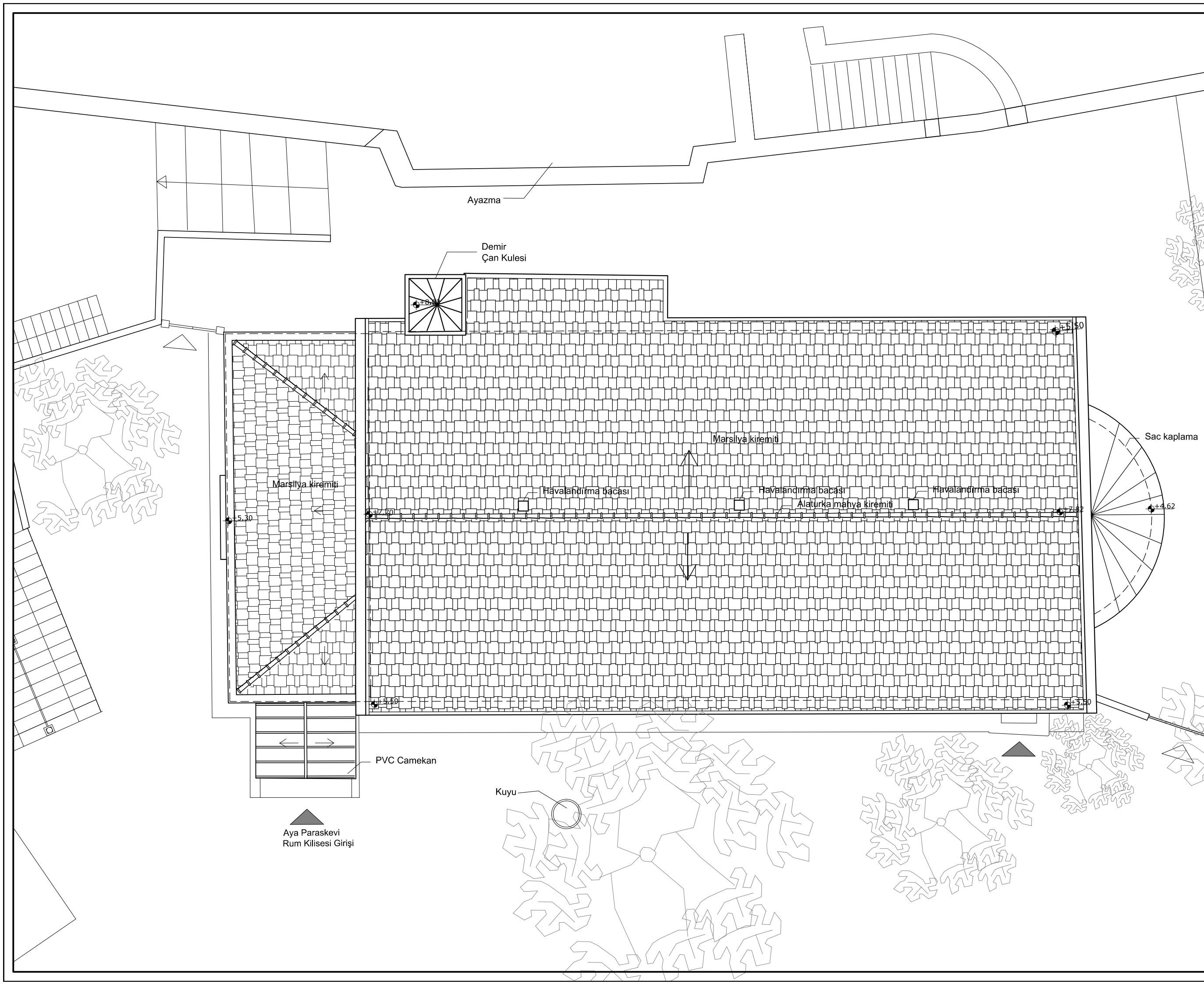

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

Ayazma

Demir
Çan Kulesi

Marsilya kiremiti

Marsilya kiremiti

Havalandırma bacası

Havalandırma bacası

Havalandırma bacası

Alaturka mahya kiremiti

+5.30

+5.30

+5.50

+3.50

+4.62

PVC Camekan

Kuyu

Aya Paraskevi
Rum Kilisesi Girişi

Sac kaplama

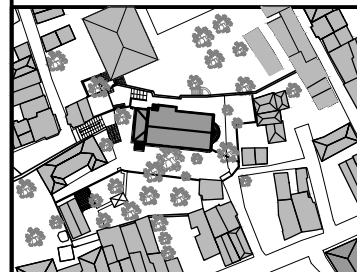
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

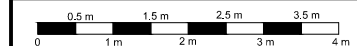
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI:
ZEMİN KAT ÖLÇÜ PLANI

PAFTA NO: 8

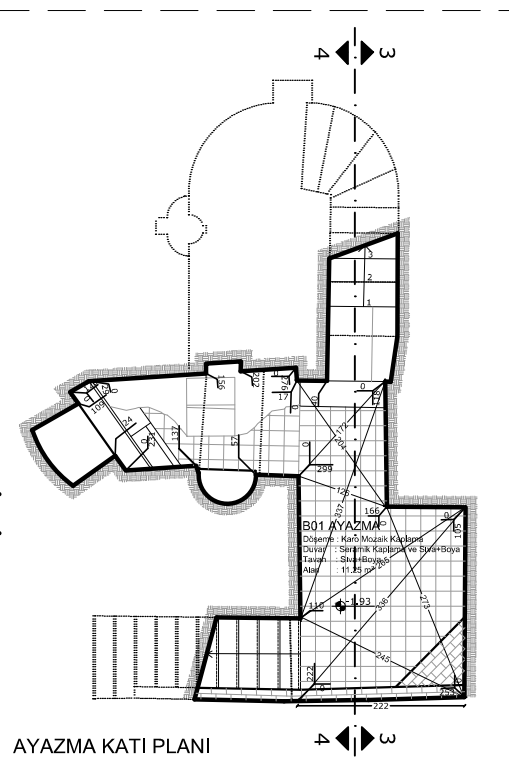

RÖLÖVE

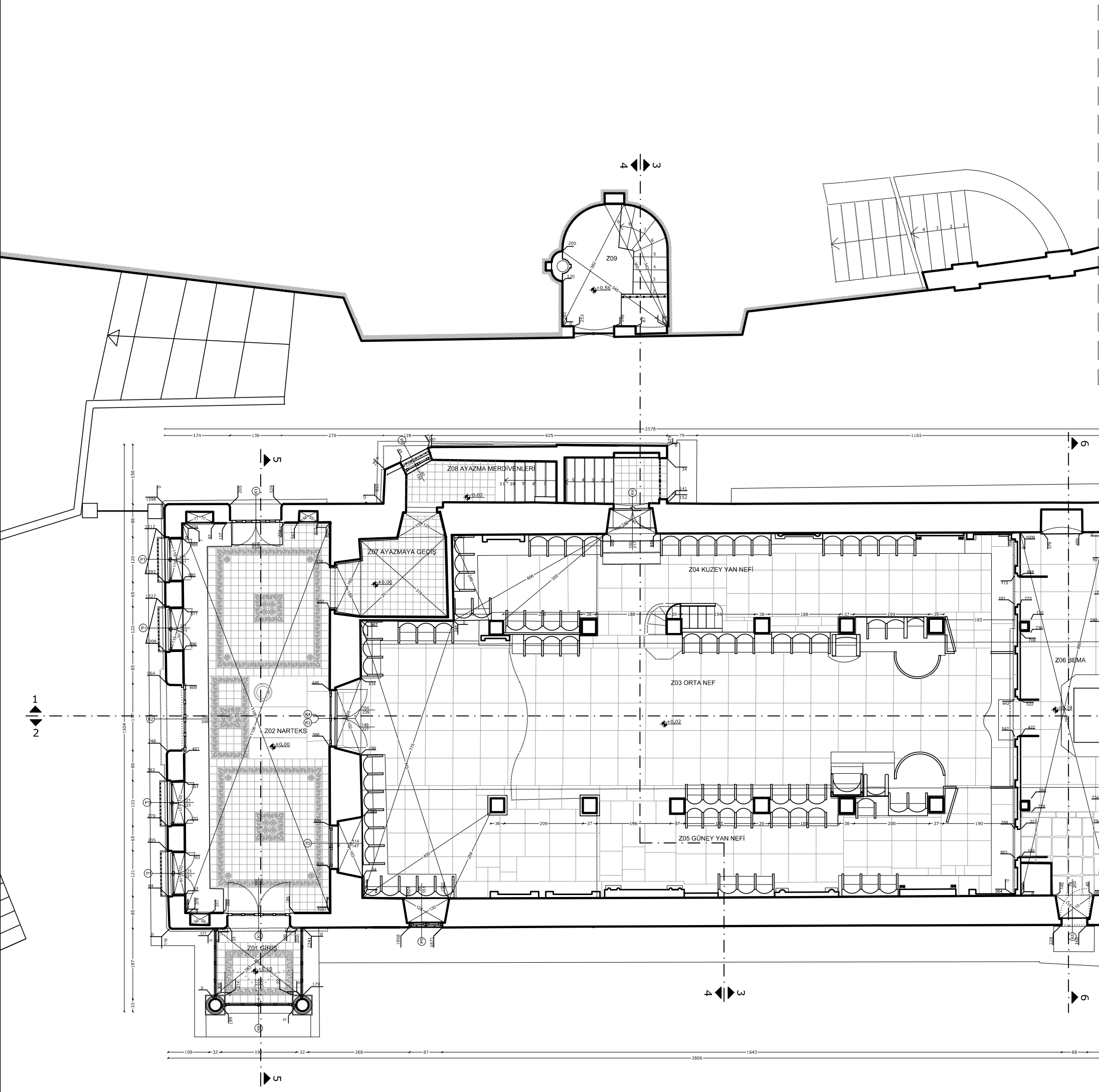
RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

AYAZMA KATI PLANI

1
2

1
2

3
4

5

5

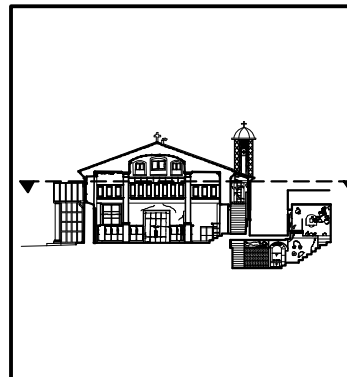
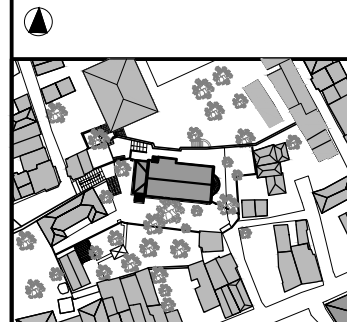
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI:
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 9

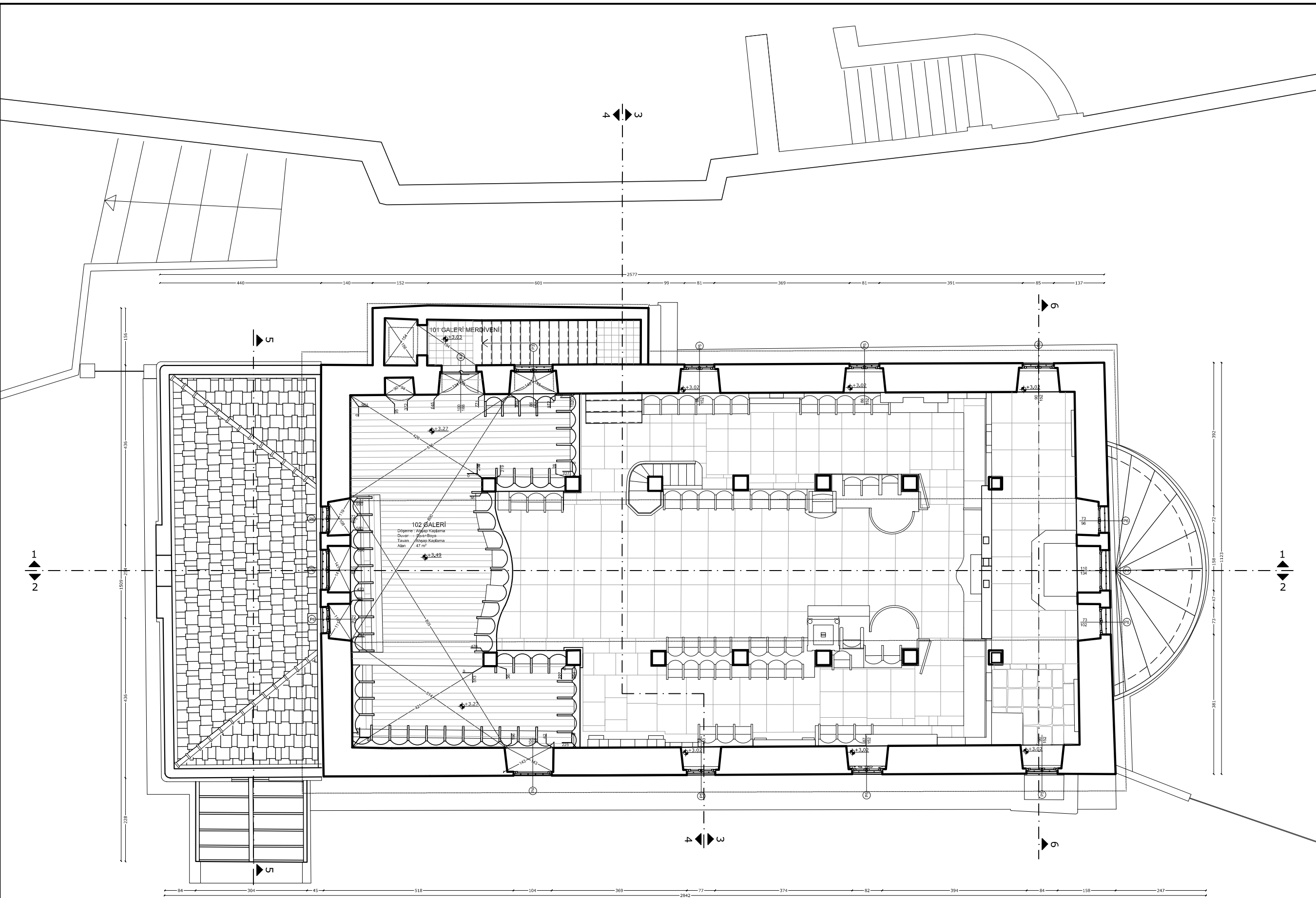

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

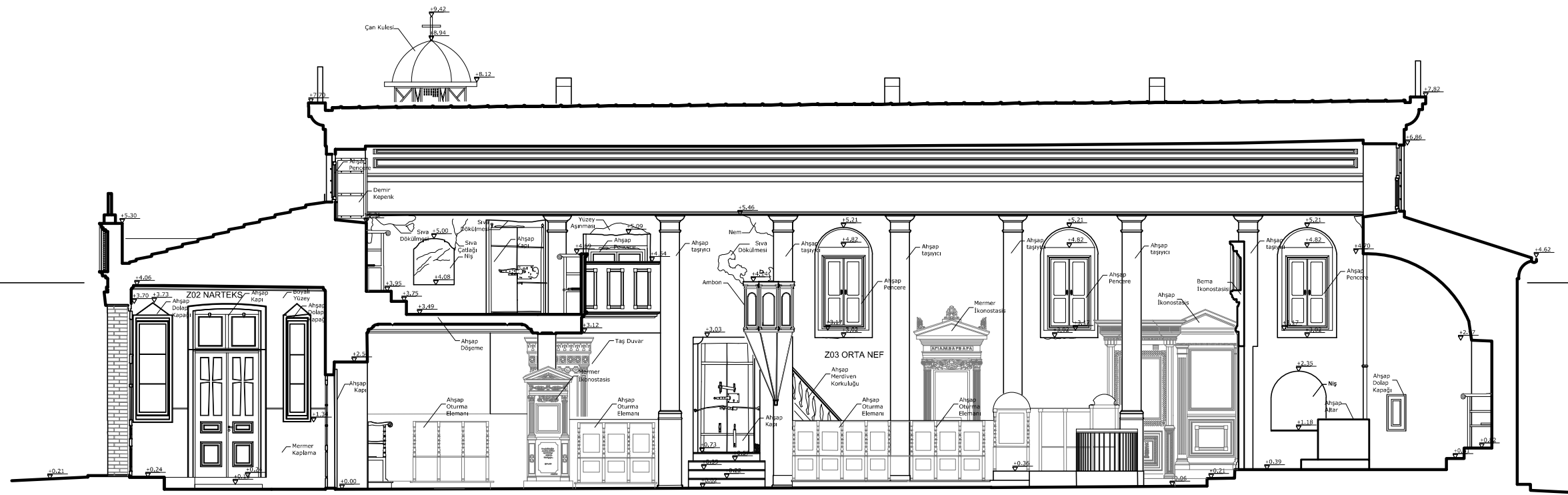
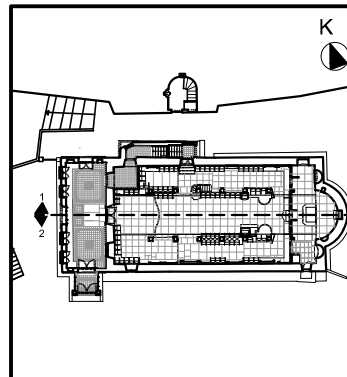
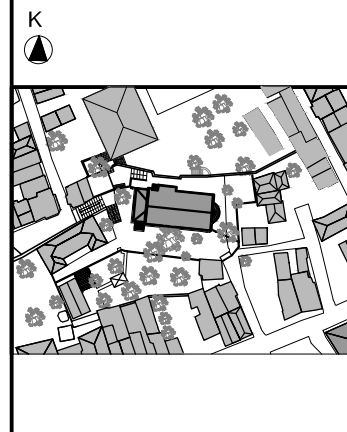

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

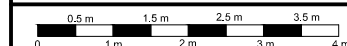
1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

PAFTA ADI: 1-1 KESİTİ
2-2 KESİTİ

PAFTA NO: 10

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

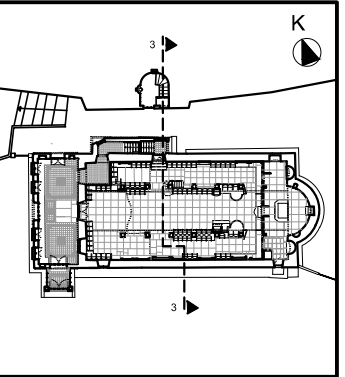
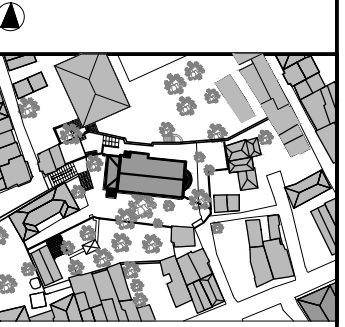
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

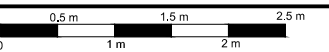
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 3-3 KESİTİ

PAFTA NO: 11

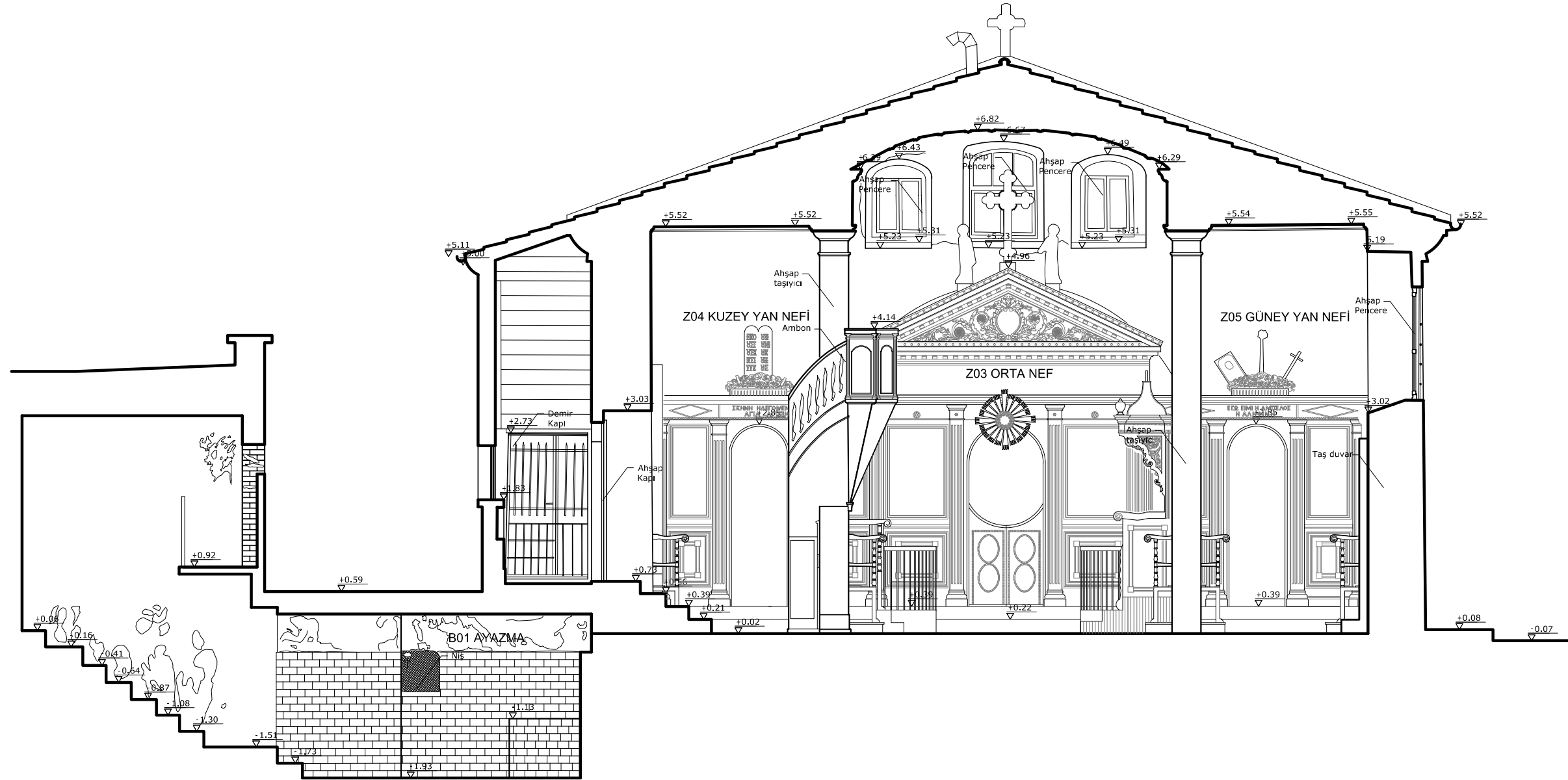

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

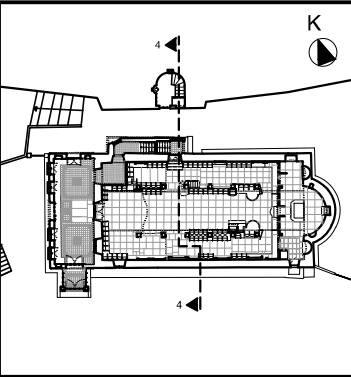
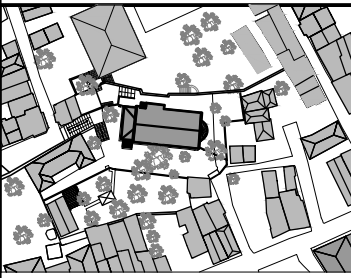
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

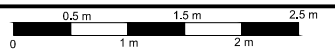
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 12

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

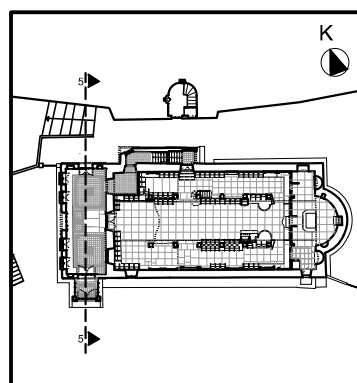
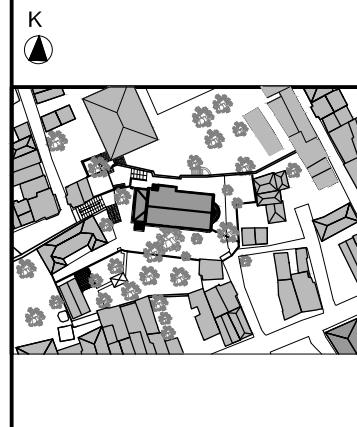

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

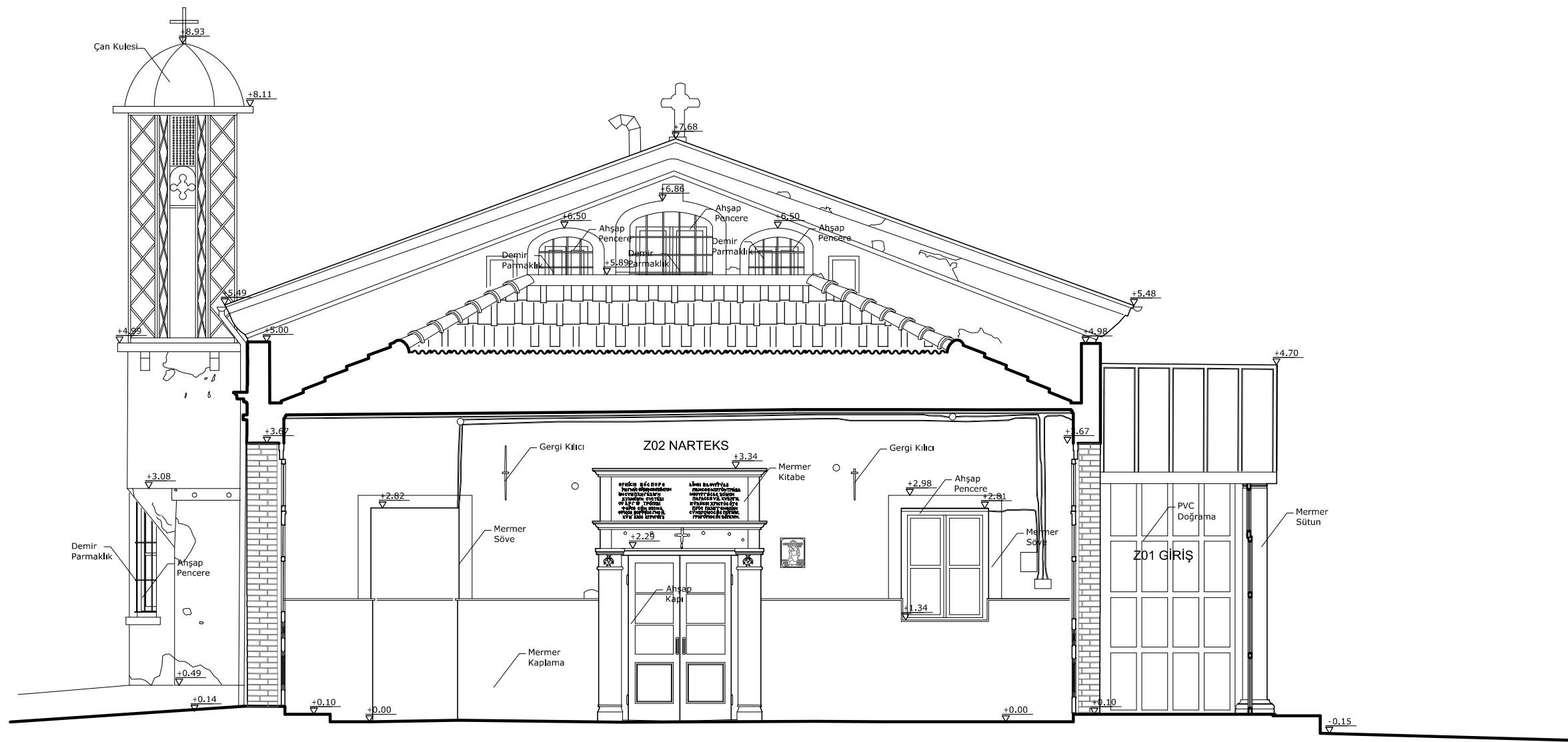
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: 5-5 KESİTİ
PAFTA NO: 13
0 0.5 m 1 m 1.5 m 2 m 2.5 m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

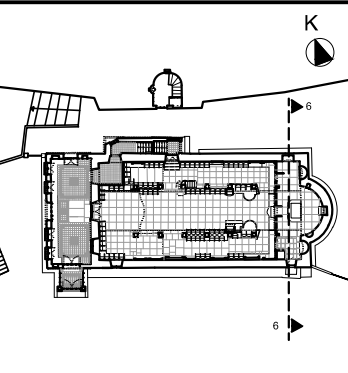
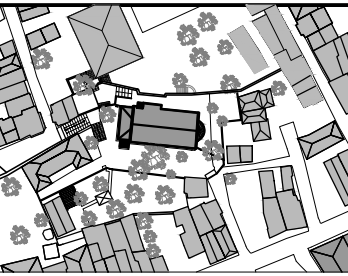
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

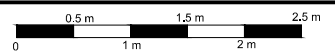
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 6-6 KESİTİ

PAFTA NO: 14

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

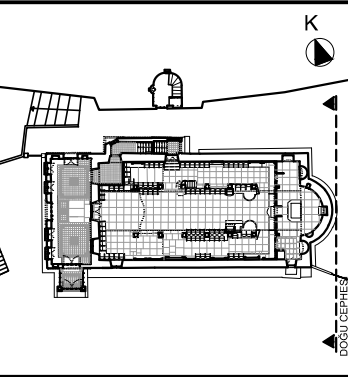
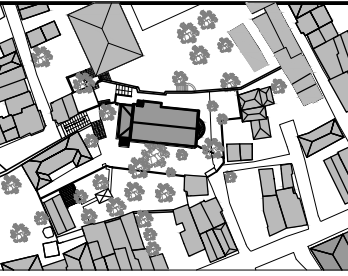
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 16

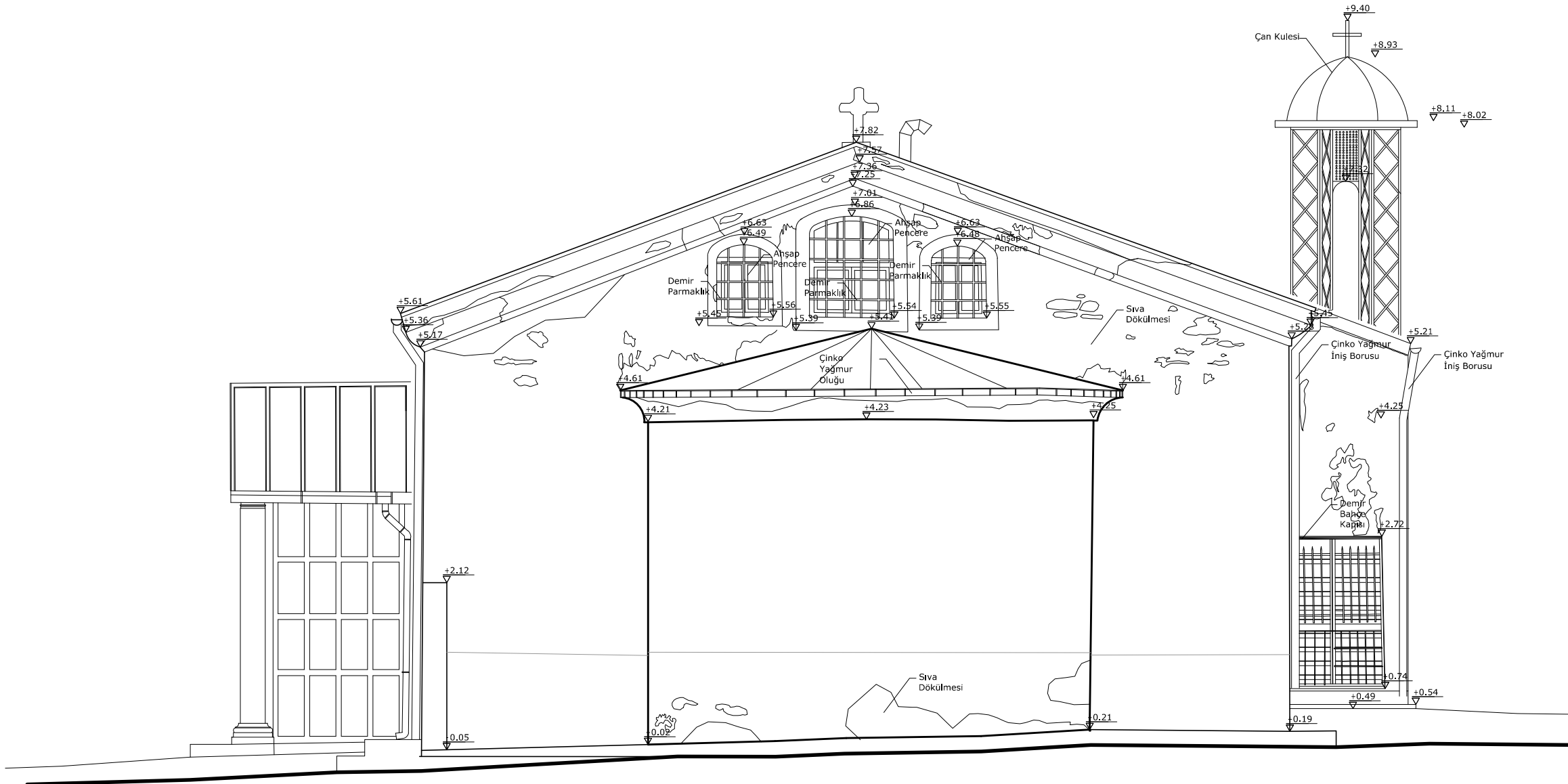

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

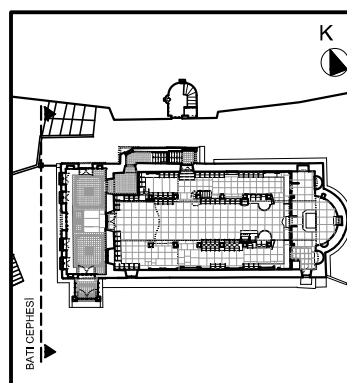
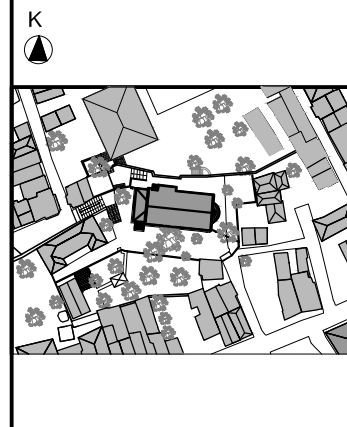

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

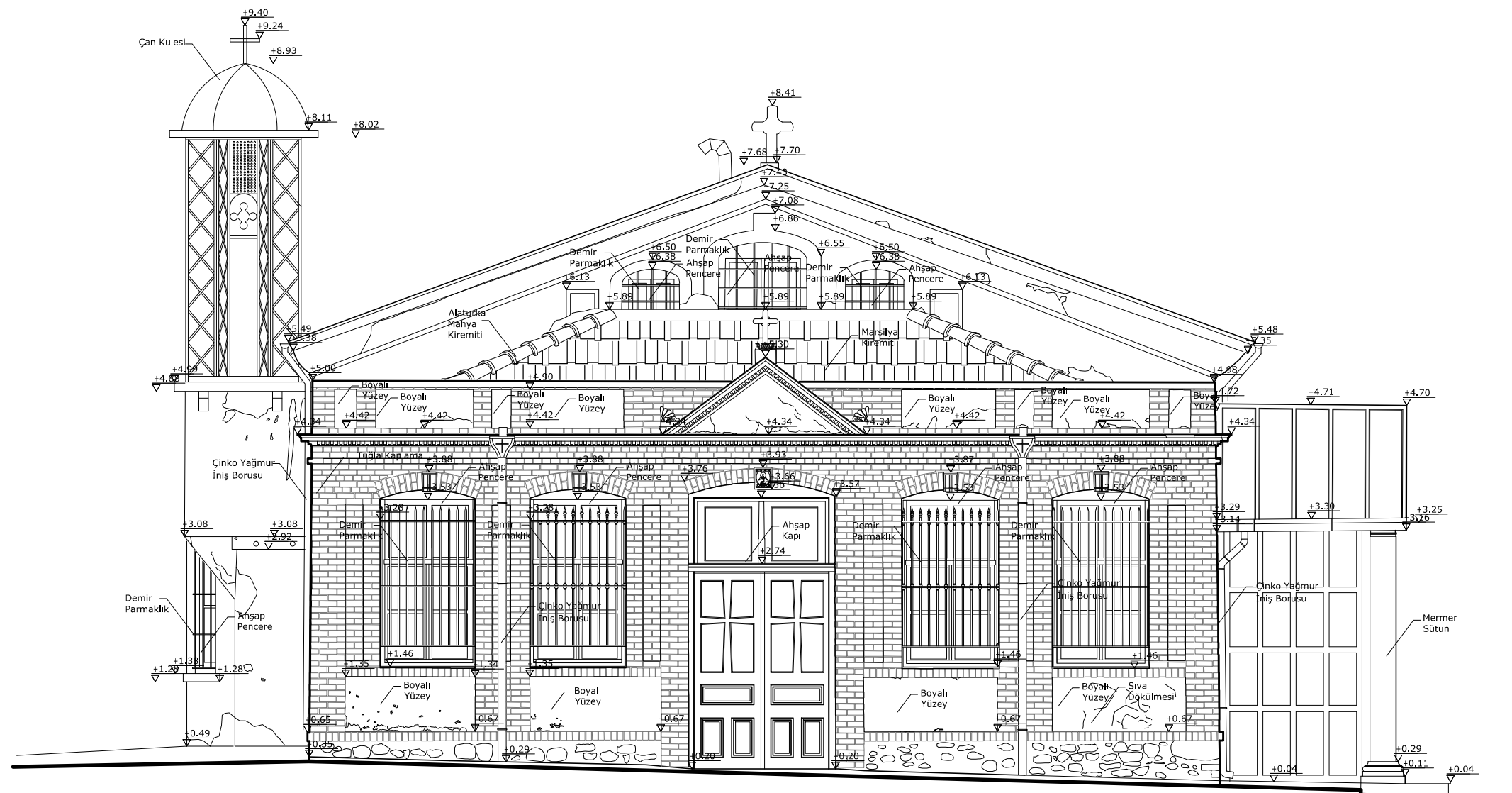
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: BATI CEPHESİ
PAFTA NO: 17
0 0.5 m 1 m 1.5 m 2 m 2.5 m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

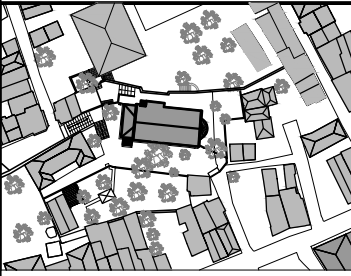
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

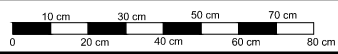
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: DETAYLAR 1

PAFTA NO: 18

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

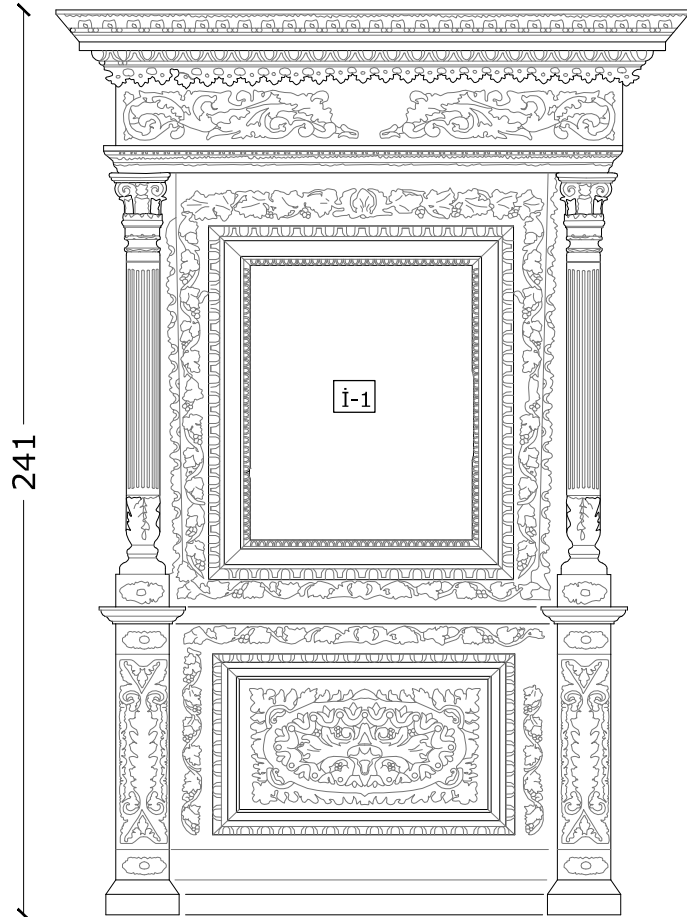
i-1

i-2

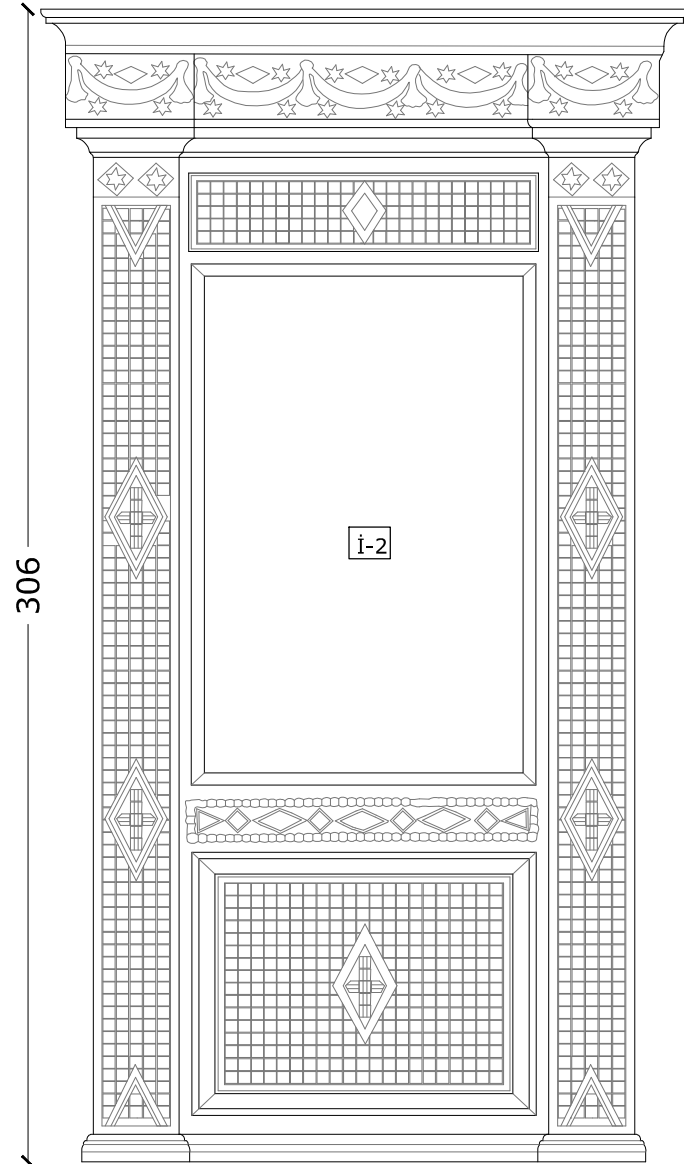

i-3

ikonostasis-1

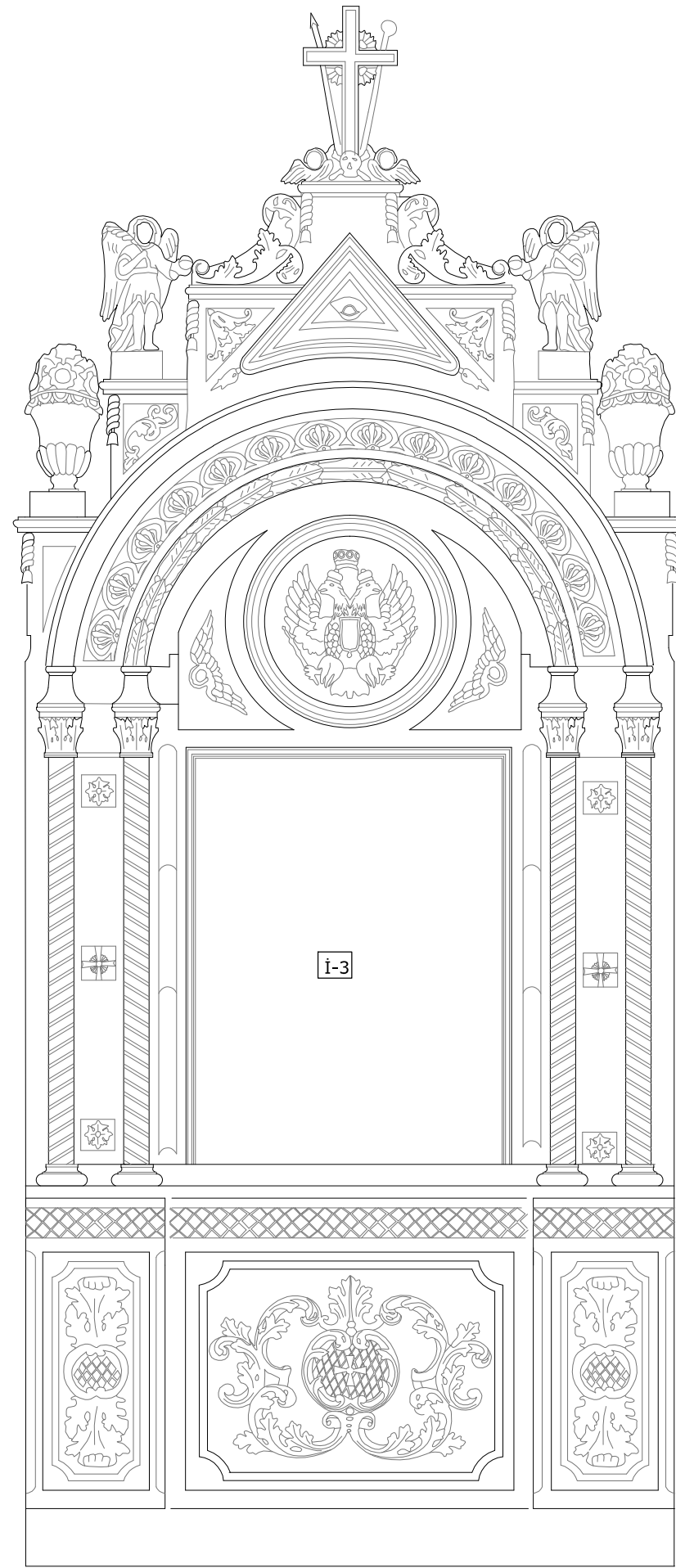
140

ikonostasis-2

145

306

ikonostasis-3

211

507

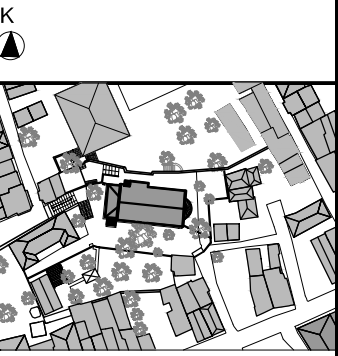

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

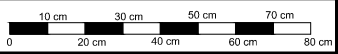
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: DETAYLAR 2

PAFTA NO: 19

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

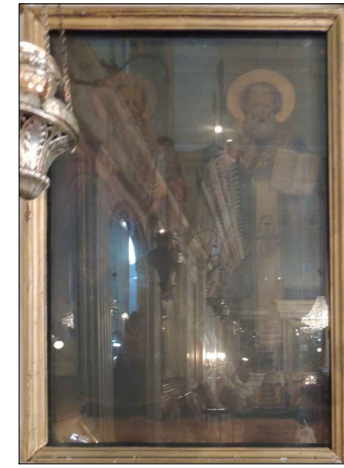
AĞUSTOS 2013

i-5

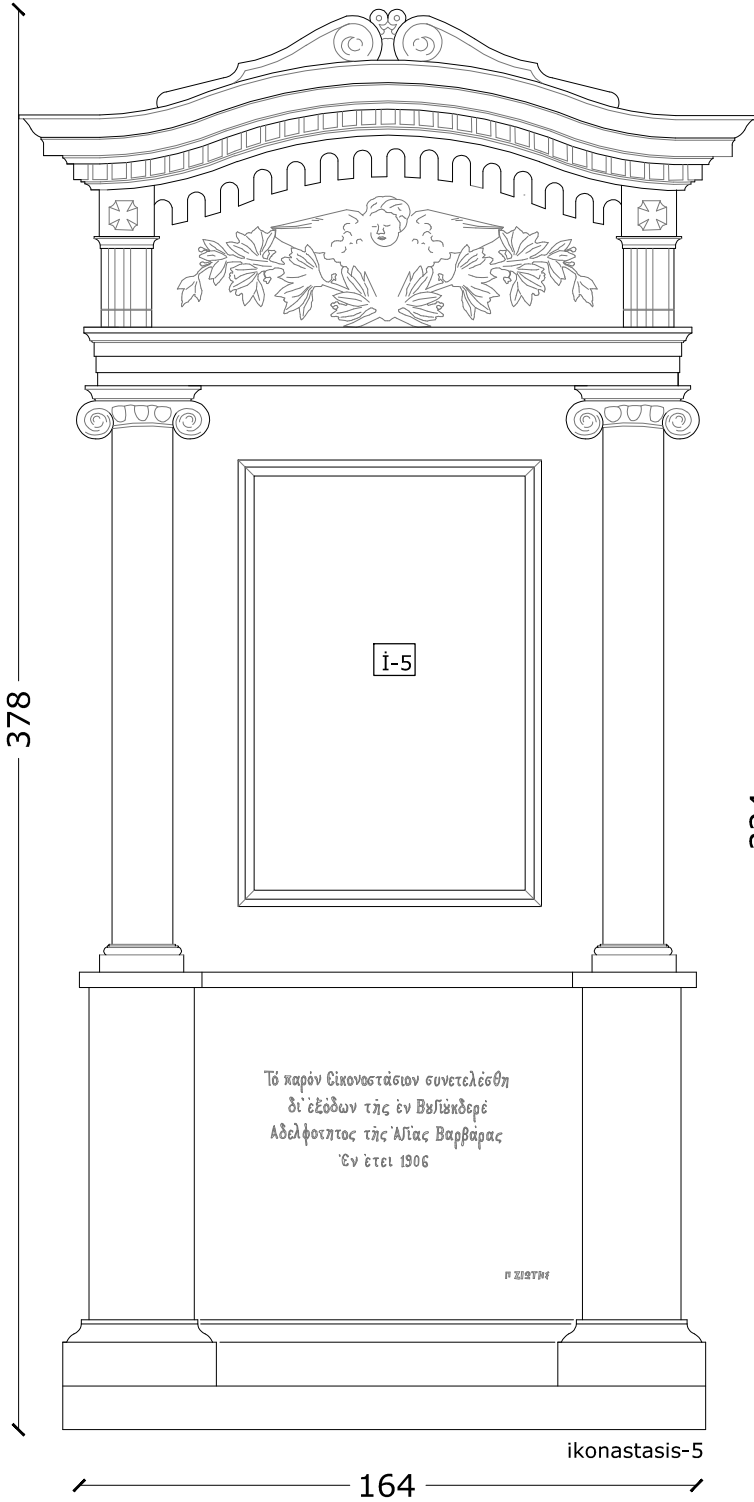
i-6

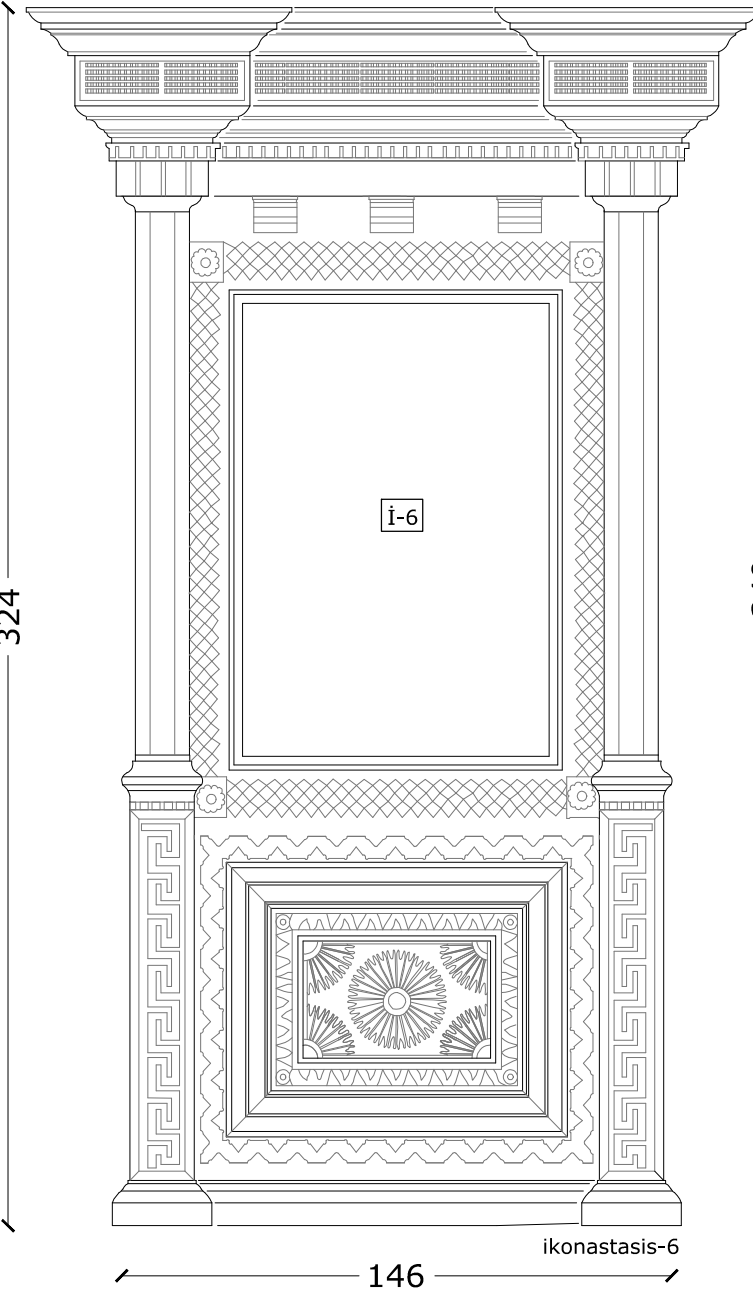
i-7

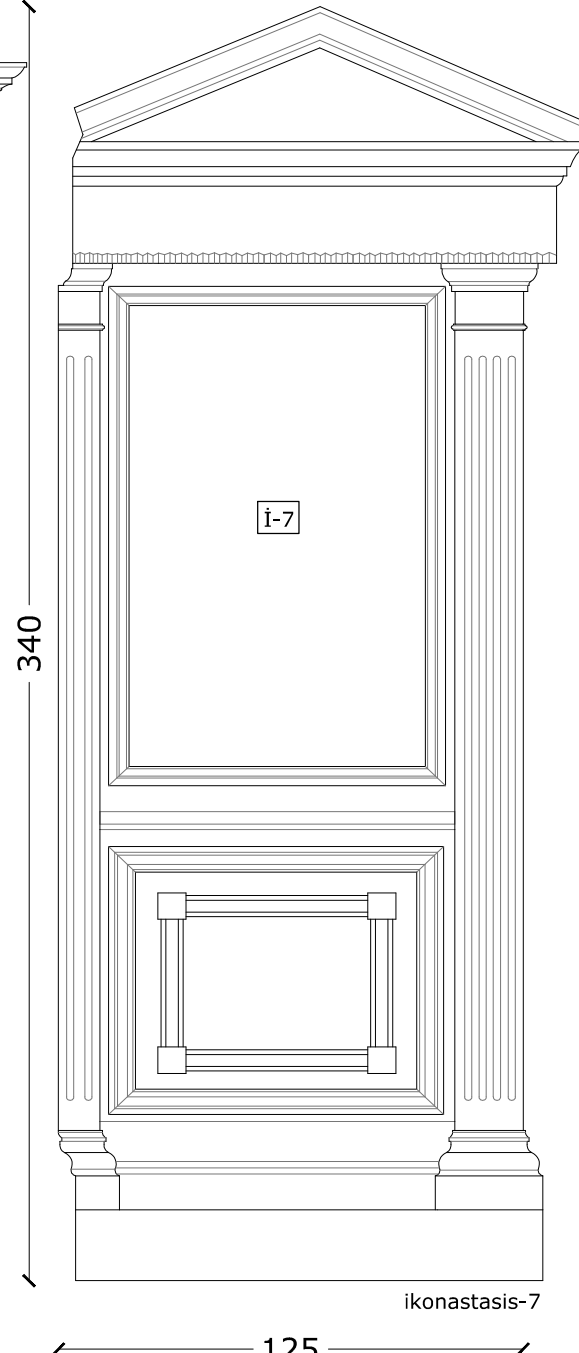
i-4

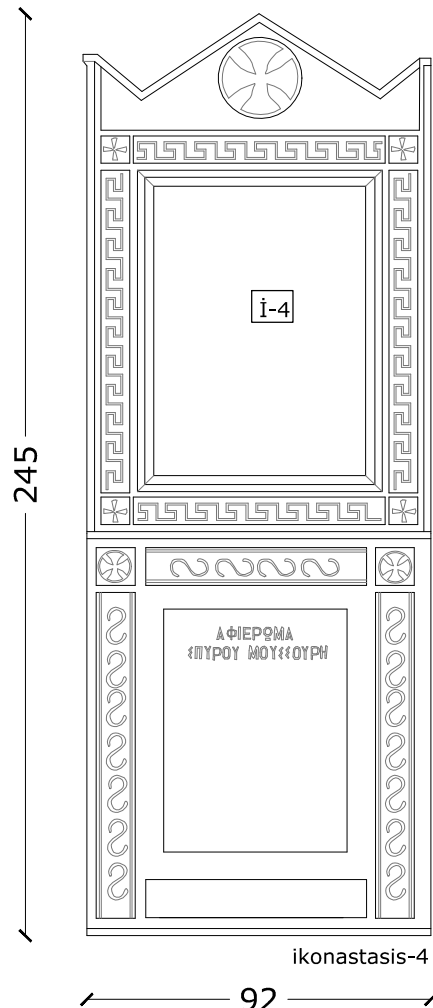
ikonastasis-5

ikonastasis-6

ikonastasis-7

ikonastasis-4

92

378

324

340

Τό παρόν Ικονοστάσιον συνετελέσθη
δι' ἐξόδων τῆς ἐν Βυζίκκιδε
Ἀδελφότητος τῆς Ἁγίας Βαρβάρας
Ἐν ἔτει 1906

Π. ΠΑΡΤΗ

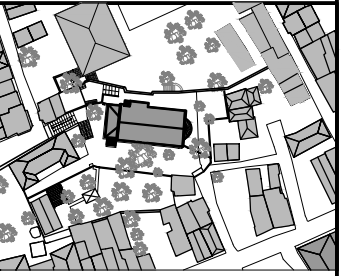
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

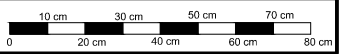
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: DETAYLAR 3

PAFTA NO: 20

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

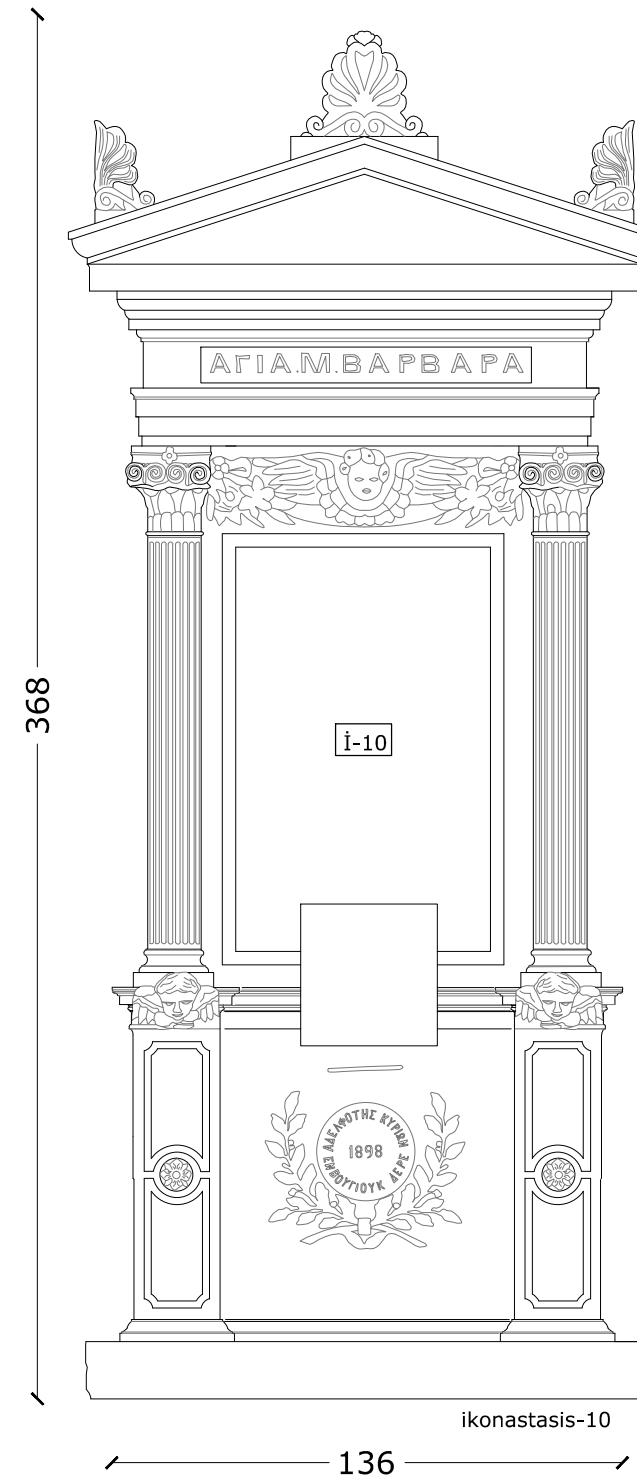
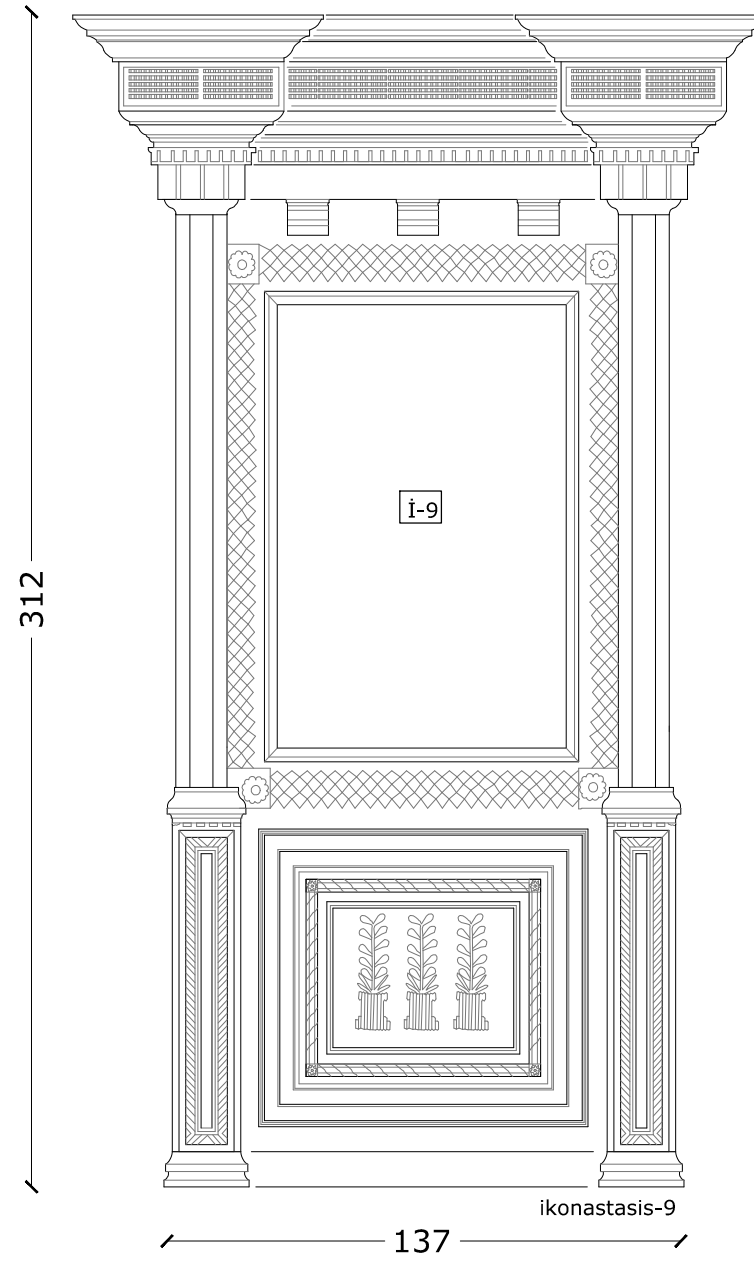
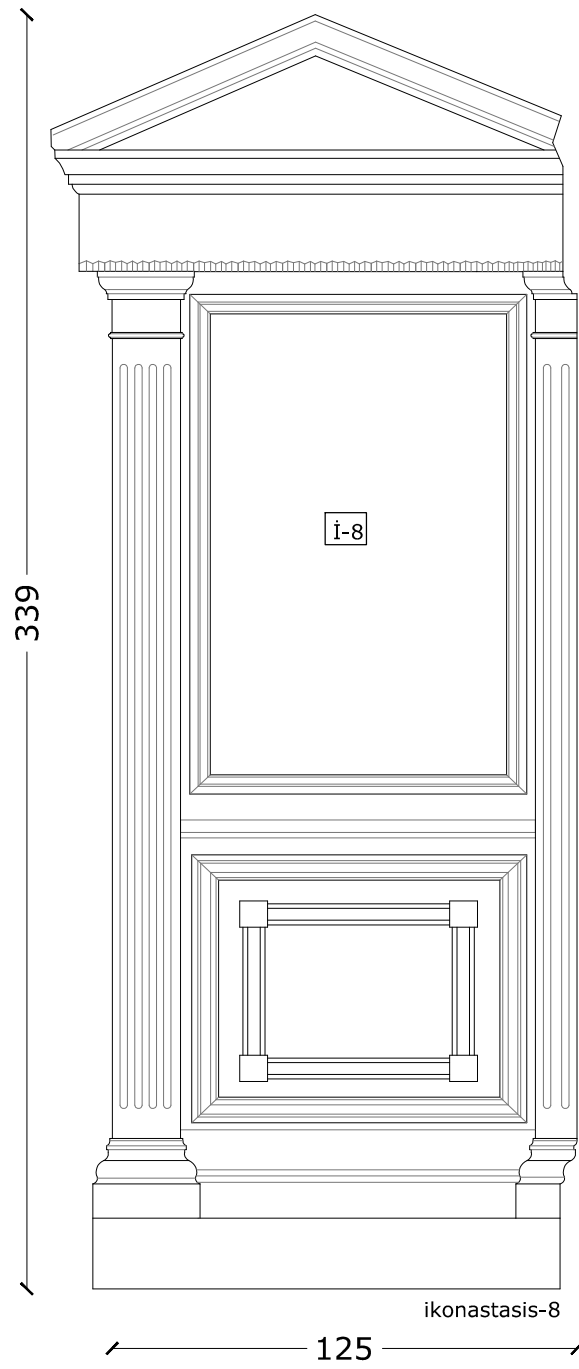
i-8

i-9

i-10

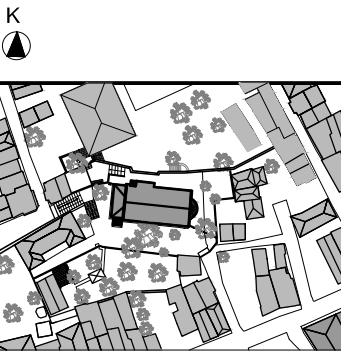

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

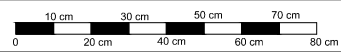
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: DETAYLAR 4

PAFTA NO: 21

RÖLÖVE

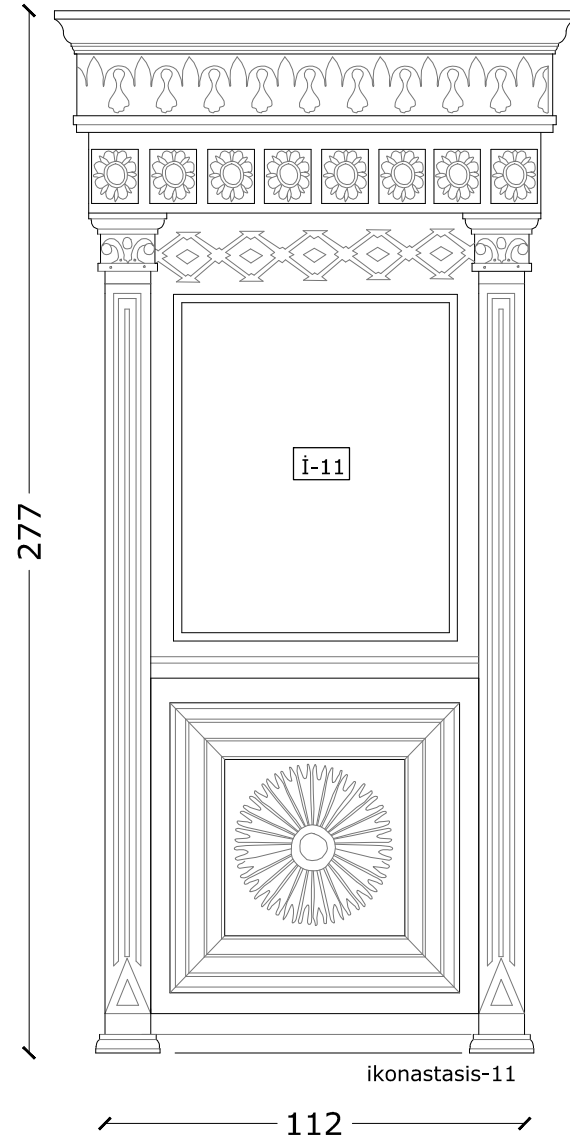
RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

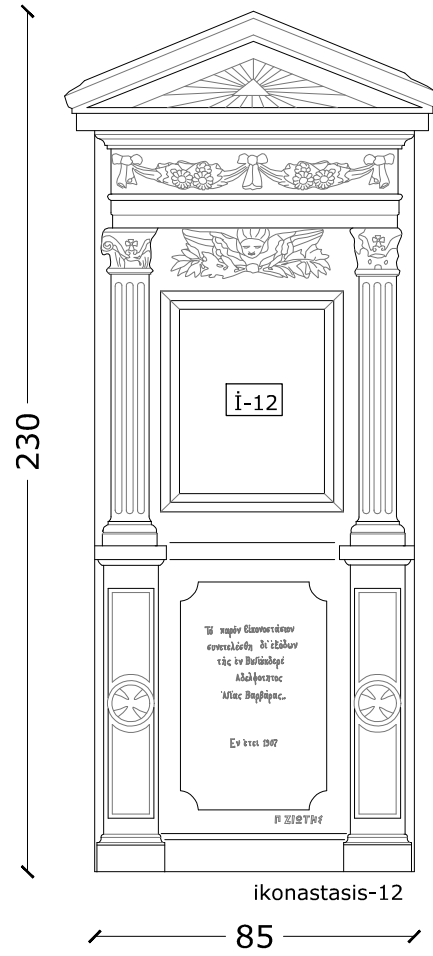
i-11

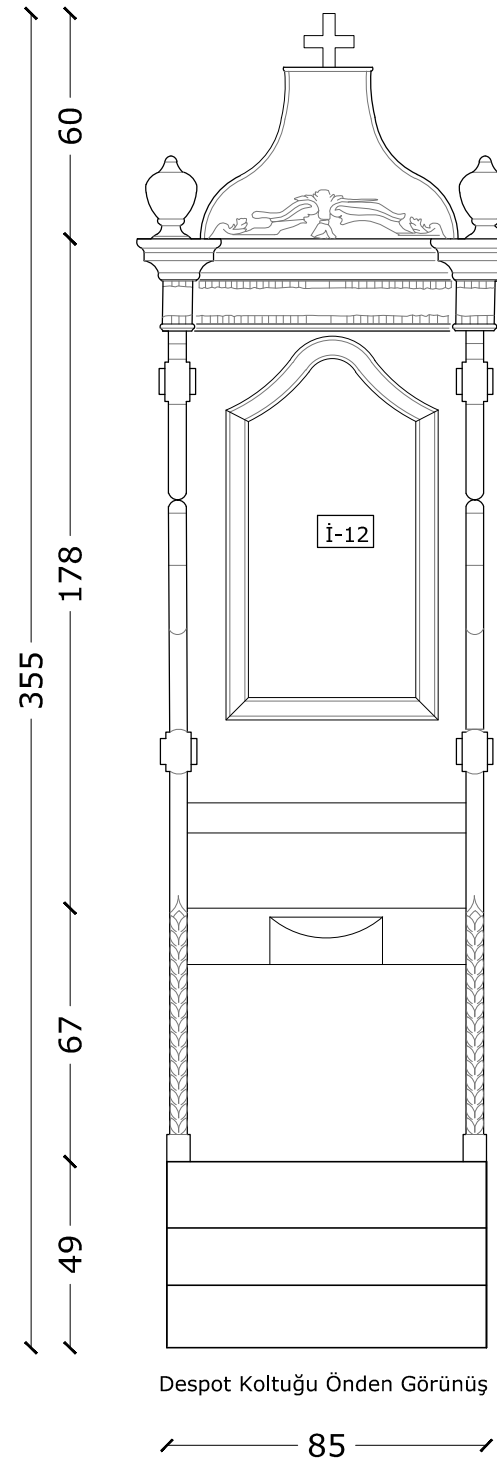
ikonastasis-11

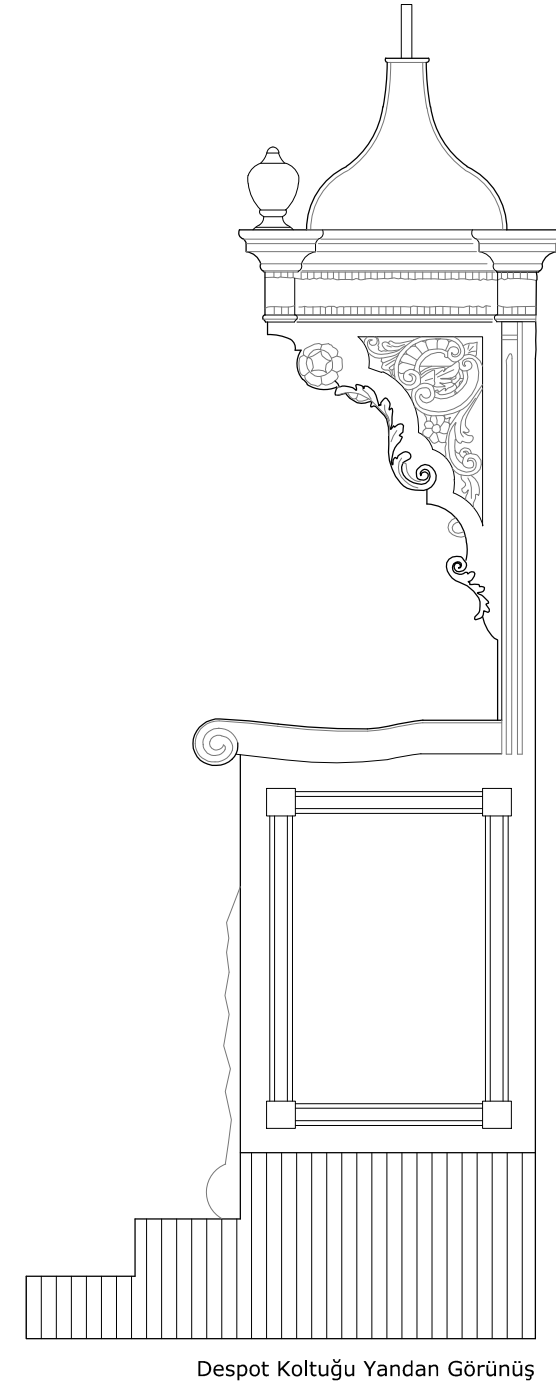
i-12

ikonastasis-12

Despot Koltuğu Önden Görünüş

Despot Koltuğu Yandan Görünüş

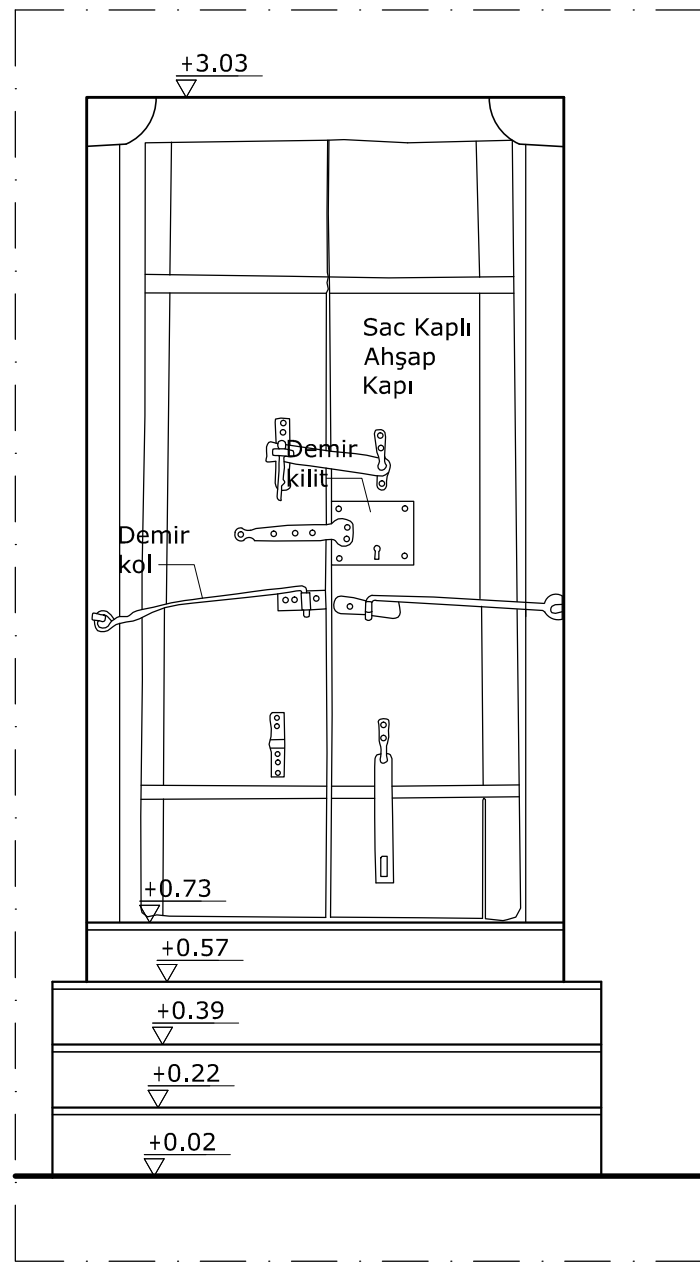
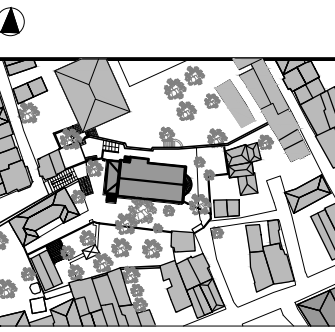
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

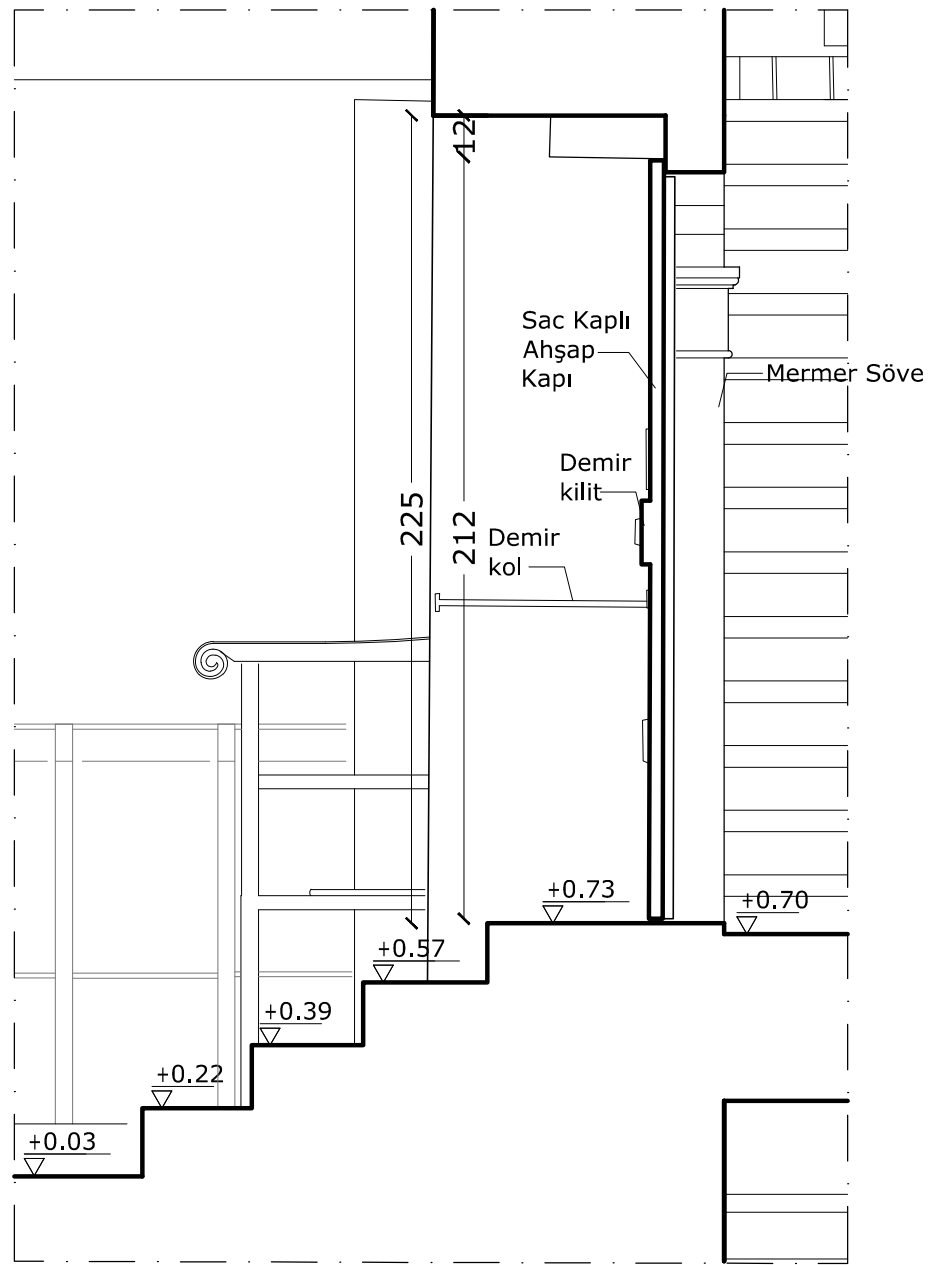
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

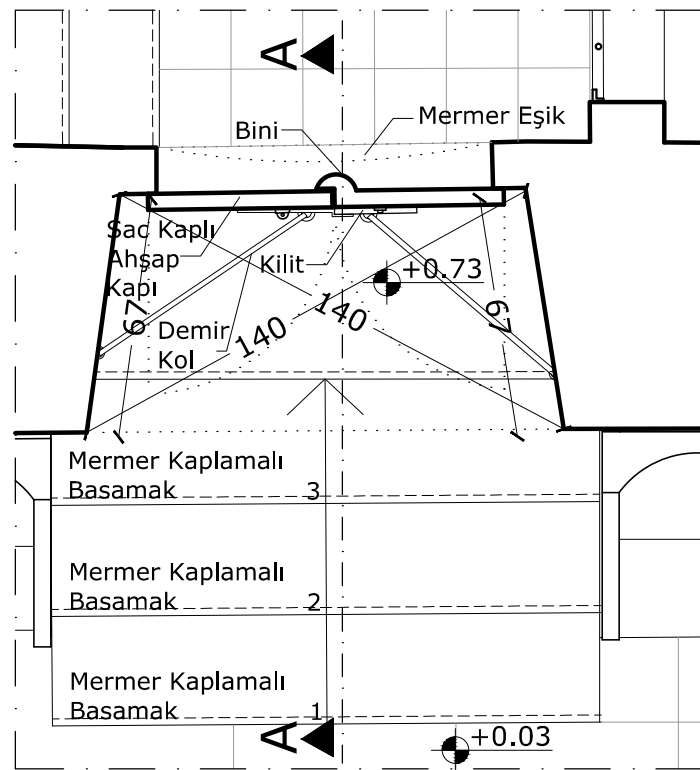
K

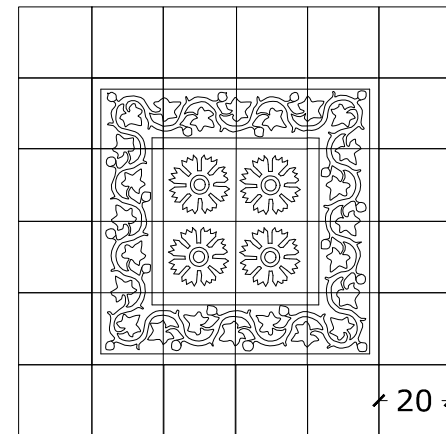
GÖRÜNÜŞ

A-A KESİTİ

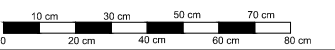
PLAN

20 Narteks Karo Mozaik Kaplamasından Örnek

PAFTA ADI: DETAYLAR 5

PAFTA NO: 22

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

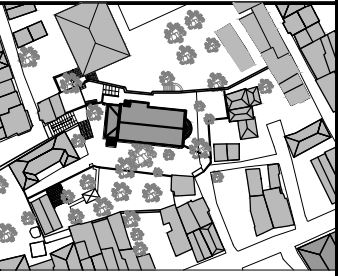
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

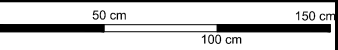
HAZIRLAYAN
50211203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: DETAYLAR 6

PAFTA NO: 23

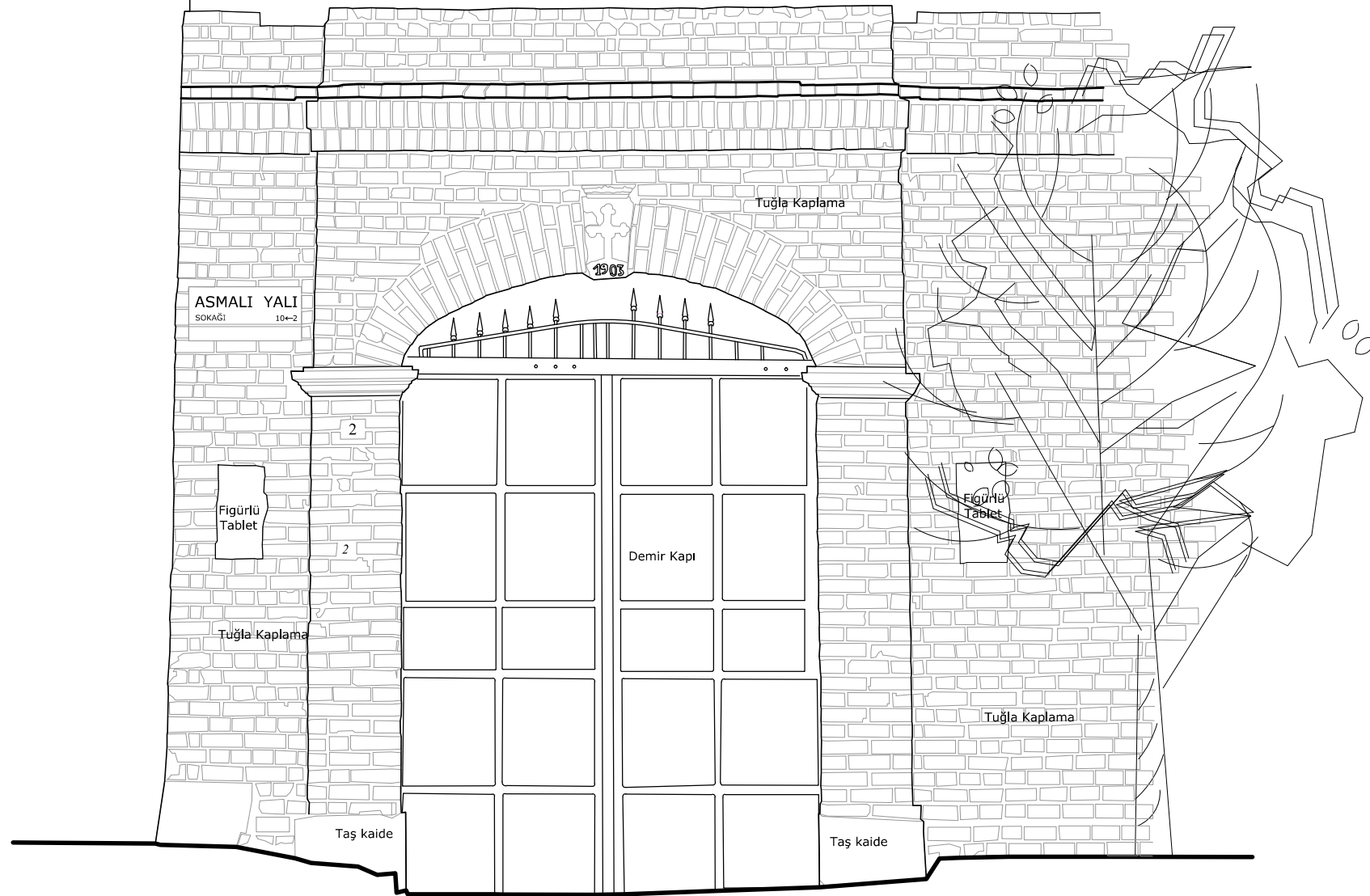

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

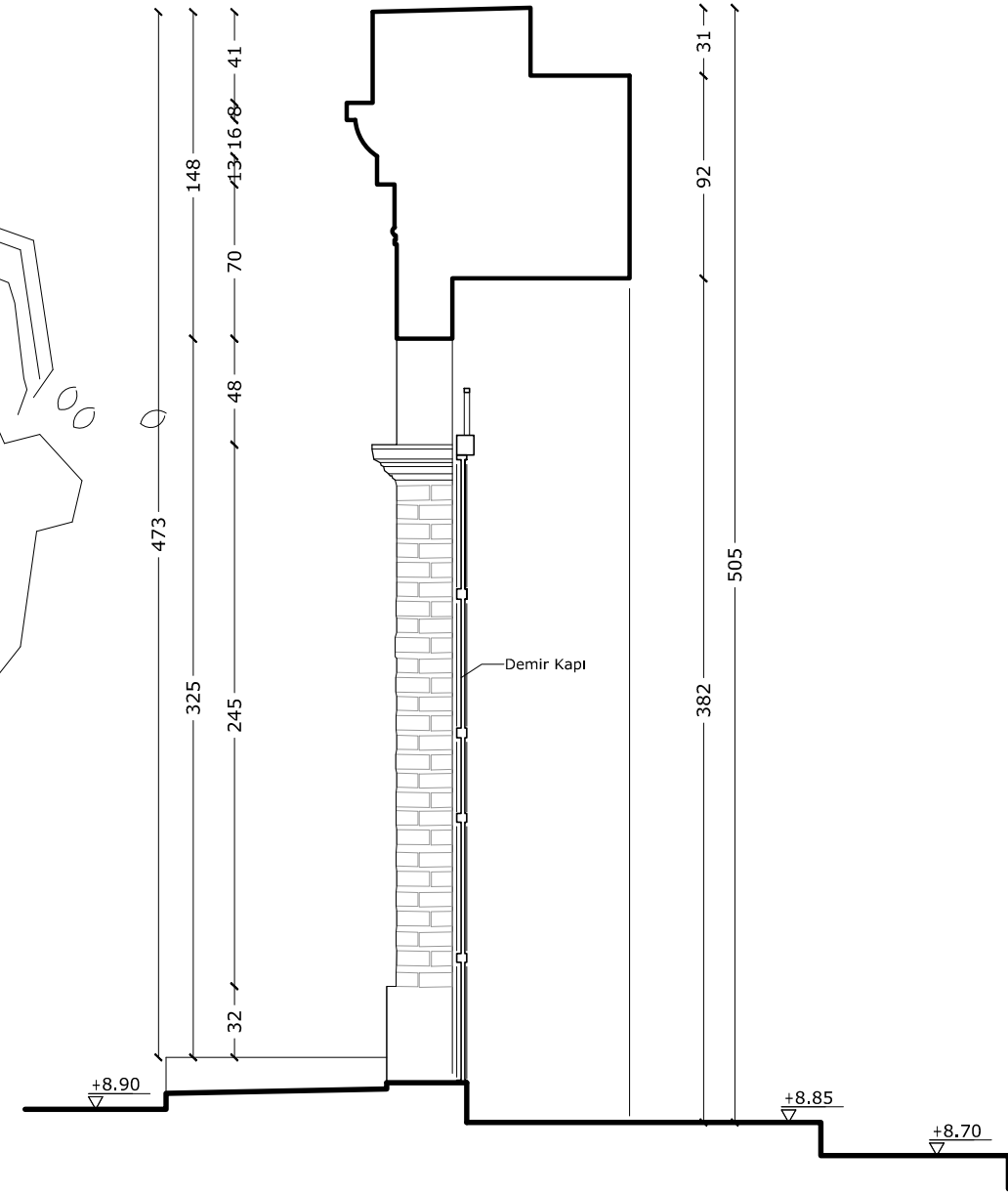
RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

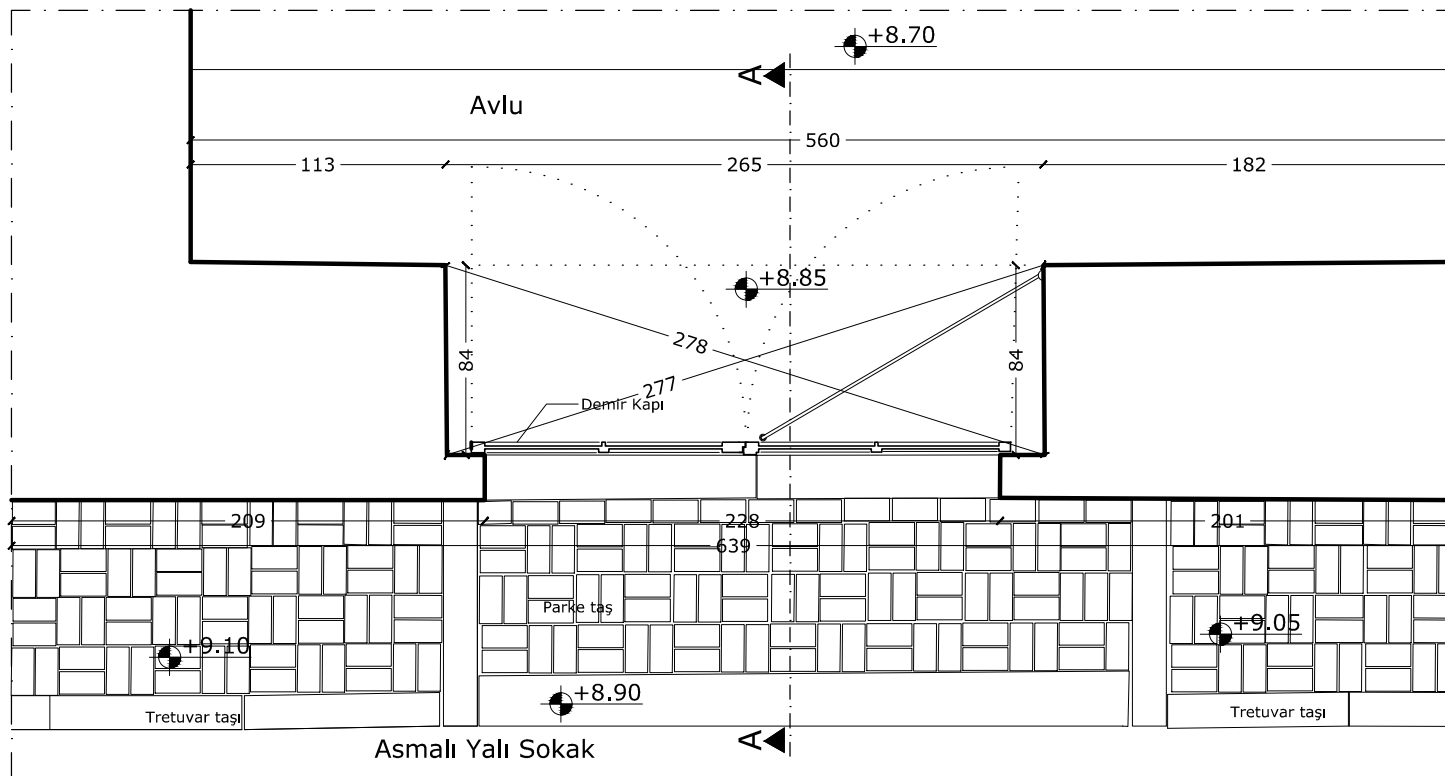

GÖRÜNÜŞ

* Kapının güney tarafında bulunan ağaç dolayısıyla duvarın hepsi çizilememiştir.

A-A KESİTİ

PLAN

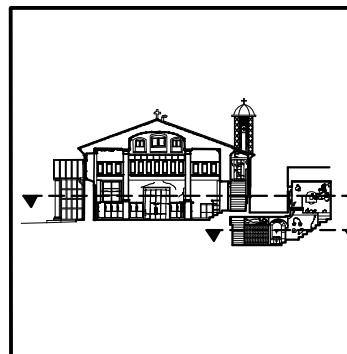
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

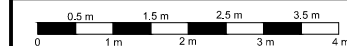
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

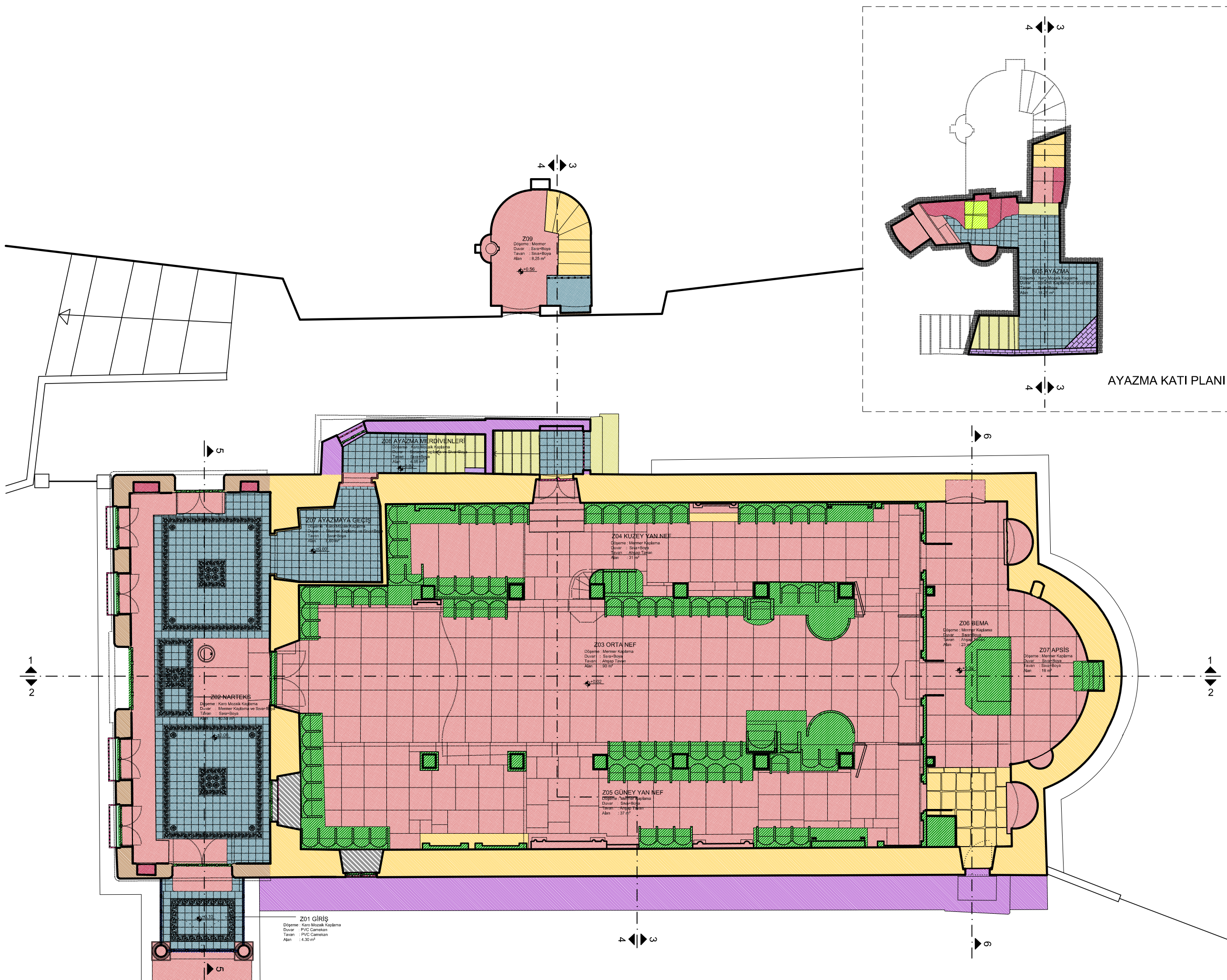
PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 24

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

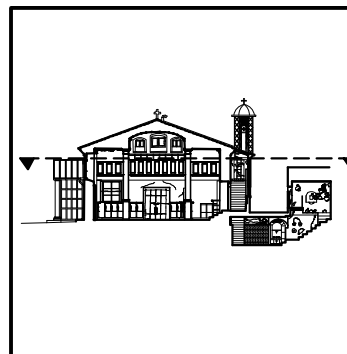
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

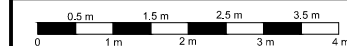
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

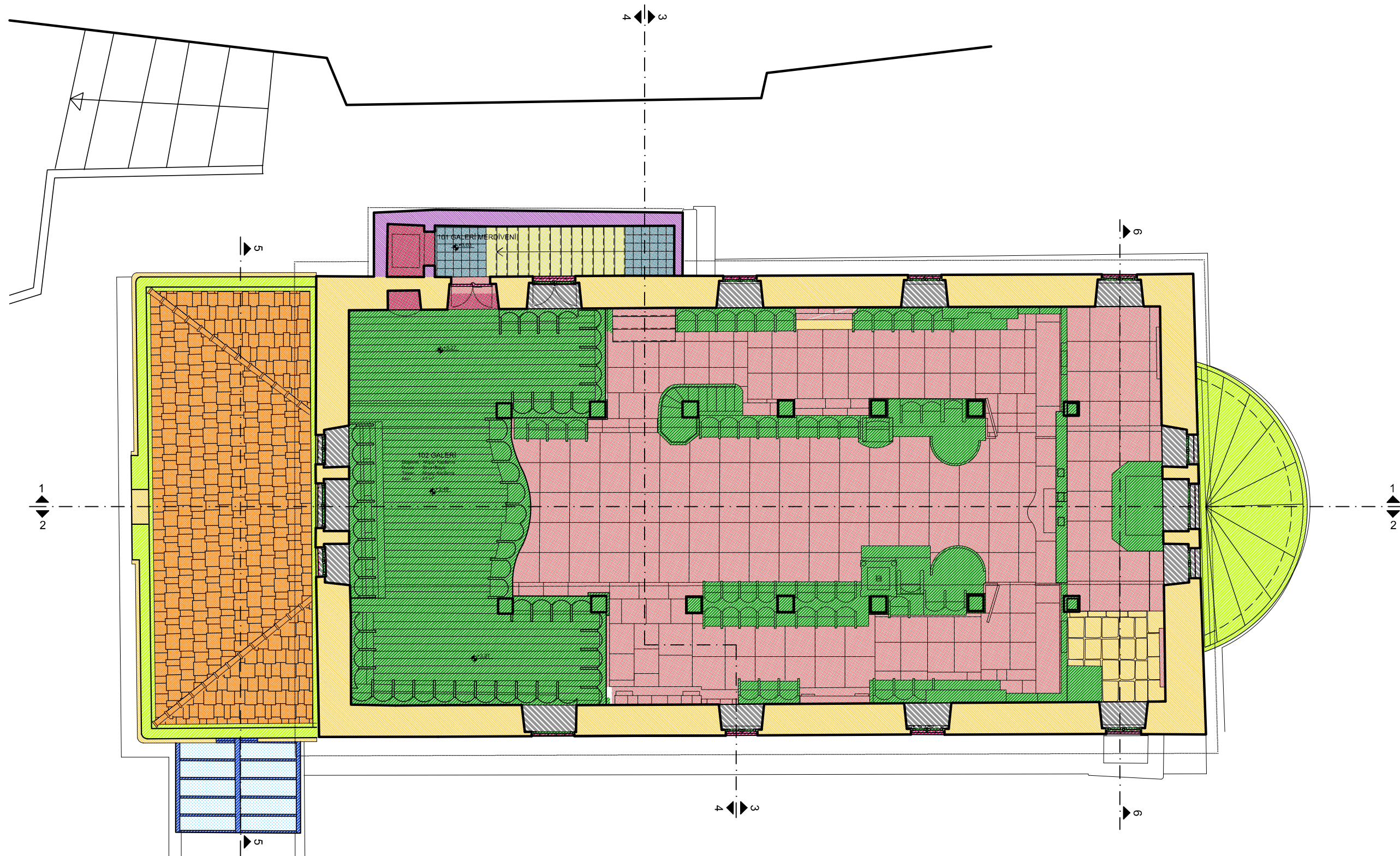
PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 25

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

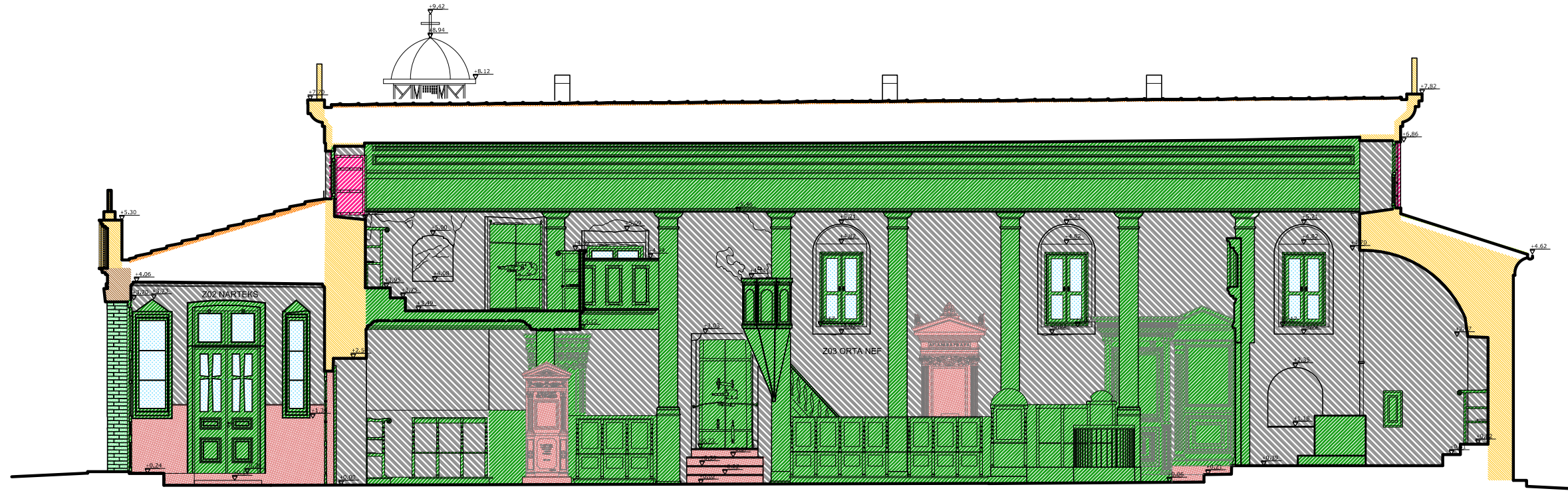
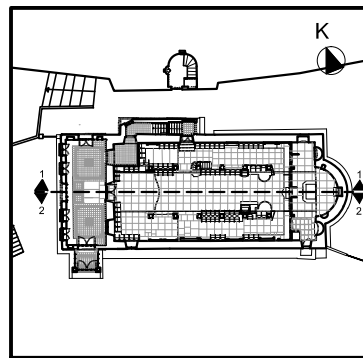
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

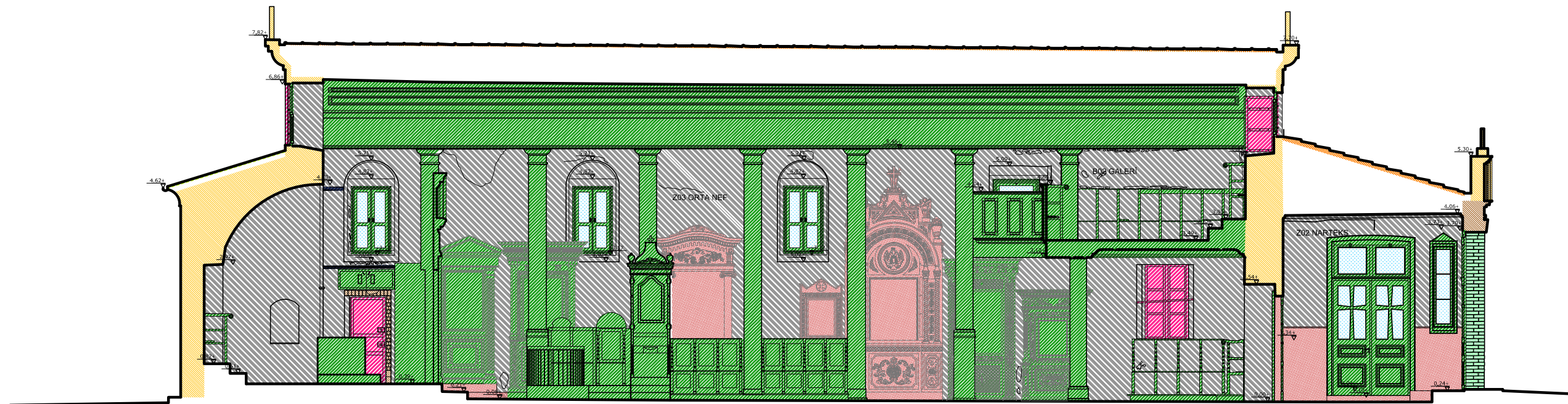
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

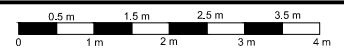
1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
1-1 KESİTİ
2-2 KESİTİ

PAFTA NO: 26

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

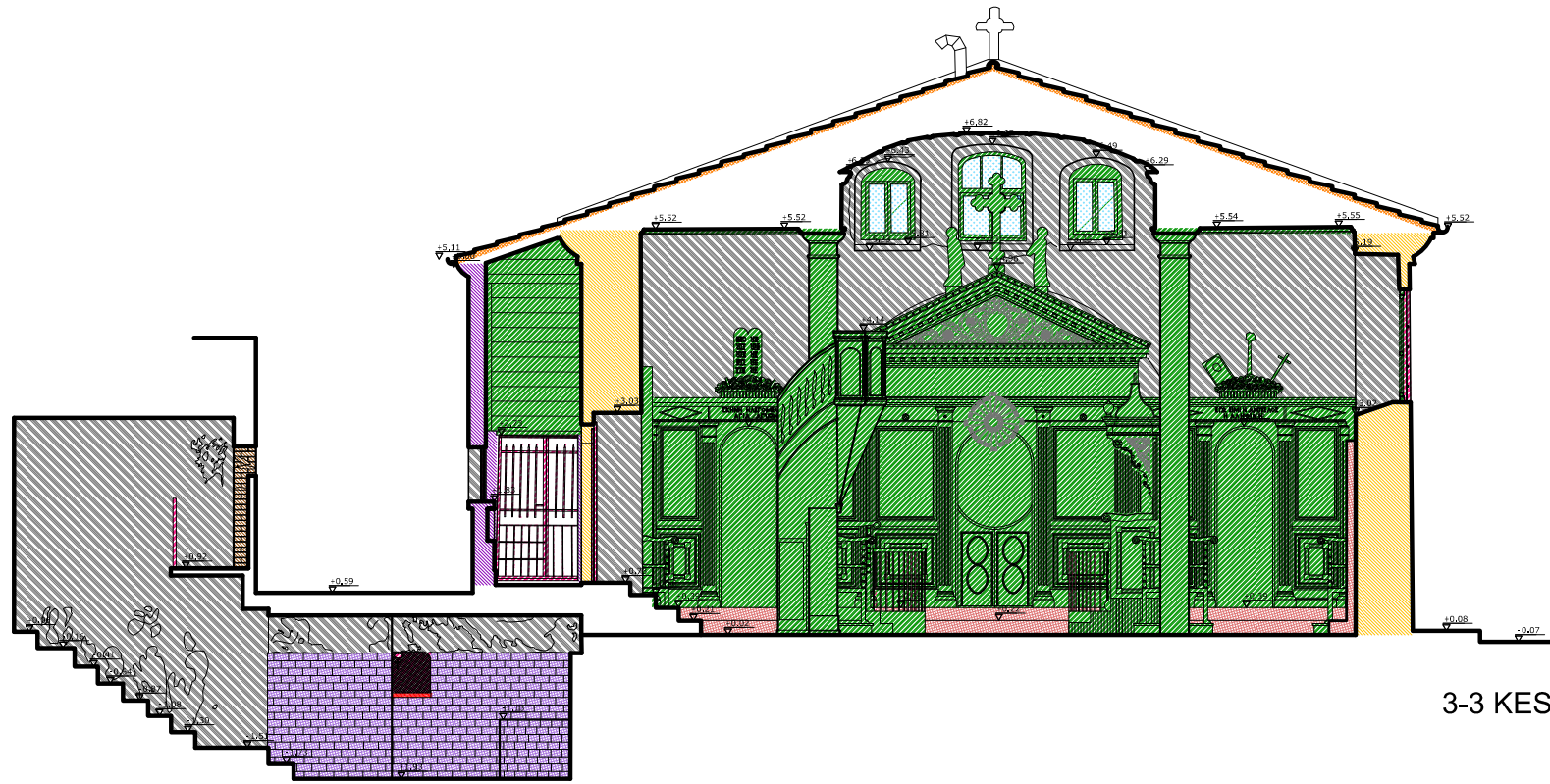

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

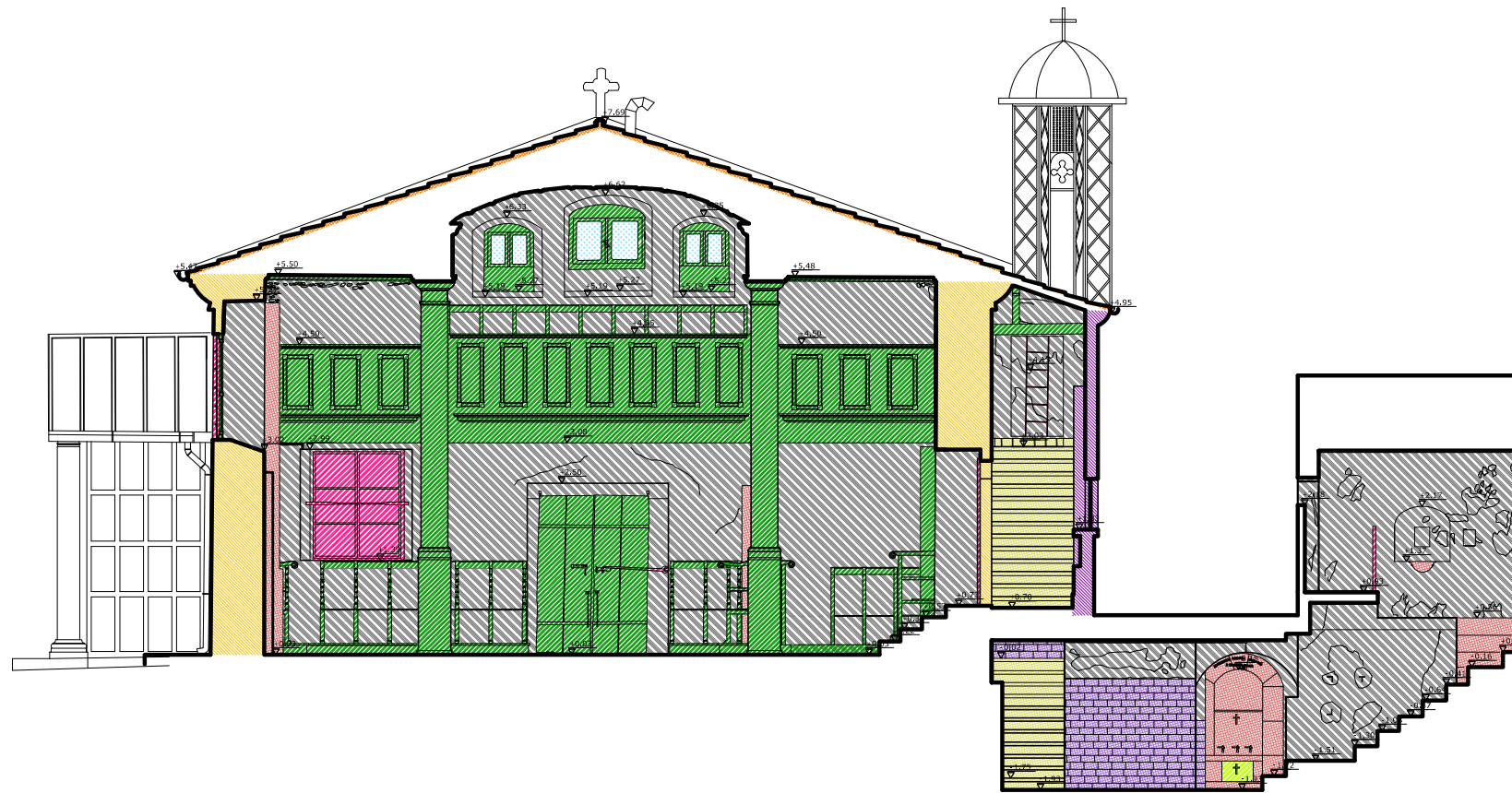
BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

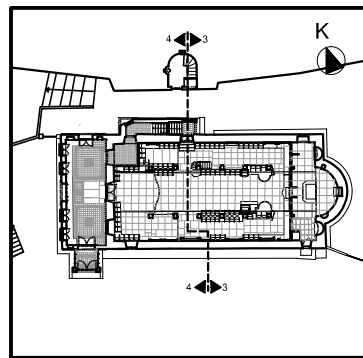

3-3 KESİTİ

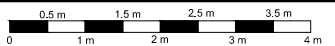
4-4 KESİTİ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
3-3 KESİTİ
4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 27

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

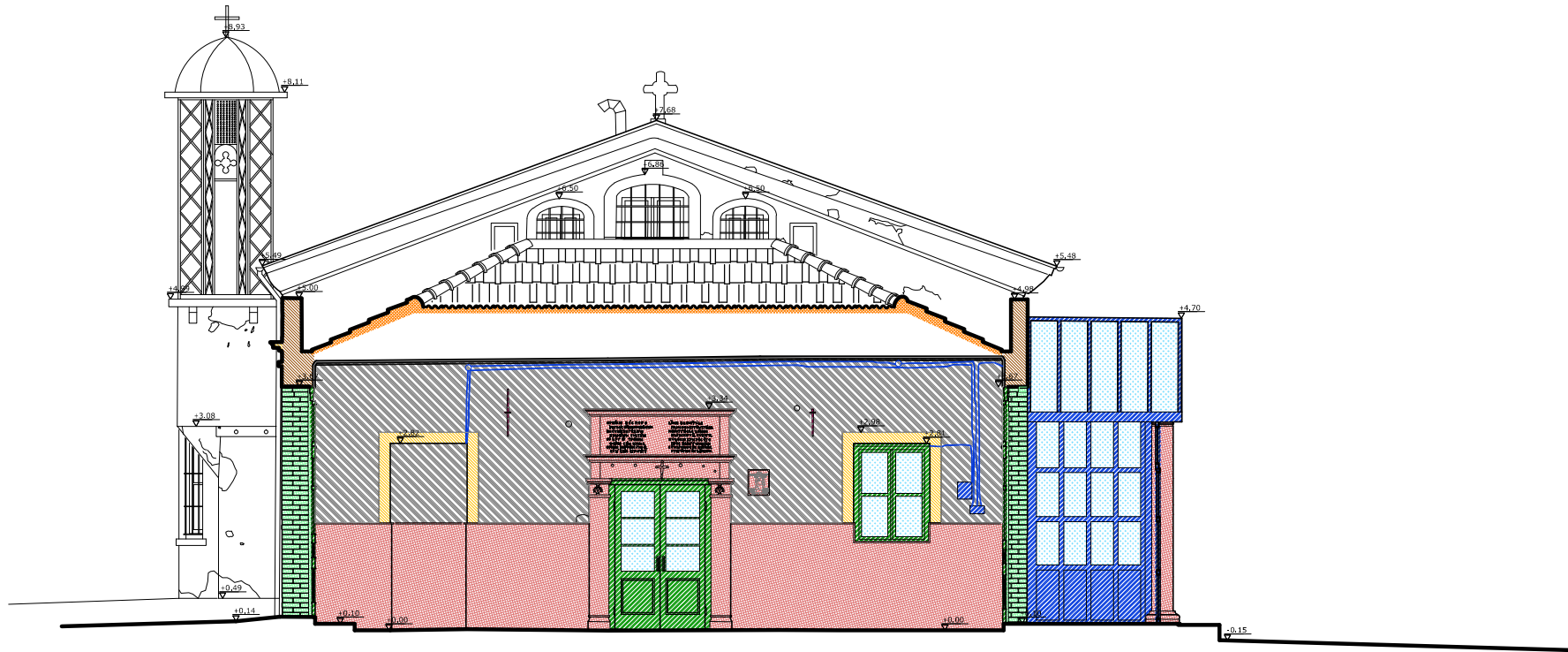
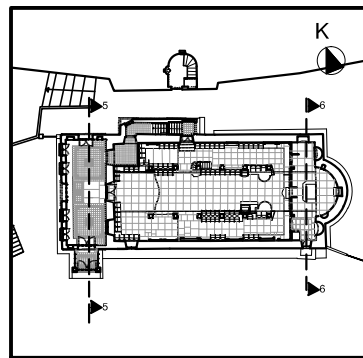
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

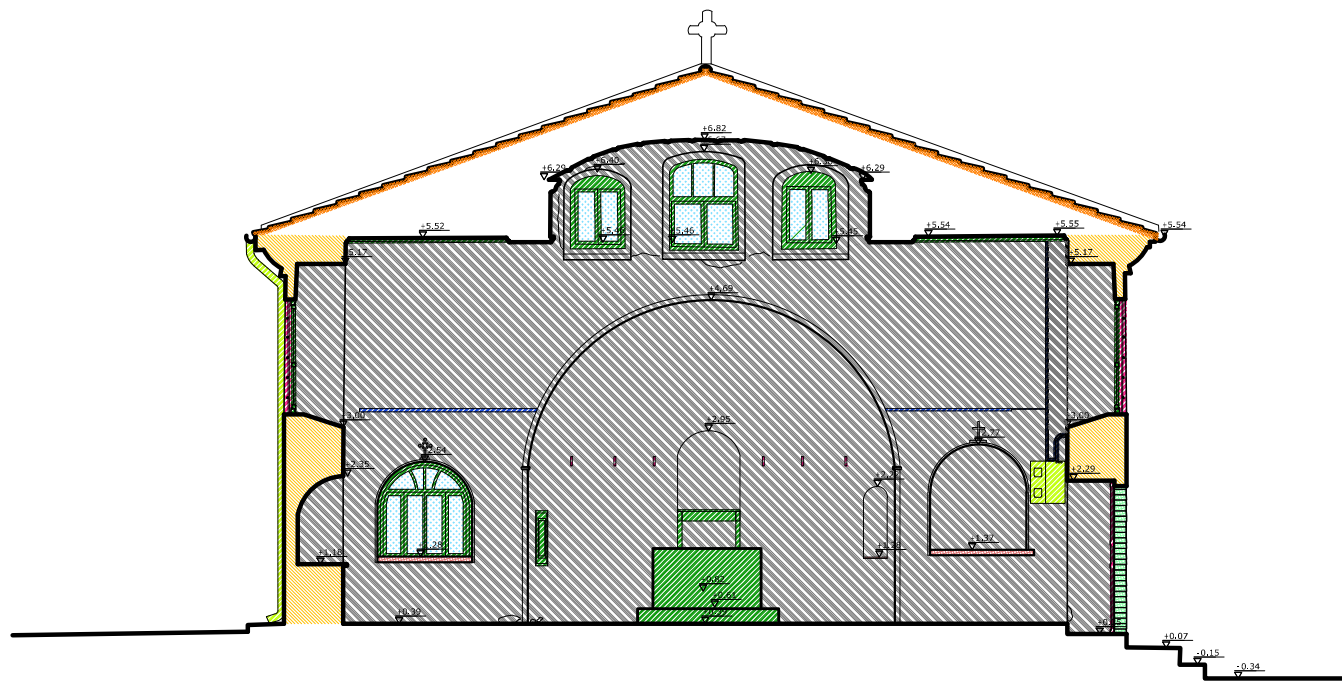
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

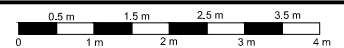
5-5 KESİTİ

6-6 KESİTİ

PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
5-5 KESİTİ
6-6 KESİTİ

PAFTA NO: 28

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

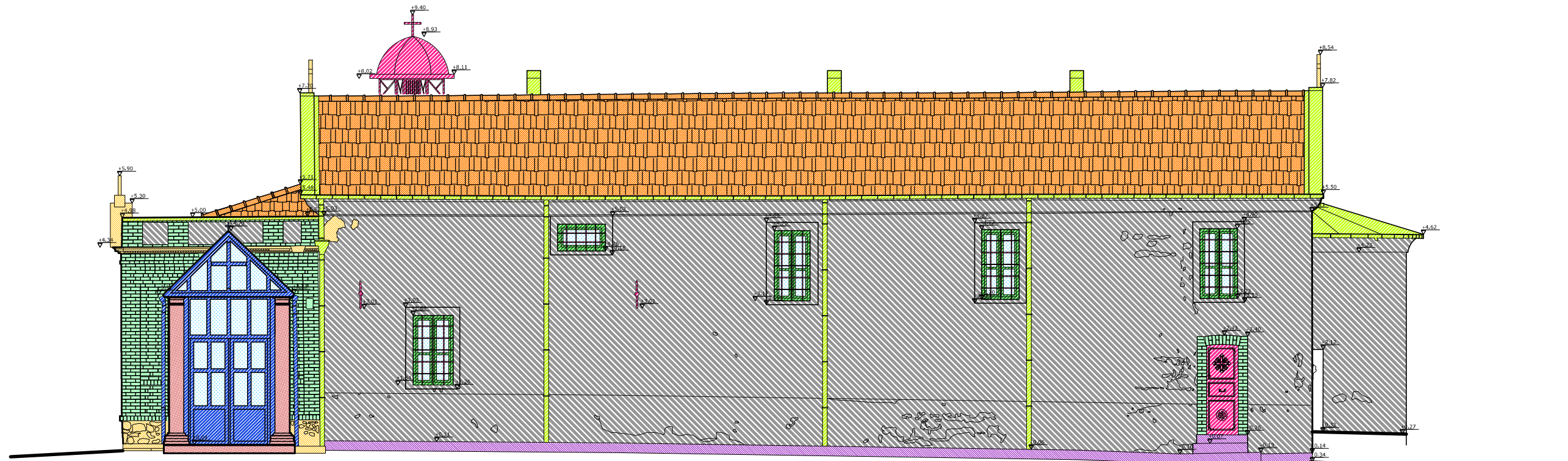
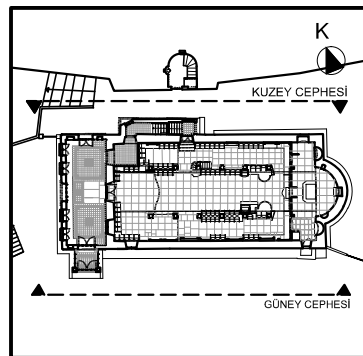
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

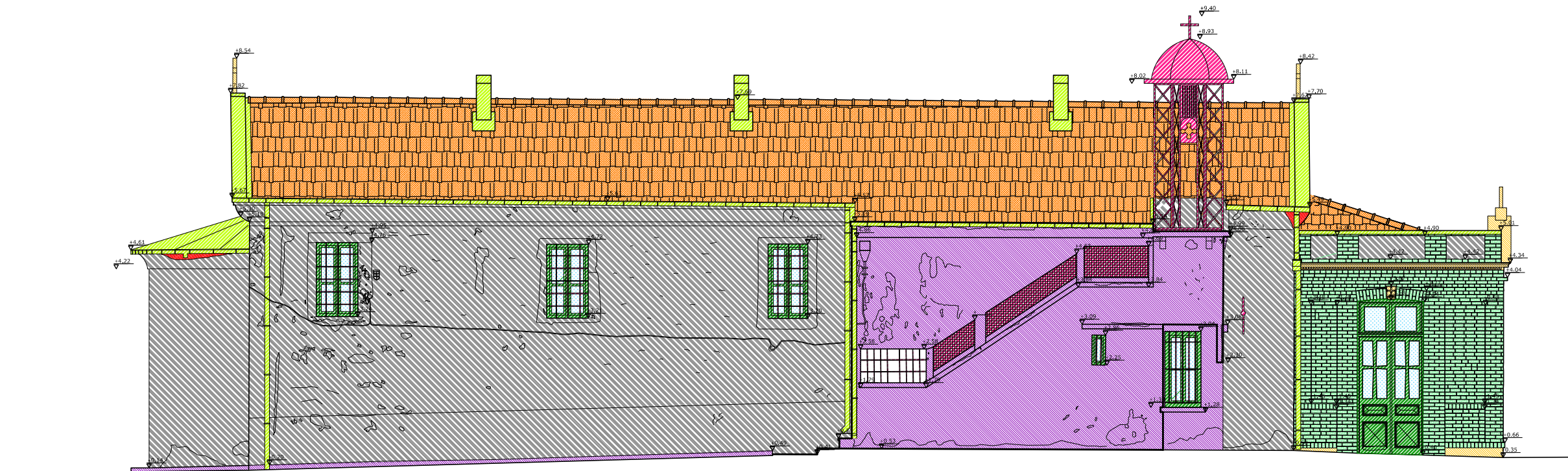
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

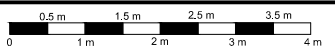
GÜNEY CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
GÜNEY CEPHESİ
KUZEY CEPHESİ

PAFTA NO: 29

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

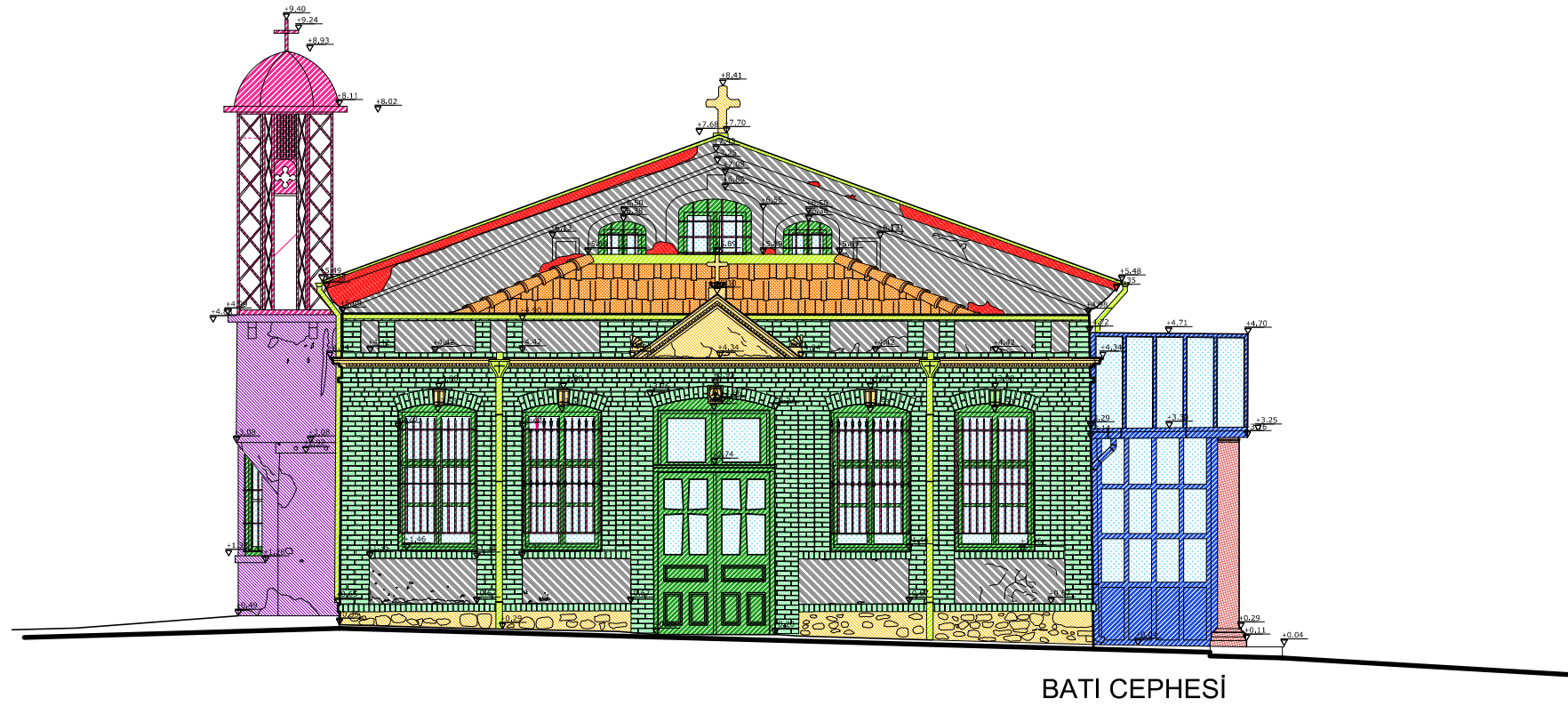
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

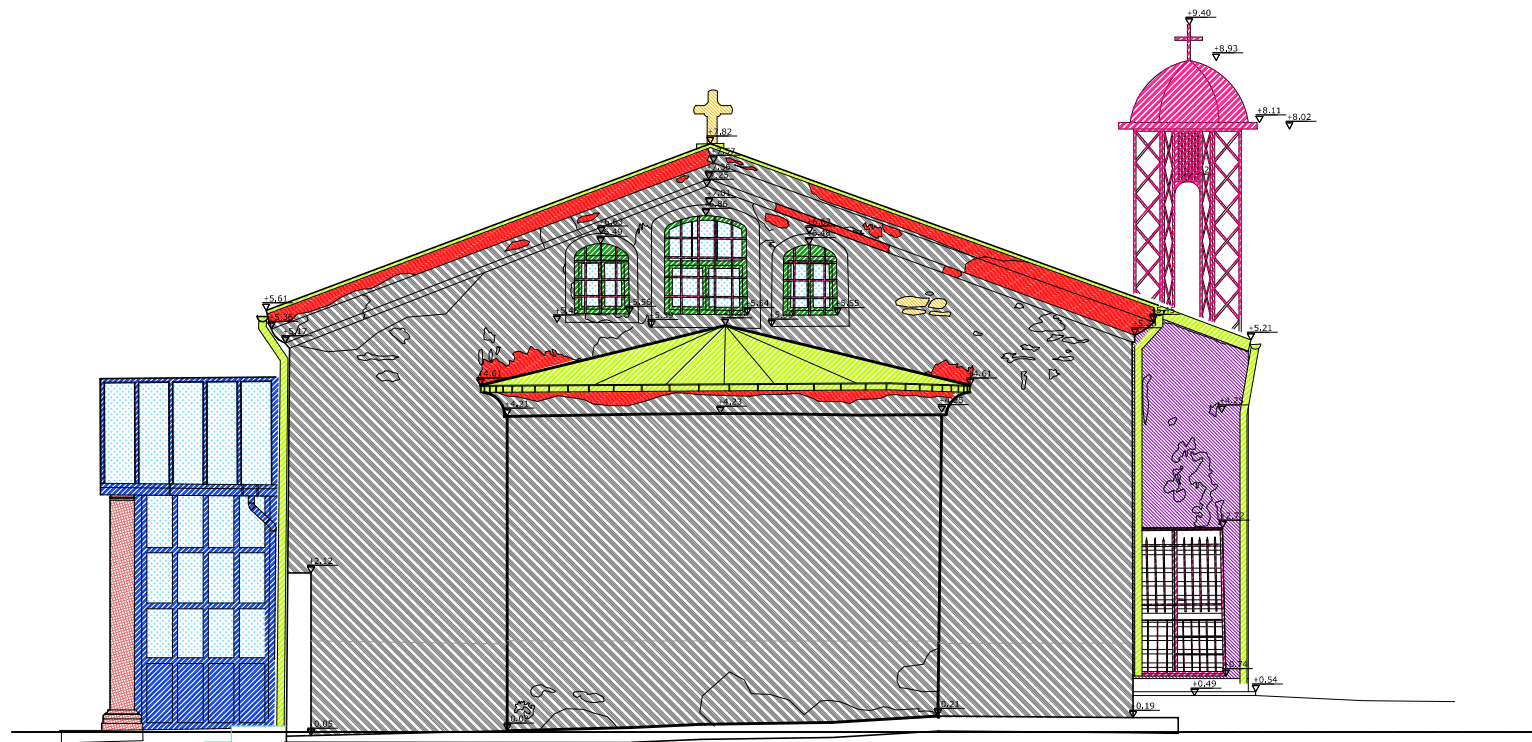
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

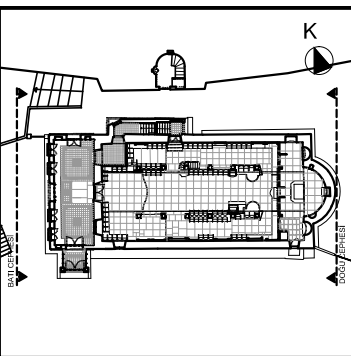
Taş	Tuğla
Betonarme	Cam
Ahşap	Demir
Kiremit	PVC
Çinko	Çimento Esaslı Malzeme
Sıva + Boya	Karo Mozaik Kaplama
Seramik	Dökme Mozaik Kaplama
Tuğla Kaplama	Mermer
Şap	

BATI CEPHESİ

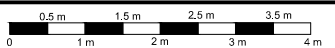

DOĞU CEPHESİ

PAFTA ADI: MALZEME ANALİZİ
BATI CEPHESİ
DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 30

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

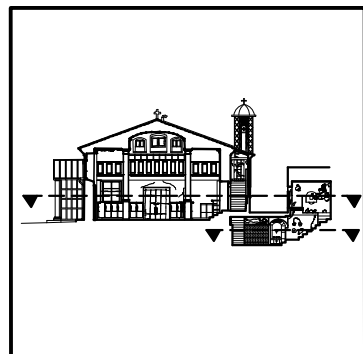
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

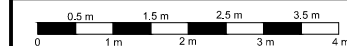
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Nem sorunu
- Sıva dökülmesi
- Çimento esaslı onarım
- Niteliksiz ek
- Yüzey aşınması
- Korozyon
- Bitkilendirme
- Ahşapta bozulma
- Yüzey kirliliği
- Yosunlanma
- Parça kopması
- Sıva çatlağı

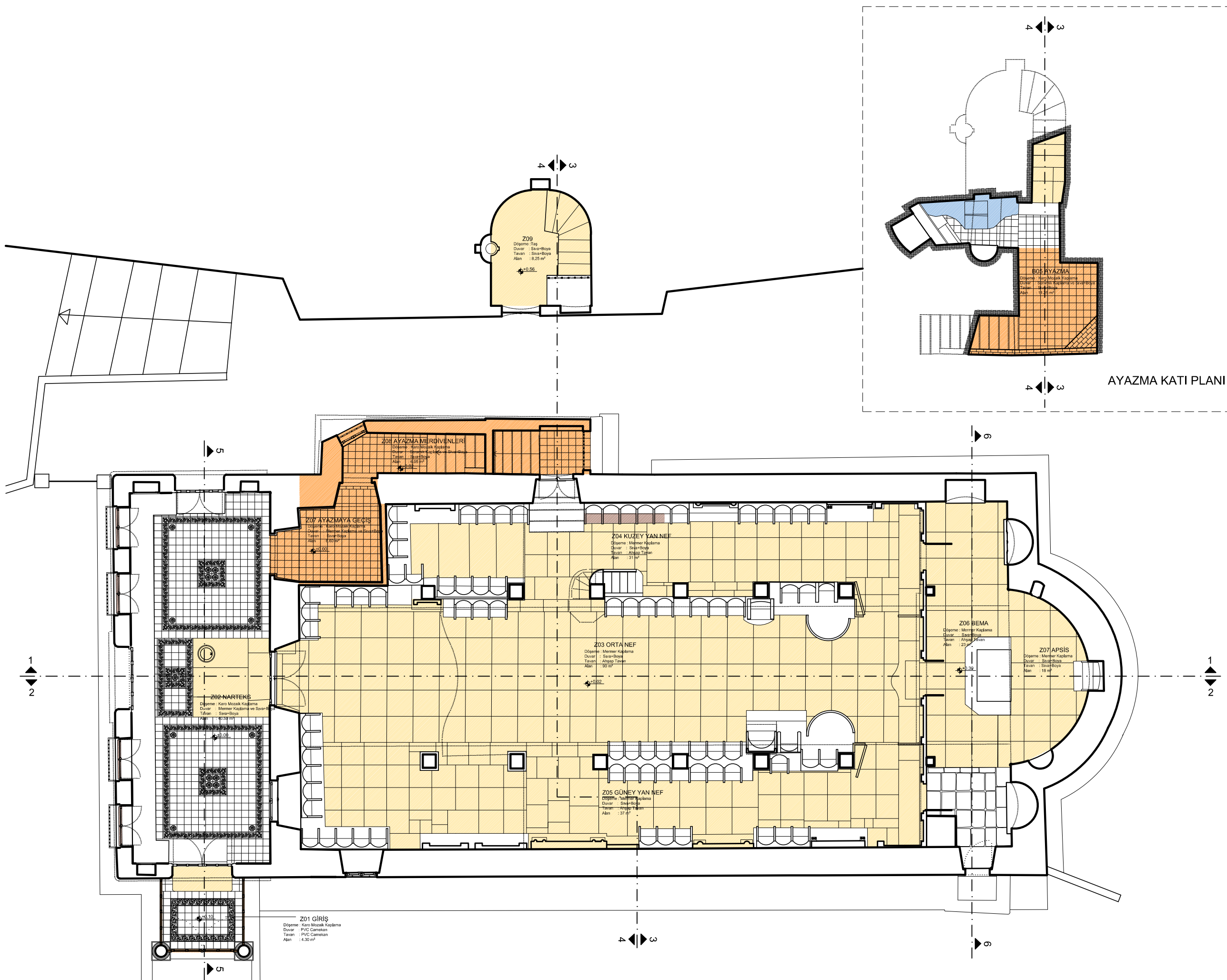
PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 31

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

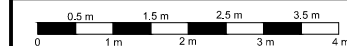
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

	Nem sorunu
	Sıva dökülmesi
	Çimento esaslı onarım
	Niteliksiz ek
	Yüzey aşınması
	Korozyon
	Bitkilendirme
	Ahşapta bozulma
	Yüzey kirliliği
	Yosunlanma
	Parça kopması
	Sıva çatlağı

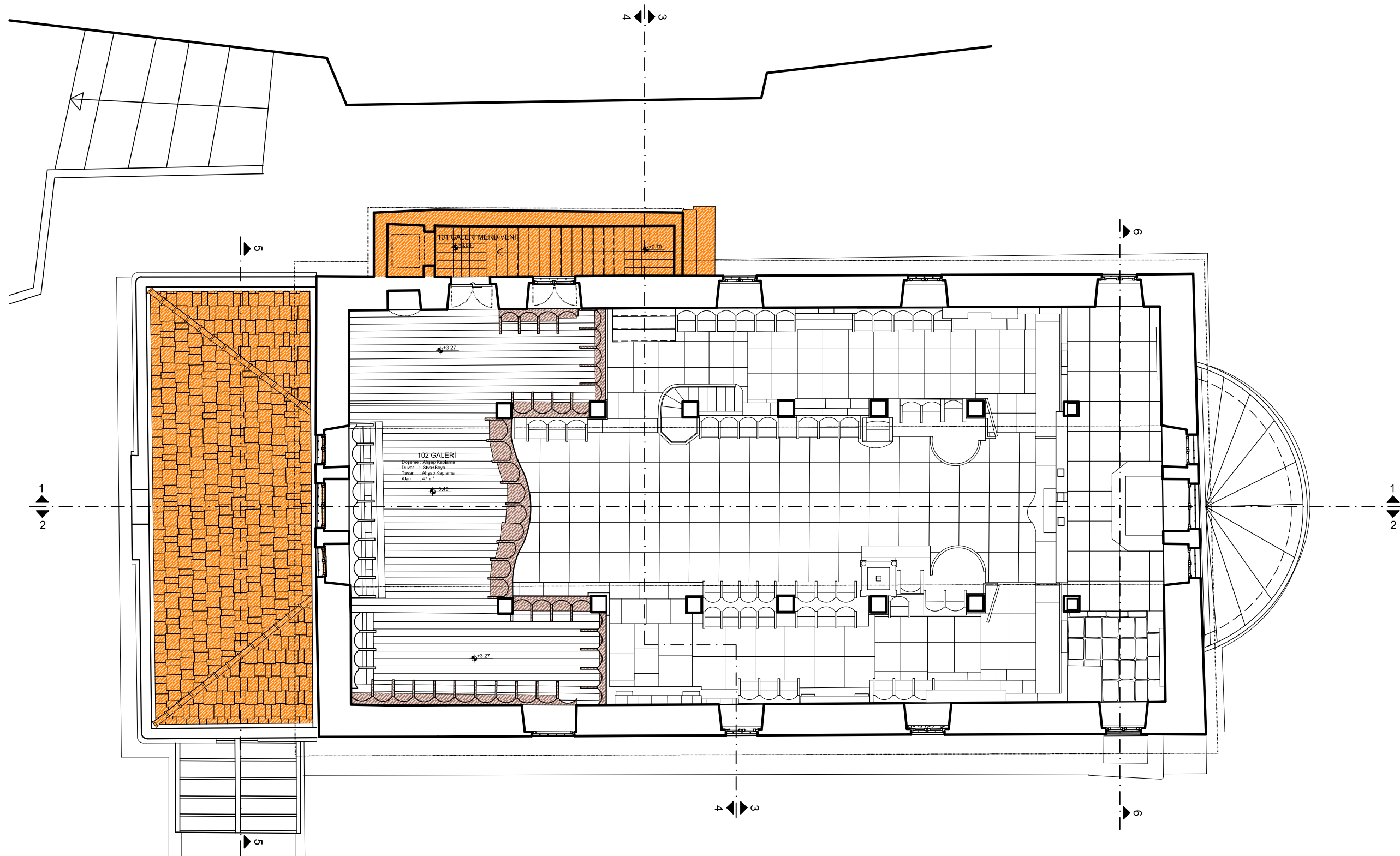
PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 32

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

AĞUSTOS 2013

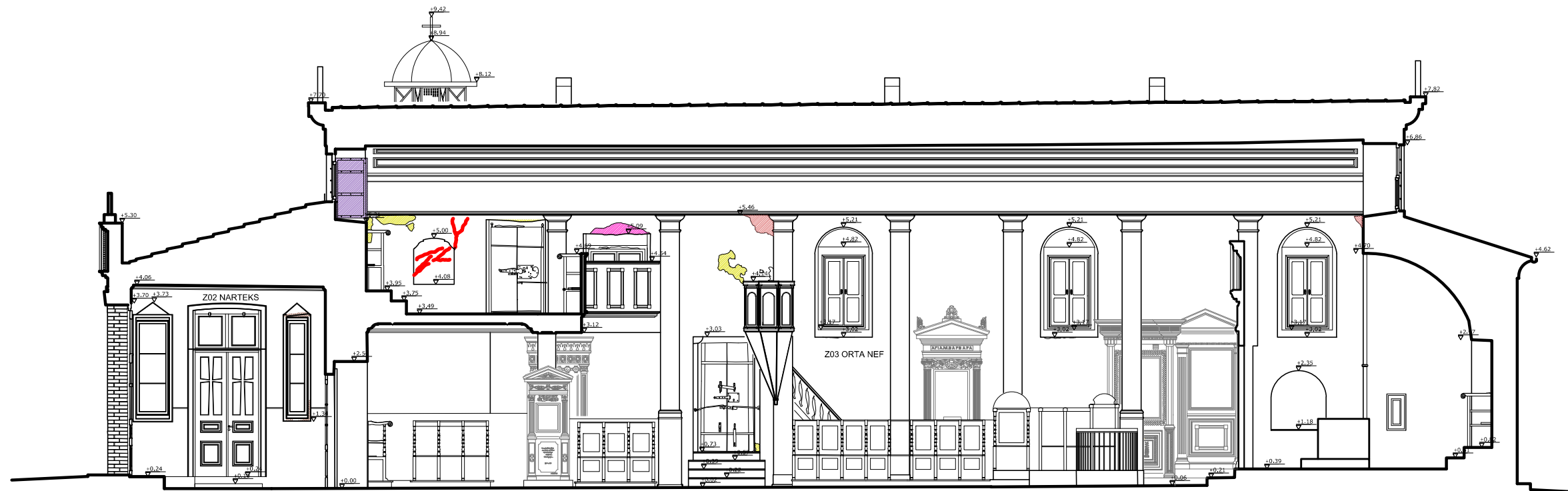
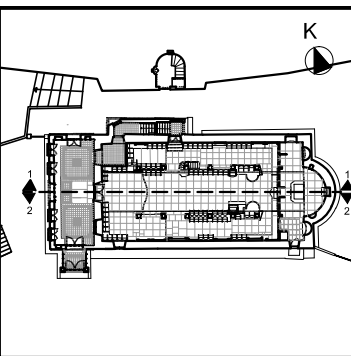
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Nem sorunu
- Sıva dökülmesi
- Çimento esaslı onarım
- Niteliksiz ek
- Yüzey aşınması
- Korozyon
- Bitkilendirme
- Ahşapta bozulma
- Yüzey kirliliği
- Yosunlanma
- Parça kopması
- Sıva çatlağı

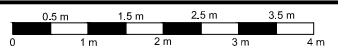
1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
1-1 KESİTİ
2-2 KESİTİ

PAFTA NO: 33

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

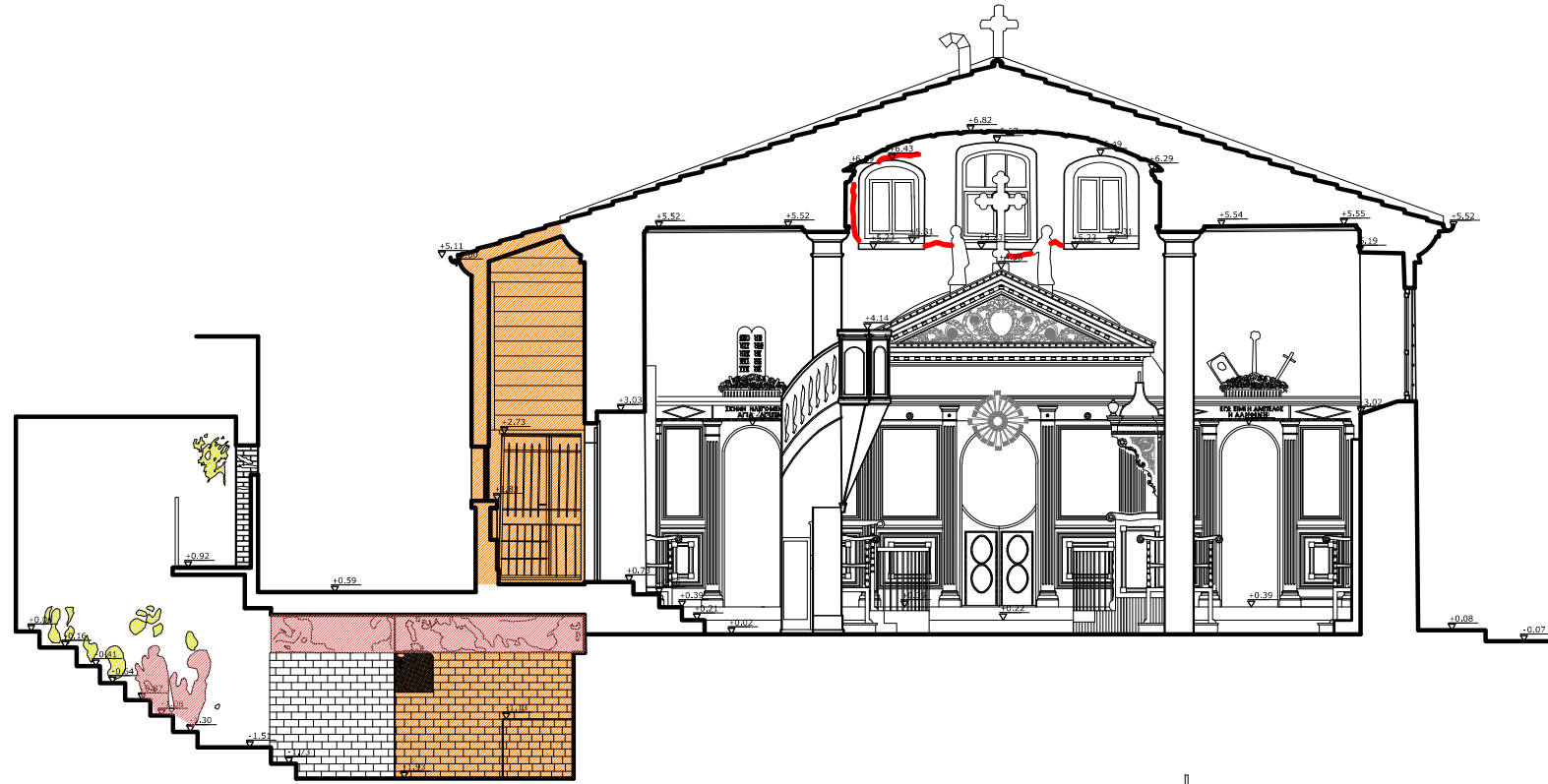
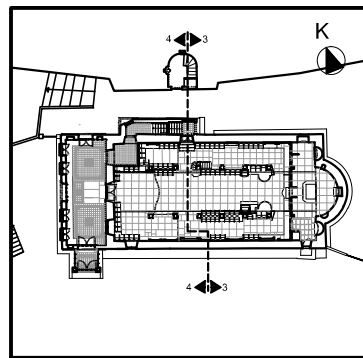
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

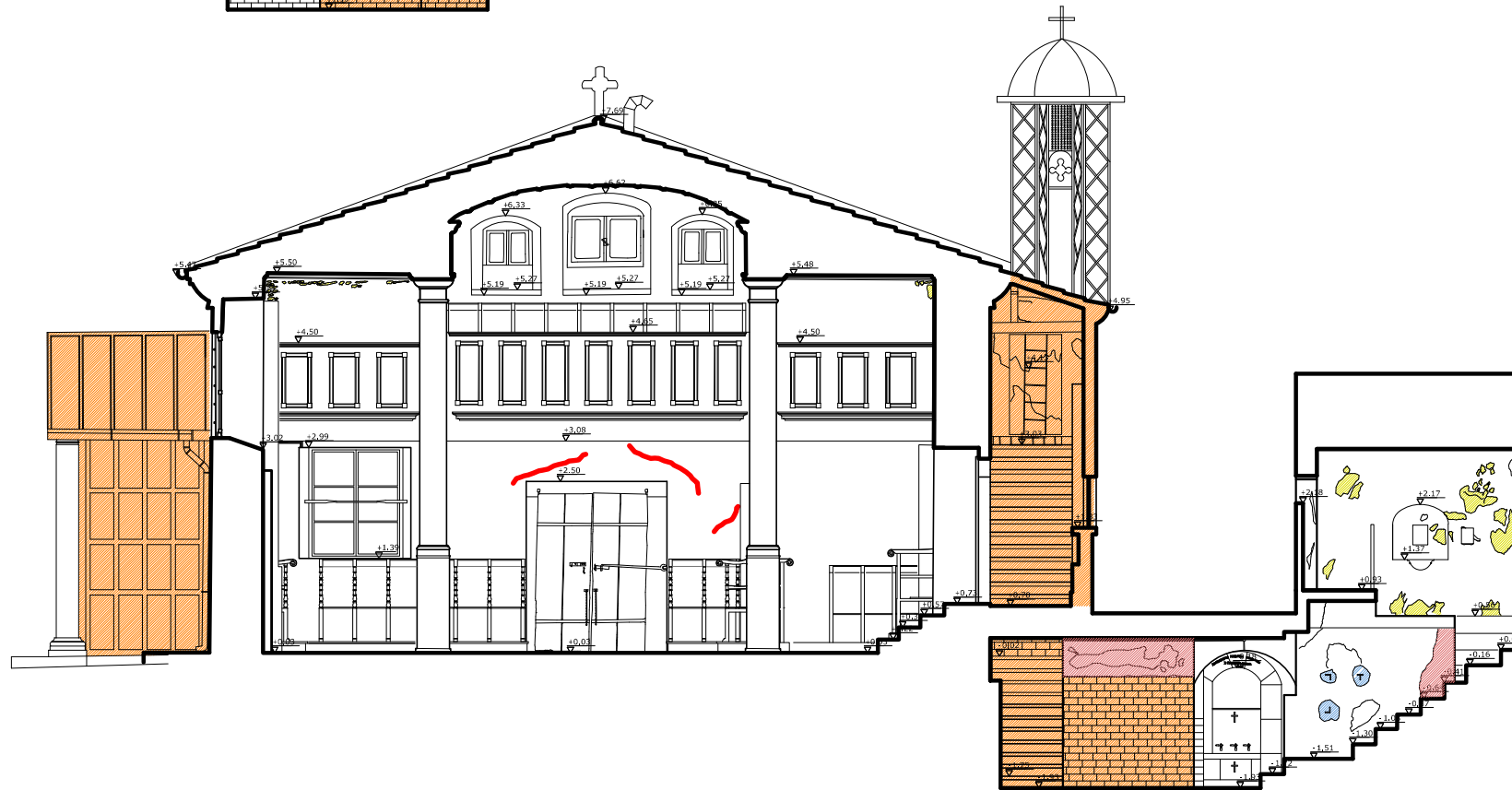
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Nem sorunu
- Sıva dökülmesi
- Çimento esaslı onarım
- Niteliksiz ek
- Yüzey aşınması
- Korozyon
- Bitkilendirme
- Ahşapta bozulma
- Yüzey kirliliği
- Yosunlanma
- Parça kopması
- Sıva çatlağı

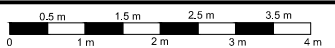
3-3 KESİTİ

4-4 KESİTİ

PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
3-3 KESİTİ
4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 34

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

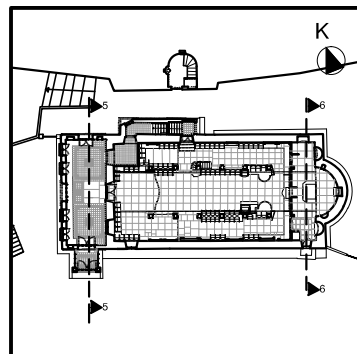
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

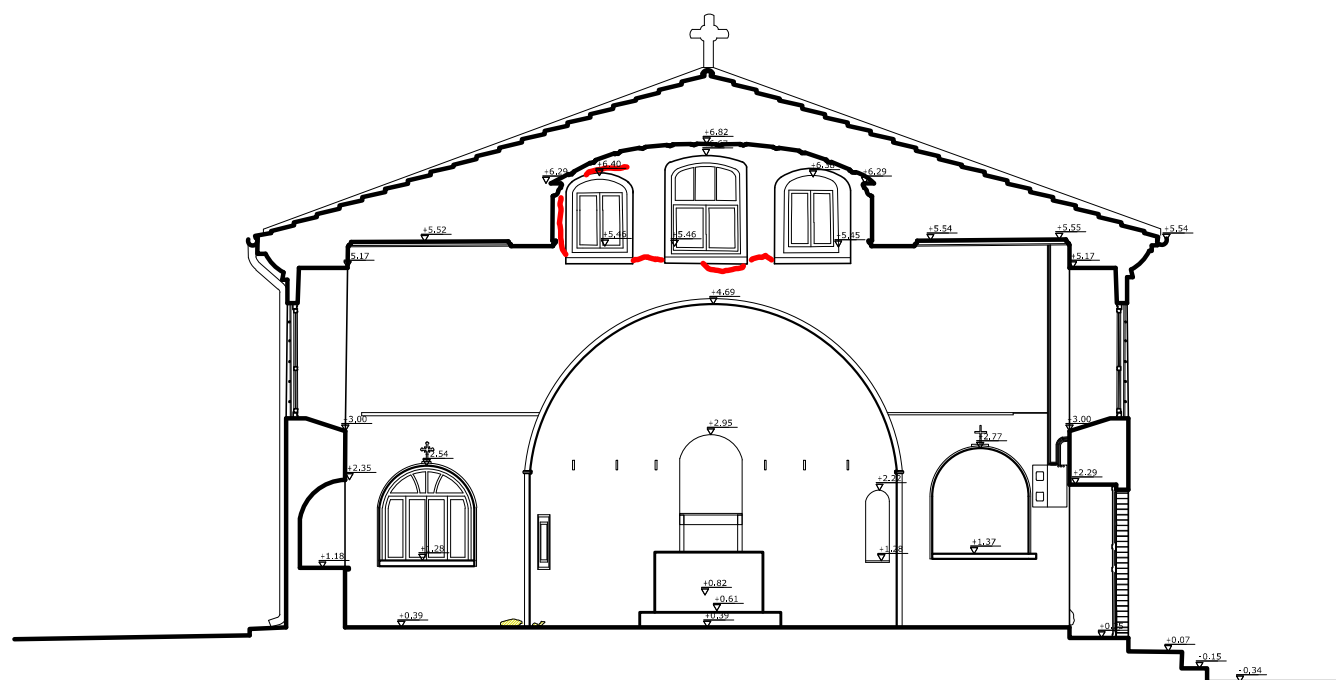
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

	Nem sorunu
	Sıva dökülmesi
	Çimento esaslı onarım
	Niteliksiz ek
	Yüzey aşınması
	Korozyon
	Bitkillenme
	Ahşapta bozulma
	Yüzey kirliliği
	Yosunlanma
	Parça kopması
	Sıva çatlağı

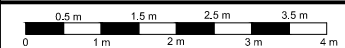
5-5 KESİTİ

6-6 KESİTİ

PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
5-5 KESİTİ
6-6 KESİTİ

PAFTA NO: 35

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

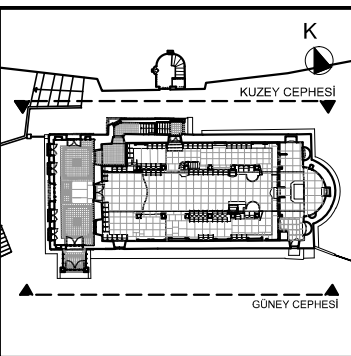
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

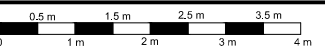
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Nem sorunu
- Sıva dökülmesi
- Çimento esaslı onarım
- Niteliksiz ek
- Yüzey aşınması
- Korozyon
- Bitkilendirme
- Ahşapta bozulma
- Yüzey kirliliği
- Yosunlanma
- Parça kopması
- Sıva çatlağı

PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
GÜNEY CEPHESİ
KUZEY CEPHESİ

PAFTA NO: 36

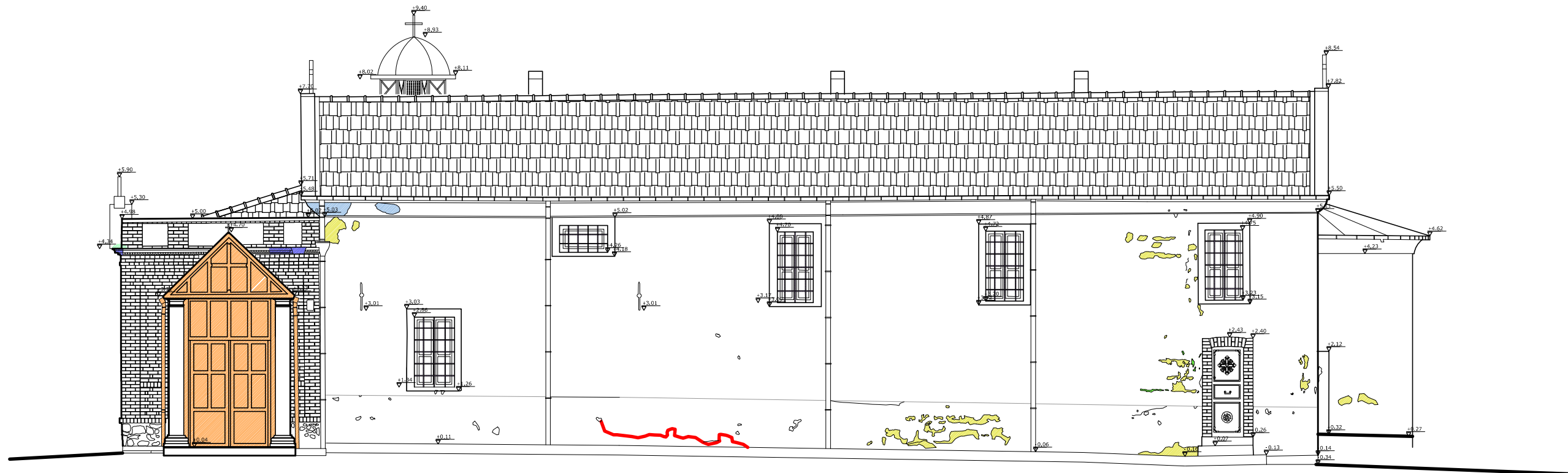

RÖLÖVE

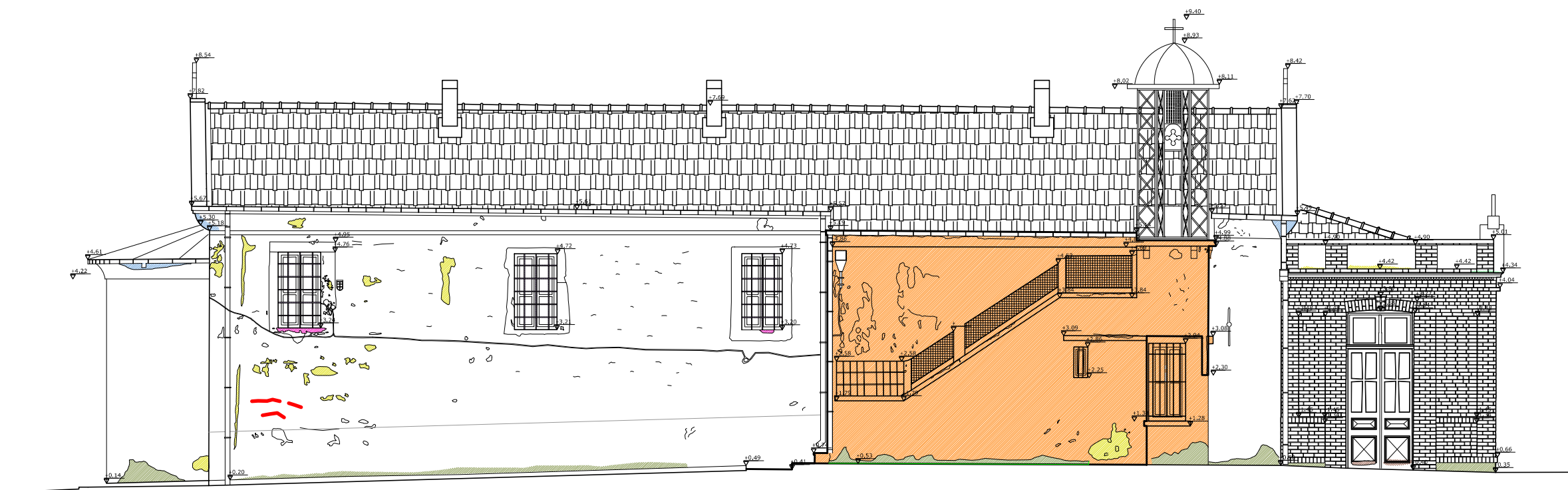
RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

GÜNEY CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

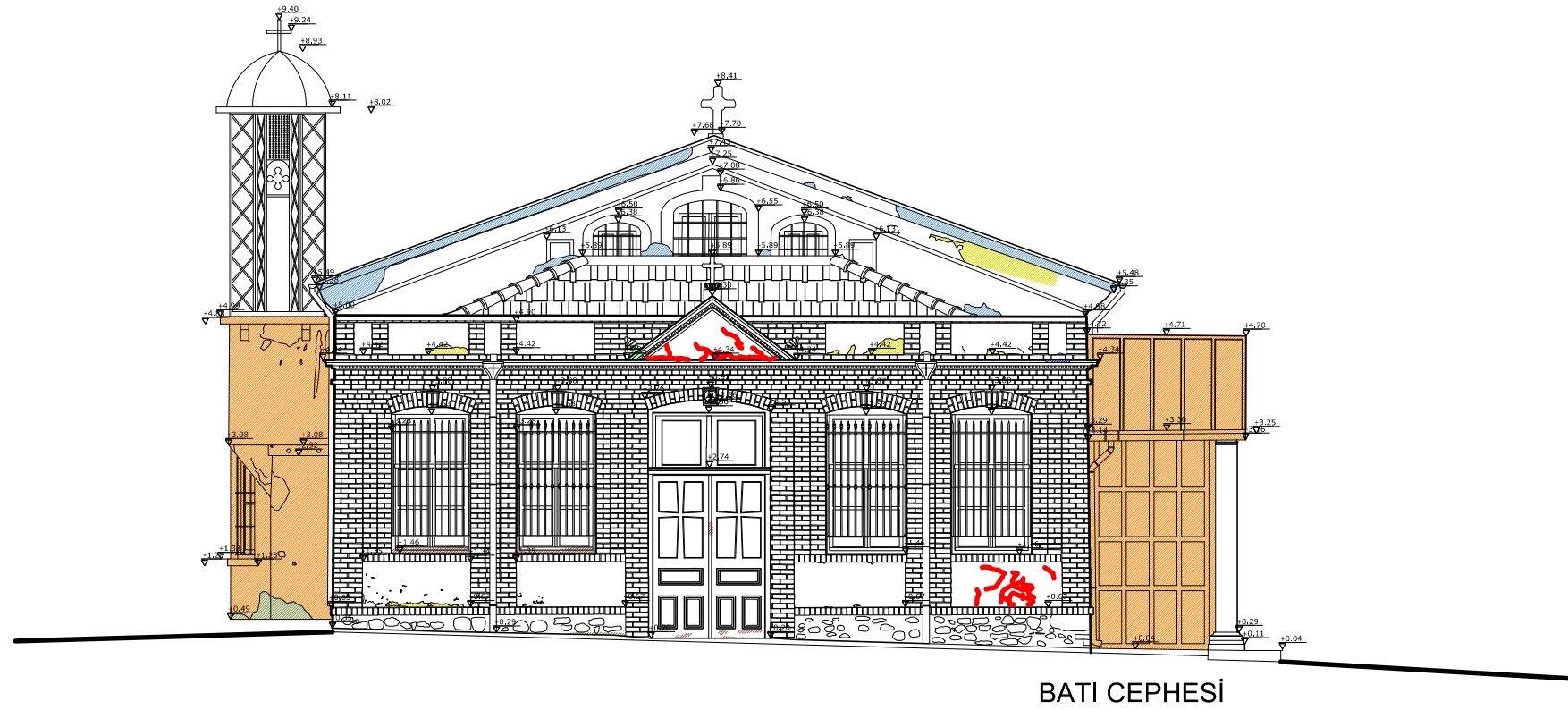
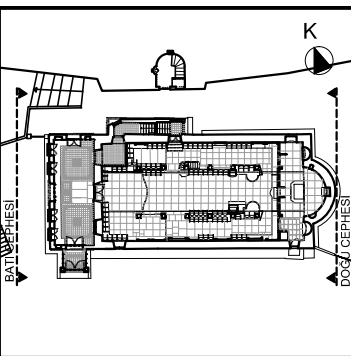
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

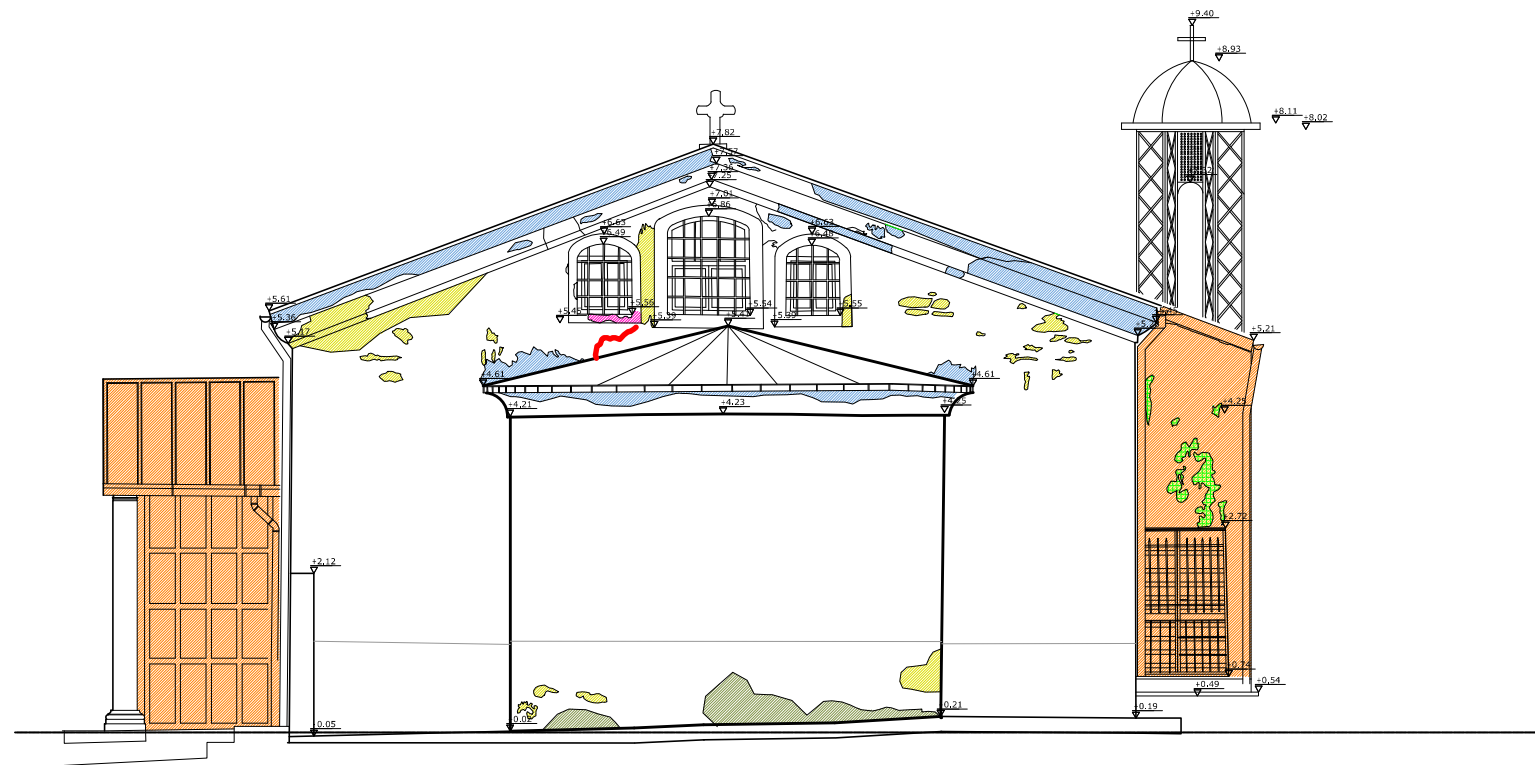
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Nem sorunu
- Sıva dökülmesi
- Çimento esaslı onarım
- Niteliksiz ek
- Yüzey aşınması
- Korozyon
- Bitkilendirme
- Ahşapta bozulma
- Yüzey kirliliği
- Yosunlanma
- Parça kopması
- Sıva çatlağı

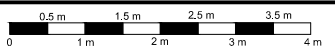
BATI CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

PAFTA ADI: HASAR ANALİZİ
BATI CEPHESİ
DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 37

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

AĞUSTOS 2013

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

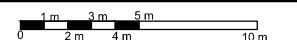
BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI
(2.DÖNEM)

PAFTA NO: 38

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

* 1. DÖNEME AİT ÇEVRE VERİLERİ YETERSİZ OLDUĞUNDAN VAZİYET PLANI YAPILAMAMIŞTIR.
VAZİYET PLANI 2. DÖNEMİ GÖSTERMEKTEDİR.

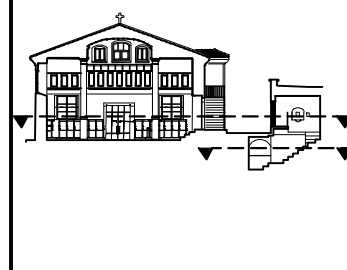
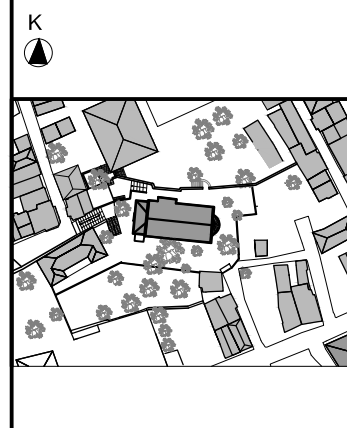

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

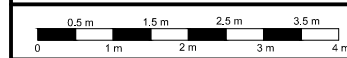
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

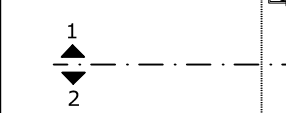
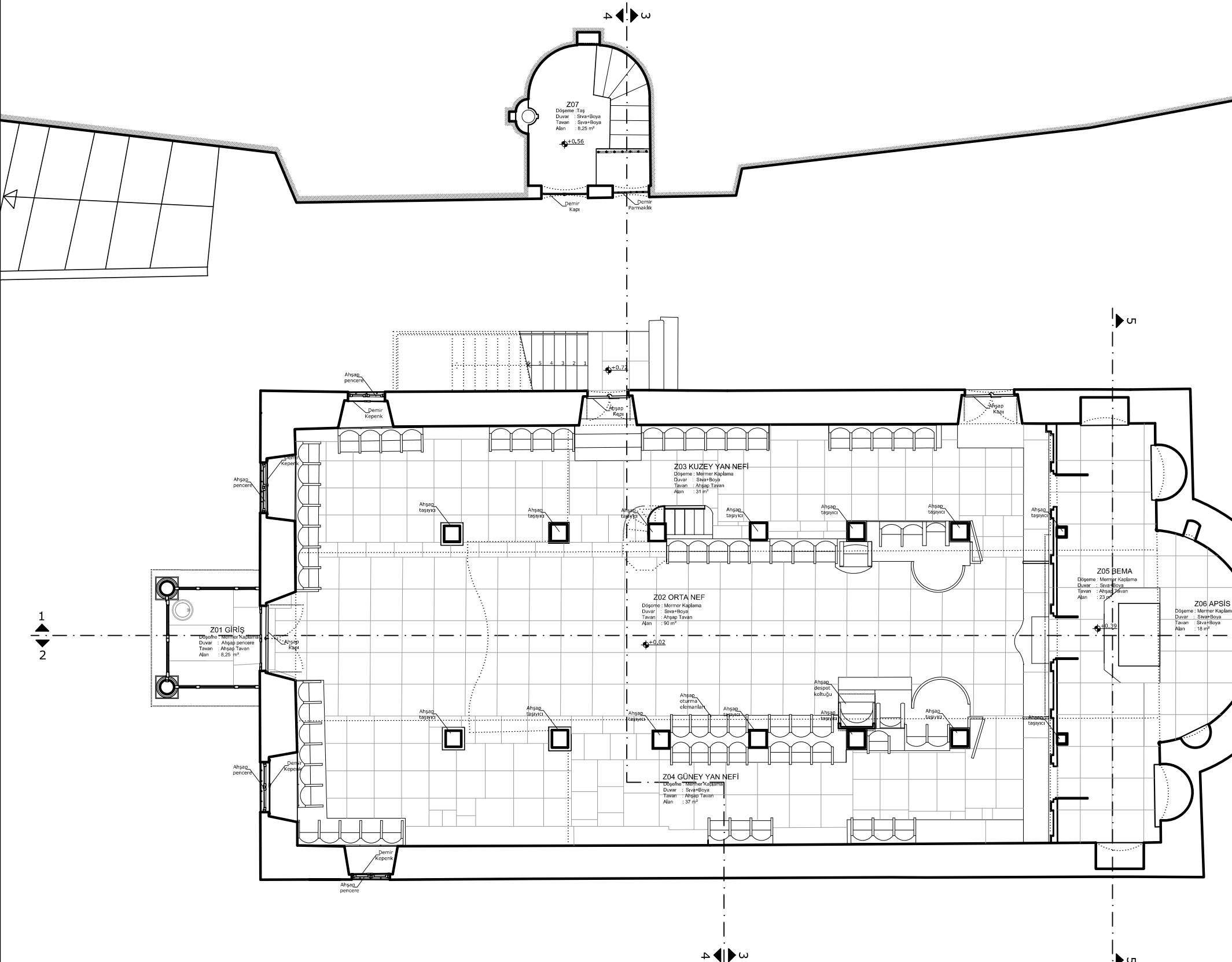
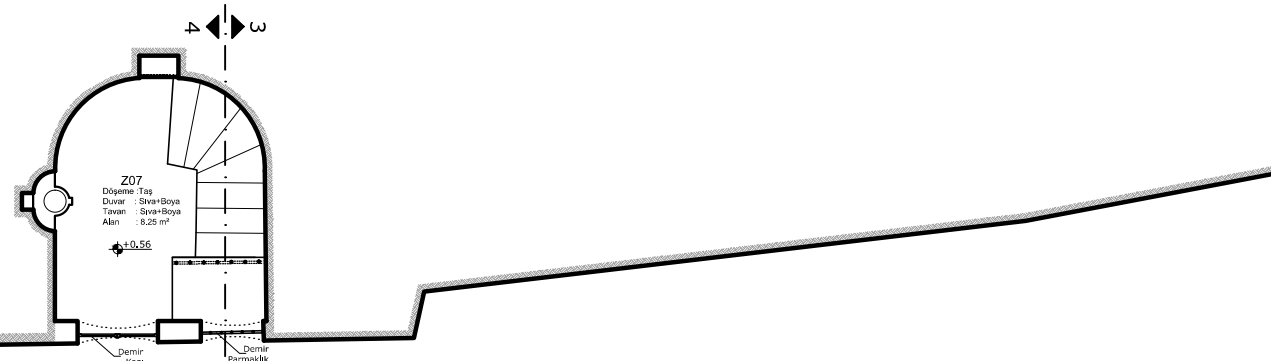
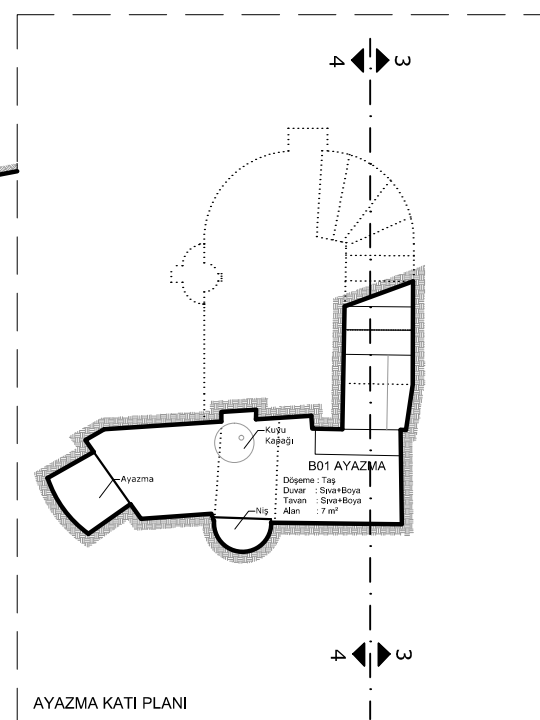
PAFTA ADI:
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 39

RÖLÖVE	
RESTİTÜSYON	
RESTORASYON	

ARALIK 2013

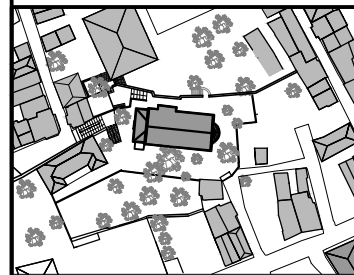
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

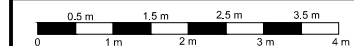
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: ÇATI PLANI

PAFTA NO: 41

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

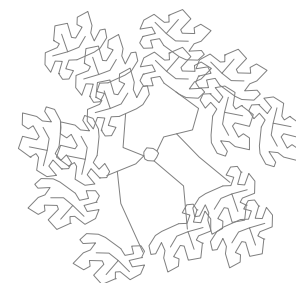
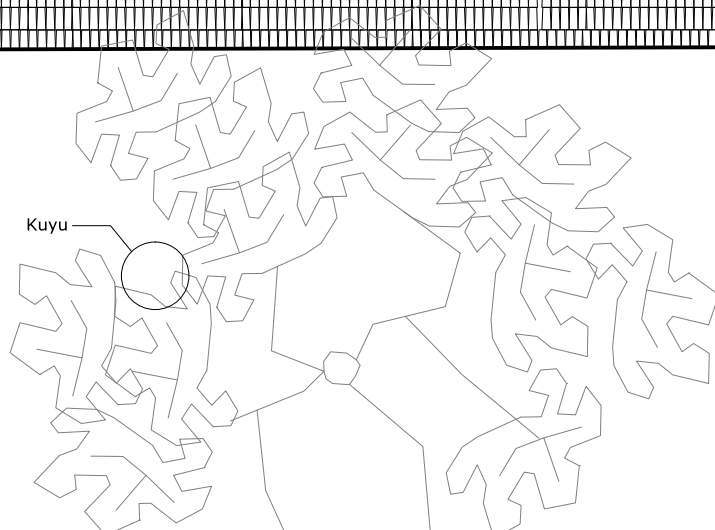
GİRİŞ

Alaturka
Kiremit

Alaturka
Kiremit

Kuyu

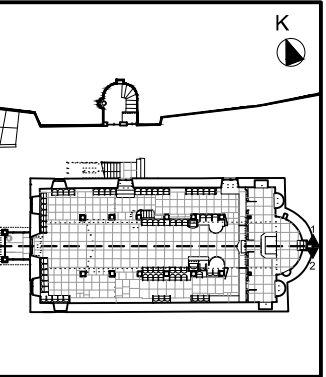
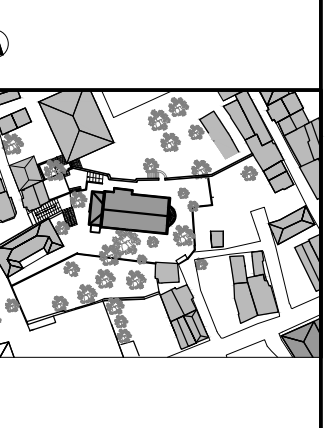

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

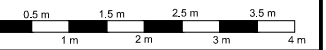
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: 1-1 KESİTİ
2-2 KESİTİ

PAFTA NO: 42

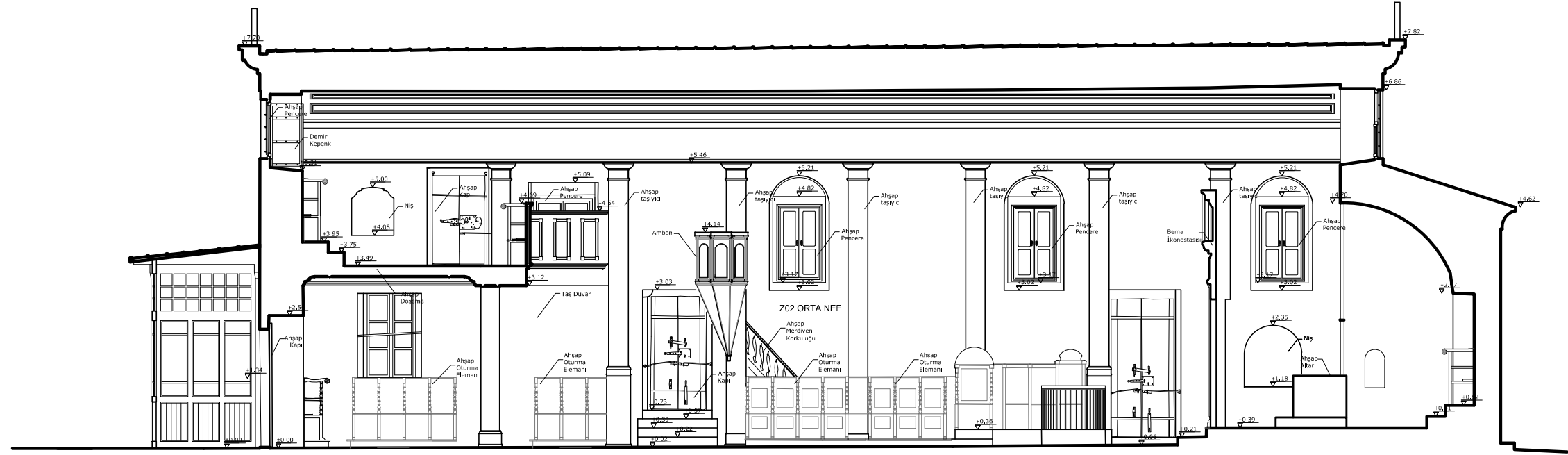

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

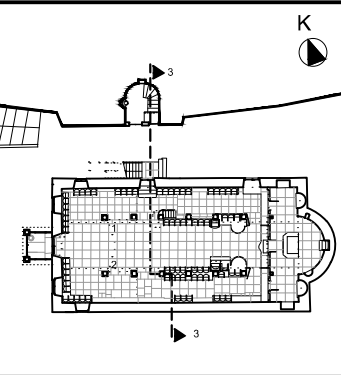
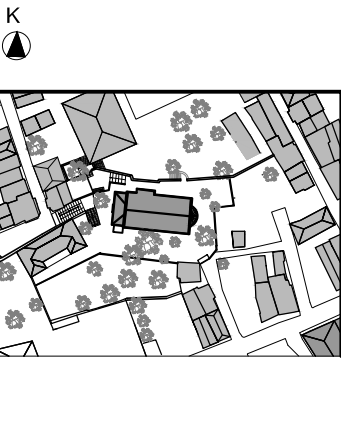

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

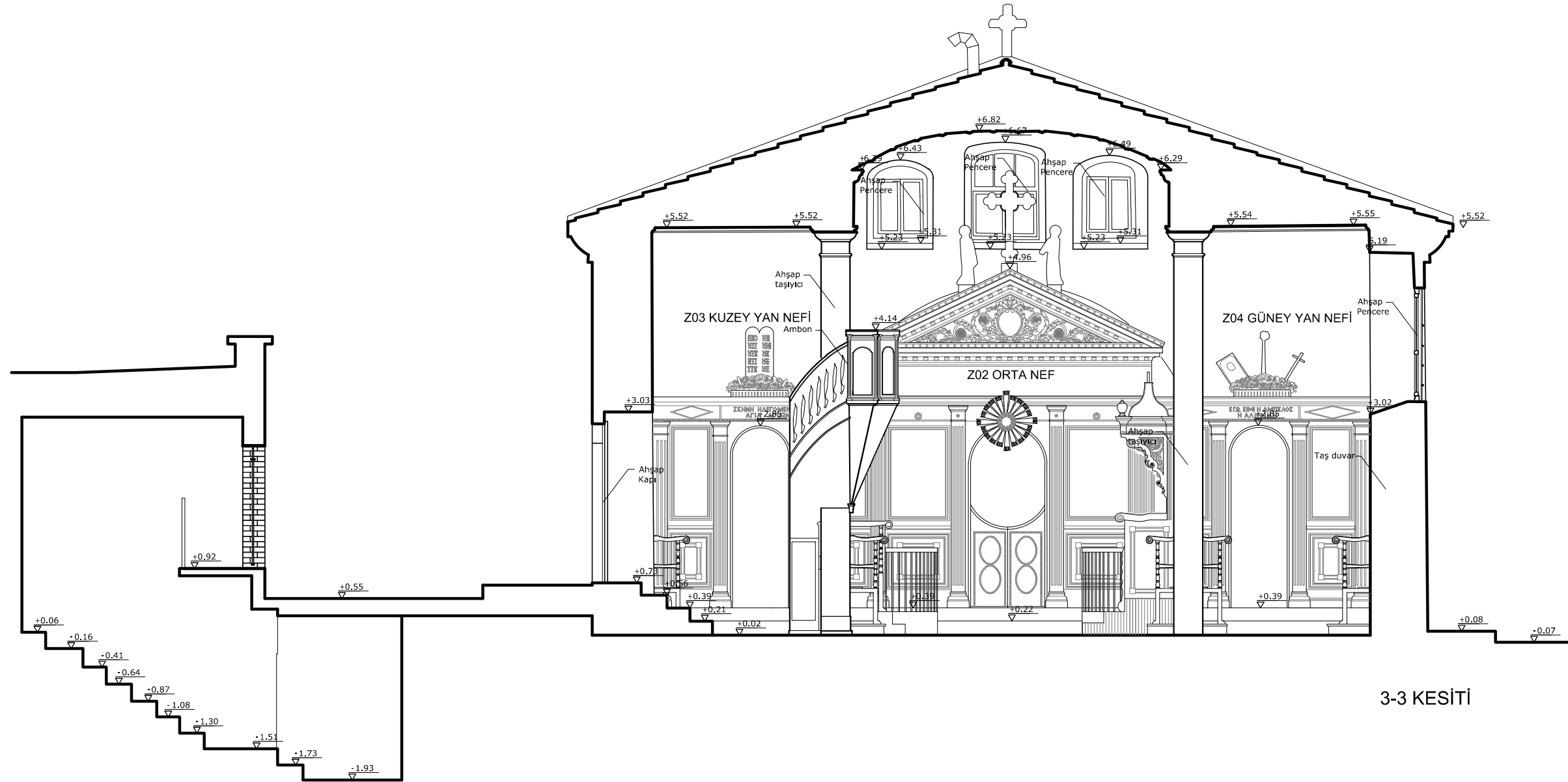
BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

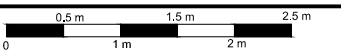

3-3 KESİTİ

PAFTA ADI: 3-3 KESİTİ

PAFTA NO: 43

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ARALIK 2013

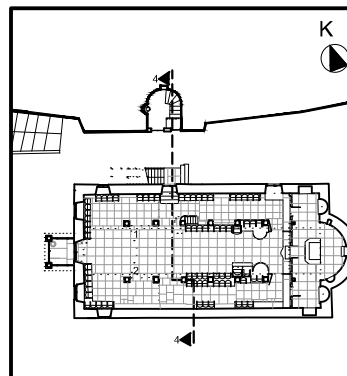
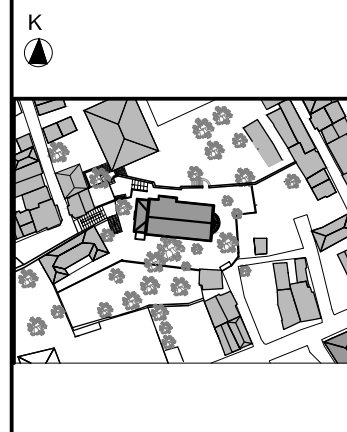

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

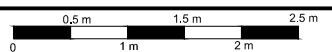
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: 4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 44

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

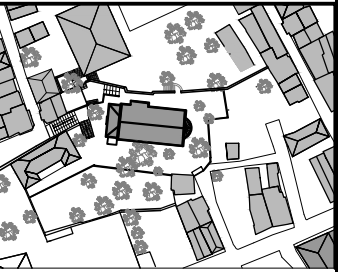
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

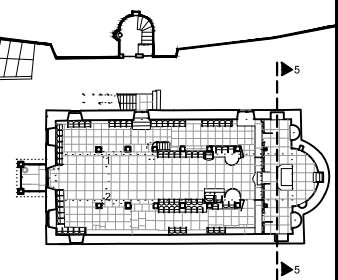
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

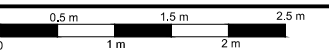

K

PAFTA ADI: 5-5 KESİTİ

PAFTA NO: 45

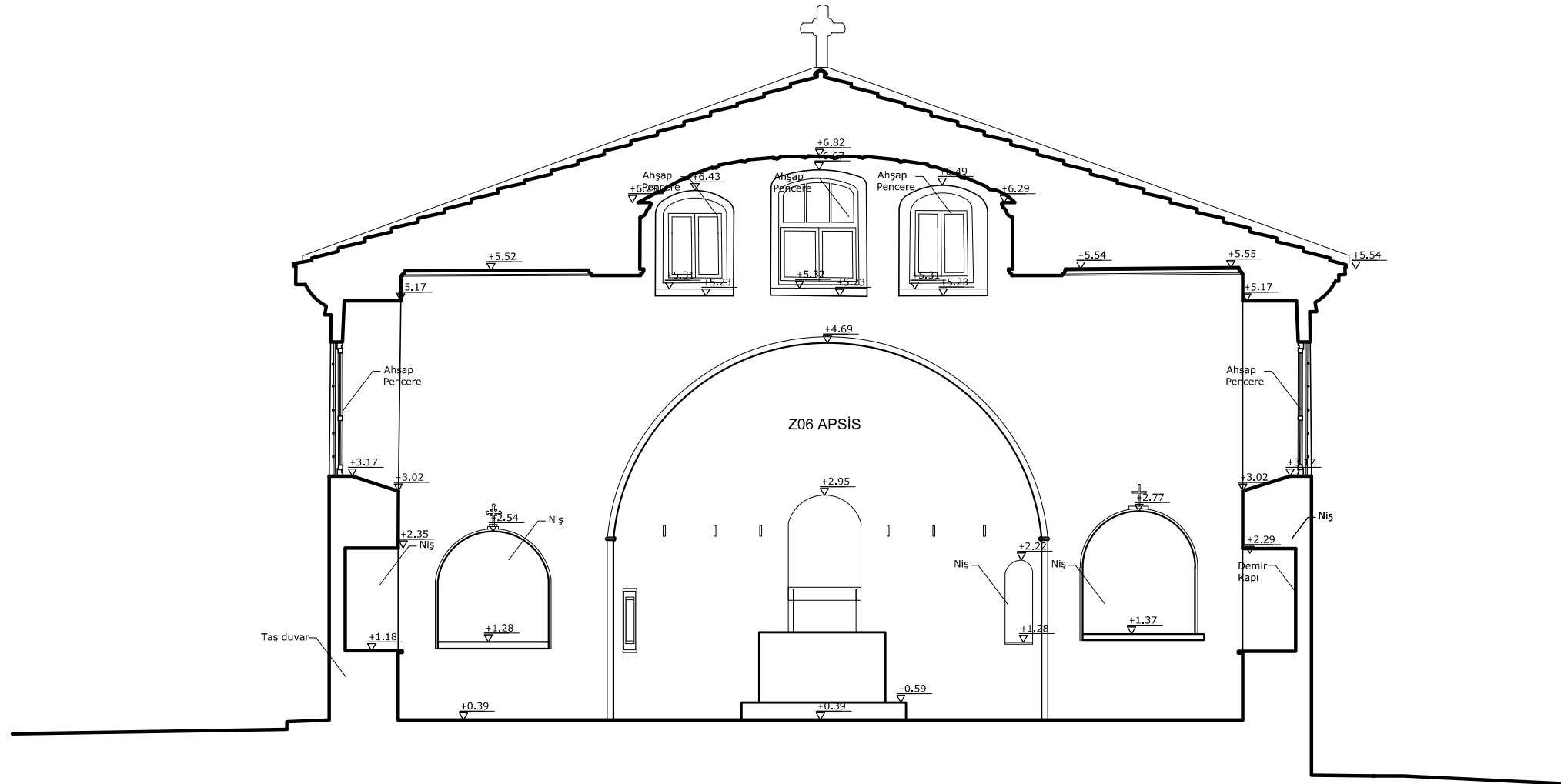

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

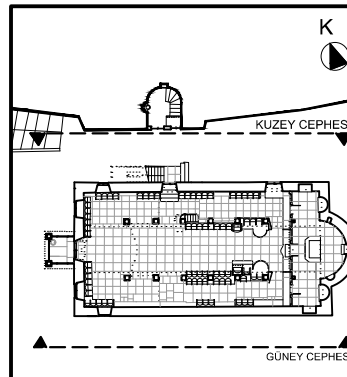
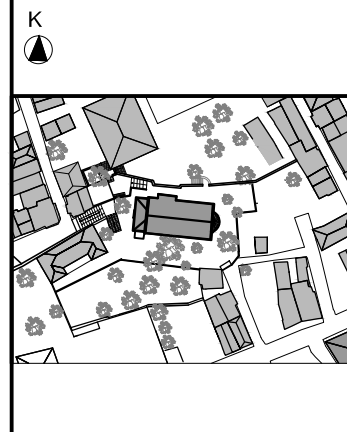

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

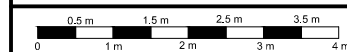
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: GÜNEY CEPHESİ
KUZUY CEPHESİ

PAFTA NO: 46

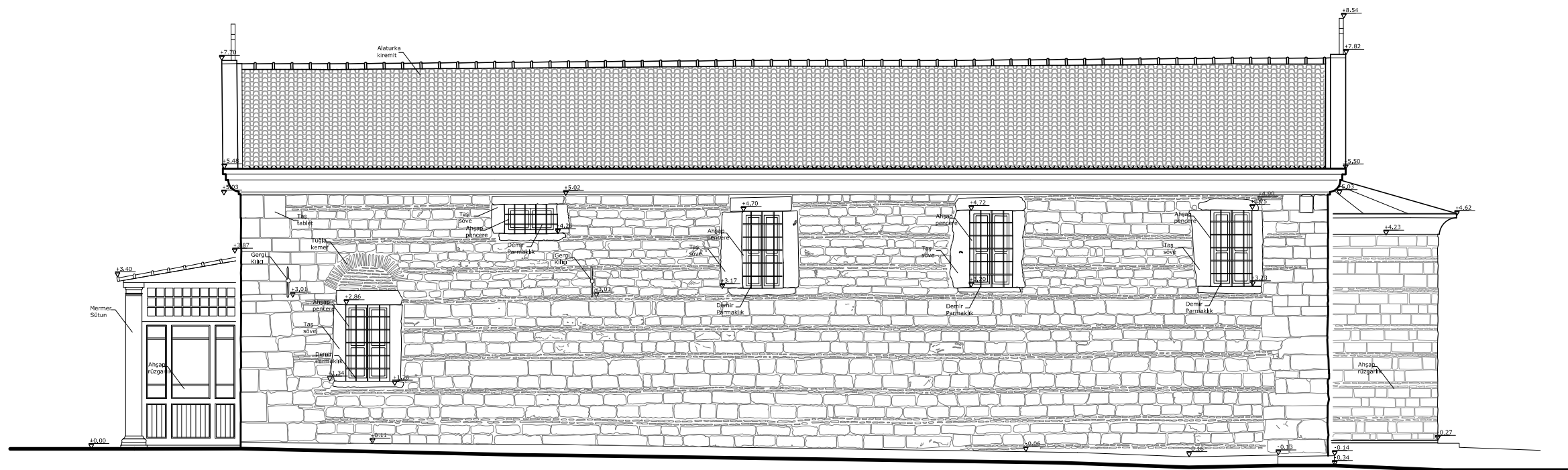

RÖLÖVE

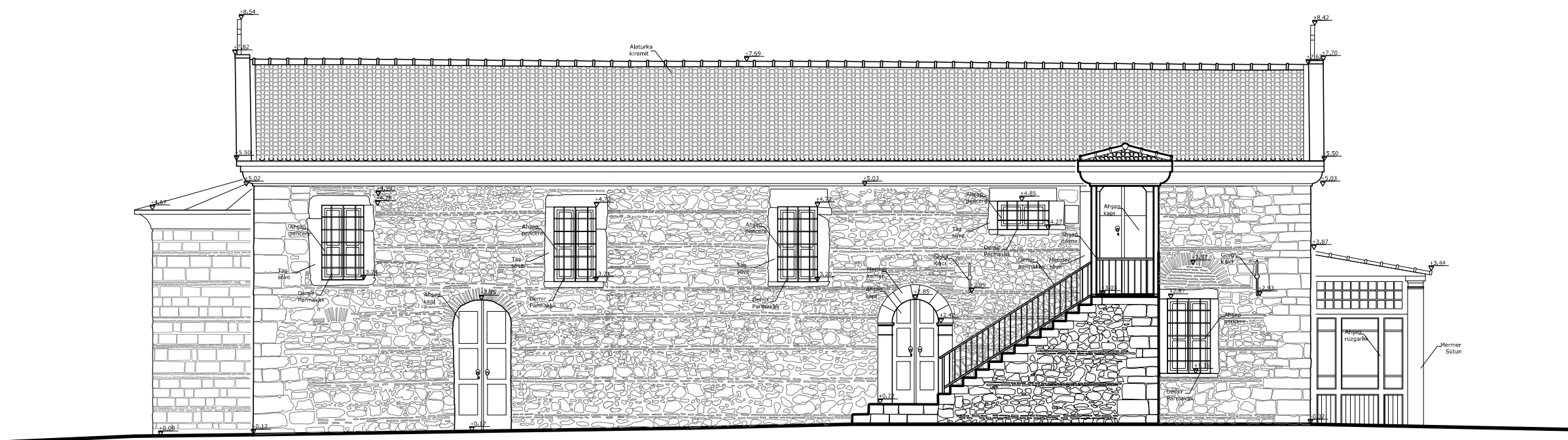
RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

GÜNEY CEPHESİ

KUZUY CEPHESİ

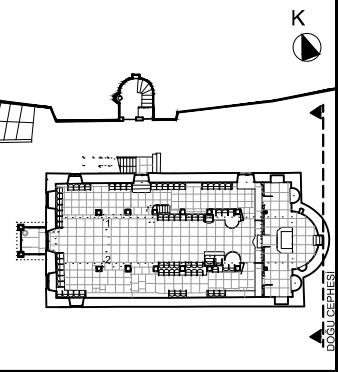
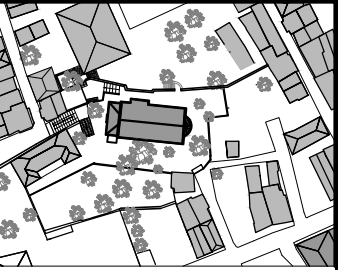
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

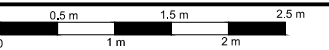
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 47

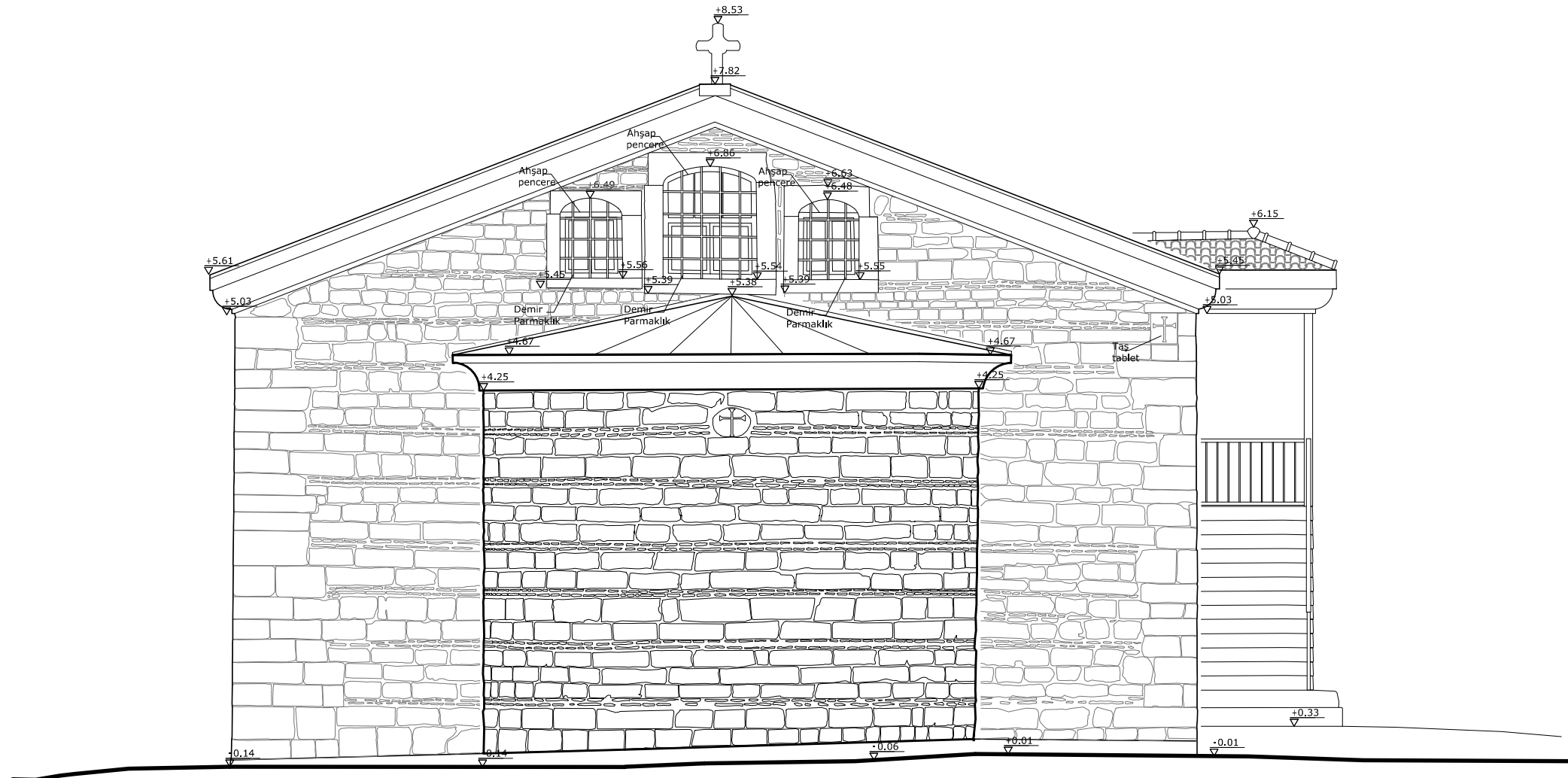

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

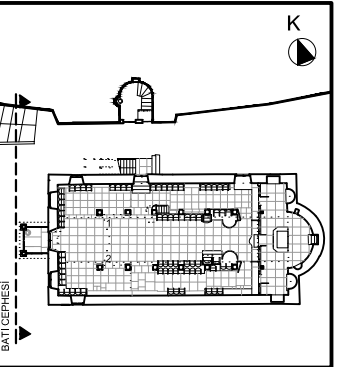
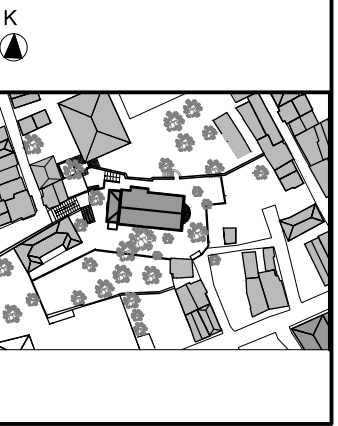

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

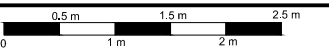
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

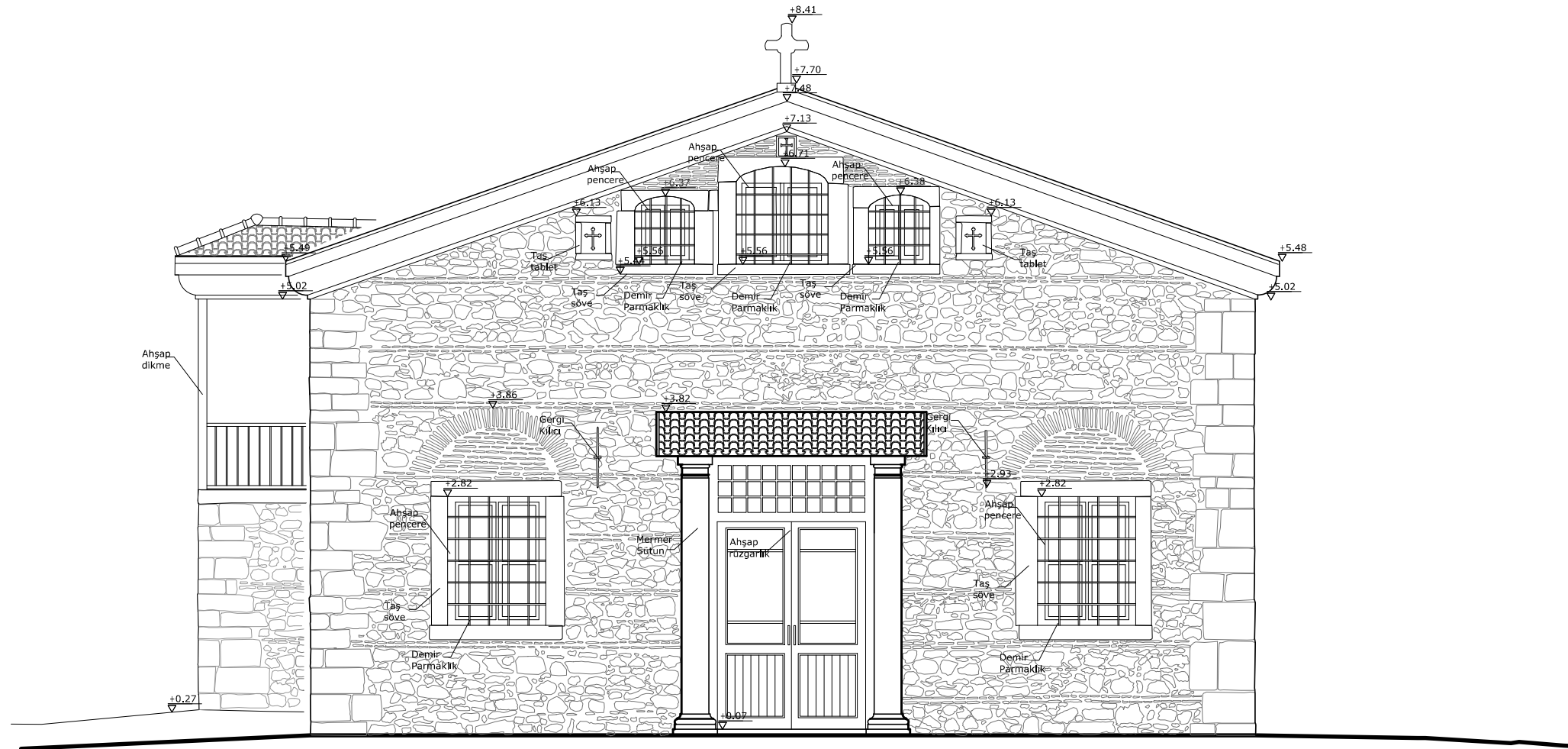
PAFTA ADI: BATI CEPHESİ

PAFTA NO: 48

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ARALIK 2013

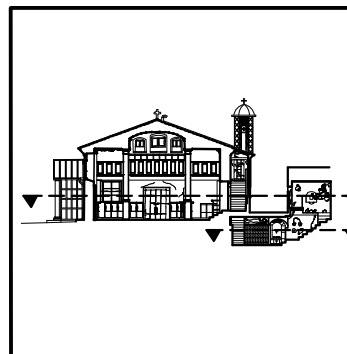
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspası
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Paslanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünlüme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 49

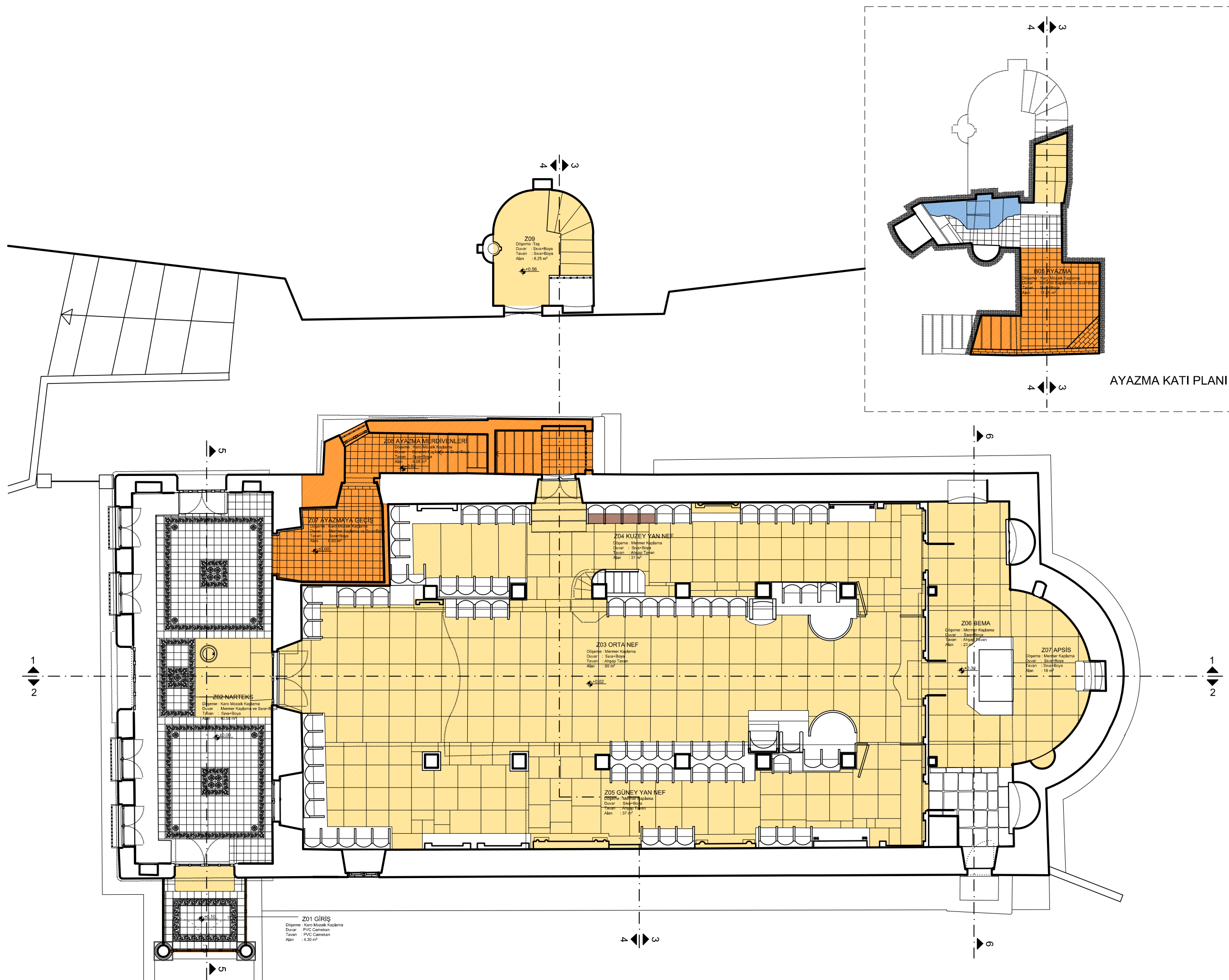

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

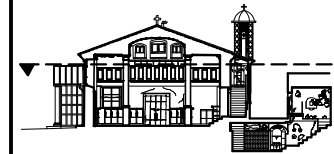
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

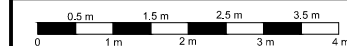
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspası
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Paslanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilermelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 50

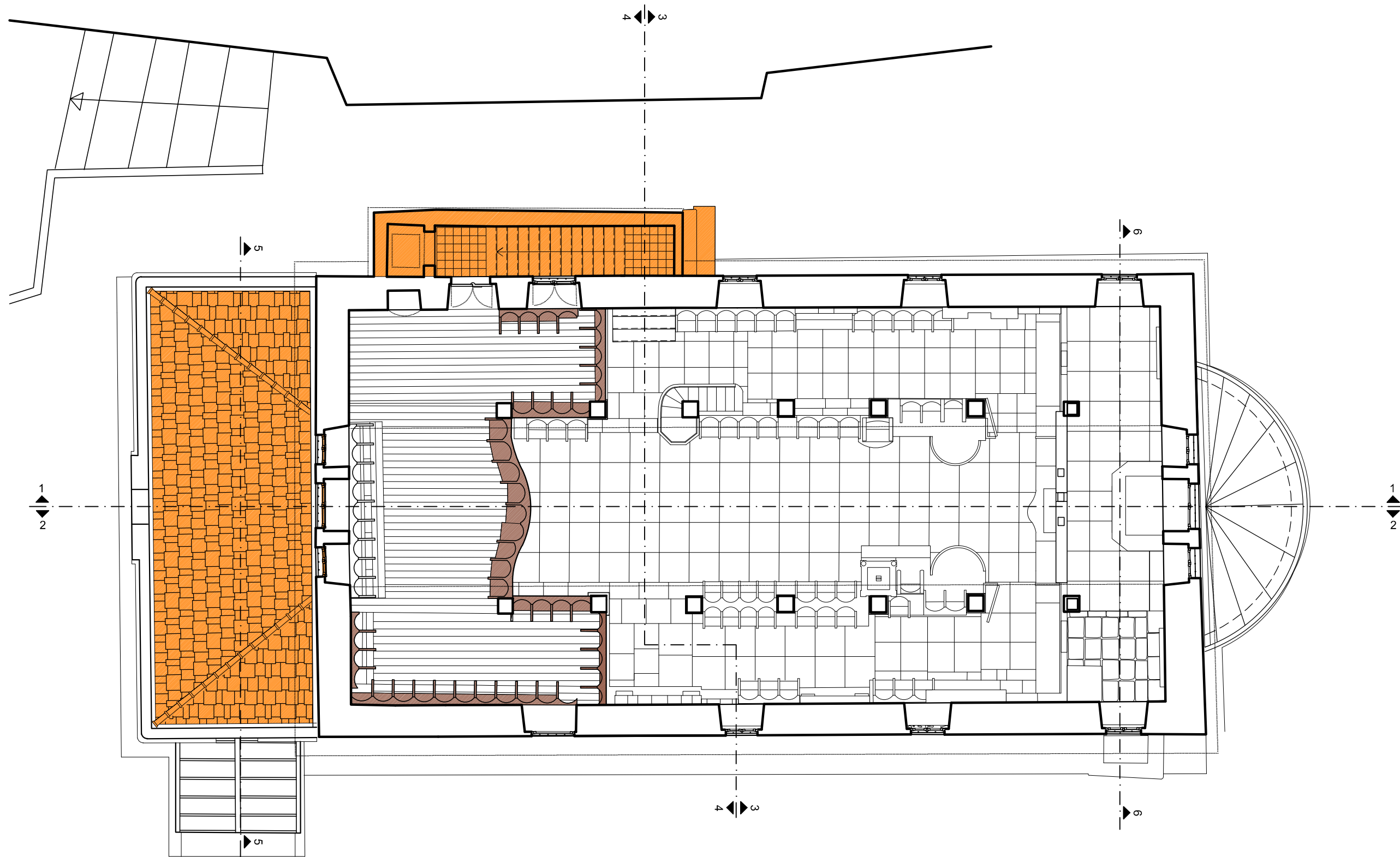

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

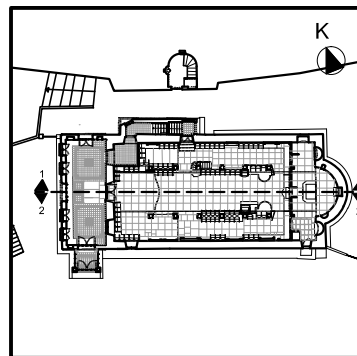
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspaşı
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Paslanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

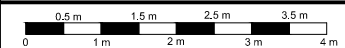
1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
1-1 KESİTİ
2-2 KESİTİ

PAFTA NO: 51

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ARALIK 2013

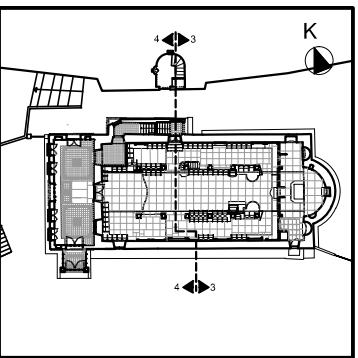
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspaşı
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Pastanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

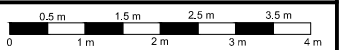
3-3 KESİTİ

4-4 KESİTİ

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
3-3 KESİTİ
4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 52

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

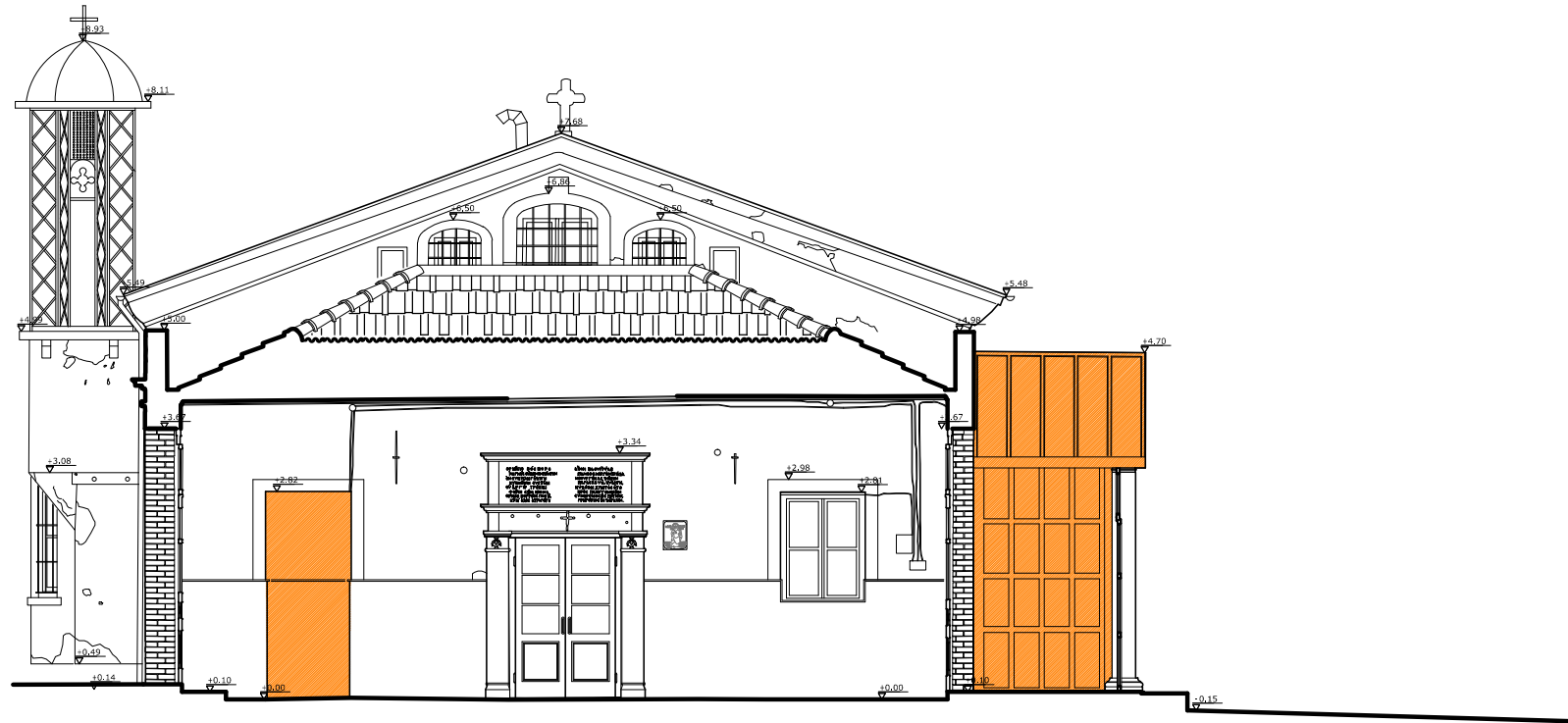
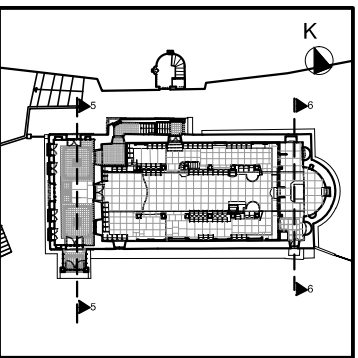
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

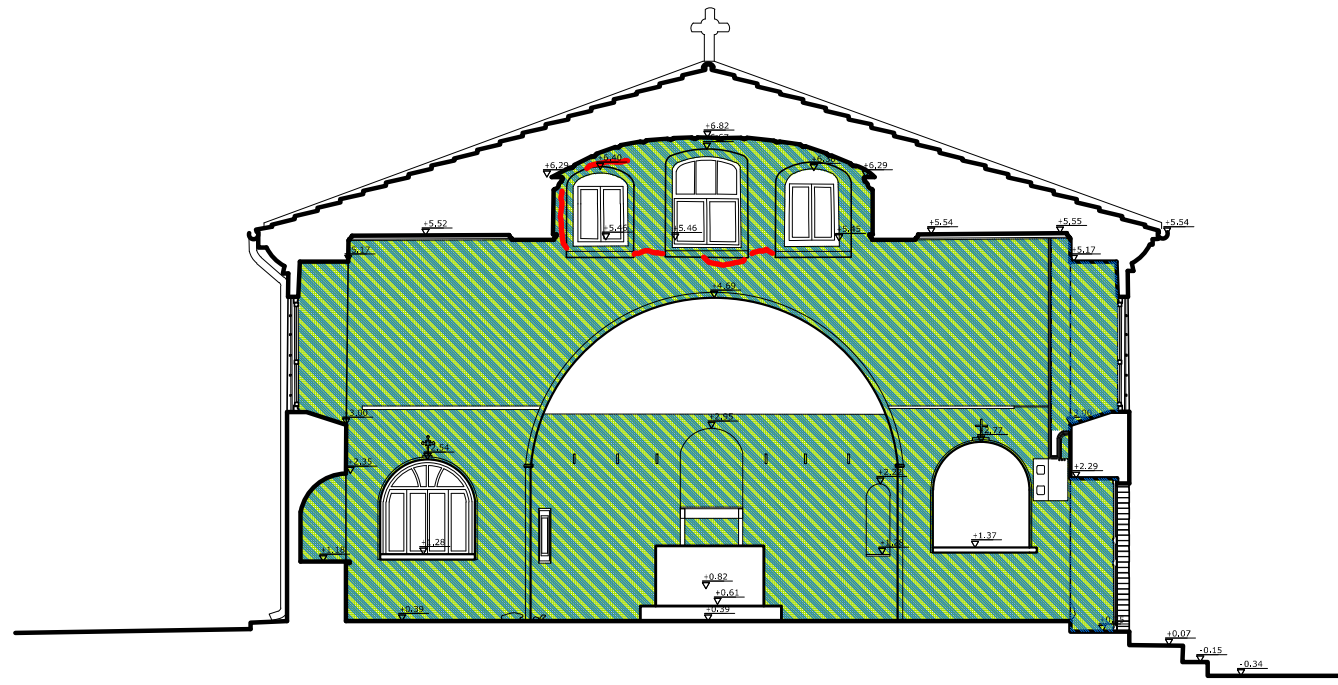
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspası
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Pastanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

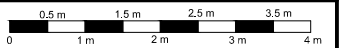
5-5 KESİTİ

6-6 KESİTİ

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
5-5 KESİTİ
6-6 KESİTİ

PAFTA NO: 53

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ARALIK 2013

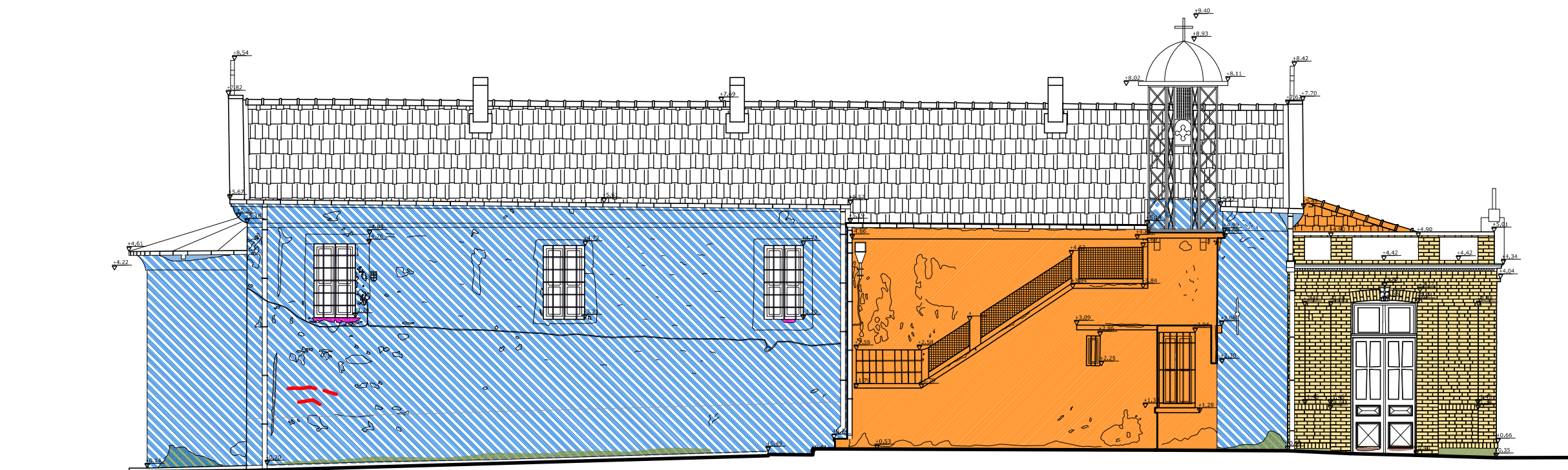
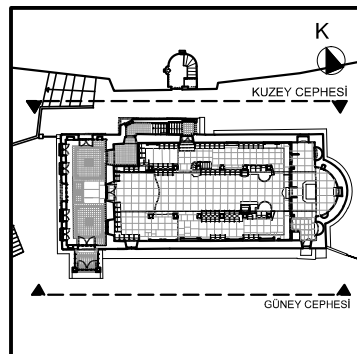
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

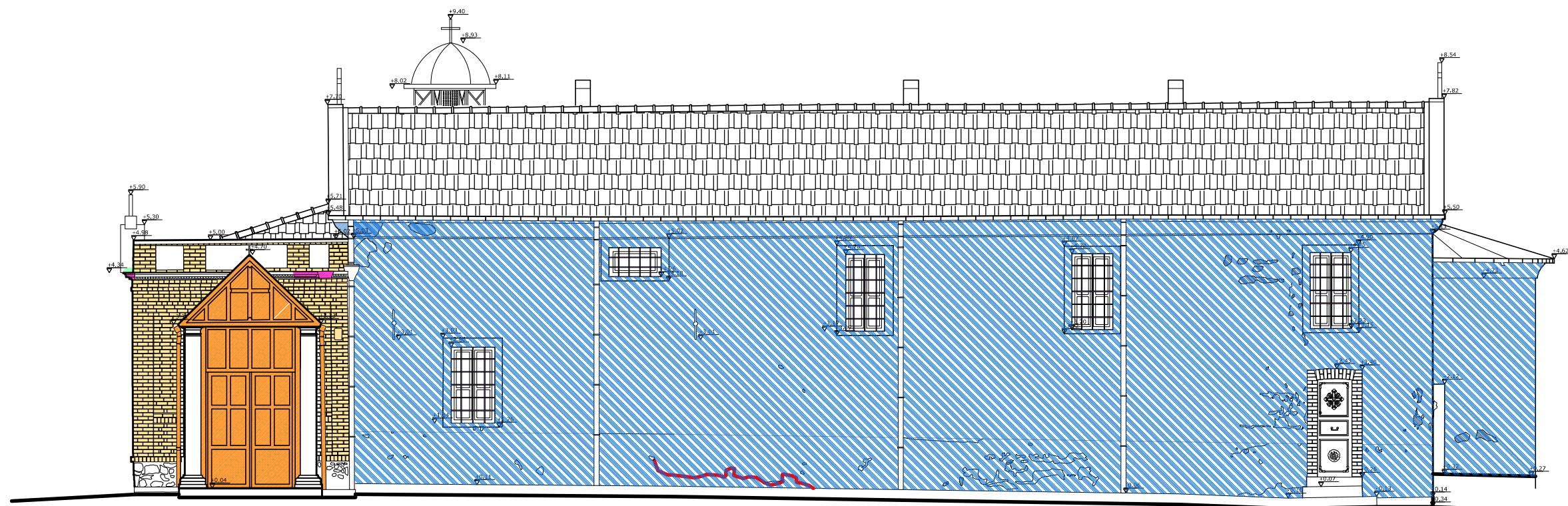
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspa
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Paslanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

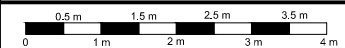
KUZEY CEPHESİ

GÜNEY CEPHESİ

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
GÜNEY CEPHESİ
KUZEY CEPHESİ

PAFTA NO: 54

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

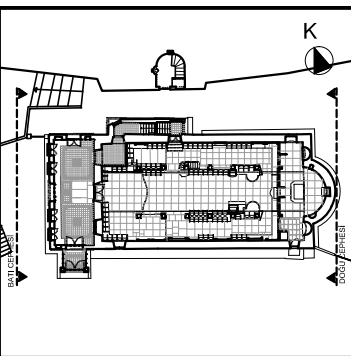
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

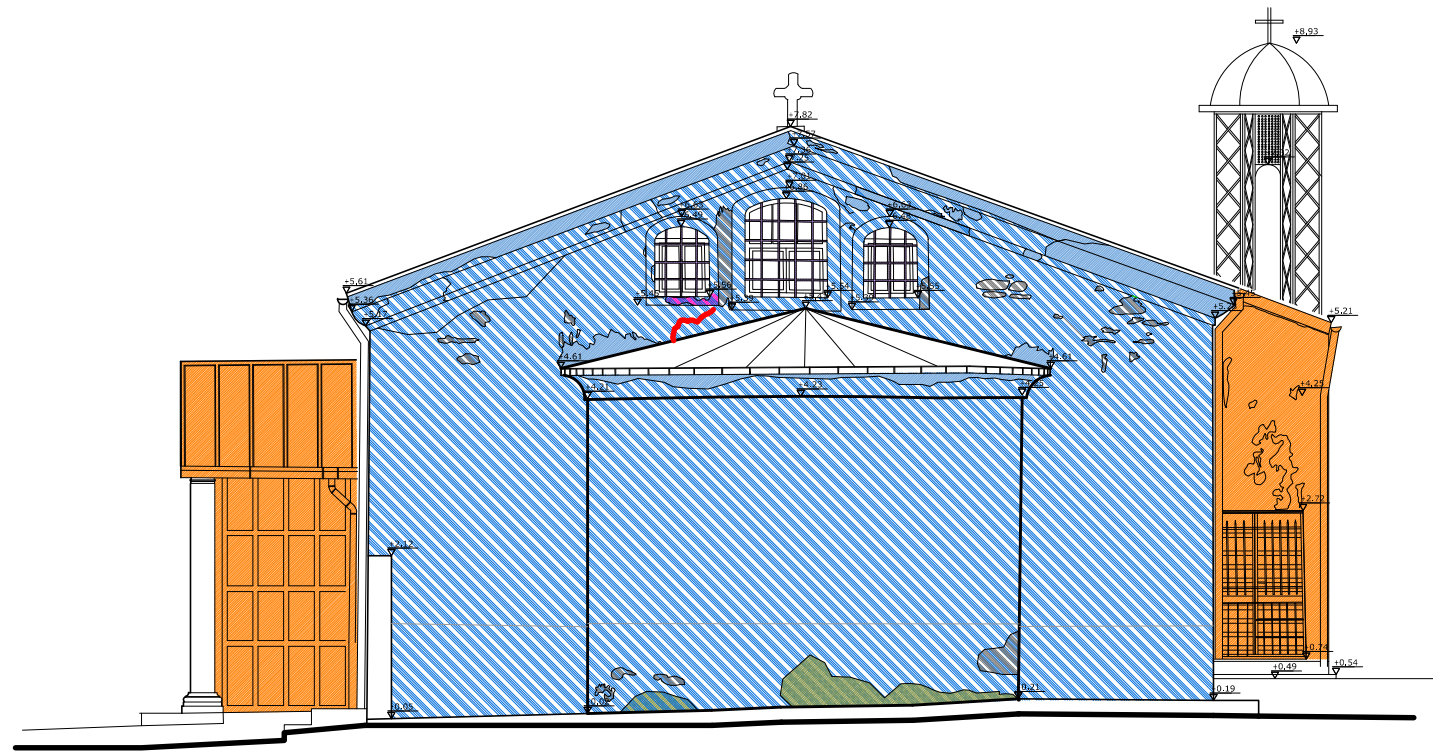
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

- Rutubet kaynağının bulunup giderilmesi
- Sıva raspaşı
- Çimento esaslı sıvaların kaldırılması
- Niteliksiz eklerin kaldırılması ve özgün detaylara göre yenileme
- Malzeme sağlamlaştırılma
- Paslanan yüzeylerin temizlenmesi
- Bitkilenmelerin temizlenmesi
- Ahşap yüzeylerde bütünleme
- Yüzey temizliği
- Yosunlanmanın temizlenmesi
- Horasan sıvası yapılması
- Çatlakların onarımı

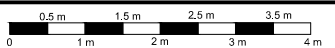
BATI CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

PAFTA ADI: MÜDAHALE PAFTASI
BATI CEPHESİ
DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 55

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

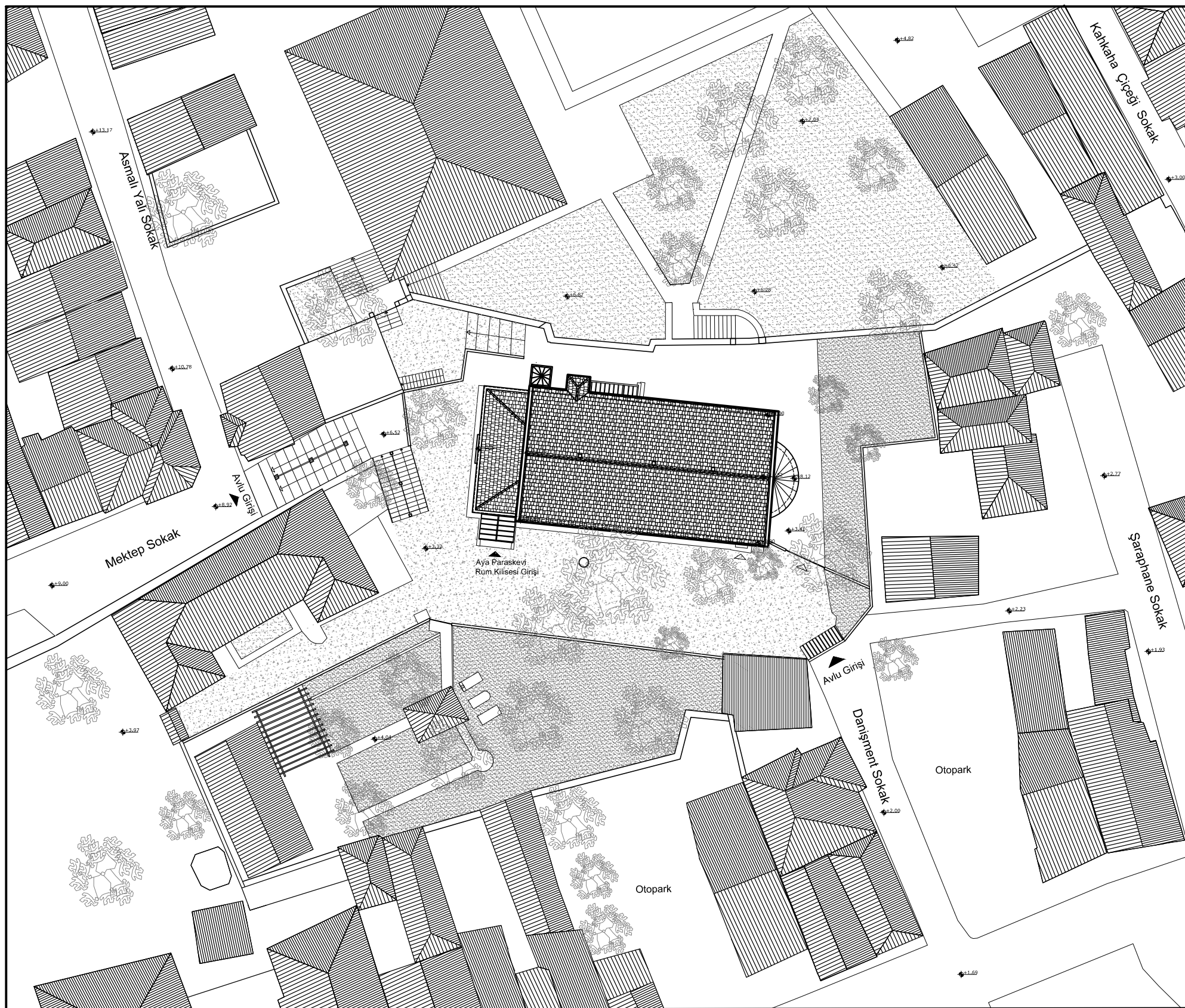

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

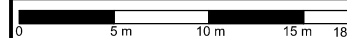
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: VAZİYET PLANI

PAFTA NO: 56

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

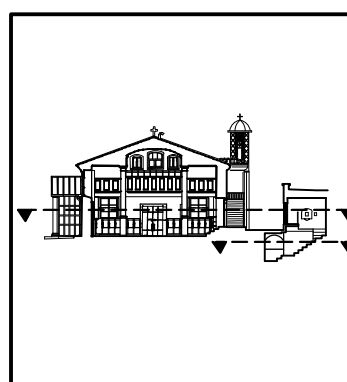
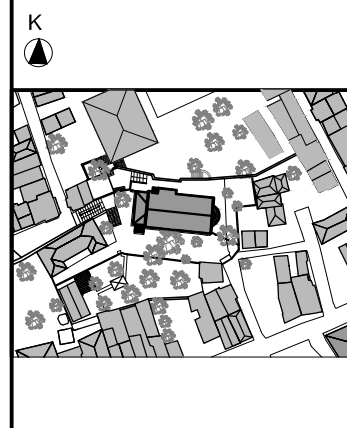

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

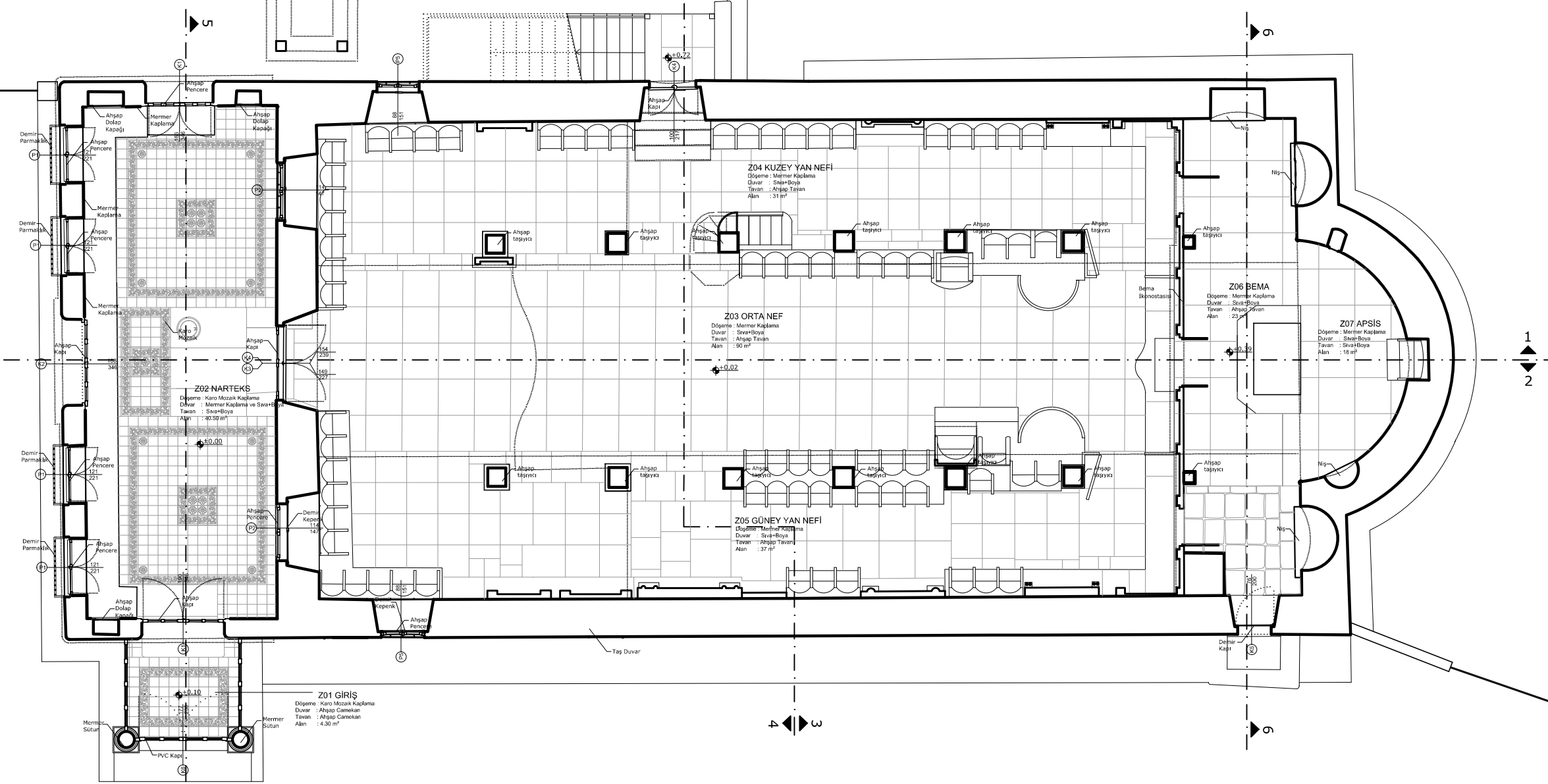
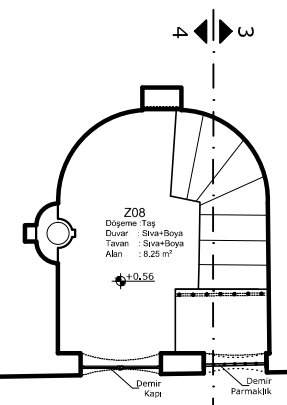
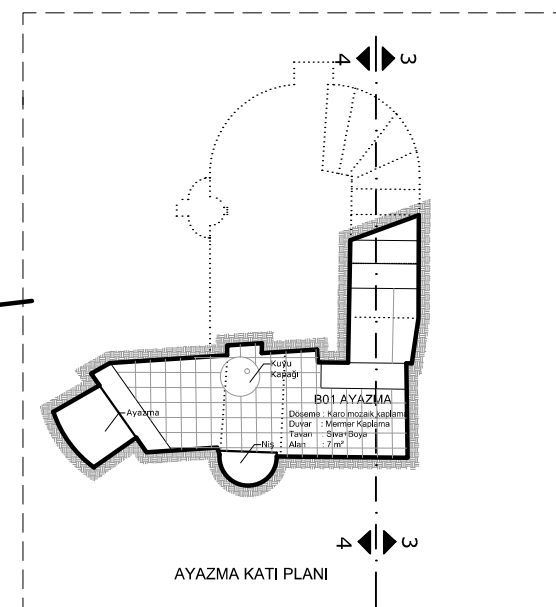

PAFTA ADI:
ZEMİN KAT PLANI (+1.50 KOTU)
AYAZMA KAT PLANI (-1.00 KOTU)

PAFTA NO: 57
0 0.5 m 1.5 m 2.5 m 3.5 m 4 m

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

ARALIK 2013

1
2

1
2

4
3

5

5

4
3

4
3

4
3

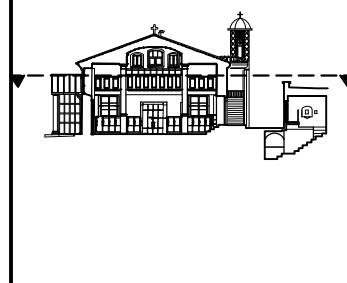
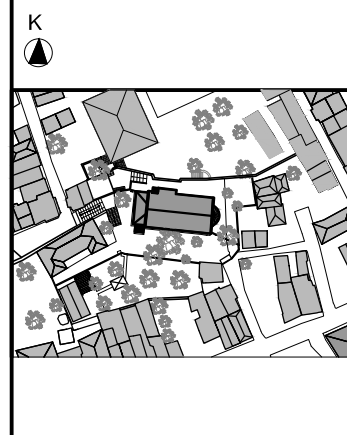

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

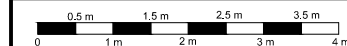
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI:
GALERİ KAT PLANI (+4.50 KOTU)

PAFTA NO: 58

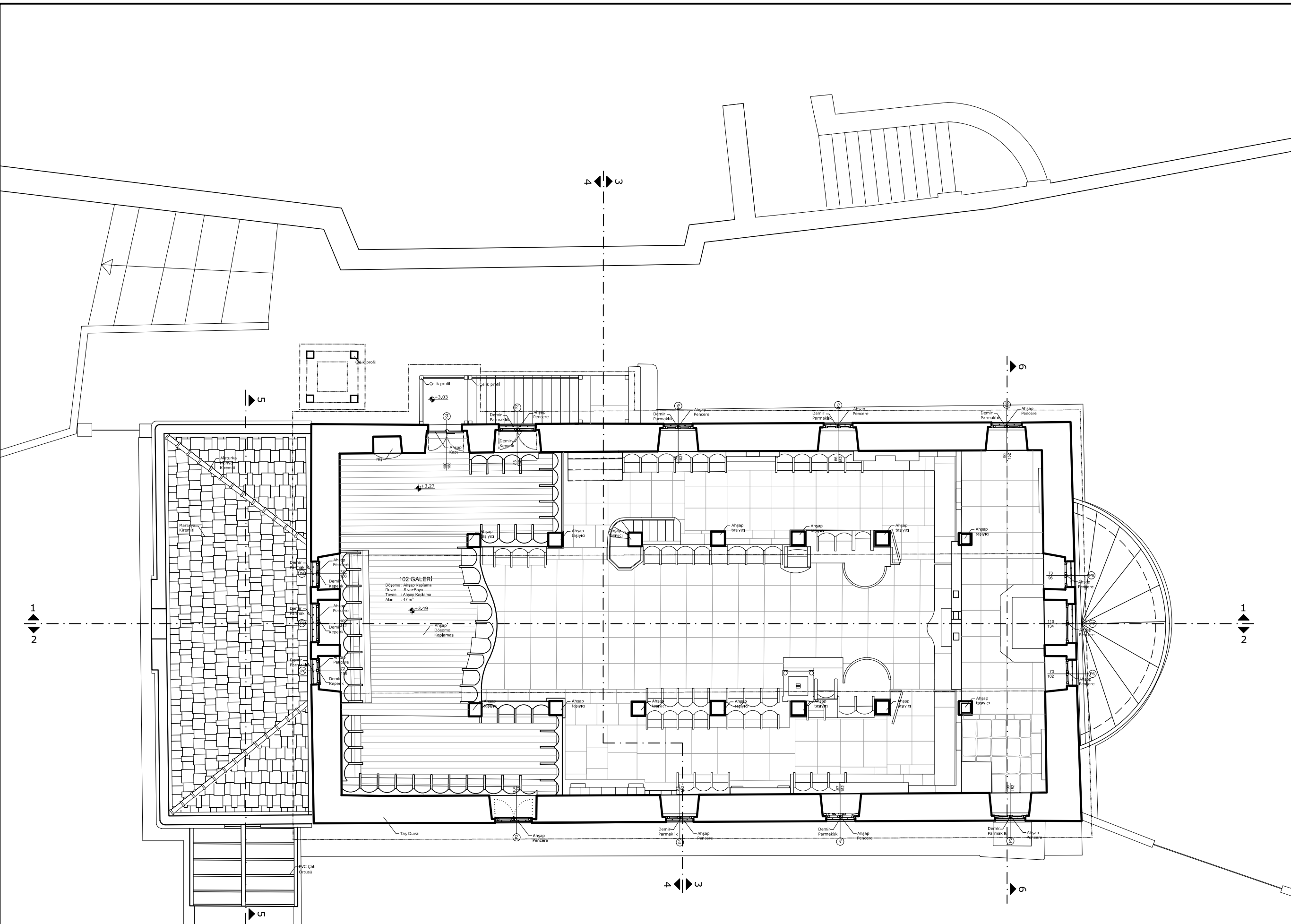

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

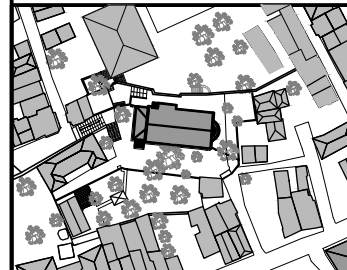
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

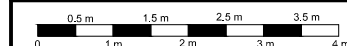
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: ÇATI PLANI

PAFTA NO: 59

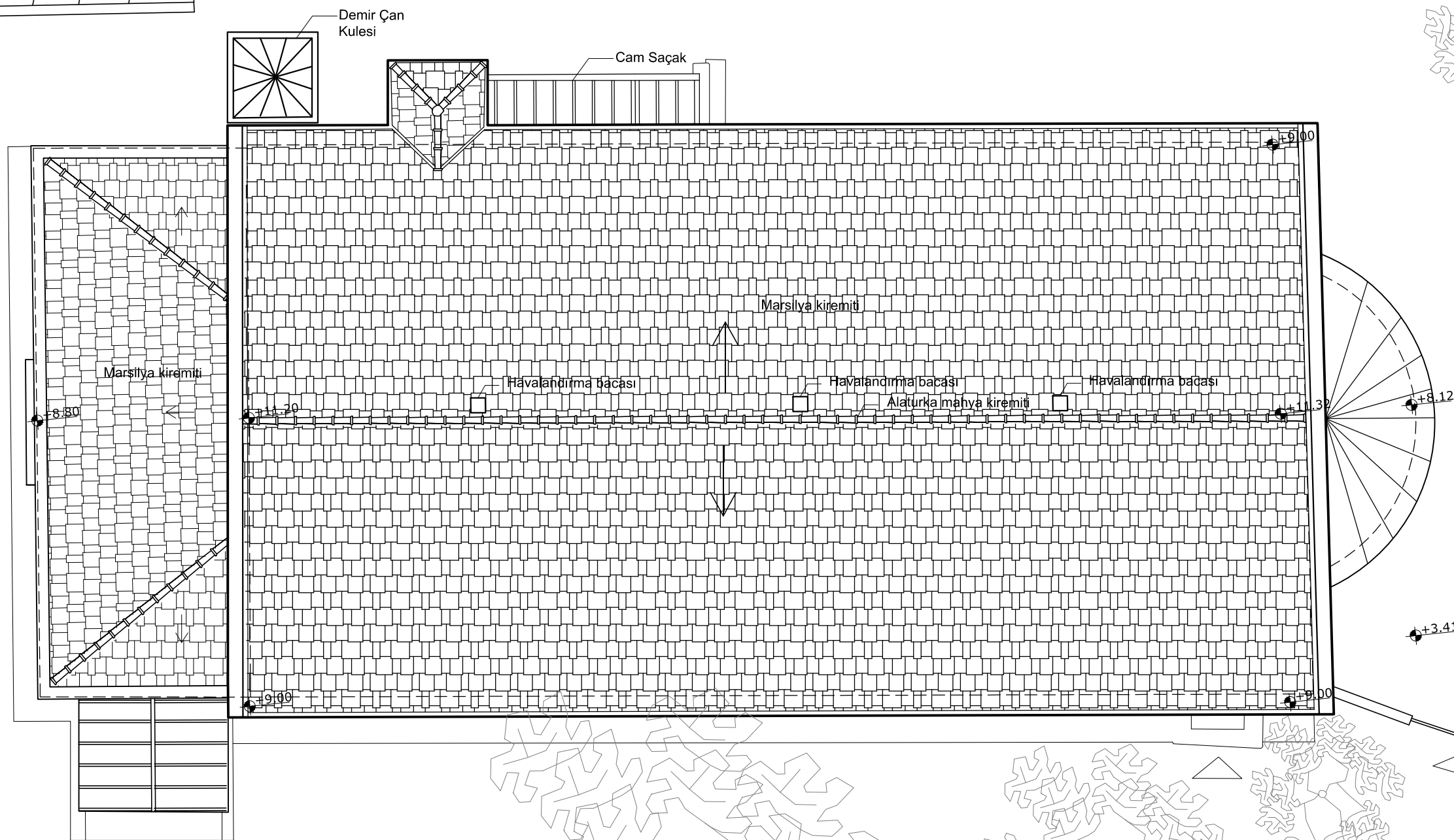

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

Aya Paraskevi
Rum Kilisesi Girişi

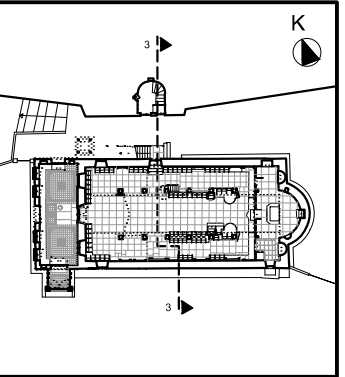
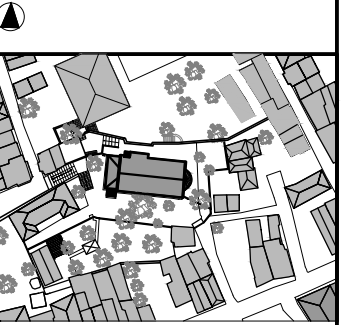
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

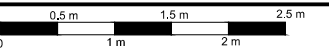
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 3-3 KESİTİ

PAFTA NO: 61

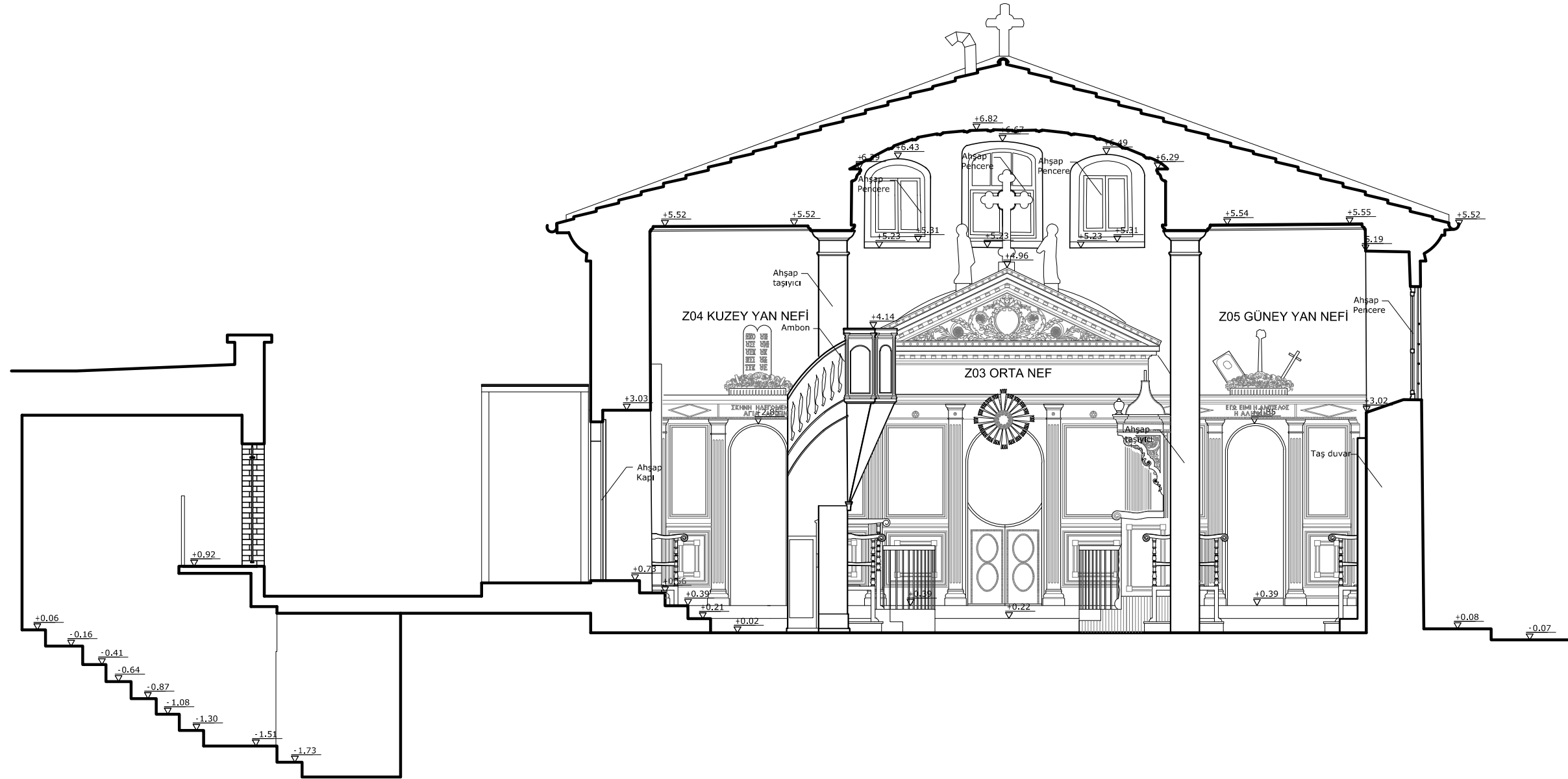

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

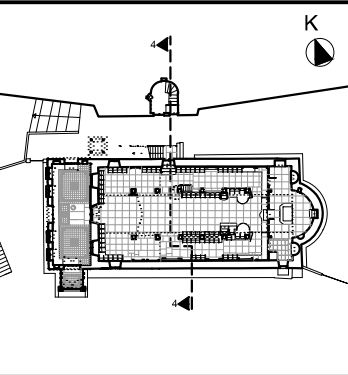
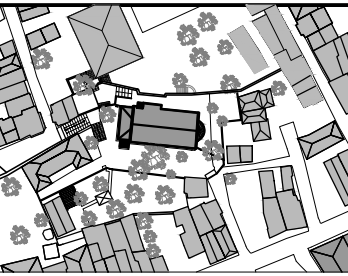
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

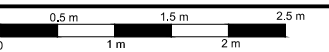
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 4-4 KESİTİ

PAFTA NO: 62

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

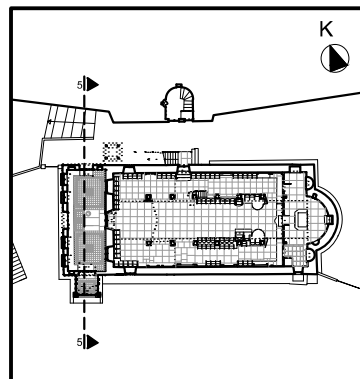
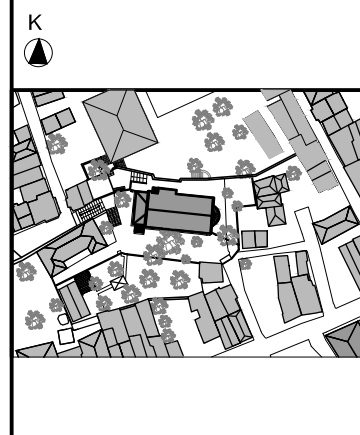

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

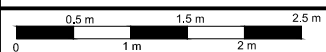
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: 5-5 KESİTİ

PAFTA NO: 63

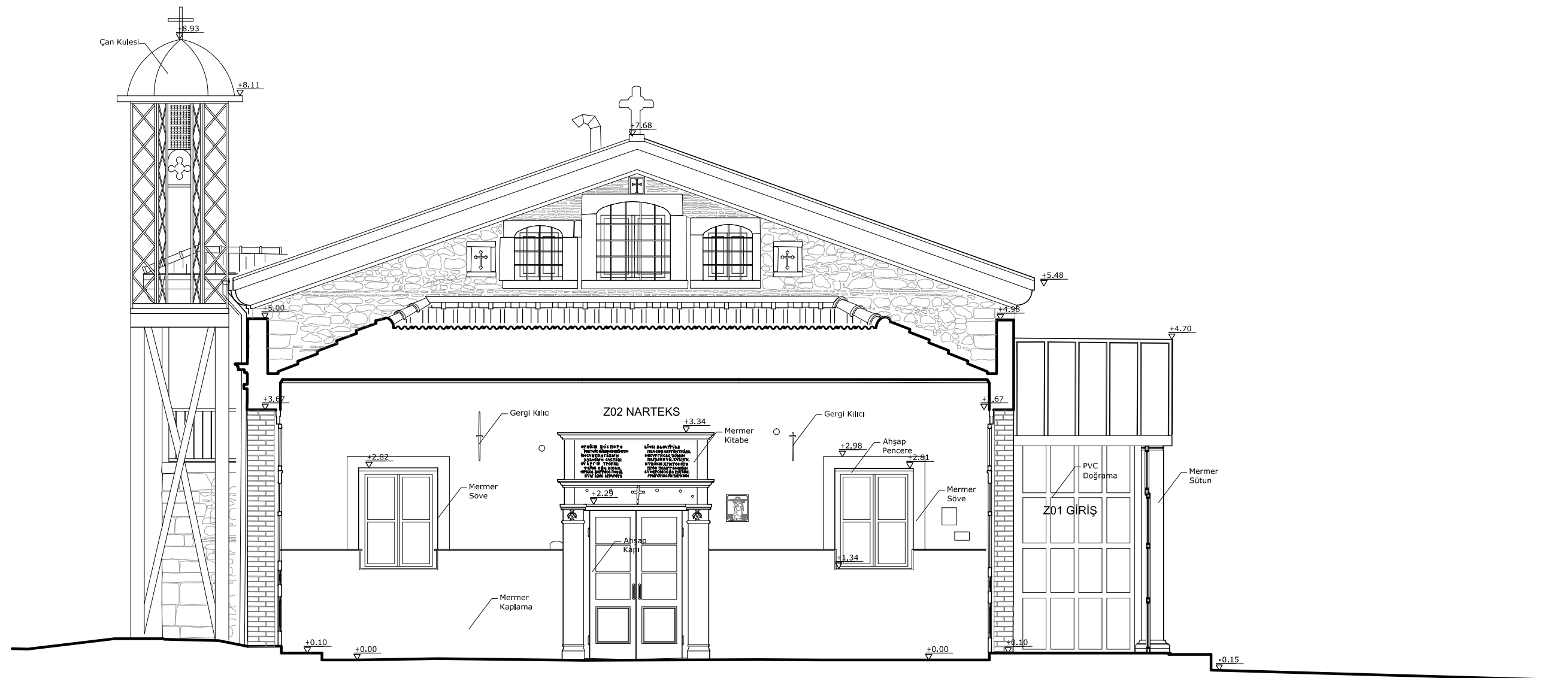

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

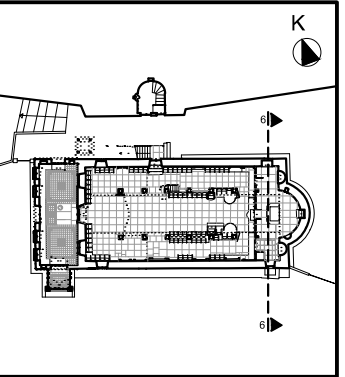
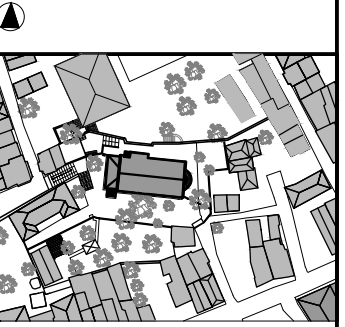
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

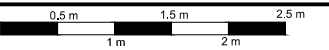
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: 6-6 KESİTİ

PAFTA NO: 64

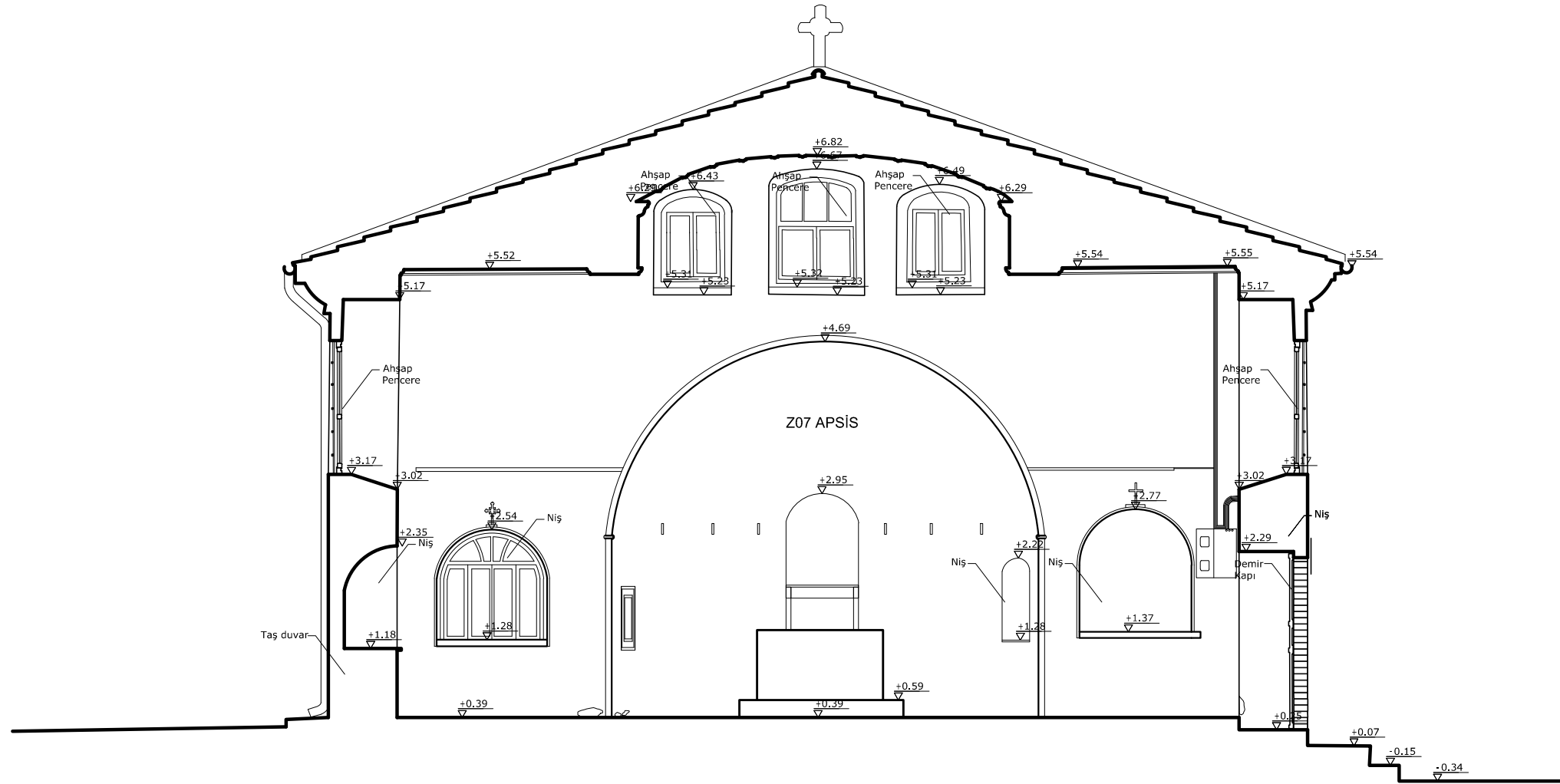

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

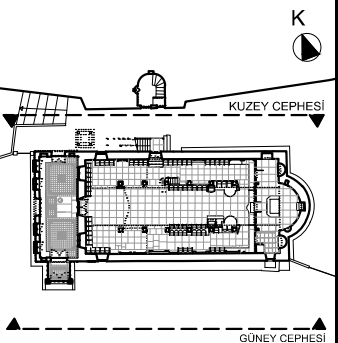
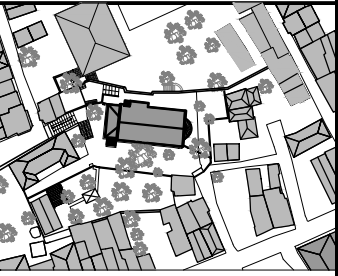
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

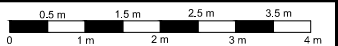
HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

K

PAFTA ADI: GÜNEY CEPHESİ
KUZUY CEPHESİ

PAFTA NO: 65

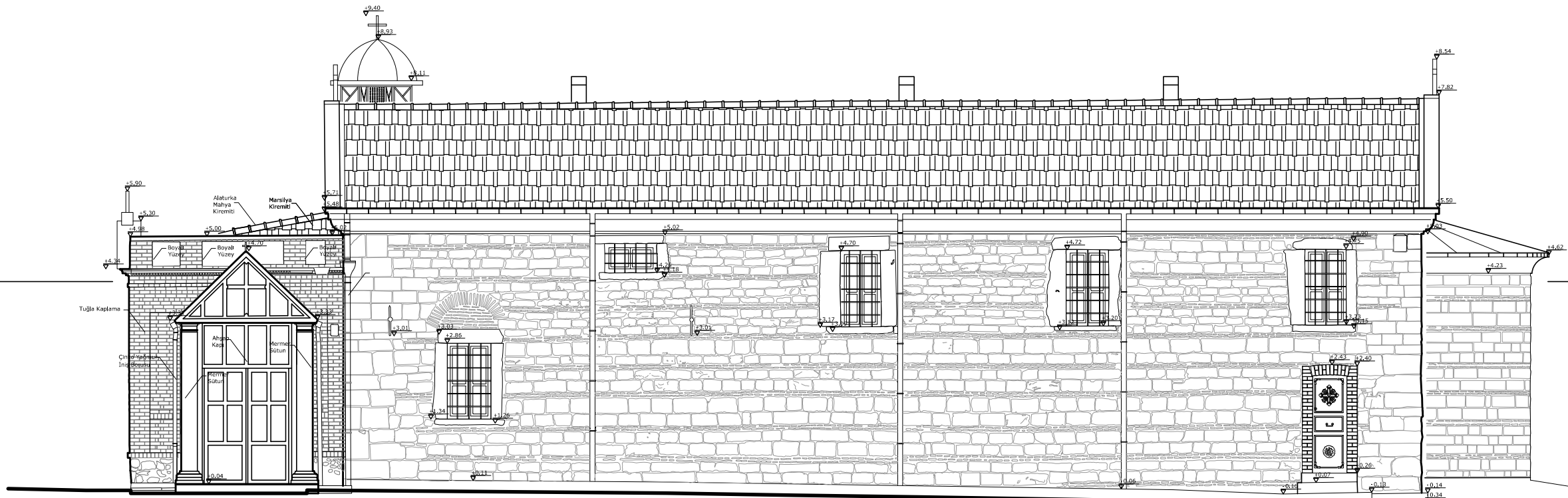

RÖLÖVE

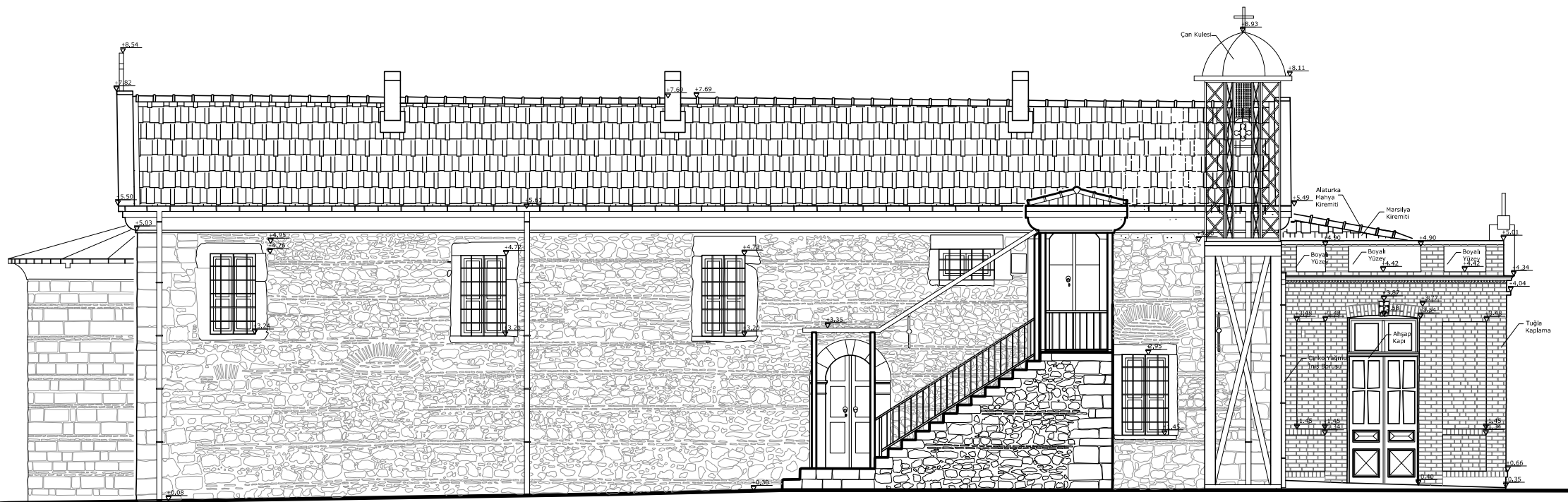
RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

GÜNEY CEPHESİ

KUZUY CEPHESİ

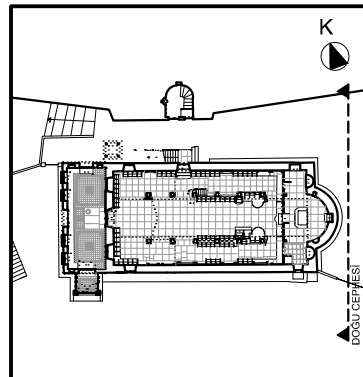
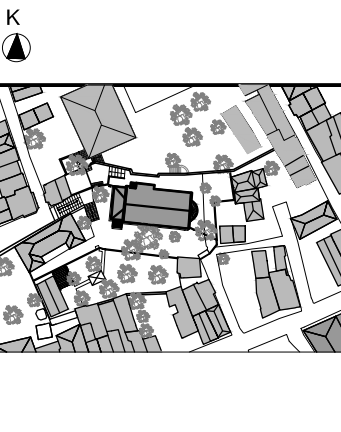

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: DOĞU CEPHESİ

PAFTA NO: 66

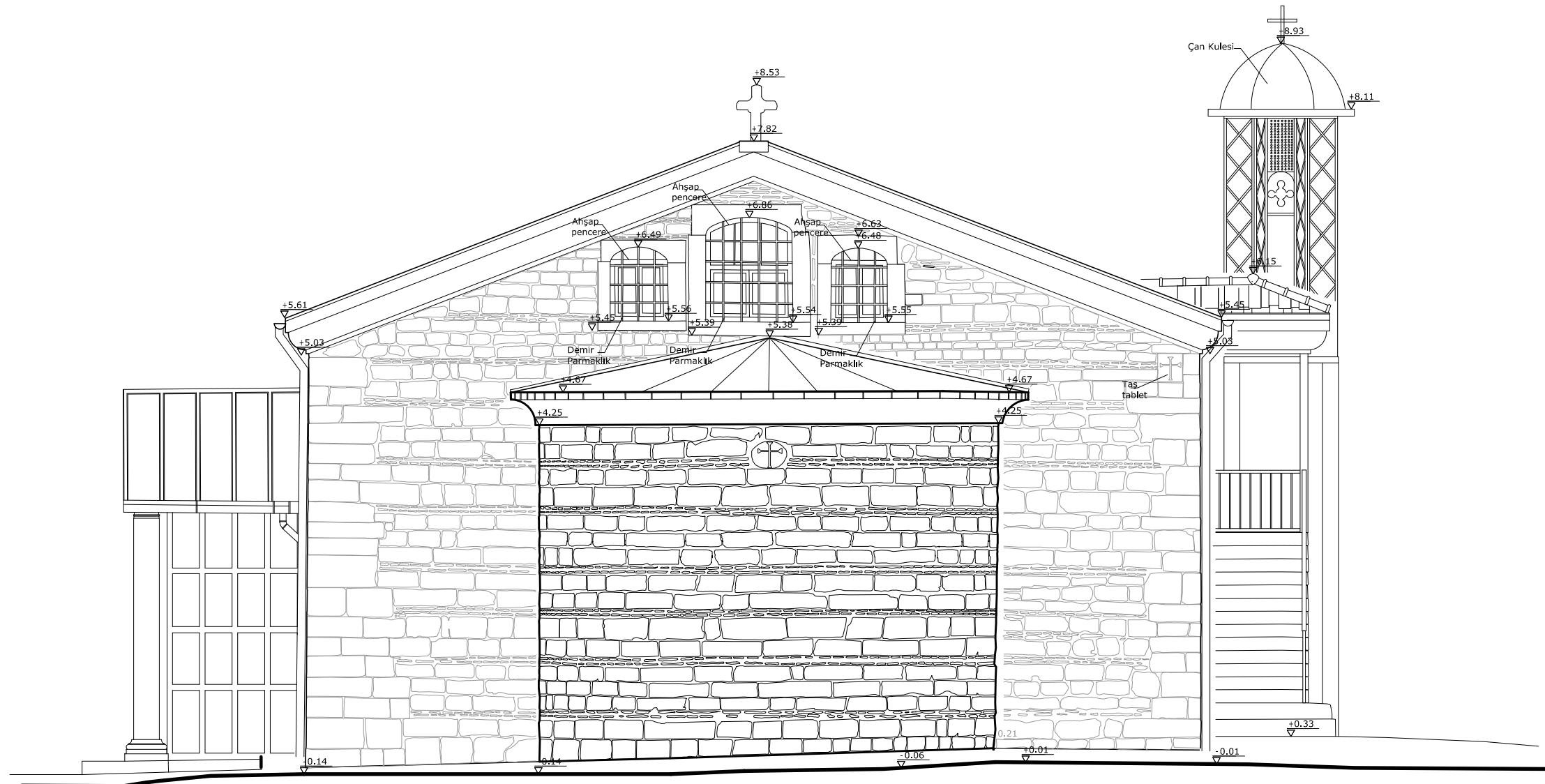

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

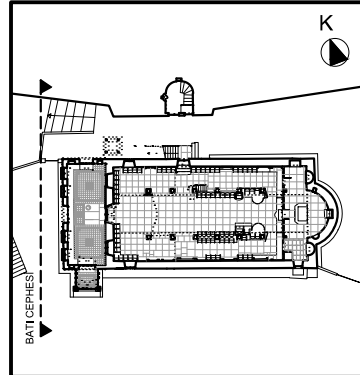
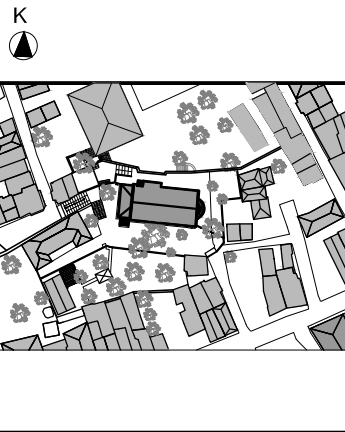

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BÜYÜKDERE
AYA PARASKEVİ KİLİSESİ
KORUMA PROJESİ

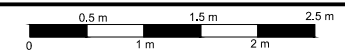
DANIŞMAN
DOÇ.DR. DENİZ MAZLUM

HAZIRLAYAN
502111203 - ECE SÖNMEZ

PAFTA ADI: BATI CEPHESİ

PAFTA NO: 67

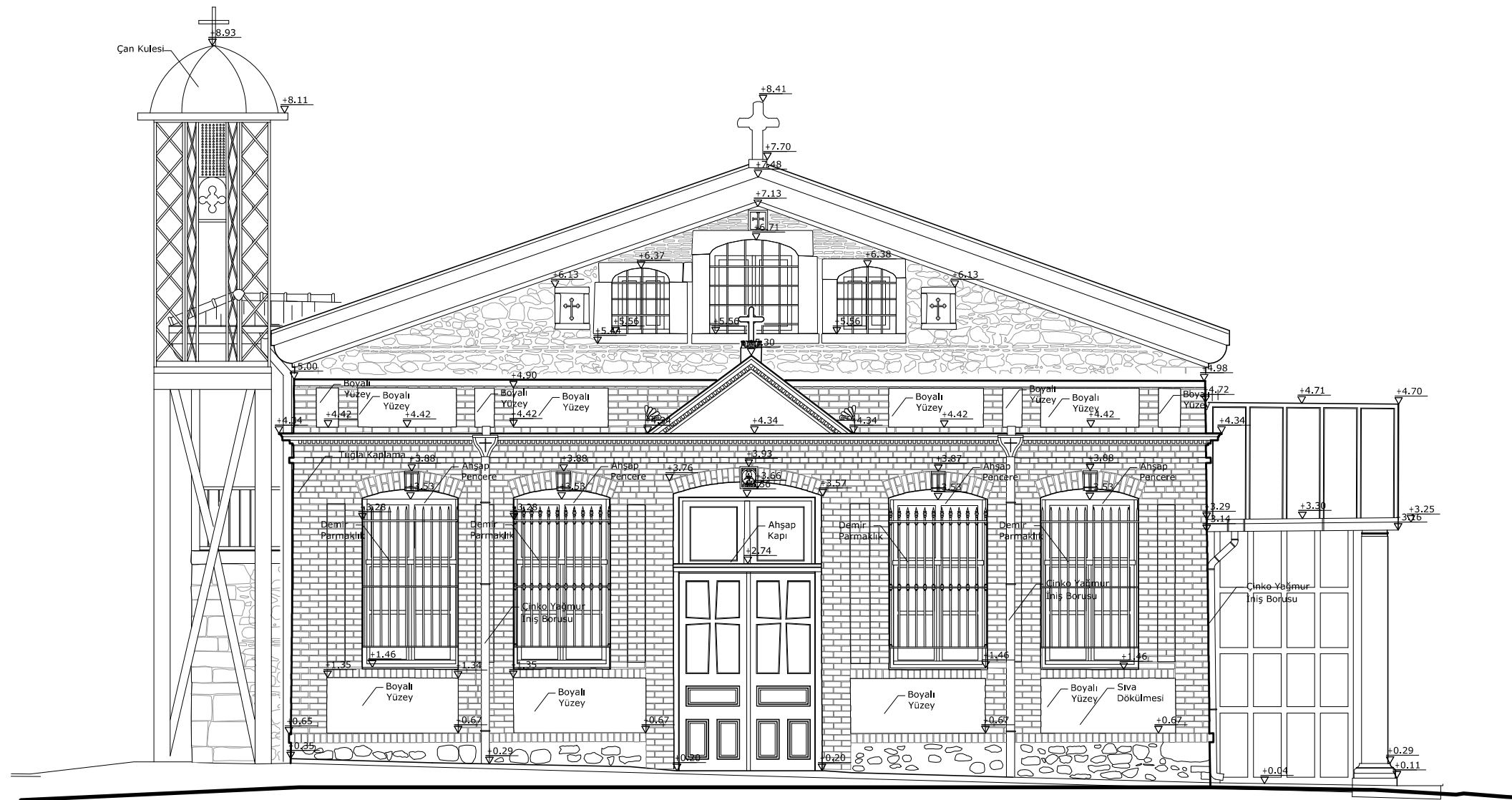

RÖLÖVE

RESTİTÜSYON

RESTORASYON

ARALIK 2013

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Ece SÖNMEZ

Doğum Yeri ve Tarihi: İzmir / 27.02.1988

E-Posta: ecesonmez88@hotmail.com

Lisans: İstanbul Teknik Üniversitesi-Mimarlık Bölümü

Mesleki Deneyim:

- İstanbul Arel Üniversitesi- Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlisi (2013-...)
- YD Mimarlık- Mimar (2012-2013)
- Açı Mimarlık Restorasyon İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti - Şantiye Mimarı (2012)
- Beyhan Karahan ArchitectsandAssociate, New York- Ofis Stajı (2010)
- İstanbul Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi ‘ Kent Düşleri Atölyesi’ (2010)
- Soyak İnşaat A.Ş. Karşıyaka ‘Siesta’, İzmir - Şantiye Stajı (2009)
- Matu Mimarlık A.Ş, İzmir- Ofis Stajı (2009)